BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
25 P
33

Digitized by Google

PRAXIS OFFICIALIVM
Regiorum, & Baronalium Reg. Neap.

SEV DE GVBERNATORIBVS, AVDITORIBVS, & Regij Fiſci Patronis Prouincialibus, atq; reliquis Baronum Officialibus tractatio.

IN QVA PRAETER IPSORVM INSTITVTIONEM, Electionem, Literas Commiſſionales officiorum, Ingreſſum, Regimen, & Syndicatum, prout tertia pagella indicabit.

MIRO ORDINE AGITVR DE MODO PROCEDENDI ex officio, Captura Indiciis, Tortura ex Proceſſu informatiuo, & datis defenſionibus, Compoſitionibus, Quatuor Literis Arbitrariis, & ordine iudiciario per eos ſeruando in cauſis Ciu. Crim. & mixtis iuxta Practicam Mag. Cur. Vic.

OMNIBVS IVRISPRVDENTIAE STVDIOSIS, ET præſertim in iuſtitia adminiſtratione deputatis, & Magiſtris Actorum non modo vtilis, verùm etiam omninò neceſſaria.

IO: FRANCISCO DE LEONARDIS NEAP. ET ORIGINARIO P. DE PISAVRO I. V. P. AVCTORE.

NEAPOLI, Ex Officina Io. Iacobi Carlini, & Antonij Pacis. MDXCV.

MAXIME' ILLVSTRI DOMINO D.

MARTHOS A GOROSTIOLA PHILIPPI HISP. REGIS MAXIMI A' LATERE CONSILIARIO, AC REGIAM CANCELLARIAM REGENTI AMPLISS.

IOANNES FRANCISCVS DE LEONARDIS PERPETVAM FELICITATEM. D.

RECTE' mea ſententia à maioribus conſtitutum fuit, atque à poſteris frequentiſſimo vſu receptum (Maximè Illuſtris Regens) ingeniorum fructus non eſſe aliter euulgandos, quàm alicuius ſummi viri præclaro nomini nuncupatos: Nam præter alias multas rationes, quibus hoc eſt ſapientiſſimè inſtitutum ita nõ modò monumenta ſcriptorum exornantur, verum etiam illorũ, quorum induſtria non niſi in obtrectando verſatur, improbi impetus reprimuntur: quæ res hunc morem me ſequi oportere omnino ſanè perſuaſerunt. Tui verò nominis ſumma celebritas, atque animi eximia virtus me non tãtum excitauerunt, ſed certè, vt tibi hæc inſcriberem qualiacunq; ſint, omnino cõpulerunt. Cuius enim auctoritate, ac ſplendore hũc obſcurum, atq; infirmum ingenioli mei partũ tueri, feliciuſq; exornare potuißem, quàm tui? id eſt viri, qui fulgentiſſimum tui generis ſplendorem virtute adeò illuſtraſti, vt non facilè diſcerni poſſit, an ſis natalibus, vel virtute præſtantior; Nam vt reliqua tua ſingularia ornamenta prætermittam, cauſarum patronus toties victor fuiſti, quoties cauſas defendiſti, tantus enim eſt tui animi candor, tanta

morum probitas, vt non niſi pro æquo, ac bono pugnaueris; Adeò abſo-luta iuris, iuſtitiæq; cognitio, ac tàm efficax dicendi vis, vt id, quod perſuaderes, iudices omninò iuſtum putarint. Præterea nullus eſt in republica magiſtratus, quem geſſeris, quem non modò non exornaueris, ſed qua nam ratione ſumma cum laude ſit gerendus præclaro exemplo non docueris; Quamuis autem tuarum laudum memoriam tua modeſtia minimè patiatur, hoc tamen non prætermittam; cùm maioris Iuſtitiarij aſſeſſor criminum vindictæ præeſſes, dici non poſſe, quantus fuerit improborum timor, quanta bonorum ſecuritas, quàm felix reipublicæ ſtatus: Quarũ virtutum magnitudine prouocatus PHILIPPVS *Hiſpaniarum Rex Optimus Maximus (qui ambiguum eſt an imperio propagando, vel adminiſtrando ſit maior) te Regiæ Cameræ Summariæ præfecit, in quo munere quãtum Regis expectationi reſponderis, quanta prudentia, quantoq; iuſtitiæ cultu rem geſſeris, teſtis eſt omnium vna vox id cum tua ſumma laude affirmans. Ac tantus Rex, qui præclaro meritorum tuorum teſtimonio te ſuo lateri deſtinauit Regiam Cãcellariam recturum; Prætermitterem certè, ſi abſq; ingratitudinis ſcelere id fieri poſſet ſummam laudem, quam his difficillimis tẽporibus Annonæ Præfectus in dies conſequeris, quamobrem immortales agẽdæ ſunt gratiæ Excellentiſſ. Mirandæ Comiti in Regno Proregi incomparabili, quòd eam rem tibi adminiſtrandam demandauerit, ſed hæc miſſa faciam, cũ manifeſtiora ſint, quàm vt hoc loco ſint referenda. Accipe igitur hæc ſcripta illa humanitate, qua alias meas vigilias tuo etiam præclariſſimo nomini inſcriptas accepiſti, hoc eſt ea, quæ ſemper cum tua amplitudine ita decertauit, vt quantò es dignitate maior, tantò etiam moribus ſis humanior: ſpero enim imò certo ſcio hæc mea grata iuris ſtudioſis futura, ſi tibi grata eſſe cognouerint, Vale. Quinto Idus Iulij.* M D X C V.

INDEX CAP. QVAE IN HAC PRAXI CONTINENTVR.

DE Inſtitutione officialium. Cap. I. Pag. 2.
De Electione officialium. Cap. II. 10
De Iuſtitiarijs, ſeu Gubernatoribus, Auditoribus, & Fiſci PatronisProuincialibus. Cap. III. 23
De Baronibus, eorumque Priuilegijs, Iuriſdictione, & officialibus. Cap. IIII. 37
De Literis commiſsionalibus Gubernatoris, & Auditoris prouinciæ. Cap. V. 47
De Ingreſſu officialium. Cap. VI. 79
De Decoro, & Regimine officialium. Cap. VII. 82
De Reſidentia officialium. Cap. VIII. 84
De Prærogatiuis officialium. Cap. IX. 87
De Contractibus officialium. Cap. X. 91
De Iuriſdictione officialium inuicem non turbanda, neque extra territorium exercenda. Cap. XI. 94
De Officialium onere iudicandi ſecundùm leges, conſtit.Prag. & conſuetudines Regni. Cap. XII. 101
De Ordine iudiciario ſeruando per officiales Regni in cauſis ciu. crim. & mixtis iuxta pract. Mag.cur. Cap. XIII. 112
De Recuſatione officialium. Cap. XIIII. 128
De Digreſſu, & Syndicatu officialium. Cap. XV. 136

INDEX VERBORVM, ET DECISIONVM MAXIME' INSIgnium Ordine Alphabetico digeſtus.

ACTA quæ fiunt in iudicio dato termino vſq; concluſionẽ ponuntur. nu. 18. pag. 115
Acta quæ fiunt in ſyndicatu debent fieri gratis. nu. 15. 139
Actuarij Mag. cur. ſolent inquirere, & capere informationes. nu. 24. 117
Ademptio vitæ naturalis in totũ in quibus conſiſtat. nu. 11. 51
Ademptio vitæ in partem eſt meri imperij. nume. 12. 52
Adẽptio vitæ ciu. eſt meri imperij, & in Regno ſecuatur. nu. 13. 53
Aduocati fiſci officium eſt ad beneplacitum, licèt olim eſſet annale, vel biennale. nu. 27. 26
A duocati, & fiſci procuratoris præſentia requiritur cum conſenſu reſpectu iudicantium. nume. 40. 29
Aduocati, & procuratoris pręſentia ſine conſenſu requiritur in his, quæ iuſtitiam concernũt, ſed in alijs cum conſenſu, & ita practicatur. nu. 41. ead.
Aduocatus fiſci in crim. tenetur iura fiſci tueri, & an habeat iuriſdictionem. nu. 31. 27
Aduocatus fiſci non poteſt concedere ſaluũconductum. nu. 32. ead.
Aduocatus fiſci an poſſit interuenire in receptione teſtium, tortura, & in uotando. nu. 33. ead.
Aduocatus fiſci absẽtibus iudicibus an poſſit ius dicere, & quid ſeruatur in Regijs Audientijs. nu. 34. 28
Aduocatus fiſci gratis tenetur aduocare, & pariter procurator, nec omittere vllam litem. nume. 35. ead.
Aduocatus fiſci, & eius procurator indebitè aliquem grauantes tenentur ad expenſas, & olim erant viui concremandi. nu. 36. ead.
Aduocatus fiſci in omnibus Regium fiſcum tangentibus debet audiri. nu. 38. ead.
Aduocatus fiſci dicitur ſpectabilis, multaq; habet priuilegia poſt nu. 30. 27
Alapam inferens officiali punitur pœna capitis, & quomodo id intelligatur. nu. 13. 88
Alexãder Seuerus nunquam paſſus fuit honores iuris vendi, & ob id laudatus extitit. nu. 18. 11
Amor, & odium, & proprium cõmodum ſæpè faciunt iudicem non cognoſcere verũ. nu. 60. 16
Andreas de Iſernia ſummus feudiſta, & Regis Roberti, ac Reginæ Ioannæ Conſiliarius. nume. 36. 7
Angaria, & Perangaria quid. nu. 11. 39
Angariorum, & perãgariorum conceſſio baronibus facta quomodo intelligatur. nu. 12. ead.
Appellatio an admittatur à ſententia ſyndicatorum. nu. 18. 139
Appellatur à negligenti iuſtitia. nu. 36. 14
Appellatur à ſententia ſyndicatorum tantum ad Reg. Aud. vel ad Mag. cur. nu. 19. 140
Articuli quomodo formandi ad probandam cõſuetudinem. nu. 33. 107
Aſſeſſor dicitur qui aſſiſtit iudici, & illũ inſtruit, nu. 68. 17
Aſſeſſor imperitus poteſt reprobari. nu. 70. ead.
Aſſeſſores ex imperitia tenentur. nu. 69. ead.
Aſſeſſores tenentur reſiſtere poteſtati aliquid iniuſtè exequenti, vel ſaltẽ proteſtari. nu. 18. 89
Aſſeſſoris officium quid ſit. nu. 15. 24
Aſtutus omnia cũ conſilio agit, fatuus verò aperit ſtultitiam ſuam. nu. 80. 18
Auaritia eſt maximũ vitiũ in officiali. nu. 90. 20
Auctor vnde hãc officialium practicam collegit. nu. 34. 7
Auditores rotæ tempore quo adſumuntur ad dignitatem iterum examinantur. nu. 67. 17
Auditori officium datur pro vno anno, licet deinde eidem tacitè còncedatur refirmatio pro altero anno. nu. 72. 76
Auditores Regij, & iudices Mag. cur. de quibus cau. teneantur rationem reddere. nu. 24. 140
Audientiæ Regiæ prouinc. cognoſcunt de cauſis, de quibus cognoſcebat M. cur. ex priuilegio. nu. 70. 36

B

BAiulatio iuſtitiæ an vendi poſſit. nu. 24. 42
Baiuli qui ſunt conſtituendi. nu. 25. ead.
Baiuli æquiperãtur defenſoribus ciuitatum. nume. 26. ead.
Baiulorum poteſtas poſt nu. 26. ead.
Baiuli, Caſtellani, Electi, Syndici, Suſceptores annonæ,

annonæ, & alij publica officia exercentes tenentur iurare. nu. 18. 81
Banna officialium durãt tempore eorum officij. nu.20. ead.
Banna Regentis Mag.Cur.Vicar. durant anno. nu.21. ead.
Bannitus contumax in Mag.curia, vel in Regijs Audiẽtijs captus eidem debet præſentari. nume.52. 32
Bannitus ex cauſa crim. eſt infamis, & nõ poteſt eſſe iudex. nu.10. 130
Bartolomæus de Capua Doctor magnæ auctoritatis,& Regni Prothonotarius. nu.35. 7
Baro quid ſit ex ſententia Baldi, Afflicti, & Andreæ. nu.1. 37
Baro propriè dicitur qui actu habet iuriſdictionem. nu.3. 38
Barones Regij officiales dicuntur. nu.5. ead.
Barones loco præſidũm in eorũ terris.nu.6. ead.
Barones ratione caſtri quæ habeant. nu.9. 39
Barones in Regno non poſſunt imponere nouas gabellas,& angarias. nu.10. ead.
Barones per conceſſionem caſtri, quando habeãt merum,& mixtum imperium nu.13. ead.
Barones poſſunt facere bãna,& ſtatuta, dummodo non ſint contra legem ſuperioris.nu 17. 40
Baro poteſt prohibere vaſſallos ad Regiam curiã ire per ſaltum. nu.18. ead.
Barones prohibentes vaſſallos reclamare ad Regiam curiam incidunt in crimen læſæ maieſtatis. nu.19. ead.
Baro poteſt delegare iuriſdictionem, & tenetur in ſuis terris cõſtituere officiales annales. nu.21. 41
Barones quõo eligant hodie officiales.nu.22.ead.
Barones habent poteſtatem eligendi baiulos.nume.23. ead.
Barones an poſſint cogere vaſſallos ad cõducendas baiulationes gabellas furnos, doanas, & ſimilia poſt nu.23. ead.
Barones,vt plurimum habent priuilegia primarum, & ſecundarum cauſarum. nu.30. 43
Barones non poſſunt cognoſcere de tertijs cauſis etiam de cõſenſu vaſſallorum. nu.31. ead.
Barones, & alij inferiores an poſſint reſcribere cum clauſula ſine figura iudicij. nu.32. ead.
Barones virtute iuriſdictionis priuatiuè conceſſæ poſſunt peterè ſemper remiſſiones cauſarũ, & eis fieri debet. nu.35. 45
Barones eorumq; officiales quando poſſunt torquere reos ex proceſſu informatiuo.nu.26. 59
Barones poſſunt cognoſcere de delictis commiſſis per vaſſallos extra territorium. nu.20. 97
Baroni habenti ſecundas cauſas non poteſt comminari, niſi malitioſè, & negligenter ageret. nu.28. 131
Beatus qui excutit manus ſuas ab omni munere. nu.96. 21

C

CApitanei Regij dicũtur præſides,& aſſimilantur iuſtit.Regionum. nu.18. 25
Capitula regni dicuntur Regię conſtit.& ſeruãda ſunt ab offic. nu. 14. 103
Cap. Regni incip. ab illo inchoandum declaratur. nu.21. 57
Cap.Regis Caroli ſub rub. de non contrah.matrim.an ſit obſeruandum nu.14. 93
Carcerandus,quando quis ſit ob cauſ. crim. nume.20. 57
Cardinalis quid tenetur iurare quando aſſumitur ad dignitatem. nu. 16. 80
Cauſa liquidationis dicitur mixta. nu.44. 124
Cauſa mixta quæ dicatur ſecũdùm Doct.& quæ ſecundùm auctorem. nu.43. 123
Cauſa recuſationis an ſit neceſſaria in libello. nu.17. 133
Cauſæ à baronibus an poſſint auocari ob iuſtitiã retardatam, vel denegatam ſtante in contrarium priuilegio. nu.38. 14
Cauſa nulla grauior in principe, quã electio boni officialis. nu.1. 10
Cauſæ feudales vbi tractantur hodie.nu.62. 34
Cauſæ mixti imperij,& iuriſdictionis.nu.48. 67
Citatio ad dicendum ſit in tribunalibus Magnę cur.& ſac.conſ. & in alijs ad audiendam ſententiam. nu.19. 116
Citatio in crim.quæ debet cõtinere. nu.31. 119
Ciuitates à pluribus offic.regi debent. nu.27. 6
Ciuitates ex malo regimine pereunt. nu.3. 10
Conceſſio caſtri intelligitur facta cum adiacentibus,& pertin. nu.8. 38
Conceſſo caſtro cum omnimoda iuriſdict. non veniunt cauſæ app. nu.29. 41
Clerici vel extranei non ſunt cõſtituendi in officijs. nu.91. 20
Clericus, vel epiſcopus electus conſiliarius Regis non tenetur iurare. nu.15. 80
Comminatio, vt officialis expediat cauſam fieri poteſt per Mag.cur. vel Regiam Audientiam ob eius negligentiam. nu.39. 14
Concordia omnino ſuadenda vbi partium iura ſunt dubia. nu. 7. 102
Conſtitutiones Regni cur ſeruandæ ab offic.nume.13. 103
Conſiliarij Regij,& Præſidentes Reg.Cam. cõtrahere non ſunt prohibiti. nu. 10. 92
Conſiliarij variorum locorum nominantur. nume.44. 8
Cõſiliarij Regij quid tenentur iurare. nu.14. 80
Conſiliarium Regis offendens qua pœna puniatur. nu. 12. 88

Con

Cōſilium debet eſſe penes regem,& ibi plura de conſ. nu. 67. 75
Conſuetudines ſunt ſeruandæ. nu. 18. p. 104. & ibi plura de conſuetudine. nu. 20. 21. 23. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. & 32. 105. & ſeq.
Contractus officialium præſumuntur ſemper ſacri per vim, & metum, & ideo ſunt inualidi. nu. 4. 91
Creatio officialis non prodeſt, niſi ſubſequatur adminiſtratio. nu. 3. 79
Crudelis non eſt qui crudeles iugulat. nu. 22. 12

D

Decorum in officiali quomodo debet eſſe. nu. 6. 82
Deus in homine diligitur, & oditur nu. 61. 16
Delicta impunita nō debent remanere. nu. 20. 12
Delinquētes qua ratione plectantur. nu. 21. ead.
Dignitas principatus innititur principaliter virtutibus,& prudentiæ. nu. 4. 10
Diuina ſapientia dumtaxat perfecta. nu. 31. 7
Doctores qui ſcripſerunt materiam ſyndicatus. nu. 1. 136
Doctori habēti gratiam intellectus turpe eſt poſteris ſuis aliquid non relinquere. nu. 33. 7
Don Ioannes Zunica Vicerex Regni. nu. 11. 4

E

Effectus magnus in minimo verbo ſolet eſſe. nu. 2. 47
Epiſcopus Capuanus reuertentes à ſtudio cū priuilegio Doctoratus faciebat iteratò examinari,& non merentes reprobabat. nu. 71. 17
Emens officia qua pœna puniatur. nu. 16. 11
Exiliorum genera ex doctrina Baldi. nu. 15. 54

F

Ferdinandus primus Rex mandauit ſenatores ſacri cōſ. debere eſſe Iuris inſignibus decoratos. nu. 15. 83
Ferdinādus Rex iuſtitiæ zelo præcipuè inſignitus. nu. 1. 94
Feriæ ſunt introductæ in fauorem litigantium, & ideo cū diſpenſatione Proregis iudices procedere debent. nu. 11. 114
Forma commiſſionis Gubernatoris Prouinciæ. nu. 3. 47
Formæ Regiæ cancellariæ poſſunt pro li. allegari. nu 1. ead.
Feuda quaternata quæ ſint. nu. 2. 38
Fideiuſſor officialis refirmati, an teneatur pro alio anno. nu. 34. 139
Foriudicatio in quibus delictis fiat. nu. 37. 120
Fuluius Conſtātius Regis Philippi conſ. & Regni Vicecancellarius meritiſſ. nu. 38. 7

G

Gubernatores, & aſſeſſores periti ſunt conſtituendi pro regimine populorum. nu. 62. p. 73. & reliqua vide in ver. Iuſtitiarij, & ver. Præſides.

H

Hadrianus primus īſtituit fiſci patroni officium. nu. 30. 27

I

Illiteratus non poteſt eſſe iudex. nu. 11. 130
In electione officialium quæ ſunt conſideranda. nu. 94. 21
Indicium dicitur demonſtratio nu. 27. & quotuplex fit. nu. 28. 29. & ſeq. pag. 59. & 60. & nu. 39. 65
Indicia ſufficientia debent præcedere torturam. nu. 24. 59
Iudices propter continuum exercitium recipiūt incrementum ſcientiæ. nu. 3. 13
Iudex aliquid accipiens nomine mutui committit barattariam. nu. 58. 16
Iudex ob amicitiam, vel odiū iudicans peruertit iudicium Chriſti, & punitur. nu. 59. ead.
Iudex debet eſſe peritus. nu. 62. ead.
Iudices olim in Regno conſtituebantur qui per quinquennium ſtuduerant Regni conſtitu. & & examinabantur. nu. 66. 17
Iudex idiota non præſumitur ſeruare iuris ſolēnitates quas ignorat. nu. 83. 19
Iudices Mag. cur. & Auditores prouinc. habent iuriſdictionem. nu. 42. 29
Iudices Mag. cur. & Auditores prouinc. an poſſint ferre ſentētias abſentibus Regente,& iuſtit. nu. 43. ead.
Iudices Mag. cur. & Auditores tenentur ſtare ſyndicatui. nu. 56. 32
Iudices non debent nouum torturæ genus inuenire,& quando poſſunt. nu. 41. 63
Iudex habita aliquali informatione poteſt deuenire ad capturam. nu. 22. 58
Iudex nō debet contrahere nimiam familiaritatem cum ſubditis. nu. 9. 83
Iudices ab omnibus ſalutari debent. nu. 2. 87
Iudex miniſter Dei dicitur. nu. 3. ead.
Iudici an poſſit reſiſti. nu. 16. 17. 19. & 20. p. 89. & nu. 22. 90
Iudex ſecularis an teneatur impartiri bracchiū iudici eccleſ. ſuper caſu iniuſto. nu. 21. ead.
Iudex domicilij vel originis an poſſit cognoſcere extra territorium, & quando ſit inter eos facien-

faciẽda remiſſio. nu 17. 96
Iudex extra territorium poteſt procedere de cõſenſu partium. nu.21. 98
Iudex delegatus poteſt cognoſcere, licet aliàs eſſet incompetens. nu.22. ead.
Iudex poteſt extra territorium exercere iuriſdictionem voluntariam. nu.23. 99
Iudici incumbit onus iudicandi. nu.3. 101
Iudex debet controuerſias dirimere per concordiam, vel ſententiam. nu. 4. ead.
Iudex caſus dubios quomodo debet terminare, & quid ſeruatur in ſac. conſ. nu.8. 102
Iudex tenetur iudicare ſecundũ leges. nu.9. ead. & in Regno ſecundùm ſacras conſtit. & deinde ſecundum iura communia. nu.12. 103
Iudex debet ſupplere in his, quæ ſunt conſuetudinis notoriæ. nu.19. & in conflictu opinionũ ſequi conſuetudinem. nu.23. & in cauſarum deciſione, & iudicij ordine ſeruare conſuetudinem loci. nu.24. 104
Iudex debet iudicare ſecundum allegata, & probata. nu.35. 108
Iudicis ſententia debet eſſe conformis libello. nu.36. ead.
Iudices Regni an poſſint condemnare vltra petita. nu.38. 109
Iudices Regni ſententias tenentur determinare poſt concluſum in cauſa infra decem dies, & quid ſeruatur. nu.39. 110
Iudices tenentur ſententias proferre in loco publico, & quid ſeruatur in ſac.conſ.in M.Cur. & in Reg.Aud. nu.41. ead.
Iudices Regni tenentur ſeruare ordinẽ iudiciarium Mag.cur. nù.4. 113
Iudex diuerſimodè procedere debet in cau. crimin. nu.42. 123
Iudex ex quibus cauſis recuſatur. nu.1. p.128. & ſeq. vſq; ad nu.16. 132
Iudex recuſatus an poſſit de cauſa recuſationis cognoſcere. nu.18. & in Regno quis ſit iudex in cauſis ſuſpicionum officialium. nu.19. 133
Iudex quando dicaẽ negligens nu.26.& 27. 135
Iudex competens ad ſyndicandos officialis quis de iure communi, & Regni. nu.9. 137
Iudicium criminale quid ſit, & ibi de accuſatione, inquiſitione, & denunciatione agitur. nume. 22. 116
Iureconſ. ab Imperatore appellatur amicus. nume. 13. 11
Iuriſconſ. ſcientia totus illuminatur mũdus. nume.14. ead.
Iuriſdictio in alium tranſit ab officialis negligẽtiam. nu. 37. 14
Iuriſdictio Barronibus ſolet cõcedi cumulatiuè, & priuatiuè. nu.23. 41
Iuriſdictio alteri cõceſſa ſuper certo genere cauſarum non adimit ordinarii iudicis poteſtatẽ nu.8 p. 95. & declaratur vſq; ad nu.15. 96
Iuriſperitia eſt neceſſaria in iudicibus. nu.74. 18
Iuſtinianus, & alij Imperatores iudicãdi munus exercuerunt. nu.4. 87
Iura humana à Deo per Imperatores, & principes humano generi diſtributa. nu.20. 5
Iura tranſgredi nõ licet inconſulto ſuperiorem. nu. 11. 102
Iuſtitia cunctis virtutibus præferenda. nu.18. & eius plures effectus. nu.19. 5
Iuſtitia non debet vendi. nu.22. 6
Iuſtitiæ imago. nu.25. 12
Iuſtitia, & virtus cum ſcelerato adeſſe nequeũt. nu.27. 13
Iuſtitia vbiq; ſeruanda. nu.76. 18
Iuſtitia ordinat leges ad cõſtringendas vitas hominum. nu. 1. 23
Iuſtitia dicitur compẽdium, & fons omnium virtutum. nu.3. ead.
Iuſtitiariorum nomen, & normam Ius, & iuſtitia contulerunt. nu.7. ead.
Iuſtitiarij viri fideles Deum, & honorem Regiũ timentes ſunt conſtituendi. nu.8. ead.
Iuſtitiarius dicitur qui habet merum imperium. nu.10. 24
Iuſtitiarij habent merum, & mixtum imperium. nu. 11. ead.
Iuſtitiarij regionum habẽt loco aſſeſſorum Reg. Auditores. nu.16. 25
Iuſtitiarij poteſtas defendet à Magiſtro Iuſtitia. nu.19. ead.
Iuſtitiarius prouinciæ, & alij officiales an poſſit contrahere. nu.6. 92
Iuuenes ſapientes poſſunt conſtitui in adminiſtratione iuſtitię. nu.87. 20

L

Leges pereunt auaritia iudicante. nu.45. 14
Lex plura reliquit in arbitrio iudicantium. nu. 10. 102
Libellus cur debeat eſſe clarus. nu.4. 113
Libellus cur dicit̃ talis qualis petitio. nu. 5. ead.
Locumtenens Regis perſonã repræſentat, & poteſt ea facere, quæ & ipſe Rex. nu.16. 5
Locũtenenti non præſtatur ille honor, qui datur Regi. nu.14. 4

M

Marthos Gorioſtiola Regens meritiſſimus. nu 73. 18
Magiſter Iuſtitiarius vnus tantum cõſtituitur in Regno. nu.20. 25
Magiſter Iuſtitiarius, eiuſque Regens, & iudices poſſunt contrahere. nu.9. 92

Magiſtri iurati officium,& poteſtas.nu.28. 42
Magiſtratus dicitur lex loquens. nu.25. 6
Magiſtratus iuſtitiam facientes dicuntur facere Deo ſacratiſſimum officium. nu.28. & acquirunt veram gloriam, & honorem. nu.29. 6
Magiſtratus iuſti vltra ſalariũ ſunt præmijs decorandi. nu.30. ead.
Magiſtratus vnde dictus. nu. 28. pag. 13. & nume. 4. 23
Magiſtratus Romani ſolebant in prouinciã proficiſci ſine vxoribus. nu. 56. 16
Magiſtratus habet iure imperij poteſtatem in facinoroſos homines. nu. 8. 51
Magiſtratus olim ferebãt pro inſignijs ſecurim, & deinde loco ſecuris gladium. nu. 50. 68
Magiſtratus,an teneantur ſi aſſeſſores malè iudicauerint. nu.64. 64
Magiſtratus non debet ſe mollitia, & fuco corrumpere. nu.4. 82
Magiſtratus debet incedere togatus. nu.14. 83
Magiſtratus ex officijs conſequuntur nobilitatẽ. nu.1. 87
Magiſtratus excuſatur à muneribus ciu. &c. nume.6. ead.
Magiſtratus maiores torqueri non poſſunt. nume.7. ead.
Magiſtratus poteſt cogere ſubditos ad vendendũ vtenſilia. nu.9. ead.
Magiſtratus cognoſcit de ſuis officialibus,& ſeruientibus, & de iniurijs prædictis illatis. nume.11. 88
Magiſtratus durante officio non conuenitur, ſed fallit in multis caſibus. nu.23. 90
Magiſtratus in decretis ſibi prouincijs non poſſunt contrahere. nu.1. 91
Magiſtratus poteſt lites componere,& partes ad pacem compellere. nu.5. 101
Magna curia eſt hodie loko M. Iuſtit. nu.23. 25
Magna curia habet merum,& mixtum imperiũ. nu.24. ead.
Magna curia habet Regentem iudices crim.ciu. & fiſci patronum. nu.25. 26
Magna curia non debet ſe intromittere in cauſ. ad alios iudices ſpectantibus. nu.45. 30
Magna curia,& Regiæ Audientię an poſſint cognoſcere de cauſis ad Barones ſpectantibus. nu.44. ead.
Mag.cur. ſolet facere comminationem, & quid ſeruatur in Reg.Aud. nu.48. 31
Mag.cur.& Regiæ Aud.quando poſſint in crim. componere. nu.53. 32
Mag.cur. & Reg. Aud. an poſſint pœnã arbitrio Regio reſeruatam declarare. nu.55. 32
Magna curia dicitur caput aliarum curiarũ. nume. 57. ead.
Magna curia vbicunq; eſt, poteſt ibi regere curiam. nu.18. 97
Mag.cur.habet poteſtatem torquendi ex proceſſu informatiuo, item Regiæ Audiẽtiæ,& Barones. nu.59. 33
Mag.cur. cognoſcit de crimine læſæ maieſtatis. nu.60. ead.
Mag.cur. tantum cognoſcit de feudis quaternatis. nu.61. ead.
Mag.cur. cognoſcit ſolum de cauſa ſpretę defenſæ. nu.63. 34
Mag.cur. tantũ cognoſcebat de guerra mota priuato carcere, & pœnis fiſcalibus. nu.64. & de cauſis liquidat.inſtrumenti. nu.63. & de cauſis uid. & pupillorum. nu.66. de cauſis curialium. num.67. & de cauſis appellationum. & quid in omnibus ſeruetur in Regijs Audientijs. nu.68. 35
Mag.cur. multas habet præeminẽtias. nu.68. 36
Mag.cur.& Reg.Audientiæ quando poſſunt torquere ex proceſſu informatiuo. nu.25. 50
Maleficium dicitur conſtare per confeſſionem, vel conuictionem, & declarantur hi termini. nu.19. 56
Mareſcalcus, Magiſtri Portulani, Maſſarij, Secreti,& M.foreſtarum poſſunt facere ſubſtitutos. nu.5. 85
Maieſtas,& amor in vna ſede non morantur.nume.3. 83
Maieſtas in Imperatore, & magiſtratu eſt. nume.5. 87
Merentes ſunt in officijs conſtituendi. nu.12. 11
Meri imperij quæ ſint. nu. 9. 51
Miſſio in carcerem eſt meri imperij, & quando habet locum de iure cõi,& Regni. nu.18. 55
Modica coertio eſt meri imperij. nu.17. 54
Munera corrumpunt hominum iudicium, & excecant ſapientes. nu.43. & 44. 14

N

Neapolis cur dicta Parthenope.nu. 9. 3
Negligentia eſt maximum vitium in officiali,& ibi multa de negligentia.nu.33. 13
Nicolaus de Neapoli doctor celeberrimus,& Reginæ Ioannæ conſiliarius. nu.37. 7

O

Obligatio pœnes acta curiæ habet exequutionem paratam,& dicitur ſententia lata. nu.60. 127
Officia cenſentur conceſſa ſecundùm communẽ obſeruantiam. nu.73. 76
Officiorum, & ſyndicatus fructus. nu.25. 139
Officiales debent eligi perſonæ iuſtæ timentes Deum,& honorem regium. nu.26. p. 12. procuran-

turbantem publicam vtilitatem, & pacem. nu- me. 29. 13
Officialis negligens tenetur ad damna, & inte- reſſe. nu. 34. p. 13. & punitur criminaliter. nu- me. 35. p. 14. & priuatur officio. nu. 23. & idē nu. 24. & 25. 134
Officiales non debent conſtitui, qui peruertunt iudiciū, timore, cupiditate, amore, & odio. nu. 45. 14
Officiales non poſſunt eſculenta, & poculenta in pecunijs componere. nu. 46. p. 15. & an poſſint accipere munera, & res minimas. nu. 55. 16
Officialis omnibus iuſtitiam facere tenetur. nu- me. 53. ead.
Officiales, vel eius familiares aliquid nomine mutui accipere non poſſunt ſub pœnis ſacra- rum conſtit. nu. 57. ead.
Officialis iuſtus lumen erit patriæ, & reſp. orna- mentum. nu. 63. ead. & imperitus, & iniquus rempub. deuaſtabit, eritq; patriæ dedecus. nu- me. 64. 17
Officiales non ſunt eligendi iuuenes. nu. 84. 19
Officiales pauperes non ſunt cōſtituendi. nu. 89. pag. 20
Officiales Regij debent eſſe ſubditi Regis. nu- me. 92. ead.
Officialis, Aſſeſſor, & Notarius an poſſint eſſe de eadem terra remiſſiuè. nu 93. ead.
Officiales terrarum, & caſtellorum an habeant merum imperium. nu. 7. 50
Officialis in multis caſibus poteſt procedere ex officio, & inquirere Nig. in c. ab illo inchoan- te nu. 48. & 54. & ibi allegat Grammat. in de- ciſ. 60. & idem in c. vt delatas nu. 18. in fine pro materiæ intelligentia, & ſcripſi. nu. 46. p. 65. & an poſſit procedere parte deſiſtente poſt porrectam quærelam. nu. 47. 67
Officialis an poſſit pœnam legis conuertere in compoſitionem. nu. 54. 68
Officiales baronum libenter componunt virtu- tum ipſorum priuilegiorum, ſecus verò Regij. nu. 56. 69
Officialis an poſſit mutare pœnam à lege ſtatu- tam, vel eā minuere, & quid ſeruatur in Re- gno. nu. 17. 70
Officialis baronis an poſſit torquere ex proceſſu informatiuo virtute quartæ literæ arbitrariç, & quid ſeruatur. nu. 60. 71
Officiales debent eſſe annales. nu. 68. 75
Officiales an poſſint reſirmari. nu. 69. ead.
Officialis tenetur antè officij ingreſſum ſatiſda- re. nu. 75. 76
Officialis idoneus an teneaē ſatisdare. nu. 76. 77
Officiales Regij, & Baronales ſine iuramento, & fideiuſſione prçſtita in Reg. Cam. vel in Mag. cur. nequeunt officia exercere. nu. 77. ead.
Officiales omnes in Regno præſtāt fideiuſſiones de ſtando ſyndicatui, & benè adminiſtrando. nu. 80. 78
Officiales Regij, & Baronales tenētur in ingreſ- ſu officij demonſtrare literas commiſſ. officij. nu. 1. 79
Officialis qui primò habuit literas, & poſſeſſio- nem præfertur. nu. 2. ead.
Officiales olim antè litis primordium iurabant, & hodie in principio officij tantum. nu. 4. ead.
Officiales oēs tenētur iurare publicè. nu. 5. ead.
Officiales ſi non iurant, non conſequuntur offi- cij adminiſtrationem. nu. 7. ead.
Officialis deputatus ad iuſtitiam tenetur iurare, quòd pro conſequendo officio nihil dedit, nec promiſit. nu. 10. p. 80. & quòd Deum, & iuſti- tiam habebit præ oculis, & quid ſecundū con- ſtit. puritatem. nu. 11. & ſe obſeruaturum loco rum conſuetudines, & ſtatuta, ac Regni con- ſtit. cap. & Pragm. nu. 12. ead.
Officialis contraueniens formæ iuramenti præ- ſtiti ī principio officij debet puniri pœna mu- tilationis manus. nu. 13. ead.
Officiales in principio officij ſolent emittere bā- na non contraria conſtit. Reg. nu. 19. 81
Officiales pro dignitate decorum ſeruare debēt, & in quibus. nu. 2. 82
Officialis coiens cum muliere ſuę iuriſdictionis punitur. nu. 4. ead.
Officialis quid facere debet circa perſonas aduo catorum, & partium in regimine Iuſtitiæ. nu- me. 6. ead.
Officialis omnibus mitis, & placidus eſſe debet nu. 8. 83
Officialis quid facere debet contra dicentes ver- ba iniurioſa. nu. 10. ead.
Officialis in inceſſu debet eſſe grauis in inceſſu. nu. 11. ead.
Officialis pro dignitatis decoro veſtes congruas habere debet. nu. 12. ead.
Officialis debet eſſe fortis, & firmus, & æquus vt libra, & plura afferuntur. nu. 16. ead.
Officiales an poſſint diſcedere ab officio cū licē- tia ſuperioris. nu. 1. p. 84. & quando. nu. 2. 85
Officialis deferens officium quomodo puniatur. nu. 3. ead.
Officialis ſacramētum probat quando ſumus in dubio. nu. 10. 87
Officialis præſumitur quicquid facit, quòd iuſtè faciat. nu. 15. 88
Officialis an teneatur ſtatim obedire principi a- liquem ſuſpendi mandanti cauſa non apparē- te. nu. 19. 89
Officiali exequēti ſententiam notoriè iniuſtam poteſt reſiſti. nu. 20. ead.
Officiales debent vacare circa officia eis cōmiſ- ſa, non

ſa, non circa negotiationes. nu. 2. 91
Officialis recipiendo mutuum præſumitur corrumpi. nu. 3. ead.
Officiales in Regno Franciæ poſſunt contrahere cum ſubditis, exceptis litigantibus pendente lite. nu. 8. 92
Officiales de iure can. poſſunt liberè contrahere matrimonium. nu. 15. 93
Officiales Irenarchæ olim cõſtituti ſuper ira, & odio ſedando, & pace imponenda. nu. 6. 101
Officialis priuatur officio expreſsè, & tacitè. nu. 20. 33
Officialis priuatur officio ſi non habuit commiſſionem à vero dominio. nu. 21. & ſi ſit crudelis in torquendo. nu. 22. 134
Officialis cõmittens barattariam punitur, & priuatur officio, & quando dicatur barattariam committere. nu. 29. 135
Officialis officio priuatus, nõ debet ad aliud officium admitti. nu. 30. ead.
Officialis an poſſit diſcedere finito officio, vel teneatur expectare ſucceſſorem. nu. 2. 136
Officialis antè ſuum diſceſſum quæ debet facere. nu. 3. ead.
Officialis debet ſtare ſyndicatui. nu. 4. 137
Officialis bonus ab omnibus laudandus n. 5. 137
Officiales debẽt ſyndicari per ſyndicatores electos ab vniuerſitate. nu. 7. ead.
Officiales debet ſyndicari in loco vbi exercuit officium. nu. 10. ead.
Officialis confirmatus non ſyndicatur, niſi in fine alterius officij. nu. 11. 138
Officialis exercens officium per duos annos, vel tres, quãto tempore teneatur ſtare ſyndicatui. nu. 13. ead.
Officialis ad alia officia non admittitur ſine literis ſui ſyndicatus. nu. 20. 140
Officialis poteſt à ſyndicatu diſcedere ex licentia Regis. nu. 21. ead.
Officiales hodie ſyndicantur ſolum de dolo, & barattaria. nu. 23. ead.
Onus in qualibet dignitate principaliter verſatur. nu. 1. 101
Ordo iudiciarius in cauſis ciuilibus. nu. 1. 112
Ordo iudiciarius in crim. ſeruandus. nu. 3. 115
Ordo iudiciarius quis in criminalibus reo conſtituto in fortijs curiæ. nu. 21. 121

P

PAres qui eliguntur in cauſis comitum, vel baronum, quæ iurant. nu. 8. 80
Parlamentum non poteſt cauſas indeciſas coram balliuis, vel ſeneſcallis aduocare ſine literis Regijs, & quid ſeruatur in parlamento Delphinali. nu. 50. 81
Pauper habet priuilegiũ electionis fori. n. 46. 30
Perſonæ viles non debent iudices conſtitui. nume. 41. 14
Petrus de vinea conſiliarius Frederici, & Iudex Mag. cur. nu. 43. 8
Pœnæ quæ vltra relegationem ſunt. nu. 43. 64
Pœna contra officiales cum ſubditis contrahentes. nu. 7. 92
Philippus 2. Hiſpaniarum, & Siciliæ Rex in Regno præſentialiter adeſſe nequit. nu. 5. 2
Plato ſolebat dicere beatas fore reſp. ſi principes philoſopharentur. nu 5. 10
Plura quæ olim, & hodie ſeruantur per officiales bonorum temporalium cupido. nu. 47. p. 15. vſq; ad nu. 52. ead.
Plures teſtes ſingulariter deponentes de ſingulis indicijs faciunt vnum legitimum iudicium. nu. 38. 62
Populus non ſic gubernatur per vicarium Regis ſicuti per ipſum Regem. nu. 13. 4
Poteſtas gladij declaratur. nu. 49. 68
Practica, & experientia in officialibus requiritur. nu. 85. 19
Practica quæ ſeruatur in Reg. Audientijs, quãdo reus timet ſæuitiam iudicis in cauſis crim. nu. 20. 41
Practica procedendi contra fideiuſſores officialium, qui tñ fideiuſſerunt de ſtando ſyndicatui. nu. 78. 77
Practica procedẽdi contra fideiuſſores magiſtratuum qui fideiuſſerunt etiam de parendo ſyndicatui. nu. 79. ead.
Practica quæ ſeruatur circa exceptionem abſentiæ in crim. nu. 27. 18
Practica in exceptione infirmitatis. nu. 28. ead.
Practica in exceptione carcerationis. nu. 29. 119
Practica ſuper exceptione nullitatis. nu. 30. ead.
Practica quando allegatur falſitas citationis, vel ſimile. nu. 33. ead.
Practica quando cõparet affinis, vel alius ad impediendã forindicationis ſententiã. nu. 40. 121
Practica ſuper citatione, & liquidatione inſtrumenti iuxta formam ritus. nu. 47. 125
Practica ſuper actione crimin. de periurio. num. 48. pag. 126
Practica ſuper obligatione pœnes acta accuſata. nu. 49. 127
Pragmatica dicitur quia vẽtilatata in conciſtorio principis. nu. 79. p. 18. & nu. 15. p. 103
Prag. incip. diſcordias habet locum in officialibus Baronum. nu. 6. 94
Prag. incip. diſcordias in quibus caſibus nõ procedat. nu. 19. 97
Præfatio cauſam finalem diſpoſitionis aſſignat. nu. 2. 2
Prefationes libentius nos perducunt ad lectionẽ pro-

propoſitæ materiæ. nu.1. ead.
Præſidentium integritas, ſubditorum ſalus eſt. nu.2. 10
Præſides prouinciarum poſſunt eſſe etiam ignari legum. nu.75. 18
Præſides prouinciarũ tenentur ſequi conſilia eorum iudicum aliàs priuãtur officio. nu.81. 19
Præſides,& municipales magiſtratus cõſtituti in prouincijs à populo Romano. nu.5. 23
Præſides prouinciarum poterant facere ſtatuta tẽporalia in ingreſſu officij, vt hodie Iuſtitiarij, ſeu Vicereges. nu.12. 24
Præſides prouinc. habebant legatos,& aſſeſſores. nu.14. ead.
Præſide. prouinc. tenebantur diſcurrere prouincias,eaſq; purgare malis hominibus.nu.17. 25
Præuentio inducitur per citationem verbalem, & realem, quæ in crim. præfertur. nu.34. 44
Prima litera arbitraria concedit poteſtatem pro cedendi ex officio in aliquibus caſibus. numero 52. 68
Primum decretum qñ interponatur. nu.12. 114
Principes multi maximam habent admirationẽ de iuribus, & conſtit. Regni. nu.22. 6
Principes non debent officia vendere nu.15. 11
Principes,& alij domini concedunt ſaluumconductum in perpetuum poſt. nu.32. 27
Princeps quid habeat iure imperij, & præſertim in Regno. nu.10. 51
Princeps vtitur plenitudine poteſtatis apponendo in ſuis literis clauſulam ex certa ſcientia. nu.65. 74
Principi reſcribendum eſt pro pœnis infligendis magiſtratibus. nu.8. 87
Princeps, vel Papa poteſt condemnare ad non petita,& an eius conſiliarij, & Auditores. nume.77. 109
Priuilegia inualida, & iniuſta quando cenſeantur confirmata. nu.66. 74
Procurantes officia non ſunt in illis conſtituendi. nu.17. 11
Procuratores rerum patrimonialium,fiſcalium, & Cæſaris olim conſtituti ſecundùm Carau. nu.28. 26
Procuratores tantũ fiſci,& Cęſaris in cuius loco hodie iudices cameræ ſucceſſerũt. nu.29.ead.
Procurator quando poſſit in crim. pro reis comparere. nu.32. 119
Proregi datur excellentia, ſicuti Regi poſt nume. 16. 5
Prorex Regni officia concedit noĩe Regiæ Maieſtatis. nu.61. 73
Prorex Regni aſſeſſores eligit viros doctiſſimos. nu.63. 74
Prouinciæ Regni plures ſunt. nu.21. 25
Prouiſus de lectura ſub prætextu doctrinæ, ſi reperitur inutilis poteſt reprobari. nu.72. 17

Q

Quarta litera arbitraria concedit poteſtatẽ officialibus procedendi contra famoſos delinquẽtes omni ordine iuris omiſſo. nu.59.71
Quilibet debet eſſe contentus ſua iuriſdictione, & nõ poteſt ſe immiſcere alterius iuriſdictioni. nu.7. 94
Quot modis quis conueniatur ciuiliter in Mag. Cur. nu.8. 113
Quot modis procedatur cõtra ſyndicatum offic. nu.16. 139

R

Ratio dicitur iuſtitia naturalis nu.3. & quid ſecundùm Doct. nu.4. 2
Ratio glo.in conſtit.occupatis nobis,quare officialis debeat eſſe annalis. nu.71. 76
Recuſationis exceptio quo tempore debet opponi, & quid ſeruatur in Regno. nu.16. 132
Rector ſapiens erudit populum ſuum. nu.6. 11
Rectores prouinc.& aſſeſſores an poſſint contrahere ſponſalia,& matrimonium pro ſe,vel pro filijs. nu.11. 92
Reges per iuſtitiam regnant. nu.8. 3
Reges Siciliæ in Regno ſolebant præſentialiter adeſſe. nu.15. 4
Reges, & principes debent habere notitiam de viris literatis. nu.11. 11
Regem iuſtitiæ patrem eſſe oportet. nu.9. ead.
Reges quõ eligere debent officiales. nu.95. 21
Reges Siciliæ vltra ſupremum magiſtratũ Neap. vrbis in prouincijs conſtituerunt Iuſtitiarios. nu.6. 23
Reges,& Imperatores quare intitulãtur Dei gratia. nu 6. 50
Regens Magnæ curiæ,& Iuſtitiarij prouinc. cognoſcunt de cauſis minimis ex non ſcripto. nu.51. 32
Regere cupientes oportet eſſe annoſos, prudentes, caſtos, & ſobrios. nu.97. 21
Regia Audientia non poteſt ab altera cauſam euocare. nu.49. 31
Regnum an cenſeatur vna prouincia. nu.22. 25
Regna indigent Regibus literatis. nu.8. 11
Reip.honor in magiſtratuum dignitate conſiſtit. nu.1. 62
Relegatio, vel miſſio in exilium eſt meri imperij. nu.14. 54
Rex dicitur pater omnium. nu.6. 3
Rex Reip.vir eſt poſt nu.10. 3
Rex in prouincijs conſtituit Iuſtitiarios, & terteries in adminiſtranda iuſtitia. nu.12. 4
Rex in Regno quare conſtituit diuerſos ordines offic. nu.17. 5

Rex Alphonſus primus quid ſolebat dicere circa legum exequutionem. nu.26. 6
Rex iuſtus melior lege iuſta pro populis rectè gubernandis. nu.10. 11
Rex Alphonſus merum imperium communicauit baronibus. nu.14. 40
Rex Robertus dedit baronibus quatuor literas arbitrarias. nu.15. p. ead. & nu.54. 68
Rex quid ſolet ſibi reſeruare in conceſſionibus factis baronibus. nu. 16. ead.
Rex Carolus ſecundus, Rex Robertus, alijque Reges Siciliæ, quare noluerint iudices eſſe perpetuos, ſed bene temporales. nu.70. 76
Rex Ferdinandus iuſtitię zelo præcipue inſignitus. nu. 1. 94
Rex debet curare, ꝙ auferatur materia ſuis officialibus incidendi in criminibus. nu.4. ead.
Rex remittendo ſyndicatum, videtur ſolum remittere ſcrupuloſam ſyndicationẽ. nu 22. 140
Reus comparẽs in iudicio quas exceptiones primò allegare debeat. nu. 15. 114
Reus fundato iudicio poteſt opponere alias exceptiones. ſ. carentiæ, & incompetentiæ actionis, legitimationis perſonæ, & etiam except. peremptorias. nu. 16. 115
Reus cõtumax elapſó anno debet citari ad foriudicandũ, & quid ſeruatur hodie. nu.39. 121
Ritus Mag. cur. & conſtitutiones Regni ſeruari debent in Regno. nu.16. 103
Ritus Regiæ Cameræ Sũmarię, vt leges ſeruandi ſunt per totum Regnum. nu.17. ead.

S

SAlatia officialibus Regijs, & Baronalibus quomodo præſtanda ſint. nu. 74. 76
Sapientes Magiſtratus dicũtur Regnum illuminare. nu.39. 8
Sapientes æternitatẽ, & perpetuitatem acquirũt in hoc ſæculo. 87. & in multis locis iuris ciu. citanſ. nu.41. p.8. & dñr prudentes, & illicita, ac vaſſallorũ grauamina abhorrẽt. nu.7. 11
Scandala ſunt euitanda, & materia delinquendi. nu.3. 94
Scientia abſcondita, & Theſaurus inuiſus nuliã affert vtilitatem. nu.32. 7
Secundùm decretum qñ interponatur. nu.14. 114
Sentẽtia lata in cauſa fiſci abſente eius aduocato, vel procuratore dicitur nulla niſi pro fiſco ſit. nu. 37. 28
Sententia iudicis qñ ſit diffinitiua, & quando interloquutoria, & mixta. nu.40. 110
Sententia iudicis non procedit oppoſita nullitate ratione ordinis peruerſi. nu. 2. 112
Sententia condemnatoria Mag. cur. quando poſſit exequi. nu. 20. 116
Sententiæ ſac. conſ. mandantur exequutioni, & quando dicitur impoſitum perpetuum ſilentium. nu.21. ead.
Syndicatus quanto tempore durat. nu. 22. 138
Syndicatores an poſſint imponere pœnam corporalem, & habeant merum, & mixtum imperim. nu.17. 139
Solæ preces offic. an inducant metum. nu. 5. 92
Subditorum pax, & Reip. & Regis intereſt. nume.30. 13
Succeſſor an debeat interuenire in ſyndicando offic. affertur deciſio ſacri conſ. nu. 8. 137
Summa Reip. tuitio, & defenſio illuſtrauit Romanos. nu.7. 3
Superiores adinuicem debent eſſe concordes pro tranquillitate ſubiectorum. nu. 5. 94

T

TErminus ad probandũ incũbentia. n. 17. 115
Terminus diuerſus ſtatutus ad foriudicandum delinquentes ordinarios, & illos qui vadunt in comitiua forbannitorum. nu. 38 121
Tertia litera arbitraria conceſſit officialibus poteſtatem torquendi delinquentes diebus feſtiuis. nu. 58. 71
Terræ omnes Regni indefectum ſtatutorum debent recurrere primo ad conſtit. Regni, & deinde ad iura communia. nu. 34. 107
Triduum expectatur in Regno poſt terminũ elapſum in criminalibus. nu.25. 11
Tortura eſt meri imperij ſiue ad pœnam delicti, ſiue ad ipſius veritatem inueſtigãdam inferatur etiam in cauſa ciuili. nu. 23. 58
Torturam præcedere debent indicia ſufficiẽtia. nu. 24. 59
Tortura inferri debet conſtito de delicto, & in ſubſidium, licèt aliqñ inferatur reis proteſtatione pręmiſſa ad ſciendũ cõplices. nu.40. 63
Tortura in quibus cauſis inferri poſſit de iure Regni. nu.42. 64

V

VErbum publicè quid importat. nu.6. 79
Vlpianus aſſeſſor Pretoris Romę. nu. 42. 8
Vlpianus ſeueram delictorum punitionẽ appellat publicam pietatem. nu. 24. 12
Vnus officialis deputãdus eſt pro populi regimine, licet plures debeant eſſe iudices, & aſſeſſores. nu. 31. 13
Vnicus teſtis an faciat indicium. nu. 37. 62
Vniuerſitates ſolent donare armatura, & vexilla officialibus in ſignum bonæ adminiſtrationis. nu. 7. 137
Vicerex in conficiendis Prag. vtitur conſilio ſuorum magiſtratuum qui antiquitus dicebantur

Audi-

Auditores Regis, & hodie regentes Regiam Cancellariam. nu.77. 18

Vſurpator Regiæ iuriſdictionis an puniri poſſit, ſi ſemel tantum eam exercuit. nu.8. 86

Vſurpare eſt in malũ vſum deducere. nu.9. ead.

Laus Deo Omnipotenti.

FINIS TABVLAE.

ERRORES INSIGNES LECTOR SIC EMENDABIS.

Pag.	*col.*	*verſus*	*error*	*emendatio.*
2	2	10	& cum ibi,	& cum eò.
3	2	15	Parthenopes,	Parthenope.
8	2	15	conſiliorum,	conſiliariorum.
27	1	7	& in d. reb. cæſ.	in d. reb. ceſ. &
81	2	35	quaternum,	quinternum.
97	2	51	Baro hábet,	baro habeat.
97	2	53	alius baro habet,	alius baro habeat.
97	2	56	quis eius iudex,	quis erit iudex.
97	1	37	remittere	mittere.
122	1	33	domum	demum.
122	2	22	Goza diu.	Gandin.
123	1	4	Camer.	Carer.
123	2	52	qui	quæ
124	2	4	tempus eſt,	tempus eſſet.
126	1	21	non ſi,	nam ſi.
126	2	31	aduerſas,	aduerſus.

AD LECTOREM PAVLI PORTARELLI.

EPIGRAMMA.

DEBEAT *vt populis, & quæ dicere iura Senatus,*
Quiq; regunt rauci ſceptra tremenda fori,
Vt damnare reos, alios abſoluere pœnis,
Iudicis officium qui ſapienter agit.
Alter vt expediat cauſas, ſeruetq; clientem
Vt ius quiſq; habeat cum ratione ſuum.
Iuriſconſultis, & legibus iſta Quiritum
Firmata, hoc libro, candide lector habes.

ASCANII MALFITANI I.C. NEAP.

IN LAVDEM AVCTORIS.

I*N lucem dum, iuris honos, monumenta tot edis*
Exornas leges, Auſoniamq; togam.
Et volitat, FRANCISCE, *omnes tua fama per oras*
Semper, & illuſtri nomine dignus eris.

MAXIME ILLVSTRI DOMINO D.

MARTHOS A GOROSTIOLA

PHILIPPI HISP. REGIS MAXIMI A' LATERE CONSILIARIO, AC REGIAM CANCELLARIAM REGENTI AMPLISS.

IOANNES FRANCISCVS DE LEONARDIS PERPETVAM FELICITATEM. D.

RECTE' mea ſententia à maioribus conſtitutum fuit, atque à poſteris frequentiſſimo vſu receptum (Maximè Illuſtris Regens) ingeniorum fructus non eſſe aliter euulgandos, quàm alicuius ſummi viri præclaro nomini nuncupatos: Nam præter alias multas rationes, quibus hoc eſt ſapientiſſimè inſtitutum ita nõ modò monumenta ſcriptorum exornantur, verum etiam illorũ, quorum induſtria non niſi in obtrectando verſatur, improbi impetus reprimuntur: quæ res hunc morem me ſequi oportere omnino ſanè perſuaſerunt. Tui verò nominis ſumma celebritas, atque animi eximia virtus me non tãtum excitauerunt, ſed certè, vt tibi hæc inſcriberem qualiacunq; ſint, omnino cõpulerunt. Cuius enim auctoritate, ac ſplendore hũc obſcurum, atq; infirmum ingenioli mei partũ tueri, feliciuſq; exornare potuiſſem, quàm tui? id eſt viri, qui fulgentiſſimum tui generis ſplendorem virtute adeò illuſtraſti, vt non facilè diſcerni poſſit, an ſis natalibus, vel virtute præſtantior; Nam vt reliqua tua ſingularia ornamenta prætermittam, cauſarum patronus toties victor fuiſti, quoties cauſas defendiſti, tantus enim eſt tui animi candor, tanta

morum probitas,vt non niſi pro æquo,ac bono pugnaueris? Adeò abſoluta iuris, iuſtitiæq; cognitio, ac tàm efficax dicendi vis, vt id, quod perſuaderes,iudices omninò iuſtum putarint. Præterea nullus eſt in republica magiſtratus, quem geſſeris, quem non modò non exornaueris, ſed qua nam ratione ſumma cum laude ſit gerendus præclaro exemplo non docueris; Quamuis autem tuarum laudum memoriam tua modeſtia minimè patiatur, hoc tamen non prætermittam; cùm maioris Iuſtitiarij aſſeſſor criminum vindictæ praeſſes, dici non poſſe, quantus fuerit improborum timor,quanta bonorum ſecuritas, quàm felix reipublicæ ſtatus: Quarũ virtutum magnitudine prouocatus PHILIPPVS *Hiſpaniarum Rex Optimus Maximus (qui ambiguum eſt an imperio propagando, vel adminiſtrando ſit maior) te Regiæ Cameræ Summariæ præfecit, in quo munere quãtum Regis expectationi reſponderis, quanta prudentia, quantoq; iuſtitiæ cultu rem geſſeris, teſtis eſt omnium vna vox id cum tua ſumma laude affirmans. Ac tantus Rex,qui præclaro meritorum tuorum teſtimonio te ſuo lateri deſtinauit Regiam Cãcellariam recturum; Prætermitterem certè, ſi abſq; ingratitudinis ſcelere id fieri poſſet ſummam laudem, quam his difficillimis tẽporibus Annonæ Præfectus in dies conſequeris,quamobrem immortales agẽdæ ſunt gratiæ Excellentiſs. Mirandæ Comiti in Regno Proregi incomparabili, quòd eam rem tibi adminiſtrandam demandauerit, ſed hæc miſſa faciam, cũ manifeſtiora ſint, quàm vt hoc loco ſint referenda. Accipe igitur hæc ſcripta illa humanitate,qua alias meas vigilias tuo etiam præclariſſimo nomini inſcriptas accepiſti, hoc eſt ea,quæ ſemper cum tua amplitudine ita decertauit, vt quantò es dignitate maior, tantò etiam moribus ſis humanior: ſpero enim imò certo ſcio hæc mea grata iuris ſtudioſis futura, ſi tibi grata eſſe cognouerint, Vale. Quinto Idus Iulij. M D X C V.*

INDEX CAP. QVAE IN HAC PRAXI CONTINENTVR.

De Inſtitutione officialium. Cap. I. Pag. 2.
De Electione officialium. Cap. II. 10
De Iuſtitiarijs, ſeu Gubernatoribus, Auditoribus, & Fiſci Patronis Prouincialibus. Cap. III. 23
De Baronibus, eorumque Priuilegijs, Iuriſdictione, & officialibus. Cap. IIII. 37
De Literis commiſsionalibus Gubernatoris, & Auditoris prouinciæ. Cap. V. 47
De Ingreſſu officialium. Cap. VI. 79
De Decoro, & Regimine officialium. Cap. VII. 82
De Reſidentia officialium. Cap. VIII. 84
De Prærogatiuis officialium. Cap. IX. 87
De Contractibus officialium. Cap. X. 91
De Iuriſdictione officialium inuicem non turbanda, neque extra territorium exercenda. Cap. XI. 94
De Officialium onere iudicandi ſecundùm leges, conſtit. Prag. & conſuetudines Regni. Cap. XII. 101
De Ordine iudiciario ſeruando per officiales Regni in cauſis ciu. crim. & mixtis iuxta pract. Mag. cur. Cap. XIII. 112
De Recuſatione officialium. Cap. XIIII. 128
De Digreſſu, & Syndicatu officialium. Cap. XV. 136

INDEX VERBORVM,

ET DECISIONVM MAXIME' INSIgnium Ordine Alphabetico digeſtus.

ACTA quæ fiunt in iudicio dato termino vſq; concluſionẽ ponuntur. nu.18. pag. 115
Acta quæ fiunt in ſyndicatu debent fieri gratis. nu.15. 139
Actuarij Mag.cur. ſolent inquirere, & capere informationes. nu.24. 117
Ademptio vitæ naturalis in totũ in quibus conſiſtat. nu.11. 51
Ademptio vitæ in partem eſt meri imperij. nume.12. 52
Adeptio vitæ ciu. eſt meri imperij, & in Regno ſeruatur. nu.13. 53
Aduocati fiſci officium eſt ad beneplacitum, licèt olim eſſet annale, vel biennale. nu.27. 26
Aduocati, & fiſci procuratoris præſentia requiritur cum conſenſu reſpectu iudicantium. nume.40. 29
Aduocati, & procuratoris pręſentia ſine conſenſu requiritur in his, quæ iuſtitiam concernũt, ſed in alijs cum conſenſu, & ita practicatur. nu.41. ead.
Aduocatus fiſci in crim. tenetur iura fiſci tueri, & an habeat iuriſdictionem. nu.31. 27
Aduocatus fiſci non poteſt concedere ſaluũconductum. nu.32. ead.
Aduocatus fiſci an poſſit interuenire in receptione teſtium, tortura, & in notando. nu.33. ead.
Aduocatus fiſci abſẽtibus iudicibus an poſſit ius dicere, & quid ſeruatur in Regijs Audientijs. nu. 34. 28
Aduocatus fiſci gratis tenetur aduocare, & pariter procurator, nec omittere vllam litem. nume.35. ead.
Aduocatus fiſci, & eius procurator indebitè aliquem grauantes tenentur ad expenſas, & olim erant viui concremandi. nu.36. ead.
Aduocatus fiſci in omnibus Regium fiſcum tangentibus debet audiri. nu.38. ead.
Aduocatus fiſci dicitur ſpectabilis, multaq; habet priuilegia poſt nu.30. 27
Alapam inferens officiali punitur pœna capitis, & quomodo id intelligatur. nu.13. 88
Alexãder Seuerus nunquam paſſus fuit honores iuris vendi, & ob id laudatus extitit. nu.18. 11
Amor, & odium, & proprium cõmodum ſæpè faciunt iudicem non cognoſcere verũ. nu.60. 16
Andreas de Iſernia ſummus feudiſta, & Regis Roberti, ac Reginæ Ioannæ Conſiliarius. nume.36. 7
Angaria, & Perangaria quid. nu.11. 39
Angariorum, & perãgariorum conceſſio baronibus facta quomodo intelligatur. nu.12. ead.
Appellatio an admittatur à ſententia ſyndicatorum. nu.18. 139
Appellatur à negligenti iuſtitia. nu.36. 14
Appellatur à ſententia ſyndicatorum tantum ad Reg. Aud. vel ad Mag.cur. nu.19. 140
Articuli quomodo formandi ad probandam cõſuetudinem. nu.33. 107
Aſſeſſor dicitur qui aſſiſtit iudici, & illũ inſtruit. nu.68. 17
Aſſeſſor imperitus poteſt reprobari. nu.70. ead.
Aſſeſſores ex imperitia tenentur. nu.69. ead.
Aſſeſſores tenentur reſiſtere poteſtati aliquid iniuſtè exequenti, vel ſaltẽ proteſtari. nu.18. 89
Aſſeſſoris officium quid ſit. nu.15. 24
Aſtutus omnia cũ conſilio agit, fatuus verò aperit ſtultitiam ſuam. nu.80. 18
Auaritia eſt maximũ vitiũ in officiali. nu.90. 20
Auctor vnde hãc officialium practicam collegit. nu.34. 7
Auditores rotæ tempore quo adſumuntur ad dignitatem iterum examinantur. nu.67. 17
Auditori officium datur pro vno anno, licet deinde eidem tacitè cõcedatur refirmatio pro altero anno. nu.72. 76
Auditores Regij, & iudices Mag.cur. de quibus cau. teneantur rationem reddere. nu.24. 140
Audientiæ Regiæ prouinc. cognoſcunt de cauſis, de quibus cognoſcebat M.cur. ex priuilegio. nu.70. 36

B

BAiulatio iuſtitiæ an vendi poſſit. nu.24. 42
Baiuli qui ſunt conſtituendi. nu.25. ead.
Baiuli æquiperãtur defenſoribus ciuitatum. nume.26. ead.
Baiulorum poteſtas poſt nu.26. ead.
Baiuli, Caſtellani, Electi, Syndici, Suſceptores annonæ,

annonæ, & alij publica officia exercentes tenentur iurare. nu. 18. 81
Banna officialium durãt tempore eorum officij. nu. 20. ead.
Banna Regentis Mag. Cur. Vicar. durant anno. nu. 21. ead.
Bannitus contumax in Mag. curia, vel in Regijs Audiẽtijs captus eidem debet præſentari. nume. 52. 32
Bannitus ex cauſa crim. eſt infamis, & nõ poteſt eſſe iudex. nu. 10. 130
Bartolomæus de Capua Doctor magnæ auctoritatis, & Regni Prothonotarius. nu. 35. 7
Baro quid ſit ex ſententia Baldi, Afflicti, & Andreæ. nu. 1. 37
Baro propriè dicitur qui actu habet iuriſdictionem. nu. 3. 38
Barones Regij officiales dicuntur. nu. 5. ead.
Barones loco præſidum in eorũ terris. nu. 6. ead.
Barones ratione caſtri quæ habeant. nu. 9. 39
Barones in Regno non poſſunt imponere nouas gabellas, & angarias. nu. 10. ead.
Barones per conceſſionem caſtri, quando habeãt merum, & mixtum imperium nu. 13. ead.
Barones poſſunt facere bãna, & ſtatuta, dummodo non ſint contra legem ſuperioris. nu 17. 40
Baro poteſt prohibere vaſſallos ad Regiam curiã ire per ſaltum. nu. 18. ead.
Barones prohibentes vaſſallos reclamare ad Regiam curiam incidunt in crimen læſæ maieſtatis. nu. 19. ead.
Baro poteſt delegare iuriſdictionem, & tenetur in ſuis terris cõſtituere officiales annales. nu. 21. 41
Barones quõ eligant hodie officiales. nu. 22. ead.
Barones habent poteſtatem eligendi baiulos. nume. 23. ead.
Barones an poſſint cogere vaſſallos ad cõducendas baiulationes gabellas furnos, doanas, & ſimilia poſt nu. 23. ead.
Barones, vt plurimum habenr priuilegia primarum, & ſecundarum cauſarum. nu. 30. 43
Barones non poſſunt cognoſcere de tertijs cauſis etiam de cõſenſu vaſſallorum. nu. 31. ead.
Barones, & alij inferiores an poſſint reſcribere cum clauſula ſine figura iudicij. nu. 32. ead.
Barones virtute iuriſdictionis priuatiuè conceſſæ poſſunt peterẽ ſemper remiſſiones cauſarũ, & eis fieri debet. nu. 35. 45
Barones eorumq; officiales quando poſſunt torquere reos ex proceſſu informatiuo. nu. 26. 59
Barones poſſunt cognoſcere de delictis commiſſis per vaſſallos extra territorium. nu. 20. 97
Baroni habenti ſecundas cauſas non poteſt comminari, niſi malitioſè, & negligenter ageret. nu. 28. 131
Beatus qui excutit manus ſuas ab omni munere. nu. 96. 21

C

Capitanei Regij dicũtur præſides, & aſſimilantur iuſtit. Regionum. nu. 18. 25
Capitula regni dicuntur Regię conſtit. & ſeruãda ſunt ab offic. nu. 14. 103
Cap. Regni incip. ab illo inchoandum declaratur. nu. 21. 57
Cap. Regis Caroli ſub rub. de non contrah. matrim. an ſit obſeruandum nu. 14. 93
Carcerandus, quando quis ſit ob cauſ. crim. nume. 20. 57
Cardinalis quid tenetur iurare quando aſſumitur ad dignitatem. nu. 16. 80
Cauſa liquidationis dicitur mixta. nu. 44. 124
Cauſa mixta quæ dicatur ſecũdùm Doct. & quæ ſecundùm auctorem. nu. 43. 123
Cauſa recuſationis an ſit neceſſaria in libello. nu. 17. 133
Cauſæ à baronibus an poſſint auocari ob Iuſtitiã retardatam, vel denegatam ſtante in contrarium priuilegio. nu. 38. 14
Cauſa nulla grauior in principe, quã electio boni officialis. nu. 1. 10
Cauſæ feudales vbi tractantur hodie. nu. 62. 34
Cauſæ mixti imperij, & iuriſdictionis. nu. 48. 67
Citatio ad dicendum fit in tribunalibus Magnę cur. & ſac. conſ. & in alijs ad audiendam ſententiam. nu. 19. 116
Citatio in crim. quæ debet cõtinere. nu. 31. 119
Ciuitates à pluribus offic. regi debent. nu. 27. 6
Ciuitates ex malo regimine pereunt. nu. 3. 10
Conceſſio caſtri intelligitur facta cum adiacentibus, & pertin. nu. 8. 38
Conceſſo caſtro cum omnimoda iuriſdict. non veniunt cauſæ app. nu. 29. 41
Clerici vel extranei non ſunt cõſtituendi in officijs. nu. 91. 20
Clericus, vel epiſcopus electus conſiliarius Regis non tenetur iurare. nu. 15. 80
Comminatio, vt officialis expediat cauſam fieri poteſt per Mag. cur. vel Regiam Audientiam ob eius negligentiam. nu. 39. 14
Concordia omnino ſuadenda vbi partium iura ſunt dubia. nu. 7. 102
Conſtitutiones Regni cur ſeruandæ ab offic. nume. 13. 103
Conſiliarij Regij, & Præſidentes Reg. Cam. cõtrahere non ſunt prohibiti. nu. 10. 92
Conſiliarij variorum locorum nominantur. nume. 44. 8
Cõſiliarij Regij quid tenentur iurare. nu. 14. 80
Conſiliarium Regis offendens qua pœna puniatur. nu. 12. 88

Cōſilium debet eſſe penes regem,& ibi plura de conſ. nu.67. 75
Conſuetudines ſunt ſeruandæ. nu.18. p.104. & ibi plura de conſuetudine. nu.20.21.23.25.26.27.28.29.30.31.& 32. 105.& ſeq.
Contractus officialium præſumuntur ſemper facti per vim, & metum, & ideo ſunt inualidi. nu.4. 91
Creatio officialis non prodeſt, niſi ſubſequatur adminiſtratio. nu.3. 79
Crudelis non eſt qui crudeles iugulat.nu.22. 12

D

DEcorum in officiali quomodo debet eſſe. nu.6. 82
Deus in homine diligitur, & oditur nu.61. 16
Delicta impunita nō debent remanere.nu.20.12
Delinquētes qua ratione pleċtantur.nu.21. ead.
Dignitas principatus innititur principaliter virtutibus,& prudentiæ. nu.4. 10
Diuina ſapientia dumtaxat perfecta. nu.31. 7
Doctores qui ſcripſerunt materiam ſyndicatus. nu.1. 136
Doctori habēti gratiam intellectus turpe eſt poſteris ſuis aliquid non relinquere. nu.33. 7
Don Ioannes Zunica Vicerex Regni. nu.11. 4

E

EFfectus magnus in minimo verbo ſolet eſſe. nu.2. 47
Epiſcopus Capuanus reuertentes à ſtudio cū priuilegio Doctoratus faciebat iteratò examinari,& non merentes reprobabat.nu.71. 17
Emens officia qua pœna puniatur. nu.16. 11
Exiliorum genera ex doctrina Baldi. nu.15. 54

F

FErdinandus primus Rex mandauit ſenatores ſacri cōſ.debere eſſe iuris inſignibus decoratos. nu.15. 83
Ferdinādus Rex iuſtitiæ zelo præcipuè inſignitus. nu. 1. 94
Feriæ ſunt introductæ in fauorem litigantium, & ideo cū diſpenſatione Proregis iudices procedere debent. nu.15. 114
Forma commiſſionis Gubernatoris Prouinciæ. nu.5. 47
Formæ Regiæ cancellariæ poſſunt pro ll.allegari. nu.1. ead.
Feuda quaternata quæ ſint. nu.2. 38
Fideiuſſor officialis reſirmati, an teneatur pro alio anno. nu.14. 139
Foriudicatio in quibus delictis fiat. nu.37. 120
Fuluius Conſtātius Regis Philippi conſ. & Regni Vicecancellarius meritiſſ. nu.38. 7

G

GVbernatores, & aſſeſſores periti ſunt conſtituendi pro regimine populorum.nu.62. p.73. & reliqua vide in ver.iuſtitiarij, & ver. Præſides.

H

HAdrianus primus iſtituit fiſci patroni officium.nu.30. 27

I

ILliteratus non poteſt eſſe iudex.nu.11. 130
In electione officialium quæ ſunt conſiderāda. nu.94. 21
Indicium dicitur demonſtratio nu.27. & quotuplex ſit. nu. 28. 29. & ſeq. pag. 59. & 60. & nu. 39. 63
Indicia ſufficientia debent præcedere torturam. nu.24. 59
Iudices propter continuum exercitium recipiūt incrementum ſcientiæ. nu.3. 13
Iudex aliquid accipiens nomine mutui committit barattariam. nu.58. 16
Iudex ob amicitiam, vel odiū iudicans peruertit iudicium Chriſti, & punitur. nu.59. ead.
Iudex debet eſſe peritus. nu.62. ead.
Iudices olim in Regno conſtituebantur qui per quinquennium ſtuduerant Regni conſtitu. & & examinabantur. nu.66. 17
Iudex idiota non præſumitur ſeruare iuris ſolēnitates quas ignorat. nu.83. 19
Iudices Mag.cur. & Auditores prouinc. habent iuriſdictionem. nu.42. 29
Iudices Mag. cur. & Auditores prouinc. an poſſint ferre ſentētias abſentibus Regente,& iuſtit. nu.43. ead.
Iudices Mag. cur. & Auditores tenentur ſtare ſyndicatui. nu.56. 32
Iudices non debent nouum torturæ genus inuenire,& quando poſſunt. nu.41. 63
Iudex habita aliquali informatione poteſt deuenire ad capturam. nu.22. 58
Iudex nō debet contrahere nimiam familiaritatem cum ſubditis. nu.9. 83
Iudices ab omnibus ſalutari debent. nu. 2. 87
Iudex miniſter Dei dicitur. nu.3. ead.
Iudici an poſſit reſiſti. nu.16.17.19.&20. p.89. & nu.22. 90
Iudex ſecularis an teneatur impartiri bracchiū iudici eccleſ. ſuper caſu iniuſto. nu. 21. ead.
Iudex domicilij vel originis an poſſit cognoſcere extra territorium, & quando ſit inter eos facien-

facienda remiſſio. nu 17. 96
Iudex extra territorium poteſt procedere de cōſenſu partium. nu.21. 98
Iudex delegatus poteſt cognoſcere, licet aliàs eſſet incompetens. nu.22. ead.
Iudex poteſt extra territorium exercere iuriſdictionem voluntariam. nu.23. 99
Iudici incumbit onus iudicandi. nu.3. 101
Iudex debet controuerſias dirimere per concordiam, vel ſententiam. nu.4. ead.
Iudex caſus dubios quomodo debet terminare, & quid ſeruatur in ſac. conſ. nu.8. 102
Iudex tenetur iudicare ſecundū leges. nu.9. ead. & in Regno ſecundùm ſacras conſtit. & deinde ſecundum iura communia. nu.12. 103
Iudex debet ſupplere in his, quæ ſunt conſuetudinis notoriæ. nu.19. & in conflictu opinionū ſequi conſuetudinem. nu.23. & in cauſarum deciſione, & iudicij ordine ſeruare conſuetudinem loci. nu.24. 104
Iudex debet iudicare ſecundum allegata, & probata. nu.35. 108
Iudicis ſententia debet eſſe conformis libello. nu.36. ead.
Iudices Regni an poſſint condemnare vltra petita. nu.38. 109
Iudices Regni ſententias tenentur determinare poſt concluſum in cauſa infra decem dies, & quid ſeruatur. nu.39. 110
Iudices tenentur ſententias proferre in loco publico, & quid ſeruatur in ſac.conſ.in M.Cur. & in Reg.Aud. nu.41. ead.
Iudices Regni tenentur ſeruare ordinē iudiciarium Mag.cur. nù.4. 113
Iudex diuerſimodè procedere debet in cau. crimin. nu.42. 123
Iudex ex quibus cauſis recuſatur. nu.1. p.128. & ſeq. vſq; ad nu.16. 132
Iudex recuſatus an poſſit de cauſa recuſationis cognoſcere. nu.18. & in Regno quis ſit iudex in cauſis ſuſpicionum officialium. nu.19. 133
Iudex quando dicaẽ negligens nu.26.& 27. 135
Iudex competens ad ſyndicandos officialis quis de iure communi, & Regni. nu.9. 137
Iudicium criminale quid ſit, & ibi de accuſatione, inquiſitione, & denunciatione agitur. nume.22. 116
Iureconſ. ab Imperatore appellatur amicus. nume.13. 11
Iuriſconſ. ſcientia totus illuminatur mūdus. nume.14. ead.
Iuriſdictio in alium tranſit ab officialis negligētiam. nu.37. 14
Iuriſdictio Barronibus ſolet cōcedi cumulatiuè, & priuatiuè. nu.23. 41
Iuriſdictio alteri cōceſſa ſuper certo genere cauſarum non adimit ordinarii iudicis poteſtatē nu.8 p. 95. & declaratur vſq; ad nu.15. 96
Iuriſperitia eſt neceſſaria in iudicibus. nu.74. 18
Iuſtinianus, & alij Imperatores iudicādi munus exercuerunt. nu.4. 87
Iura humana à Deo per Imperatores, & principes humano generi diſtributa. nu.20. 5
Iura tranſgredi nō licet inconſulto ſuperiorem. nu.11. 102
Iuſtitia cunctis virtutibus præferenda. nu.18. & eius plures effectus. nu.19. 5
Iuſtitia non debet vendi. nu.22. 6
Iuſtitiæ imago. nu.25. 12
Iuſtitia, & virtus cum ſcelerato adeſſe nequeūt. nu.27. 13
Iuſtitia vbiq; ſeruanda. nu.76. 18
Iuſtitia ordinat leges ad cōſtringendas vitas hominum. nu.1. 23
Iuſtitia dicitur compēdium, & fons omnium virtutum. nu.3. ead.
Iuſtitiariorum nomen, & normam ius, & iuſtitia contulerunt. nu.7. ead.
Iuſtitiarij viri fideles Deum, & honorem Regiū timentes ſunt conſtituendi. nu.8. ead.
Iuſtitiarius dicitur qui habet merum imperium. nu.10. 24
Iuſtitiarij habent merum, & mixtum imperium. nu.11. ead.
Iuſtitiarij regionum habēt loco aſſeſſorum Reg. Auditores. nu.16. 25
Inſtitiarij poteſtas defendet à Magiſtro Iuſtitia. nu.19. ead.
Iuſtitiarius prouinciæ, & alij officiales an poſſit contrahere. nu.6. 92
Iuuenes ſapientes poſſunt conſtitui in adminiſtratione iuſtitię. nu.87. 20

L

Leges pereunt auaritia iudicante. nu.45. 14
Lex plura reliquit in arbitrio iudicantium. nu.10. 102
Libellus cur debeat eſſe clarus. nu.4. 113
Libellus cur dicitũ talis qualis petitio. nu. 5. ead.
Locumtenens Regis perſonā repræſentat, & poteſt ea facere, quæ & ipſe Rex. nu.16. 5
Locūtenenti non præſtatur ille honor, qui datur Regi. nu.14. 4

M

Marthos Gorioſtiola Regens meritiſſimus. nu 73. 18
Magiſter Iuſtitiarius vnus tantum cōſtituitur in Regno. nu.20. 25
Magiſter Iuſtitiarius, eiuſque Regens, & iudices poſſunt contrahere. nu.9. 92

Magiſtri iurati officium, & poteſtas. nu. 18. 42
Magiſtratus dicitur lex loquens. nu. 25. 6
Magiſtratus iuſtitiam facientes dicuntur facere Deo ſacratiſſimum officium. nu. 28. & acquirunt veram gloriam, & honorem. nu. 29. 6
Magiſtratus iuſti vltra ſalariũ ſunt præmijs decorandi. nu. 30. ead.
Magiſtratus vnde dictus. nu. 28. pag. 13. & nume. 4. 23
Magiſtratus Romani ſolebant in prouinciã proficiſci ſine vxoribus. nu. 56. 16
Magiſtratus habet iure imperij poteſtatem in facinoroſos homines. nu. 8. 51
Magiſtratus olim ferebãt pro inſignijs ſecurim, & deinde loco ſecuris gladium. nu. 50. 68
Magiſtratus, an teneantur ſi aſſeſſores malè iudicauerint. nu. 64. 64
Magiſtratus non debet ſe mollitia, & fuco corrumpere. nu. 4. 82
Magiſtratus debet incedere togatus. nu. 14. 83
Magiſtratus ex officijs conſequuntur nobilitatẽ. nu. 1. 87
Magiſtratus excuſatur à muneribus ciu. &c. nume. 6. ead.
Magiſtratus maiores torqueri non poſſunt. nume. 7. ead.
Magiſtratus poteſt cogere ſubditos ad vendendũ victualia. nu. 9. ead.
Magiſtratus cognoſcit de ſuis officialibus, & ſeruientibus, & de iniurijs prædictis illatis. nume. 11. 88
Magiſtratus durante officio non conuenitur, ſed fallit in multis caſibus. nu. 23. 90
Magiſtratus in decretis ſibi prouincijs non poſſunt contrahere. nu. 1. 91
Magiſtratus poteſt lites componere, & partes ad pacem compellere. nu. 5. 101
Magna curia eſt hodie loco M. Iuſtit. nu. 23. 25
Magna curia habet merum, & mixtum imperiũ. nu. 24. ead.
Magna curia habet Regentem iudices crim. ciu. & fiſci patronum. nu. 25. 26
Magna curia non debet ſe intromittere in cauſ. ad alios iudices ſpectantibus. nu 45. 30
Magna curia, & Regiæ Audientiæ an poſſint cognoſcere de cauſis ad Barones ſpectantibus. nu. 44. ead.
Mag. cur. ſolet facere comminationem, & quid ſeruatur in Reg. Audi nu. 48. 31
Mag. cur. & Regiæ Aud. quando poſſint in crim. componere. nu. 53. 32
Mag. cur. & Reg. Aud. an poſſint pœnã arbitrio Regio reſeruatam declarare. nu. 55. 32
Magna curia dicitur caput aliarum curiarũ. nume. 57. ead.
Magna curia vbicunq; eſt, poteſt ibi regere curiam. nu. 18. 97
Mag. cur. habet poteſtatem torquendi ex proceſſu informatiuo, item Regiæ Audiẽtiæ, & Barones. nu. 59. 33
Mag. cur. cognoſcit de crimine læſæ maieſtatis. nu. 60. ead.
Mag. cur. tantum cognoſcit de feudis quaternatis. nu. 61. ead.
Mag. cur. cognoſcit ſolum de cauſa ſpretę defenſæ. nu. 63. 34
Mag. cur. tantũ cognoſcebat de guerra mota priuato carcere, & pœnis fiſcalibus. nu. 64. & de cauſis liquidat. inſtrumenti. nu. 65. & de cauſis uid. & pupillorum. nu. 66. de cauſis curialium. num. 67. & de cauſis appellationum. & quid in omnibus ſeruetur in Regijs Audientijs. nu. 68. 35
Mag. cur. multas habet præeminẽtias. nu. 68. 36
Mag. cur. & Reg. Audientiæ quando poſſunt torquere ex proceſſu informatiuo. nu. 25. 50
Maleficium dicitur conſtare per confeſſionem, vel conuictionem, & declarantur hi termini. nu. 19. 56
Mareſcalcus, Magiſtri Portulani, Maſſarij, Secreti, & M. foreſtarum poſſunt facere ſubſtitutos. nu. 5. 85
Maieſtas, & amor in vna ſede non morantur. nume. 3. 83
Maieſtas in Imperatore, & magiſtratu eſt. nume. 5. 87
Merentes ſunt in officijs conſtituendi. nu. 12. 11
Meri imperij quæ ſint. nu. 9. 51
Miſſio in carcerem eſt meri imperij, & quando habet locum de iure cõi, & Regni. nu. 18. 55
Modica coertio eſt meri imperij. nu. 17. 54
Munera corrumpunt hominum iudicium, & excecant ſapientes. nu 43. & 44. 14

N

NEapolis cur dicta Parthenope. nu. 9. 3
Negligentia eſt maximum vitium in officiali, & ibi multa de negligentia. nu. 33. 13
Nicolaus de Neapoli doctor celeberrimus, & Reginæ Ioannæ conſiliarius. nu. 37. 7

O

OBligatio pœnes acta curiæ habet executionem paratam, & dicitur ſententia lata. nu. 60. 127
Officia cenſentur conceſſa ſecundùm communẽ obſeruantiam. nu. 73. 76
Officiorum, & ſyndicatus fructus. nu. 25. 139
Officiales debent eligi perſonæ iuſtæ timentes Deum, & honorem regium. nu. 26. p. 12. procuran-

curantem publicam vtilitatem, & pacem. nume.29. 13
Officialis negligens tenetur ad damna, & intereſſe. nu.34. p.13. & punitur criminaliter. nume.35. p.14. & priuatur officio. nu.23. & idē nu.24. & 25. 134
Officiales non debent conſtitui, qui peruertunt iudiciū, timore, cupiditate, amore, & odio. nu.40. 14
Officiales non poſſunt eſculenta, & poculenta in pecunijs componere. nu.46. p.15. & an poſſint accipere munera, & res minimas. nu.55. 16
Officialis omnibus iuſtitiam facere tenetur. nume.53. ead.
Officiales, vel eius familiares aliquid nomine mutui accipere non poſſunt ſub pœnis ſacrarum conſtit. nu.57. ead.
Officialis iuſtus lumen erit patriæ, & reſp. ornamentum. nu.63. ead. & imperitus, & iniquus rempub. deuaſtabit, eritq; patriæ dedecus. nume.64. 17
Officiales non ſunt eligendi iuuenes. nu.84. 19
Officiales pauperes non ſunt cōſtituendi. nu.89. pag. 20
Officiales Regij debent eſſe ſubditi Regis. nume.92. ead.
Officialis, Aſſeſſor, & Notarius an poſſint eſſe de eadem terra ſemiſſiuè. nu 93. ead.
Officiales terrarum, & caſtellorum an habeant merum imperium. nu.7. 50
Officialis in multis caſibus poteſt procedere ex officio, & inquirere Nig. in c ab illo inchoante nu.48. & 54. & ibi allegat Grammat. in deciſ.60. & idem in c. vt delatas nu.18. in fine pro materiæ intelligentia, & ſcripſi. nu.46. p. 65. & an poſſit procedere parte deſiſtente poſt porrectam querelam. nu.47. 67
Officialis an poſſit pœnam legis conuertere in compoſitionem. nu.54. 68
Officiales baronum libenter componunt virtutum ipſorum priuilegiorum, ſecus verò Regij. nu.56. 69
Officialis an poſſit mutare pœnam à lege ſtatutam, vel eā minuere, & quid ſeruatur in Regno. nu.17. 70
Officialis baronis an poſſit torquere ex proceſſu informatiuo virtute quartæ literæ arbitrariæ, & quid ſeruatur. nu.60. 71
Officiales debent eſſe annales. nu.68. 75
Officiales an poſſint reſirmari. nu.69. ead.
Officialis tenetur antè officij ingreſſum ſatiſdare. nu.75. 76
Officialis idoneus an teneať ſatiſdare. nu.76. 77
Officiales Regij, & Baronales ſine iuramento, & fideiuſſione pręſtita in Reg. Cam. vel in Mag. cur. nequeunt officia exercere. nu. 77. ead.
Officiales omnes in Regno præſtāt fideiuſſiones deſtando ſyndicatui, & benè adminiſtrando. nu.80. 78
Officiales Regij, & Baronales tenētur in ingreſſu officij demonſtrare literas commiſſ. officij. nu.1. 79
Officialis qui primò habuit literas, & poſſeſſionem præfertur. nu.2. ead.
Officiales olim antè litis primordium iurabant, & hodie in principio officij tantum. nu.4. ead.
Officiales oēs tenētur iurare publicè. nu.5. ead.
Officiales ſi non iurant, non conſequuntur officij adminiſtrationem. nu.7. ead.
Officialis deputatus ad iuſtitiam tenetur iurare, quòd pro conſequendo officio nihil dedit, nec promiſit. nu.10. p.80. & quòd Deum, & iuſtitiam habebit præ oculis, & quid ſecundū conſtit. puritatem. nu.11. & ſe obſeruaturum locorum conſuetudines, & ſtatuta, ac Regni conſtit. cap. & Pragm. nu. 12. ead.
Officialis contrauenïens formæ iuramenti præſtiti ī principio officij debet puniri pœna mutilationis manus. nu.13. ead.
Officiales in principio officij ſolent emittere bāna non contraria conſtit. Reg. nu.19. 81
Officiales pro dignitate decorum ſeruare debēr, & in quibus. nu.2. 82
Officialis coiens cum muliere ſuę iuriſdictionis punitur. nu.4. ead.
Officialis quid facere debet circa perſonas aduocatorum, & partium in regimine Iuſtitiæ. nume.6. ead.
Officialis omnibus mitis, & placidus eſſe debet nu.8. 83
Officialis quid facere debet contra dicentes verba iniurioſa. nu.10. ead.
Officialis in inceſſu debet eſſe grauis in inceſſu. nu.11. ead.
Officialis pro dignitatis decoro veſtes congruas habere debet. nu. 12. ead.
Officialis debet eſſe fortis, & firmus, & æquus vt libra, & plura afferuntur. nu.16. ead.
Officiales an poſſint diſcedere ab officio cū licētia ſuperioris. nu. 1. p.84. & quando. nu.2. 85
Officialis deſerens officium quomodo puniatur. nu.3. ead.
Officialis ſacramētum probat quando ſumus in dubio. nu.10. 87
Officialis præſumitur quicquid facit, quòd iuſtè faciat. nu.15. 88
Officialis an teneatur ſtatim obedire principi aliquem ſuſpendi mandanti cauſa non apparēte. nu. 19. 89
Officiali exequēti ſententiam notoriè iniuſtam poteſt reſiſti. nu. 20. ead.
Officiales debent vacare circa officia eis cōmiſſa, non

ſa, non circa negotiationes. nu.2. 91
Officialis recipiendo mutuum præſumitur corrumpi. nu.3. ead.
Officiales in Regno Franciæ poſſunt contrahere cum ſubditis, exceptis litigantibus pendente lite. nu.8. 92
Officiales de iure can. poſſunt liberè contrahere matrimonium. nu.15. 93
Officiales irenarchæ olim cõſtituti ſuper ira, & odio ſedando, & pace imponenda. nu.6. 101
Officialis priuatur officio expreſsè, & tacitè. nu.20. 33
Officialis priuatur officio ſi non habuit commiſſionem à vero dominio. nu.21. & ſi ſit crudelis in torquendo. nu.22. 134
Officialis cõmittens barattariam punitur, & priuatur officio, & quando dicatur barattariam committere. nu.29. 135
Officialis officio priuatus, nõ debet ad aliud officium admitti. nu.30. ead.
Officialis an poſſit diſcedere finito officio, vel teneatur expectare ſucceſſorem. nu.2. 136
Officialis antè ſuum diſceſſum quæ debet facere. nu.3. ead.
Officialis debet ſtare ſyndicatui. nu.4. 137
Officialis bonus ab omnibus laudandus n.5. 137
Officiales debẽt ſyndicari per ſyndicatores electos ab vniuerſitate. nu.7. ead.
Officiales debet ſyndicari in loco vbi exercuit officium. nu.10. ead.
Officialis confirmatus non ſyndicatur, niſi in fine alter ius officij. nu.11. 138
Officialis exercens officium per duos annos, vel tres, quãto tempore teneatur ſtare ſyndicatui. nu.13. ead.
Officialis ad alia officia non admittitur ſine literis ſui ſyndicatus. nu.20. 140
Officialis poteſt à ſyndicatu diſcedere ex licentia Regis. nu.21. ead.
Officiales hodie ſyndicantur ſolum de dolo, & barattaria. nu.23. ead.
Onus in qualibet dignitate principaliter verſatur. nu.1. 101
Ordo iudiciarius in cauſis ciuilibus. nu.1. 112
Ordo iudiciarius in crim. ſeruandus. nu.3. 115
Ordo iudiciarius quis in criminalibus reo conſtituto in fortijs curiæ. nu.21. 121

P

Pares qui eliguntur in cauſis comitum, vel baronum, quæ iurant. nu.8. 80
Parlamentum non poteſt cauſas indeciſas coram balliuis, vel ſeneſcallis aduocare ſine literis Regijs, & quid ſeruatur in parlamento Delphinali. nu.50. 31
Pauper habet priuilegiũ electionis fori. nu.46. 30
Perſonæ viles non debent iudices conſtitui. numero 41. 14
Petrus de vinea conſiliarius Frederici, & iudex Mag.cur. nu. 43. 8
Pœnæ quæ vltra relegationem ſunt. nu.43. 64
Pœna contra officiales cum ſubditis contrahentes. nu.7. 92
Philippus 2. Hiſpaniarum, & Siciliæ Rex in Regno præſentialiter adeſſe nequit. nu.5. 2
Plato ſolebat dicere beatas fore reſp. ſi principes philoſopharentur. nu 9. 10
Plura quæ olim, & hodie ſeruantur per officiales bonorum temporalium cupido. nu.47. p.15. vſq; ad nu.52. ead.
Plures teſtes ſingulariter deponentes de ſingulis indicijs faciunt vnum legitimum iudicium. nu.38. 62
Populus non ſic gubernatur per vicarium Regis ſicuti per ipſum Regem. nu.13. 4
Poteſtas gladij declaratur. nu.49. 68
Practica, & experientia in officialibus requiritur. nu.85. 19
Practica quæ ſeruatur in Reg. Audientijs, quãdo reus timet ſęuitiam iudicis in cauſis crim. nu.20. 41
Practica procedendi contra fideiuſſores officialium, qui tñ fideiuſſerunt de ſtando ſyndicatui. nu. 78. 77
Practica procedẽdi contra fideiuſſores magiſtratuum qui fideiuſſerunt etiam de parendo ſyndicatui. nu.79. ead.
Practica quæ ſeruatur circa exceptionem abſentiæ in crim. nu.27. 18
Practica in exceptione infirmitatis. nu.28. ead.
Practica in exceptione carcerationis. nu.29. 119
Practica ſuper exceptione nullitatis. nu.30. ead.
Practica quando allegatur falſitas citationis, vel ſimile. nu.33. ead.
Practica quando cõparet affinis, vel alius ad impediendã foriudicationis ſententiã. nu.40. 121
Practica ſuper citatione, & liquidatione inſtrumenti iuxta formam ritus. nu.47. 125
Practica ſuper actione crimin. de periurio. num. 48. pag. 126
Practica ſuper obligatione pœnes acta accuſata. nu.49. 127
Pragmatica dicitur quia vẽtilatata in conciſtorio principis. nu.79. p. 18. & nu.15. p. 103
Prag. incip. diſcordias habet locum in officialibus Baronum. nu.6. 94
Prag. incip. diſcordias in quibus caſibus nõ procedat. nu.19. 97
Præfatio cauſam finalem diſpoſitionis aſſignat. nu.2. 2
Pręfationes libentius nos perducunt ad lectionẽ pro-

propoſitæ materiæ. nu. 1. ead.
Præſidentium integritas, ſubditorum ſalus eſt. nu. 2. 10
Præſides prouinciarum poſſunt eſſe etiam ignari legum. nu. 75. 18
Præſides prouinciarū tenentur ſequi conſilia eorum iudicum aliàs priuātur officio. nu. 81. 19
Præſides, & municipales magiſtratus cōſtituti in prouincijs à populo Romano. nu. 5. 23
Præſides prouinciarum poterant facere ſtatuta tēporalia in ingreſſu officij, vt hodie Iuſtitiarij, ſeu Vicereges. nu. 12. 24
Præſides prouinc. habebant legatos, & aſſeſſores. nu. 14. ead.
Præſide. prouinc. tenebantur diſcurrere prouincias, eaſq; purgare malis hominibus. nu. 17. 25
Præuentio inducitur per citationem verbalem, & realem, quæ in crim. præfertur. nu. 34. 44
Prima litera arbitraria concedit poteſtatem procedendi ex officio in aliquibus caſibus. numero 52. 68
Primum decretum qn̄ interponatur. nu. 12. 114
Principes multi maximam habent admirationē de iuribus, & conſtit. Regni. nu. 22. 6
Principes non debent officia vendere nu. 15. 11
Principes, & alij domini concedunt ſaluumconductum in perpetuum poſt. nu. 32. 27
Princeps quid habeat iure imperij, & præſertim in Regno. nu. 10. 51
Princeps vtitur plenitudine poteſtatis apponendo in ſuis literis clauſulam ex certa ſcientia. nu. 65. 74
Principi reſcribendum eſt pro pœnis infligendis magiſtratibus. nu. 8. 87
Princeps, vel Papa poteſt condemnare ad non petita, & an eius conſiliarij, & Auditores. nume. 77. 109
Priuilegia inualida, & iniuſta quando cenſeantur confirmata. nu. 66. 74
Procurantes officia non ſunt in illis conſtituendi. nu. 17. 11
Procuratores rerum patrimonialium, fiſcalium, & Cæſaris olim conſtituti ſecundùm Carau. nu. 28. 26
Procuratores tantū fiſci, & Cęſaris in cuius loco hodie iudices cameræ ſucceſſerūt. nu. 29. ead.
Procurator quando poſſit in crim. pro reis comparere. nu. 32. 119
Proregi datur excellentia, ſicuti Regi poſt nume. 16. 5
Prorex Regni officia concedit noīe Regiæ Maieſtatis. nu. 61. 73
Prorex Regni aſſeſſores eligit viros doctiſſimos. nu. 63. 74
Prouinciæ Regni plures ſunt. nu. 21. 25
Prouiſus de lectura ſub prætextu doctrinæ, ſi reperitur inutilis poteſt reprobari. nu. 72. 17

Q

QVarta litera arbitraria concedit poteſtatē officialibus procedendi contra famoſos delinquētes omni ordine iuris omiſſo. nu. 59. 71
Quilibet debet eſſe contentus ſua iuriſdictione, & nō poteſt ſe immiſcere alterius iuriſdictioni. nu. 7. 94
Quot modis quis conueniatur ciuiliter in Mag. Cur. nu. 8. 113
Quot modis procedatur cōtra ſyndicatum offic. nu. 16. 139

R

RAtio dicitur iuſtitia naturalis nu. 3. & quid ſecundùm Doct. nu. 4. 2
Ratio glo. in conſtit. occupatis nobis, quare officialis debeat eſſe annalis. nu. 71. 76
Recuſationis exceptio quo tempore debet opponi, & quid ſeruatur in Regno. nu. 16. 132
Rector ſapiens erudit populum ſuum. nu. 6. 11
Rectores prouinc. & aſſeſſores an poſſint contrahere ſponſalia, & matrimonium pro ſe, vel pro filijs. nu. 11. 92
Reges per iuſtitiam regnant. nu. 8. 3
Reges Siciliæ in Regno ſolebant præſentialiter adeſſe. nu. 15. 4
Reges, & principes debent habere notitiam de viris literatis. nu. 11. 11
Regem iuſtitiæ patrem eſſe oportet. nu. 9. ead.
Reges qūo eligere debent officiales. nu. 95. 21
Reges Sicilię vltra ſupremum magiſtratū Neap. vrbis in prouincijs conſtituerunt Iuſtitiarios. nu. 6. 23
Reges, & Imperatores quare intitulātur Dei gratia. nu 6. 50
Regens Magnæ curiæ, & Iuſtitiarij prouinc. cognoſcunt de cauſis minimis ex non ſcripto. nu. 51. 32
Regere cupientes oporret eſſe annoſos, prudentes, caſtos, & ſobrios. nu. 97. 21
Regia Audientia non poteſt ab altera cauſam euocare. nu. 49. 31
Regnum an cenſeatur vna prouincia. nu. 22. 25
Regnā indigent Regibus literatis. nu. 8. 11
Reip. honor in magiſtratuum dignitate conſiſtit. nu. 1. 62
Relegatio, vel miſſio in exilium eſt meri imperij. nu. 14. 54
Rex dicitur pater omnium. nu. 6. 3
Rex Reip. vir eſt poſt nu. 10. 3
Rex in prouincijs conſtituit Iuſtitiarios, & terrerics in adminiſtranda iuſtitia. nu. 12. 4
Rex in Regno quare conſtituit diuerſos ordines offic. nu. 17. 5

Rex

Auditores Regis, & hodie regentes Regiam Cancellariam. nu.77. 18
Vſurpator Regiæ iuriſdictionis an puniri poſſit, ſi ſemel tantum eam exercuit. nu.8. 86
Vſurpare eſt in malũ vſum deducere. nu.9. ead.

Laus Deo Omnipotenti.

FINIS TABVLAE.

ERRORES INSIGNES LECTOR SIC EMENDABIS.

Pag.	col.	verſus	error	emendatio.
2	2	10	& cum ibi,	& cum eò.
3	2	15	Parthenopes,	Parthenope.
8	2	15	conſiliorum,	conſiliariorum.
27	1	7	& in d. reb. cæſ.	in d. reb. eeſ. &
81	2	35	quaternum,	quinternum.
97	2	51	Baro habet,	baro habeat.
97	2	53	alius baro habet,	alius baro habeat.
97	2	56	quis eius iudex,	quis erit iudex.
97	1	37	remittere	mittere.
122	1	33	domum	demum.
122	2	22	Goza dia.	Gaudia.
123	1	4	Camer.	Carer.
123	2	51	qui	quæ
124	2	4	tempus eſt,	tempus eſſet.
126	1	21	non ſi,	nam ſi.
126	2	31	aduerſas,	aduerſus.

AD LECTOREM PAVLI PORTARELLI.

EPIGRAMMA.

DEBEAT *vt populis, & quæ dicere iura Senatus,*
Quiq; regunt rauci ſceptra tremenda fori,
Vt damnare reos, alios abſoluere pœnis,
Iudicis officium qui ſapienter agit.
Alter vt expediat cauſas, ſeruetq; clientem
Vt ius quiſq; habeat cum ratione ſuum.
Iuriſconſultis, & legibus iſta Quiritum
Firmata, hoc libro, candide lector habes.

ASCANII MALFITANI I. C. NEAP.

IN LAVDEM AVCTORIS.

IN *lucem dum, iuris honos, monumenta tot edis*
Exornas leges, Auſoniamq; togam.
Et volitat, FRANCISCE, *omnes tua fama per oras*
Semper, & illuſtri nomine dignus eris.

Imperium terris, ęquauit nomen Olympo,
Rex Regum, maius quo nihil orbis habet.

PRAXIS OFFICIALIVM REGIORVM, ET BARONALIVM REGNI NEAPOLITANI.

IOANNIS FRANCISCI DE LEONARDIS Neap. originarijq; de Piſauro I.V.P. Clariſsimi, feliciter incipit.

SVMMARIVM.

1 *PRAEFATIONES libẽtius nos perducunt ad lectionem propoſitæ materiæ.*
2 *Præfatio cauſam finalem diſpoſitionis ſolet aſſignare.*
3 *Ratio dicitur iuſtitia naturalis.*
4 *Ratio quid ſecundum noſtros Doct.*
5 *Philippus Secundus Rex Hiſpaniarum, & Siciliæ in Regno præſentialiter eſſe nequit.*
6 *Rex dicitur pater omnium, & vt filiorum tenetur commoda ſubditorum quærere.*
7 *Summa Reip. tuitio, & defenſio illuſtrauit Romanos.*
8 *Reges per iuſtitiam regnant.*
9 *Neapolis cur dicta Parthenopes, eiuſq; origo.*
10 *Refutatio Regni olim facta Philippo Secundo.*
Rex Reip. vir eſt ibidem.
11 *Don Ioannes de Zunica Princeps meritiſſimus conſtitutus vicerex in regno cũ ſeptem Regni Magiſtrat. & quib. æquiperetur.*
12 *Rex in prouincijs Regni conſtituit iuſtitiarios, & terrerios inadminiſtrãda iuſtitia.*
13 *Populus non ſic gubernatur per Vicarium Regis, ſicuti per ipſum Regem.*
14 *Locumtenenti non præſtatur ille honor, qui datur Regi.*
15 *Reges Siciliæ in Regno ſolebant præſentialiter adeſſe, & in ipſorum diſceſſu conſtituebant primogenitos vicarios generales Regni.*
16 *Locumtenens, Regis repreſentat perſonã, & poteſt ea facere, quæ & ipſe Rex.*
Proregi datur excellentia, ſicuti Regi, & præfecto Prætorio ibidem.
17 *Rex in Regno quare conſtituit diuerſos ordines officialium.*
18 *Iuſtitia cunctis virtutibus præferenda.*
19 *Iuſtitiæ plures effectus.*
20 *Iura humana à Deo per Imperatores, & rectores ſæculi humano generi diſtributa*
21 *Iuſtitia vendi non debet, ſed benè fieri expenſis principum.*
22 *Principes multi maximam habent admira-*

tionem de iuribus, & conſtit. Regni.

23 *Regis voluntas exequitur per officiales.*

24 *Ius ciuile per officiales, & ius canonicum p ſacerdotes regitur, ſicuti equus freno.*

25 *Magiſtratus lex loquens dicitur ex Cicerone.*

26 *Rex Alphonſus Primus quid ſolebat dicere circa legum executionem.*

27 *Ciuitates à pluribus officialibus regi debēt.*

28 *Magiſtratus iuſtitiam facientes dicuntur facere Deo ſacratiſſimum officium.*

29 *Magiſtratus iuſtitiæ cultores, acquirunt veram gloriam, & honorem.*

30 *Magiſtratus iuſti vltra ſalarium ſunt præmijs decorandi.*

31 *Diuina ſapientia dumtaxat eſt perfecta.*

32 *Scientia abſcondita, & theſaurus inuiſus nullam affert vtilitatem.*

33 *Doctori habenti gratiam intellectus turpe eſt poſteris ſuis aliquid non relinquere.*

34 *Auctor vnde hanc officialium practicam collegit.*

35 *Bartholomeus de Capua Doctor magnæ auctoritatis, & Regni Prothonotarius.*

36 *Andreas de Iſernia ſummus feudiſta, & Regis Roberti, & Reginæ Ioannæ Conſ.*

37 *Nicolaus de Neap. Doctor celeberimus, ac Reginæ Ioannæ Conſiliarius.*

38 *Fuluius Conſtantius Regis Philippi Conſiliarius, ac Regni vicecancellarius meritiſſimus.*

39 *Sapientes magiſtratus dicuntur regnum illuminare.*

40 *Sapientes acquirunt æternitatem, & perpetuitatem in hoc ſeculo.*

41 *Sapientes in multis locis iuriſciuilis citantur.*

42 *Vlpianus aſſeſſor prætoris Romæ.*

43 *Petrus de Vinea Conſiliarius Frederici, & iudex Magnæ Curiæ.*

44 *Conſiliarij variorum locorum nominantur remiſſiuè.*

De Inſtitutione Officialium.

Cap. I.

SCRIPTVRVS ego aliqua de officialibus Regijs, & Baronalibus iuſtitię adminiſtrationi deputatis, ne illotis vt aiūt manibus ad interpretationis materiam accedamus
1 † ſi quidem pręfationes libentius nos perducunt ad lectionem propoſitæ materiæ, & cum ibi venerimus euidentiorem intellectum præſtant, quemadmodum teſtatur Cains iureconſ. in l. 1. ff. de orig. iur. & tradunt Barbat. in l. 1. col. 31. ff. de verbor. obligat. Paul. Caſtrenſ. in l. lecta. in princ. & Doct. in l. 1. ff. ſi cert. pet. Operepretium eſſe exiſtimaui præfationis loco, quæ cauſam
2 finalem diſpoſitionis aſſignare † ſolet, & probat ſecundum Decium in conſ. 600. num. 2. & idem dixerunt Laurentius de Pinu conſ. 4. nu. 4. Grat. conſ. 44. nu. 18. vol. 2. Barbat. conſ. 5. nu. 1. & conſ. 56. nu. 21. vol. 2. Carauita in Regia prag. 1. de exulibus nu. 2. & Hipp. Bonacoſſa in ſuis quæſtion. crim. in verbo proemium, primùm de ipſorum inſtitutione, eiusq; ratio-
3 ne tractare † Ratio. n. altera lex eſt l. cum ratio. ff. de bon. damn. & c. fin. de tranſact. & ratio nihil aliud eſt quàm ipſa iuſtitia naturalis l. ſcire oportet §. ſufficit. ff. de excuſat. tut. vt per Iaſ. in l. illam. C. de collation. vbi dicit id omne eſſe legem, quod ratione conſtat, vt re-
4 fert Ripa. in l. 1. nu. 78. ff. ſi cert. pet. † ſimiliter ratio eſt, vt multis placuit ordo gerendorum ex cauſa venientium, & ſecundum Bald. in l. omnes populi col. 7. verſ. tertio quæro. ff. de iuſtit. & iure. eſt vrgens diſputatio, vel euidens demonſtratio, & dicit notari in l. 1. §. veteres. ff. de acquir. poſſeſ. & in l. non omnium. ff. de legibus, vel vt ſubdit idem Bald. ratio eſt motus animi viſum acuens, veraq; à falſis diſtinguens, vel eſt mentis motus, in his quæ dicuntur, decernere, vel conuertere valens per l. vlt. C. de indicta uid. toll. & l. his ſolis C. de reuoc. donat. vt refert Tiraquellus in tract. ceſſante cauſa nu. 4. 5. & 6. & num. 164. verſ. imò verò dicit in omnibus hominum diſpoſitionibus rationem conſiderari tanquam fundamentum actus ex ſententia Baldi in c. & ſi Chriſtus ad finem de iureiur. per l. vlt. ff. de hered. inſtit. & l. cum pater. §. dulciſſimis. ff. de leg. 2.
5 Quapropter ſciendum eſt † quòd cum Sacra & Catholica Maieſtas Sereniſſimi Regis noſtri Philip-

Philippi Auſtrij Hiſpaniarum,& vtriuſq. Sici-
liæ,&c. in Regno præſencialiter eſſe non poſ-
6 ſit, omniumq; † pater dicatur ſecundum An-
dream in c. ſi vaſſallus colum. 1. quæ ſit prima
cau. benef. amitt. & Lucam de Penna in l. qui-
cunque colum. 3. verſic. vnde princeps C. de
omni agro deſer. lib. 11. Atque ipſius proprium
ſit diligere ſubditos, vt filios, & eorum com-
moda inueſtigare, vt dicit Andr. in c. 1. in 1. &
2. col. de prohib. feu. alien. per Loth. & ideo
Rex Carolus in cap. Regni Regina iuſtitiæ ver
ſic. ideirco, dicit, ꝑ nimia ſubditorũ dilectione,
quos affectu paterno reputamus filios, & nepo-
tes, commoditatibus inuigilamus populorum
&c. ſimiliter Rex Robertus in c. Regni pro pu-
blici boni compendio, dicit quòd Rex debet ha
bere curam, & diligentiam de ſubditis, ſicuti
paterſam, eorumq; commoda quærere, vbi id
not. Niger, imò tenetur cogitare circa oportu-
nitatem, & commoditatem ſubditorum, vt in
cap. Regis Roberti incip. inter belli diſcrimi-
nã ſub rub. capit. contra excep. hoſticam, &
Rex deſiderat ſalubrem, & proſperum ſtatum
fideliũ, vt in c. Regis Roberti incip. ſalubrem
ſtatum, & ſub eius protectionis brachio præſi-
dialiter eos conſeruare debet, idem Rex Ro-
bertus in c. ad Regale faſtigium, ipſorumq; iu
ra defendit iuſtitiæ cenſura, vt in c. Regni ex
commiſſi, & idem dicimus de Imperatore, vt
Paulus iureconſ. in l. 3. ff. de offic. præfect. vig.
his verbis ſcripſit. Nam ſalutem reip. tueri nul-
li magis credit conuenire, nec alium ſufficere
ei rei quàm Cęſarem, & habetur in aut. vt di-
uinæ iuſſiones in princ. & alibi dicitur quòd
ſtudium Imperatoris eſt vtilitati ſubiectorum
prouidere, aut. de eccleſiaſt. immobil. alien. in
princ. & in initio aut. de armis dicitur: ſtude-
mus omnes noſtros ſubiectos quorum regimen
tradidit nobis Deus illęſos, ac ſine calumnia
cuſtodire, & ad idem vide tex. in auth. vt dif-
ferent. iud. in princ. & in procem. conſtit. Regni,
& in conſtit. in locis demanij vbi Afflict. in
princ. ſub rub. de nou. edific. conſtit. ſeruos, con
ſtit. pecuniam, & ſeq. ſubtit. de his qui ſeruos
7 alien. &c. † Summa.n. Reip. tuitio, & defenſio
illuſtrauit Romanos, vt not. Paul. Caſtrenſ. in
l. 1. in princ. C. de Iuſtin. cod. confirm. vbi ita
ſcriptum reliquit Imperator: ſumma Reip. tui-
tio de ſtirpe duarum rerum, armorum ſcilicet
atque legum veniens, vimq; ſuam exinde mu-
niens felix Romanorum genus omnibus ante-
poni nationibus, omnibusq; gentibus domi-
nari tam præteritis effecit temporibus, quàm
Deo propitio in æternum efficiet &c. Nam ita
omnes honeſtè viuunt, alterum non lędunt, &
magiſtratus ius ſuum vnicuiq; ſecundum le-
8 gum ſtatuta reddunt, & per iuſtitiã Reges † re
gnant, & regna augmentantur, aliter non recta,
& bona ratio eorum villicationis redderetur
Omnipotenti Deo, à quo regna gubernãda ha-
buerunt vt ſcribunt Iuſtinianus in d. auth. dę
armis, Federicus in procem. ſacrarum conſtit.
Regni: Rex Ferdinandus in prag. Regni Re-
giæ dignitati, & in pragmat. decet iuſtum Re-
gem, & inuictiſſimus Carolus V. in procem.
ſuarum prag. Regni: Meritò ad ſubditorũ quie-
tem ſalutem, & regimen ſupradictorum Regũ
prædeceſſorum ſuorum ſtatuta in adminiſtran-
da iuſtitia confirmando, ne dum in hac nobi-
9 liſſima ciuitate Neapolis † quæ alio nomine
dicitur Parthenopes: eùm enim ciues Cumani
in eo loco corpus Parthenopes, quæ fuit vna
ſyrenum, in veteri quodam monumento con-
dito reperiſſent, nomen vbi ſic indixere, ſed
poſtquam ciuitas frequentari cępit loci vber-
tate, & ſitus amenitate, dubitantes Cumani ne
Cumę desererent, conſiliũ diruẽdi Parthenopẽ
cœperunt: quo facto, mox exitioſa percuſſi pe-
ſtilentia, Apollinis oraculo moniti ſunt, vt re-
ſtituerent priſtinam vrbem, quam ſubitò inſtau
ratam Neapolim, ideſt nouam ciuitatem vo-
cauerunt, quam meritò commendant Sebaſtiã
de Neap. in procem. conſuet. Neap. §. audiuimus
in verſ. noſtra Neapolis, & ibi Capit. in addit.
incip. de orig. & dignitate, & de eius ſitu, & lau
dibus plenè ſcripſerunt Ioannes Terçagno. in
trac. de ſitu, & laud. ciuit. Neap. & D. Scip. Maz
zella in ſua deſcript. Regni, quam etiam meri-
tò Imperator Federicus appellat Regnum vi-
ridiarium electum inter agros, vt in conſtit. Re
gni occupatis ſub rub. vt null. offic. cogat aliq.
ad oſtend. tit. & Rex Carolus ſecundus in c. Re
gni deſiderijs ameniſſimum pomerium vbi id
not. Niger, & ſcripſi in tract. de mag. Regni
cap. 1. nu. 60. & propterea Rex noſter Philip-
pus Auſtrius eam maximè diligit, ac ſumma
beniuolentia, & affectione proſequitur, vt clare
patet in multis eius prag. & præcipuè in banno
10 indultus generalis edito in anno 1554. † quã
do fuit facta refutatio, & ceſſio huius Regni
præfatæ Regiæ, & Catholicæ Maieſtati à ſuo
patre Carolo V. Imperatore ſemper Aug. vt
ſcribunt D. Marin. Freccia in addit. lib. 2. de
ſub feud. nu. 44. & Anton. de Padilla in l. vnũ
ex familia in princ. num. 10. ff. de leg. 2. & latè
ſcripſi in d. cap. 1. nu. 55. & ſeq. Voluit inſuper
tanquàm eius maritus, vt dicitur in c. ſi eccle-
ſia 23. q. 4. & eſt ſimile, 24. q. 1. c. ſciſma 15. di-
ſtinct. cap. abſit, & l. cum ita. ff. de condit. & de-
monſtrat. Nam ſicut inter virum, & vxorem
matrimonium carnale, & economicum contra-
bitur, ſic inter principem, & rempublicam ma-

trimonium morale contrahitur, & politicum
ſecundùm Plutarcum in inſtitutione Traiani.
7.q.1.cap.ſcire, & cap. in apibus, & ita dicitur
princeps eſſe in republica, & reſp. in princ.ſe-
cundùm Lucam de Penna in l. 1. C. de omni
agro deſer.& Chaſſan.conſ.66.& quaſi eius ca
ro fouere,& eam alere, vt ait Apoſt. ad Epheſ.
vltimo, in ea.ſ.conſtituere nedum viceregem,
vices ſuas in omnibus gerentem, ei conferens
exercitium totius ſuæ pleniſſimæ iuriſdictio-
nis,facit tex.in c.Romana de appellat. lib.6.&
hodie in hoc Regno eſt Illuſtriſſ.& Eccellen-
11 tiſſ. Don Ioannes Zunica † Comes Mirandæ,
& Marchio Labagneſe inter proreges Regni
nemini ſecundus, qui vicerex ſecundum Doct.
æquiperatur antiquis Magiſtratibus.ſ. præfe-
ctis prætorio, ſiue vrbi, & Magiſtro militum,
vt.ff.& Cod.de offic. præfecti præt. & præfect.
vrb.& hodie indiſcretam habent dignitatem,
vt in rub. & nigro de præfect.præt.ſiue vrb.lib.
12. licet non ſit in obſeruantia titulus, vt di-
gnitatis ordo ſeruetur eod.lib. 12. & ſic vanæ
ſunt noſtrorum Doct.diſentiones in l.1.vbi id
animaduertit D.præceptor meus Alphanus. ff.
de offic. eius tractantium de ordine dignitatũ
amplectitur tñ omnes prædictos gradus, quia
ita nominatur.ſ. Prorex locumtenens, & Capi
taneus generalis Prorex tanquã prefectus vrbis
nã ſalutẽ Reipublicæ tueri, nulli magis credẽ
dum conuenire, nec alium ſufficere ei rei quã
Cęſarem l.3.in princ. ff. de offic. præfec. vig.
Locumtenens, tanquam præfectus prætorio qui
maximam auctoritatem habebat in prouincijs
ſibi commiſſis, vt leges conderet, l.1.ff. de offi.
præfect.præt.l.1.C.de ſent.præſ.præt.l.1.& 2.
C.de offic. pfeæ. præt.orie. &c. Illud tñ proce-
dit dũmodo non conſtituat legem contra ius
commune, vt tradunt Io.Andr. in c.fin. de offi.
Archid.per illum tex.& in addit.Spec.rub. de
elect.Imol.in l.ex duobus.§.fin.nu.4. ff.de vul-
gari ſubſtit.dum allegat tex. in §. quos autem
inſtit.de bonorum poſſ. Odoffred. in l.formam.
C.de offic.præfec. præt.& Zaſius conſ. 15.nu.
23.vol. 1. vt refert Carauita in prag. ſub tit.
de Senatuſconſ. Macedon.§. 2.nu.10. & ſcripſi
in tract.de varijs deciſ. in tit.de ſtylo curiæ nu.
34.& in d.tract.de magiſtr. in tit.de ſacro Reg.
conſ.nu.20.& deniq; dicitur Capitaneus gene
ralis,tanquam Magiſter militum, vt in l. 1. &
fin.C.de offic.mag.milit.omnimodò tamen ha
bet iuriſdictionem diſpoſitiuam.ſ. condendi
iura,vt not.in l.omnes populi.ff. de iuſtit.& iu
re,quia quando condit iura, & facit aliquam
pragmaticam,eam non ſibi intitulat, ſed Phi-
lippo Regi,vt ſcribit Fab.Optin. in l. imperiũ
nu.64. & ſeq. ff.de iuriſd. omn. iud.& patet in
Regiis prag. Regni,habet,& iuriſdictionem iu
diciariam,ſeu exequutiuam,l.1. ff.de offic.eius
& d. l. imperium, Gratioſam diſpenſandi, &
gratias concedendi l.1.ff. ad leg.Iul. de ambi-
tu.c.ſi gratioſa extra de reſcript.cum ſim.vt tra
dit Afflict. in conſtit. Regni ſub rub. de iud.
anna.& ibi glo.& Andreas.Huic etiam Vicere-
gi dedit D.Rex Collaterale conſilium. quo vti
debet in exercenda illa pleniſſima iuriſdictio-
ne, vt ſcribit Carauita in d. §. 2. antè nu. 13.
verſ.nota ex iſtis verbis collateralis conſilij, ſi
militer in eadem ciuitate conſtituit alios ſe-
ptem ſupremos magiſtratus, ſecundùm Afflic.
in conſtit. Regni fidelium noſtrorum nu. 6. &
Frecc. lib. 1. de ſubfeud. in tit. de ſeptem Re-
gni offic.& de his ſcripſi in tract.de mag.in tit.
de Vicerege & ſeptem Regni offic.
12 Sed quoq; † in alijs prouintijs Regni, & ter-
ris demanialibus, iuſtitiarios, auditores.& re-
gios capitaneos,& aſſeſſores, vt in conſtit. Iuſti
tiarij nomen & conſtit.capitanei,& ibi per Af-
flict.& ſcripſi in loco ſuo, & in cæteris feuda-
libus ſuos dominos, & Barones habentes iu-
riſdictionem,qui cum eorum officialibus iuſti-
tiam miniſtrare valeant, iuxta priuilegia eis
conceſſa ab Antiquis Regibus regni, & denuò
cõfirmata à Cæſarea,& Catholica Maieſtate,
vt in prag. prohibemus ſub rub. quòd barones
non exerceant, &c. & ſcribit Niger in cap.
Regni itẽ quòd prædicti iuſtitiarij in princ.&
vide tex. in aut.de q̃ſt. §. ſi verò cũ inſteterit.
13 Et licet populus non ſic gubernetur† per vica-
rium,vel locumtenentem ſicut per Regem,vel
epiſcopum,vt ſcribit Afflict. in proem.conſtit.
§.cum igitur nu.6. nam locumtenenti non ex-
14 hibitur ille honor, † qui præſtatur Regi, vt
ſcribunt Bald.& Alex. in l.adoptiuum.§. ſem-
per.ff.de in iuſuoc. nec habet affectionem ad
populum,ſicut Rex, vt experientia demoſtrat,
& ideo dicebat Bald.in c.1. §. ad hæc de pace
iuram.firm.quod carentes principe poſſunt di
care: deſeruit me fortitudo mea,& lumen ocu-
lorum meorum, & ipſum non eſt mecũ & hac
de cauſa ſolebant Antiqui, & Catholici Reges
15 Hieruſalem,& Siciliæ præſentialiter†adeſſe,
vt patet in proem. conſtit.Regni.§. cum igitur,
& in capit.Regni, & quando à Regno ob iuſtã
cauſam diſcedebant in eo conſtituere ſuos pri-
mogenitos vicarios,& locumtenentes genera-
les, vt patet in inſcriptione aliquorum capit.
Regni,& præcipuè in c.Regni,creſcit culpa nu
trita, vbi dicitur, Carolus illuſtris Hieruſa-
lem, & Siciliæ Regis Roberti primogenitus
Dux Calabriæ,ac eius in eodem Regno Vica-
rius generalis, & tradit Rex Ferdinandus in
prag.incip. Illuſtriſſ. Don Henrico de Arago-
nia,

nia.& not.Sebaſt. de Neap. in proem. conſuet.
& Niger in præfat. capit.Regni nu.18. Nihilo-
minus præfata Regia, & Catholica Maieſtas
ſolet in Regno conſtituere ſuum locumtenen-
tem, & viceregem, vnum ex ſuis illuſtriſſimis
16 principibus, † qui re vera repræſentet perſo-
nam ſuam, & dicatur abſq; dubiò eius corpus
iuxta tex.in c.ſignificaſti de elect.l.tutor ſecũ-
dum dignitatem.ff. de administr. tut.l.1.ff. de
offic.præfecti prȩt.& l.1. & 2.C. eod. ac valeat
ea facere,quæ & ipſe Rex iuxta tex.in l.ſi Au-
guſtæ ff.de leg.2. & tradunt Doct.in l.2.ff.de
offic.eius. Alex.in l.& quia in fine ff.de iuriſ-
dict.omn.iud Andreas in c.imperialem col.4.
in fine de prohib.feu.alien.per Freder.Lucas de
Penna in l.in officio.C.de Caſtrenſiar. lib. 12.
latè Cum.conſ.157.158.162.& ſeq. Capic. in
d.c.imperialem. Paris in tract.Syndic.in verb.
ſubſtitutus,Afflict.in conſtit. Regni diuæ me-
moriæ, Marin.Freccia libr.2.de ſubfeu.in tit.
quis dicatur Dux.&c. nu.30.& 31.D.Vincent.
de Franchis in deciſ.165.num 2.& latè ſcripſi
in tit.de Vicerege & ſeptem Regni offic.nu.9.
10.& ſeq.:Hinc meritò, ſicuti pfecto pt. olim
dicebatur Excellentia Veſtra,vt in l.excellen-
tia iuncta glo. 1.C. de erogat. militum lib.
12. ſic Viceregi in Regno dicitur excellentia,
quæ competit etiam Regi.vt in cap.Regni nu-
per habitatoribus.& cap.caſtellano, & Niger.
in d.c.nuper nu.2.& 3.
17 Prædictos autem † diuerſos ordines officia-
lium,& varia officia,& miniſtros conſtituit ad
gubernationem huius Regni Ierarchyciæ ſupe
rioris exempla ſectatus,vt iuſtitiæ copia, de
qua propter indiuiduitatem ſui corporis vbili-
bet intereſſe perſonaliter nequiens, ſingulis fi-
delibus ſuis reſpondere non poteſt: per eoſdẽ
officiales, & miniſtros eius vniuerſaliter om-
nibus offeratur, & ſingulariter ſingulis mini-
ſtretur, vt dicit Carolus Primus in c. Regni
poſt corruptionis amara diſcrimina, vbi Io.
Anton.de Nigris nu.13. & idem tradidit Im-
perator in conſtit. fidelium noſtrorum vbi Af-
flict.in 10.not. ſub rub.de defenſ.impoſit.ab of-
ficial. & habetur in l.magiſtros.C.de pfeſſor.
& med.lib.10.vbi latè Lucas de Penna.
18 Iuſtitia.n.alijs virtutibus † moralibus eſt an-
teponenda, per quam multorum ſalus,atq; in-
columitas procuratur l.prouinciarũ præſides.
C.de ferijs. Hinc Ambroſius in lib.de offic.de
illa inquit: Iuſtitia vnicuiq; quod ſuũ eſt tri-
buit, vtilitatem propriam negligit. vt commu-
nem vtilitatẽ cuſtodiat, ideoq; nedum Reſpu-
blica abſq; iuſtitia conſeruari non poteſt, ſed
quoq; nec exiguus hominum cætus,nec quidẽ
parua domus, vt tradunt D. Auguſtinus lib.de
ciuitate Dei cap. 19. & Macrobius in lib. de
ſomnio Scipionis,& Saluſt.in Catil.dicit:labo
re, & iuſtitia reſpublica excreſcit, & Cipria-
nus in lib.de 12.abuſionibus ait:iuſtitia eſt pax
populorũ tutamen patriæ, immunitas plebis,
munimentum gentis,& gaudium hominum, vt
latè proſequitur Alphonſus Aluarez in ſuo
Spec.de iuſtitia,& excellentia iuſtitiæ cap. 49.
& vide Egidium de regim. princip.cap.62.&
D.Auguſt.in 2.lib. de ciuit.Dei.cap.21. & lib.
4.cap.4. D.Thom.in lib. de regimine princip.&
in tract. de quatuor virtut. Lucam de Penna in
l.neminem.C.de ſuſceptor.& arca.lib.10.& in
rub.C.de legatio.eod.lib. D.Marin. Frecciam
lib.1. de ſubfeu. in tit. de offic. Magiſtri Iuſtit.
nu.3.4.& 5. fol.23. & latæ Berardin. Pand.in
prag.1.nu.70.71.& ſeq.ſub rub.de ordine iudi-
19 ciorum † Hæc.n.maiores informat.l. cum plu
res.§. cum tutor.ff. de adminiſt. tut. & l. ſcire
oportet.§.cum reliquis de tut.& cur. dan.Hæc
cupiditates,& nequitias refrenat,vt in auth.vt
iud.ſine quoq; ſuffra.§.cognitio, & cap auari-
tiæ extra.de elec.Hæc docet pudititiam,& com
peſcit carnis petulam,vt in auth.quibus modis
natur.effic.§.nouimus,& habetur in tit.de adul
teriis in.ff. & C. & extra. de vita, & honeſt.
cleric.Hæc hortatur ad clementiam,& impie-
tatem deteſtatur,not.per l.reſpiciendum.ff. de
pœnis & alibi.Ordinatq; leges ad conſtringen-
das vitas hominum,& ad gubernationem popu
lorum; vt dicit Carolus Secundus in c. Regni
Regina iuſtitiæ. Hæc docet ſui ipſius fragilita-
tem cognoſcere, vt in auth. de nupt. in princ.
quemadmodum teſtatur Sapiens eccleſ. 17. &
latè ſcribit. Adeodatus Senenſis in orat. in die
cinerum ad patres habita in Concilio Tridenti
no. Hæc deniq; non aliud intendit,niſi homi-
nes ad bonum inuitare, & ab illicitis deuiare,
ne perdant animas, vt in auth. vt non luxur.
contr.nat.§. fin aũt.l. imperialis.C. de nuptiis
cum aliis allegatis per Luc. de Penna in l.ne-
minem. C.de ſuſcept.& Arch.lib.10.& in rub.
C.de legat.eod.lib.& Io.Fab.in proem. inſtit.
Hinc dicebat Seneca in lib. de quatuor virtu-
tibus quòd iuſtitia non eſt cõſtitutio hominis,
ſed lex diuina,facit tex.in c.graue 35.q.9 quia
20 vt dicit D.Auguſt.ſuper Io. iura humana † per
Imperatores,& Rectores ſeculi Deus diſtribuit
humano generi,vt no.in l.benè à Zenone C.de
quadr. præſcript. & in auth. quomodo oport.
epiſcop. in princ. vt refert latè Hiſpanus Do-
ctor excellens Fortunius Garcia in ſuo tract.
de vltimo fine iur.ciu.& Can. poſt verſ.de le-
gibus verò ciuilibus in fine nu.16.in noua im-
preſſione. Omnis.n.poteſtas, & iuriſdictio à
Deo eſt ad Rom.c.13.& cap.1.§.& cũ humanę
de

de elect. vt ſcribit Hoſtien. in ſumma tit. præd.
in princ. & probatur in cap. 1. de pace tenen. §.
1. in auth. de inſtit. cauſſ. & fid. & dixit Impera
tor Fredericus in proem. conſtit. & late ſcribit
Reſtau. Caſtal. in tract. de Imperat. quæſt. 4. in
21 princ. & hac de cauſa † iuſtitia vendi prohibi-
ta eſt vt in c. cum ab omni de vita, & honeſt.
cleric. & dicit glo. in prag. ſanctio in tit. de an-
natis §. 1. in verb. eccleſiaſticis fol. 151. quòd
pro dignitatibus, & officiis ſecularibus præſer-
tim, quæ habent iuriſdictionem annexam, ali-
quid non eſt dandum, nec exigendum, vt vult
dicit ipſa glo. bona ordinatio Regia malè obſer
uata, ne ſubditi aggrauentur, & iuditia ſubuer-
tantur, vt in auth. vt iud. ſine quoq; ſuffr. §. fin.
dum. n. ſumptus quæritur prædo graſſatur cap.
militare 23. q. 1. & qui emunt talia officia ne
dum incidunt in legem Iul. de ambitu l. 1. ff. ac
leg. Iul. de ambitu. & l. fi. ff. ad leg. Iul. repetũd.
& tradunt Bart. & Bald. in repet. l. Barbarius.
ff. de offic. prætor. Hoſtienſ. in ſumma tit. ne præ
lat. vic. ſuas in fine. Doct. in c. 1. eod. tit. Hen.
in c. tua nos de ſimo. & Abbas in c. tuam de æta
tæ: & qualit. ſed quoq; committunt ſimoniam;
quia ipſa iuriſdictio ſpiritulis eſt, cap. ex mul-
tis. 1. q. 3. facit tex. in c. ſaluator. 1. q. 3. & cap.
conſuluit de ſimonia: Sed iuſtitia fieri debet
impenſis principum, cap. Reges. 33. q. 5. & con
ſtit. Regni non ſine grandi, vt per. Parid. in tract.
ſyndic. circa princ. & Lucam de Penna in d. l.
neminem. Nam redditus etiam Regni, quos
habet Rex, ſunt ſtipendia, quaſi ad hoc inſtitu-
ta, vt iuſtitiam ſoluat, vt dixerunt D. Thomas
2. 2. q. 63. & Andr. in conſtit. ſuper inciſionib.
& in c. 1. de pace tenen. refert Afflict. in deciſ.
22 265. nu. 8. & in rub. quæ ſint reg. in 4. & 7. qſt. †
vnde meritò principes ſeculi habent magnam
admirationem, & inuidiam de conſtit. & iurib.
Regni pro forma, & norma data iudicibus in
adminiſtranda iuſtitia, vt ſcribunt Afflict. in
conſtit. occupatis nobis in 3. not. Nam per of-
23 ficiales iuſta ipſius Regis volũtas † debitæ exe-
quutioni mandatur arg. l. 1. §. ſed neq; C. de vet.
iure enuclea. l. 1. §. credidit, ibi quam foret iu-
dicaturus, &c. ff. de offic. præfect. prǽt. & tex. in
l. quidam. ff. de re iud. vbi dicitur, quòd prin-
ceps, qui magiſtratus dat oĩa gerere videtur,
quibus magiſtratibus ipſe etiam Rex adinſtar
ſolis cap. ſolitæ extra. de maior. & obed. ſuæ di
gnitatis, ac poteſtatis ſplendorem, & effectum
communicauit, ac adinſtar fontis totius nobili
tatis, dignitatis, & iuriſdictionis plures ex ſe
riuolos fecit, vt per Bald. in c. 1. §. ad hæc, de pa
ce iur. firm. in c. 1. quis dicatur Dux, & Afflict.
in conſtit., ea quæ ad decus, & nouiſſimè idem
ſcripſerunt Glo. Pariſ. tit. 2. §. 1. glo. 5. nu. 49.

Molina de primogenit. c. 25. nu. 12. Couarum.
lib. pract. quæſt. c. 1. nu. 2. & 9. &. Carolus Ta-
pia in rub. de conſtit. princ. c. 4. nu. 10. & ſcripſi
in tract. mag. Regni c. 1. in princ. Quemadmo
24 dum. n. freno regitur equus † ita per iudices, &
officiales regitur ius ciuile, & per ſacerdotes ius
eccleſiaſticum, vt per Doct. in rub. de iudic. in
6. & in clem. 1. de offic. ordin. & Pompon. Iu-
reconſ. in l. 2. §. poſt originem. ff de orig. iur. di
cit quòd parũ eſt ius in ciuitate eſſe, niſi ſint qui
iura reddere poſſint, vbi Coraſ. ex Cicerone ait,
vt magiſtratibus leges, ita populo præſunt ma-
25 giſtratus † vereq; dici poteſt, magiſtratum le-
gem eſſe loquentem, legem autem mutum ma-
giſtratum, & idem ſcribit Claud. Cantiuncula
lib. 1. de offic iud. cap. 2. nu. 5. Sic Rex Caro-
lus Primus in princ. capit. Regni dixit, quòd ni
hil proſunt conſtit. & ſtatuta edita, niſi debita
exequutio ſubſequatur, &c. Sic Rex Carolus
Secundus in c. Regni. Item ſtatuimus quòd co
ſtitutiones nouellæ, quòd parum prodeſſet iura
conſtitui, niſi ipſorum conſtituta ſeruentur, &
26 Alphonſus † Rex Aragonum ſolebat dicere, ſa
tis nõ eſſe leges quamquàm ſaluberrimas pro-
mulgare niſi ſint quoq; qui promulgatas defen
dant, & tueantur, & ad idem facit, quod in ſimi
li tradit Boer. in conſ. 44. n. 19. poſt glo. in rub.
C. de exequu. rei iud. quòd parum foret ſenten-
tiam ferre, ſi non eſſent, qui eam exequutioni
demandarent, ſic in orat. Demoſthenes decre-
ta ſ. nullius momẽti, niſi alacriter exequantur,
& Philoſ. lib. 5. polit. cap. 9. dicit nihil prodeſ-
ſe vtiliſſimas leges, quæ à principibus decernũ-
tur, niſi moribus inſtituti, & diſciplina imbuti
ſint magiſtratus, vt refert. Pract. Mediol. nu. 46.
& alibi dicitur, quòd durum, & graue eſt pro-
uinciam eſſe ſine rectore, vt in auth. de mandat.
princ. in princ. & ideo qui aufert iudicem ali-
cui, aufert illi effectu ius, & iuſtitiam ſecundũ
Bald. in d. l. 2. §. deinde. ff. de orig. iur. Et deniq;
27 ciuitates pluribus † officialibus regi eſſe opti-
mum, laudabile, & neceſſarium, nemo eſt qui
ignorat, vt inquit Philoſ. lib. 6. polit. cap. 8. vt
28 poſſint adminiſtrando iuſtitiam † facere Omni-
potenti Deo ſacratiſſimum officiũ, vt dicit Im-
perator in conſtit. Regni puritatem quam, mo-
tus ex cap. 16. prouerb. vbi dicitur, quòd iuſti-
tia eſt magis accepta apud Deum, quàm immo
29 lare hoſtias, & acquirere veram † gloriã, & ho-
norem ſecundùm Cicer. lib. 3. offic. Nam illis
magn⁹ honor impẽdi debet, vt tradit Iurecõſ.
in l. ſemper. ff. de iure immunit. & habetur in c.
vt debitus de appellat. l. 3. §. 1. ibi iure honoris.
ff. quod metus cau. in l. obſeruandum in fine. ff.
de offic. præſid. & valeant quoq; à principe vl-
30 tra ſalarium † præmiis decorari, vt ſcribit
Afflict.

Affliƈt. In conſtit.capitaneorum nu.20.per Illũ
tex.de offic.capit.facit tex.in l.vt virtutum præ
mia.C.de ſtat. & imag.l. in nomine Dñi.C.de
offic.præfecti præt. Africæ, cap. eccleſiaſticus
12.q.2. & clem. cupientes de pœnis, vt ſcripſi
in tract.mag.Regni in præfact.nu.16.

Ex præfatis itaq; clarè patet ratio inſtituendo-
rum magiſtratuum, ipſorumq; vſus quantum
commodũ Reipublicæ afferat, & ſucceſſiuè quã
ta ſit huius praxis, ſiue officialium tractionis vti
31 litas, & licet ſola Diuina†Sapientia perfecta
inueniatur, & humana propter eius impfectio-
nem apud Deum ſtultitia cenſeatur, iuxta cap.
3. corinth. nihilominus, quia dicitur Eccleſia-
32 ſtici cap.21. in fine†quòd ſcientia abſcondita,
& theſaurus inuiſus nullam affert vtilitatem.
Nemo.n. accendit lucernam, & ponit eam ſub
modio, ſed ſuper candelabrũ, vt luceat omnib.
qui in domo ſunt Matth.cap.5.& dicit Bald.in
33 prælud.feud.col.1.†quòd qui in aliqua diſcipli
na diutius laborarũt aſtringuntur ex profeſſio-
nis debito, quæ mente conceperint inſtar ſemi-
nis in lucem proferre. Nam quemadmodũ tri-
ſte eſt diuiti decedere ſine hærede, ita miſerri-
mum eſt habenti gratiam intellectus poſteris
ſuis.i.ſtudioſis nihil ſcriptum, tanquam hæredi
tarium relinquere, vt dicit idẽ Bald. in proem.
decretal.col.2.& refert eum Affl.in proem.ſui
cõmenti ad ſacras conſtit. Reg. in fine. Meritò
igitur ego Ioãnes Franciſcus Leonardus Neap.
originarius verò de Piſauro hanc Officialium
tractationẽ intricatã, & ab aliis non ita expe-
ditam ſcribere volui ad vtilitatẽ præcipuè no-
ſtrorum conciuium, qui plerumq; iuſtitiæ An-
tiſtites ſunt, & quoq; qui iuris prudentiæ pro-
feſſores exiſtunt, quibus Imperator Rempubli-
cam gubernandam pollicetur, vt in §. vlt. in
34 proem.inſtit.†Ipſam.n.collectam habeo ex ſa
cris conſtit. cap. & prag. Regni, quæ pro leg.
ſeruari debent ab officialibus Regni, vt ſtatuit
Regina Ioãna II. in cap. Regni.288.incip. itẽ
quòd prædicti officiales, & ex variis deciſioni-
bus Regni, quæ pariter dicuntur habere vim le
gis, vt teſtantur Afflict. in deciſ.ſacri conſ.96.
nu.11.deciſ.190.in fine, & deciſ. 169. num.9.
Rober.Maranta in ſuo ſpec.6.p.in verbo quã-
doq; appellatur nu.251. & ſeq. Fab.Optinell.
in l.imperium nu.336.ff.de iuriſdict. omn. iud.
& D.Vincent.Franch.in proem. ſuarum deciſ.
ſacri conſ.& quoq; ex practicis Regni, quæ ſer
uari debent tã in cauſis ciuilib. quàm in crimin.
vt atteſtãtur Bald.in l.illud. ff.de excuſ. tutor.
Iacob.Nouell.in reg. 198. num.1.& Gaballin.
milleloq.140.& D.Practicantes obſeruant pra
cticã præteritam, vt dicit Afflict.in deciſ. 362.
nu.4. & denIq; ex ſententiis ſummorum Iu-
riſconſultorum, & Magiſtratuũ Regni, in quo-
rum numerò præcipuè fuerunt illi tres iurecõ-
ſulti Illuſtres D. Bartholomeus de Capua do
35 ctor†magnæ auctoritatis, qui fuit logotheta, &
Prothonotarius Regni tempore Regis Caroli
2. &.Regis Roberti, de cuius laudibus ſcribũt
latè Lucas de Penna in l. quoties.C.de vẽden.
reb.fiſcal.lib.10.& Afflict.in cõſtit.Regni, præ
cipimus col.1. & in conſtit. Item dura, & dira
col.2.vt refert Niger in prælud. capit. Regni
36 nu.4. Item Andreas de Iſernia†ex familia Rã
pinorũ, qui pariter fuit conſiliarius Regis Ro-
berti, & eius neptis Reginæ Ioannæ Primæ, vt
ſcribit Afflict.in conſtit. hoſtici nu.26.& cõſtit.
diuæ memoriæ nu.3. & in proem. conſtit. in
princ.nu.42.refert ſe vidiſſe in regiſtris, quòd
d. Regina Ioanna I. mandauit dirui domos il-
lorum Theutonicorum, qui interfecerunt præ
fatum conſiliarium Andream de Iſernia, quem
dixit eſſe virum inſontem, & iuſtum, & Doct.
eum appellant ſummum feudiſtam, vt tradunt
Iaſ.in l. Gallus.§.etiam col.6.de liber.& poſt-
hum.& in l.ſi is qui pro emptore col.50.in fine
1.q.Bart.ff.de vſucap.& Catell. Cotta in ſuis
memorab.in tit.de iuriſperitis, & ob id docto-
rem illuſtrem vocat Afflict.in conſtit. dilatio-
nes col.5.& ſubdit ibi, quòd ei debetur reuerẽ
ria, & de eius geſtis, & laudibus ſcripſit latè
Nardus Lipar.in deſcript.eius vitæ, quam po-
ſuit in ſuis commentariis ad vſus feu. & Dom.
37 Nicolaus de Neap. ex familia Spinellorũ†qui
ſimiliter fuit Conſiliarius Reginæ Ioannæ pri-
mæ, vt patet in regiſtris, & ſcribit Mazzella in
vita d.Reginæ, & doctor excellentiſſimus, cu-
ius ſcripta reperiuntur inſerta inter lecturas
Bartoli, & non immerito, vt latè ſcribunt Cac
cialup. in tract. de modo ſtud. in 5. documen.
Rom.in auth.ſimiliter C.ad leg. Falcid.& Iaſ.
in princ.de act.& ibidem Benincaſa nu. 37. cæ
teros autem Regni Iureconſultos eximios, &
Regios Conſiliarios inuenies in regiſtris hu-
ius Regni. In quorum numero adeſt hodie am
38 pliſſimus vir D. Fuluius Conſtantius† Regis
Philippi Auſtrij Conſiliarius in Sacro eius cõ-
ſilio, ac Regni Vicecancellarius meritiſſimus,
iuſtitiæq; Antiſtes integerrimus. In ipſo.n.ve
rè fulget conſtantia tribuendi vnicuiq; quod
ſuum eſt præter alias animi dotes, quod ſolum
eſt iuſtitiæ ſcopus, & finis, vt in l. iuſtitia.ff. de
iuſtit.& iure Vlpianus ex præcepto Ariſtot. 8.
eth.cap.11.& 12. finem eius poſuit in defini-
tione, & latè ſcribit Berardin.Pand.in prag. 1.
nu.72. & ſeq. ſub rub. de ordine iudic. & ob id
dicimus. quòd ſcientia prodeſt habenti, & toti
vniuerſali eccleſiæ: Nam orbis ſine literatis
regi nõ poteſt auth. habita C.ne filius ꝑ patre,
&

& alibi eccleſia vniuerſalis ad ſuum regimen
valde indiget literatis cap.cum ex eo.de elect.
39 in 6.& ind.auth.dicebat meritò Bald. qđ†ſa-
pientes dicuntur Regnum illuminare , & obid
etiam acquirunt magnam gloriam , honorem,
& nobilitatem , vt per Bart. in l.iudices. C.de
dignit.lib. 12.facit tex. in l.prouidendum cum
ibi not.C.de poſtulan.gl.in l.coiri.ff.pro ſocio,
& in c.de multa in ver. literatis de præbend. &
40 cap.perlectis 15.diſtinct.† & quoq; æternita-
tem ,& perpetuitatem in hoc ſæculo , cap. fin.
vbi Abbas in 2.not.de mag.ſic Antiqui legum-
latores, & ſapientes Greci,vt fuerunt Solon,&
41 Draco nominantur†in l.quod ait lex.ff. de a-
dulter.facit.l.2.ff. de orig.iur.& §. non inele-
ganter inſtit. de iure nat.Item Cicero in l. li-
ctus de verb.ſignif.in l.quæſtione. ff.ad leg.Iul.
maieſt.in l.fulcinus. ff. ex quibus cau. in poſſ.
eatur, & Feneſtella in l.1.ff. de offic. quæſtor.
Homerus in l.1.de contrah. empt.quē per an-
tonomaſiam apud Græcos poetam dici ait, vt
Virgilius apud nos. Iuſtin. in §. ſed ius inſtit.
de iure nat.& patrem virtutis appellat in ꝓem.
digeſtor. Item Plato in l.1.de nundi.Item De
moſthenes in l.aut facta. ff.de pœnis,Hipocra-
tes in l.ſeptimo menſe.ff. de ſtatu homin. in l.
inteſtato.ff.de ſuis , & leg. hæred.ſic Papinia-
nus, & Paulus in l. lecta. ff ſi cert.pet. Vlpianus
42 in l.vlt.§.cum etiam.C.de liber.præter † nam
ipſe fuit ſummus Iureconſ. & Aſſeſſor Præto-
ris in vrbe Romæ l.metum.§. ex facto.ff. quod
metus cauſa, vt refert Coraſius in tit.de offic.
aſſeſſ.nu.6. ſic Iuſtinianus celebrat magnificũ
Tribonianum , & Dorotheum, & Theophilum
viros illuſtres in proem. inſtit. & alios legum
cõpoſitores in l.2.§.quæ omnia C.de vet. iure
enuclea. & C.de iuſtin.cod.cõpon.gl.in §.quib.,
C.de nouo cod.fac.nct Carauit. in prag.1.ſub
tit.de Senatuſconſ.Marcedon.§.2.nu.13.ſic no
minaẽ Seneca in c.1.quib.cauſis feud. ammitt.
43 Petrus de Vinea † Conſiliarius Imperatoris
Federici,& index Magnæ Curiæ,vt in fine cõſt.
Regni,ſic alij Iureconſulti illuſtres , & magi
ſtratus nominantur in datis cap. & prag. Re-
gni,ſic denique Lãpridius in fine operis nomi
nat conſiliarios Alexandri Imperatoris,ſic Ni
colaus Boer.recenſet nomina conſiliariorum il
44 lius ſenatus in tract.de auct.M.conſ.nu.139†&
nomina præſid.ſenatus Pedem. ponit D. Ant.
Teſſaur.in præfat.deciſ.Pedem.nu.4.vt ſcripſi,
in tit.de ſacro Reg.conſ.vbi etiam poſui nomi
na conſiliorum nu.25. & reliquos iureconſul-
tos,& magiſtratus ſapientes commendant Mar
cus Mantua in lib.iureconſ.Illuſtri.Caccialup.
in d.5.docum.& Cotta in verb. de iuriſperitis
in ſuis memorab.

Ad laudem Dei Omnipotentis , & Beati Pauli Apoſtoli, cuiꝰ cõuerſio hodie celebratur Neap. die 25.Ianuarij 1594.

SVMMARIVM.

1 *CAVSA nulla grauior in principe,quàm electio boni officialis.*

2 *Præſidentiũ integritas ſubditorum ſalus eſt.*

3 *Ciuitates ex malo regimine pereunt.*

4 *Dignitas principatus innitur principaliter virtutibus, & prudentiæ.*

5 *Plato ſolebat dicere beatas fore reſp.ſi principes philoſopharentur, & quid per hoc ſignificare volebat.*

6 *Rector ſapiens erudit populum ſuum.*

7 *Sapientes dicuntur prudentes , & illicita , & vaſſallorum grauamina abhorrent.*

8 *Regna indigent Regibus literatis.*

9 *Regem iuſtitiæ patrem eſſe oportet.*

10 *Rex iuſtus melior lege iuſta pro populis recte gubernandis.*

11 *Reges , & principes debent habere notitiã de viris literatis,ſicuti erat Ferdinandus primus Rex Siciliæ.*

12 *Merentes ſunt in officiis conſtituendi.*

13 *Iureconſultus ab imperatore vocatur amicus, eiuſq; ianuæ patent, nec ab illius cõgreſſu vnquàm excluditur.*

14 *Iuriſconſultorum ſcientia totus illuminatur mundus.*

15 *Principes non debent officia vendere.*

16 *Nullus ſumendus eſt ad honorem,niſi qui vocatus fuerit à Domino.*

17 *Procurantes officia,non ſunt in illis conſtituendi.*

18 *Alex.Seuerus nunquàm paſſus fuit honores iuris vendi,& obid laudatus exſtitit.*

19 *Emens officia qua pœna puniatur.*

20 *Delicta impunita non debent remanere.*

21 *Delinquentes qua ratione plectantur.*

22 *Crudelis non dicitur,qui crudeles iugulat, nec eſt ſanguinis effuſio delinquentes*

punire,

punire, ſed Dei miniſterium.

23 *Facilitas veniæ incendium excitat delinquendi.*

24 *Vlpianus ſeueram delictorum punitionem appellat publicam pietatem.*

25 *Iuſtitiæ imago quomodo à pictoribus, rectoribusq; antiquioribus pingebatur.*

26 *Officiales debent eligi perſonæ iuſtæ, timentes Deum, & honorem regium.*

27 *Iuſtitia, & virtus cum ſcelerato adeſſe nequeunt.*

28 *Magiſtratus vnde dictus.*

29 *Officiales debent procurare publicam vtilitatem, quietem, ac pacem ſubditorum.*

30 *Subditorum pax & Reip. & Regis intereſt.*

31 *Vnus officialis eſt deputandus pro populi regimine, licet plures debeant eſſe iudices & aſſeſſores.*

32 *Iudices propter continuum exercitiuum recipiunt incrementum ſcientiæ.*

33 *Negligentia eſt maximum vitium in officiali, ipſaq; generat peccatum mortale, & ibi multa de negligentia.*

34 *Officialis negligens tenetur ad damna, & intereſſe.*

35 *Officialis negligens poteſt criminaliter puniri, & priuatur officio.*

36 *Appellatur à negligenti iuſtitia.*

37 *Iuriſdictio in alium tranſit ob officialis negligentiam.*

38 *Cauſæ à baronibus, an poſſint auocari ob iuſtitiam retardatam, vel denegatam, ſtante in contrarium priuilegio.*

39 *Comminatio, vt officialis expediat cauſam fieri poteſt p M. Cur. vel Reg. audientiã ob eius negligentiam.*

40 *Officiales non debent conſtitui, qui peruertunt iudicium timore, cupiditate, amore, & odio.*

41 *Perſonæ viles non debent eſſe iudices, quia de facili timent nobiles, & potentes.*

42 *Nemo debet egredi terminos ſuos, & altius aſpirare, quàm ſua conditio ſit.*

43 *Munera corrumpunt hominum iudicium.*

44 *Munera, & dona excæcant ſapientes, et ſubuertunt verba iuſtorum.*

45 *Leges pereunt auaritia iudicante.*

46 *Officiales non poſſunt eſculẽta, & poculenta in pecuniis componere.*

47 *Plura, quæ olim. & hodie ſeruantur per officiales bonorum temporalium cupidos & nu. 48. 49. 50. 51. 52.*

53 *Officialis omnibus iuſtitiam facere tenetur.*

54 *Iuſtitia venalis fons omnium malorum.*

55 *Officiales Regij, & baronum eorumq; filij, ſubditi, vxores, & familiares non poſſunt vllo modo accipere, etiam res minimas ſub pœnis in Reg. prag. contentis.*

56 *Magiſtratus Romani ſolebant in prouinciam proficiſci ſine vxoribus.*

57 *Officiales, vel eius familiares aliquid mutuo accipere non poſſ. ſub d. pœnis.*

58 *Iudex aliquid accipiens nomine mutui cõmitit barractariam.*

59 *Iudex ob amicitiam, vel odium iudicãs peruertit iudicium Chriſti, & punitur pœna publicationis bonorum, priuatur officio, & incurrit in infamiam.*

60 *Amor, & odium, & proprium commodũ ſæpe faciunt iudicẽ non cognoſcere verũ.*

61 *Deus in homine diligitur, & oditur, ſicuti rex imagine ſua honoratur.*

62 *Iudex debet eſſe peritus & prudens.*

In mente iudicis debent eſſe duo ſales. ſ. ſapientiæ, & conſcientiæ.

63 *Officialis iuſtus lumen erit patriæ, & reip. ornamentum.*

64 *Officialis imperitus, & iniquus rempub. deuaſtabit, eritq; patriæ dedecus.*

65 *Ignorantia omnium malorum mater.*

66 *Iudices olim in regno conſtituebantur, qui per quinquennium ſacras regni conſtit. & capit. ſtuduerint, & à Protonotario examinabantur.*

67 *Auditores rotæ tempore, quo aſſumuntur ad dignitatem iterũ examinantur.*

68 *Aſſeſſor dicitur qui aſſiſtit iudici, & illum inſtruit.*

69 *Aſſeſſores ex imperitia tenentur.*

70 *Aſſeſſor imperitus poteſt reprobari.*

71 *Epiſcopus Capuanus reuertentes à ſtudio cum priuilegio doctoratus faciebat iteratò examinari, & non merentes reprobabat.*

72 *Prouiſus de lectura ſub prætextu doctrinæ, ſi reperitur inutilis poteſt reprobari.*

73 *Imperitus non poteſt ſeruare prouidentiã congruitatem, ſollicitudinem, & alias animi dotes.*

74 *Iuriſperitia eſt neceſſaria in iudicibus, ſeu aſſeſſoribus.*

75 *Præſides prouinciarũ poſſunt eſſe etiã ignari legum.*

76 *Iuſtitia vbiq; ſeruanda.*

77 *Vicerex in conficiendis prag. vtitur conſilio ſuorum magiſtratuum, qui antiquitus dicebantur Auditores regis, et hodie Regentes Regiam Cancellariam.*

78 *Marthos Goroſtiola Hiſpanus Regens meritiſſimus.*

79 *Pragmatica dicitur, quia ventilata in Conciſtorio principis.*

80 *Aſtutus omnia cum conſilio agit, fatuus autem aperit ſtultitiam ſuam.*

81 *Præſides prouinciar. tenentur ſequi conſilia eorum iudicum, aliàs priuantur officio,*

82 *Cauſæ ſubtiles non ſunt committendæ groſſis indicibus.*

83 *Iudex idiota non præſumitur ſeruare iuris ſollemnitates, quas ignorat.*

84 *Officiales non ſunt eligendi iuuenes.*

85 *Practica, & experientia in officialibus requiritur.*

86 *Senes ſemper præferri debent, & plura in laudem ſenectutis.*

87 *Iuuenes ſapientes poſſunt conſtitui in adminiſtratione iuſtitiæ.*

88 *Senex dicitur qui eſt prudens.*

89 *Officiales pauperes non ſunt conſtituendi.*

90 *Auaritia eſt maximum vitium in officiali.*

91 *Clerici, vel extranei non ſunt conſtituendi in adminiſtratione iuſtitiæ.*

92 *Officiales Regij debent eſſe ſubditi regis.*

93 *Officialis, Aſſeſſor, & Notarius an poſſint eſſe de eadem terra remiſſiuè.*

94 *In electione officialium quæ ſint conſideranda.*

95 *Reges quomodo eligere debent officiales.*

96 *Beatus qui excudit manus ſuas ab omni munere.*

97 *Regere cupientes oportet eſſe annoſos, prudentes, caſtos, & ſobrios ex ſententia D. Auguſtini.*

De Electione Officialium.

Cap. II.

QVIA præcipua cura verſari debet circa perſo-
nas Officialium, prout
teſtatᷣ Inuictiſſimus Ca-
rolus V. in prag. Regni,
1 & quia † Nullaq; graui-
or cauſa eſt in principe,
quàm electio boni iudi-
cis per tex. in c. ve vobis 11. q. 3. ex cuius cogni
tione tota felicitas humana pendet, ſiue interi-
tus, quia ſi bonos eligit habebit præmium, vt
in auth. de iudic. & ſi negligens fuerit habebit
pœnam, vt latè ſcribit Michael Vlcurrunus in
tract. de regimine mundi 2. quæſt. princ. nu. 1.
2 2. & 6. Eſtq; Præſidentium † integritas ſubdi-
3 torum ſalus cap. miramur 61. diſtinct. † Ciui-
tates namq; ex malo regimine depauperantur
fame, & peſtilentia deſtruuntur l. 1. C. de fru-
ment. Vrb. Coſtant. lib. 11. ſicut ex imprudenti
ti regimine patrisfam. ſæpe dilabuntur facul-
tates l. ius alimentorum ff. vbi pupill. educari
debeat. auth. vt determ. ſit numer. cleric. §. cum
verò verſ. ſi aliquis, & cap. Apoſtolus. cap. ſopi-
te, & cap. nuper de cenſibus, vt refert Ripa in
tract. de peſte in tit. de remed. ad cõſeru. vbert.
in princ. Meritò à Principibus, cæteriſq; ter-
reriis boni, & iuſti ſunt magiſtratus cõſtituen-
di pro Reip. regimine, quod vtiq; exequutioni
mandaretur, ſi ipſi prudentia, & ſapientia im-
buti eſſent. Nam vt ait Egidius Rom. lib. de
4 regim. princip. 4. cap. 6. Dignitas † principatus
principaliter innititur virtutibus, & prudẽtiæ:
quæ ſunt bona interiora, non autem principa-
liter diuitiis, quæ ſunt bona exteriora: & dum
5 dicebat Diuinus Plato beatas fore † Reſpubli
cas, ſi principes philoſopharentur, nil aliud in-
tendebat, niſi beatos fore illos populos: quibus
princeps contigiſſet moribus, vita, atq; optimis

diſci-

diſciplinis Philoſopho dignis. Similiter Boetius
libro primo de conſolat. pro. 4. Beatæ ſunt
reſpublicæ, quæ à ſtudioſis ſapientiæ reguntur,
vel quarum Rectores ſtudere ſapientiæ contin
git, quia, vt ait ſapiens lib. eccleſiaſt. cap. 10.
6 Rector Sapiens erudit† populum ſuum, & prin-
cipatus cordati eſt compoſitus: qualis Rector
Ciuitatis: tales, & miniſtri eius: qualis itē prin
ceps vrbis, tales, & omnes eius incolæ, & Rex
imperitus perdet populum ſuum, at pruden-
tia procerum vrbs incolis frequentabitur, vt la
tè proſequitur allegans Cic. Petrus Foller. in
ſua prac. crimin. in uerb. ſtudeat ſe ornare benè
viuendi moribus nu. 1. & idem Sapiens nō nul-
7 la ad idem ſcribit lib. prouerb. cap. 20. Nā† ſa-
pientes dicuntur quoq; prudentes ſecundum
Speculat. in tit. de aduocato. §. hic videndum
verſ. commendet, & Sapientes ad illicita non
audent l. non idcirco. C. de reſcind. vendit. imo
illicita peti, & vaſſallorum grauamina abhor-
rent. cap. grauamina. vbi Io. Anton. de Nigris
nu. 23. & in c. importuna nu. 10. Ideoq; regna
8 indigent Regibus† literatis, non aſinis corona
tis, vt tradit Afflict. in conſtit. Regni non ſine
grandi nu. 6. facit quod not. Io. Monac. in c. cū
ex eo de elect. lib. 6. & Io. de Lopis in repetit.
l. 2. nu. 246. & ſeq. C. de hæred. inſtit. Siquidē
9 Regem † iuſtitiæ patrem eſſe oportet, vt not.
Afflict. in d. conſtitut. non ſine grandi num. 6.
& 7. Melius profectò eſt habere iuſtum re-
10 gem, † quàm iuſtam legem pro populis rectè
gubernandis l. præſenti. C. de his, qui ad eccl.
confu. & tradunt Bart. & Bald. in l. ex hoc iure
in 1. col. ff. de iuſtit. & iure. vbi Bald. ait Regē
eſſe de iure gentium, quod poſitum eſt ſupra
bonum, & æquum, amicum humano generi: cō
trarium tirranicæ naturæ Regū: iuxta illud,
quod ſcribitur in ſacra pagina, quòd ſi non ſer
uaueris præcepta mea, dabo tibi regem in fu-
rore meo, puerū, & effæminatum, qui in furore
ſuo populum iudicabit, & vt inquit Seneca, eſt
ſumma libertas viuere ſub principe iuſto Ang.
in l. 1. in fine. ff. de ſeruit. vrb. præd. Hinc
11 Reges, & alij Domini habere debent† notitiā
de uiris literatis & bonæ operationis, vt ipſo-
rū regna rectè gubernentur, vt in c. cum ex eo
vbi Monac. not. de elect. & not. in conſtit. Re-
gni, cordi nobis ſub rub. de notific. bann. vbi
Afflict. dicit, quòd hac ratione Rex Ferdinan-
dus Primus habebat libellum nominum, &
cognominum virorum bonæ operationis ſecun
dùm diuerſitatem officiorum, & ipſe illos ad
officia eligebat præuia ſecreta inquiſitione. Ad
12 officia. n. ſunt promouendi, & extollendi, † qui
meritorum fulgent inſigniis, vt habetur in l. 1.
C. de diuerſ. offic. lib. 12. l. fin. C. de tironib.
& l. 1. C. de primip. agent. in. reb. lib. 11. Sic Im-
perator Iuſtinianus in proem. inſtit. §. vlt. pol-
licetur Remp. gubernandam committere ſolis
iuriſperitis: Appellatur. n. Ireconſ. ab Impera
13 tore† amicus in l. ex diui. C. locati, eiq; ipſius
ianuæ patent, nec ab illius congreſſu vnquam
excluditur l. ſciant. C. de offic. diuerſ. iud. & nō
14 immerito cùm iuriſconſultorum ſcientia† to-
tus illuminetur mūdus, & ad obedientiā Deo,
& principibus eius miniſtris vita reformetur,
auth. habita C. ne filius pro patre. &c. Similiter
prædicti Principes debent officia gratis conce
15 dere, & non † illa vendere, & licet hoc caſu
princeps poſſet excuſari in foro temporali per
l. 1. ff. ad leg. Iul. de ambitu, ſecus tñ in foro ec-
cleſiaſtico, nullo. n. modo pietas, & ſapientia
Chriſtiana permittit, vt quis vlla officia iudi-
catoria præcipuè mercetur, aut pecunia, vel cō
tractu venetur, vt in d. tit. ff. & cod. ad leg. Iul.
de ambitu, & in c. Regni, vt ſtatus Reip. vbi Ni
ger nu. 9. cap. item ſtatuimus quòd in Magna
Curia, vbi Sebaſtian. Neap. in c. Regni, item re
cipiant ſacramentum, vbi Niger nu. 15. & in
16 cap. grauamina. nu. 75. & nullus quippe† ſumē
dus eſt ad honorē, niſi qui vocatus fuerit à Do-
mino, tamquàm Aaron, ad Hebreos. 5. & cap.
in ſcripturis. 8. q. 1. vbi habetur, quòd ſicut lo-
cus regiminis deſiderantibus negandus eſt, ita
17 fugientibus eſt offerendus† Procurantes enim
officia in adminiſtratione non ſunt conſtituen-
di, vt ſcribit Alber. de Roſate in auth. præſules
C. de epiſcop. & cler. quam auth. aliqui libri
non habent, vt refert Laud. in tract. de official.
princip. §. 38. & ad id facit tex. in l. ad ſubeun-
da. C. de decurion. li. 10. & Io. Faber in. proem.
inſtit. §. cumq; Deo in glo. hic interpono. Nam
inquit Plato omnes eſſe officiis indignos, qui
officia ambiūt. Quicunque. n. deſiderat prima-
tum in terra, inueniet confuſionem in cœlo,
neq; inter ſeruos Dei computari debet, qui de
primatu tractauerit, c. multi 40. deſtin. Vnde
18 potius imitari debēt Alex. Seuerum†, qui ho-
nores iuris, & gladij nunquam vendi paſſus fu-
it, & ob id maximopere laudatꝰ extitit, vt ſcri-
bit Lampidius, & referunt Claud. Cantiuncu-
la lib. 1. de offic. iud. cap. 8. nu. 18. & Iacob. Me-
noch. in lib. de arbitrar. iud. centur. 5. caſu. 401.
nu. 16. & caſu. 488. num. 4. Nam quomodo pu-
ras poterunt habere manus, ſi pro officio conſe
quendo impenderunt, & hoc totum venit in de
trimentum ſubditorum, vt clare patet ex tex-
tu auth. vt iud. ſine quoquo ſuffra. §. 1. & §. co-
19 gitatio, & meritò contrafaciens † punitur pœ
na dupli, vt ſcribit Afflict. in conſtit. Regni ra-
pinas in 10. not. col. pen. & adeſt cap. Regni,
item quòd prædicti in nu. 276. & deniq; contra,

eoſdē vide inuictiſſimi Caroli V. Imperatoris
prag. incip. inter alia audiuimus, prag. recoli-
mus etiam, prag. quin etiam, & prag. manda-
mus etiam, & vtinam hodie prædictæ pragma-
ticæ Cæſareæ Maieſtatis ſeruarentur, quæ debe
20 rent ſcribi literis aureis, quia aliàs delicta † im-
punita non remanerēt in damnum Reip. & op-
preſſionem ſubditorum l. ita vulneratus. ff. ad
21 leg. Aquil.. Nam delinquētes principaliter † pu
niuntur, vt emendant mores, & ſic alij ab illis
abſtineant, & deniq; vt vendicetur dignitas of-
fenſi, ita ſcribit Raynald. Corſi. lib. 1. indagat.
iur. cap. 19. Hinc Auguſtinus ait in c. prodeſt.
23. q. 5. prodeſt ſeueritas noſtra, cuius miniſte-
rio quies adiuuatur publica, vnius. n. pœna ter-
ror eſt multorum l. t. C. ad leg. Iul. repet. l. ca-
pitalium. §. famoſos. ff. de pœnis. §. hodie inſtit.
de except. Si quidem illarum delinquentibus
ſuppliciū, reliquos ſaluos facit, auth. de mādat.
princip. §. homicidia, auth. de nupt. §. ſoluto in
fine. & §. & ſuper his verſ. contra ingratos. &
auth. de tabellion. §. vt tamen in fine ibi noui-
mus. n. facit tex. in l. 1. C. de emendat. propin-
quor. & ait Diuinus Plato in lib. de pręcep. da-
re pœnas maximi mali eſt euitatio: Nec. n. cru
22 delis eſt † qui crudeles iugulat, ſed crudelis
ideo vocatur, quia crudelis patientibus eſſe
videtur, vt ait Diuus Hieronymus in cap. non
eſt crudelis 23. quæſt. quinta, & in cap. homi-
cidia eadem cauſa. dixit homicidas ſacrile-
gos, & veneficos punire non eſt ſanguinis effu-
ſio, ſed legis, & Dei miniſteriū, ita Paul. Caſtr.
in l. nemo. C. de epiſcop. audient, & ad idem
eſt tex. not. in c. quali in fine 23. q. 5. ibi nec
quicquam maius eſt, vnde Deo ſacrificiū poſ-
ſitis offere, quàm ſi id efficiatis, vt ij qui in ſuā,
& aliorū perniciem debacchantur, competenti
iuſtitiæ ſeueritate compeſcantur, quòd ſi illi,
qui enormia commiſſerunt non puniuntur, pu-
blica lætitia turbatur, ſecundùm Bald. in d. l.
nemo, & ira Dei in nos prouocatur, à quo pro
delictorum punitione venia ſperatur, ac popu-
li incolumitas procuratur l. prouinciarum. ff.
de offic. præſid. c. ſi quos. 23. q. 4. & tradit Grā-
mat. in deciſ. 36. in princ. Qui. n. parcit vni ma
lo, multos bonos necat, vt ſcribit D. Ambro-
ſius lib. 1. de offic. relatus à Gratiano in c. eſt
iniuſta 23. q. 4. Hinc Saluſt. videte P. C. ne dū
vni improbo parcitis, bonos omnes perditum
eatis, & ne in perniciem miſericordiæ veſtra
23 conuertatur, nam facilitas veniæ incendiū † ex
citat delinquendi cap. eſt inhibendum de coha-
bitat. cler. & mulier. Bald. in auth. vt qui oblig.
ſe perhi. habe. res mino. verſ. facilia, facit tex. in
l. conueniri. ff. de pactis dotal. & in l. ambigui-
tates. C. de indicta vid. tollen. & ideo dicebat
Oroſius ſextus ad Aug. quòd multum prodeſt
ad coercendā audaciam delinquentium, propo-
ſitum ſeueræ punitionis exemplum. Hoc. n.
ad recordationem admouet conſcios, & ad cō-
ſiderationem cogit ignaros, facit tex. prouerb.
c. 19. & alibi dicitur non facietis maledicos vi-
uere cap. officia. c. ſi homicidium 23. q. 5. & in
c. legi. 23. q. 8. teſtatur D. Hieronymus, Heliam
igne combuſiſſe duos illos quinquāgenarios, &
Simonem Cananeum ſerpentibus duos magos
necaſſe, & Paulum Eliam magum acerbiſſime
punientem, ex quibus concludit non eſſe crude
litatem crimina punire, ſed pietatem, & ibidē
ex ſacra pagina adducit illa verba; ſi frater tu-
us, & amicus, & vxor, quæ in ſinu tuo dormit,
deprauare te voluerint à veritate: ſit manus tua
ſuper eos, & effunde ſanguinem ipſorum, & di-
citur numeri c. 35. non accipies pretium, ab
24 eo, qui eſt reus ſanguinis. Vnde † meritò Vl-
pianus in l. 1. §. 1. ff. de obſeq. à liber. & lib. pa-
rent. ſeueram delictorum coertionem appellat
publicam pietatem, vndecunq; ergo crimina
claruerint ſunt punienda c. ecce. 24. q. 3. vt tra-
dit Rex Robertus in c. Regni cura nobis, vbi
Lucas de Penna nu. 9. & in c. Rgni ad quietē,
etiam ſi fuerint commiſſa propulſando iniu-
riam ſibi illatam, vt pulchrè ſcribunt Bart. in
l. ſi quis extraneus. ff. de acquir. hæred. Felin.
in cap. ea quæ in eccleſiaſt. nu. 86. de conſtit. &
Capyc. in deciſ. ſacri conſ. 58.
25 Sed quia iuſtitiæ † imago à Pictoribus Rectho-
ribus & antiquiorib. ſic pingebatur, teſte Cry-
ſippo in libris, qui inſcribuntur de honeſto, &
voluptat. lib. t. Forma. ſ. atq; ſilo virginali, a-
ſpectu vehementi, & formidabili, luminibus
oculorum acribus, neq; humilis, neq; atrocis,
ſed venerandæ cuiuſdam triſtitiæ prædita erat,
ex cuius imaginis ſignificatione cenſuit ille, iu
dicem, qui iuſtitiæ Antiſtes eſt, oportere eſſe
grauem, ſanctum, ſeuerum, incorruptum, inadu
labilem, contraq; improbos, & nocentes inmi-
ſericordem, inexorabilem, erectumq; & arduū,
ac potentem vi, & maieſtate æquitatis, verita-
tiſq; terrificum, vt clarè colligitur ex Aulo
Gellio lib. 14. noct. act. cap. 4. & ſcribunt Ioan.
Coraſ. in lib. de iuriſarte par. 1. cap. 22. & Io.
Anton. Zauatarius in ſua praxi fori Mediola-
nenſis nu. 94. & ſeq.
In primis igitur prædicti principes, & alij domi-
ni officiales conſtituere, & eligere debent, qui
26 adeò bonam, & laudabilem † conditionem ha-
bent, quòd meritò eligi mereantur cap. 3. de
elect. & ita ſcribit in ſimili Ioannes de Platea
in l. ſi quis in princ. C. de decur. lib. 10. & ſic e-
ligendæ ſunt perſonæ iuſtæ, timentes Deum,
& honorem regium, vt habetur Exodi c. 18.

vbi conſilio Ietho ſacerdotis Median Moyſes vſus humiliter, elegit iudices viros potétes, timentes dominum, in quibus erat veritas, & qui oderant auaritiam, & idem obſeruari in electione officialium Regni ſtatuit Regina Ioanna Secunda in c. Regni vt ſtatus Reip. ſub rub.
27 de offic. ordin. † quia iuſtitia, & virtus cum ſcelerato adeſſe nequeunt, cap. forus extra de uerbor. ſignificat: facit quod ſcribit D. Thomas lib. 2. de regimine princip. c. 15 & ille debet iudicare, qui non eſt tranſgreſſor legis, nec habet quod in ſe ipſo condemnet, nam ſe ipſum damnat dum in alterius crimen ſententiam profert, cap. ſacerdos. & cap. iudicet. 3. quæſt. 3. facit tex in cap. inique 32. quæſt. 6. vt refert Aluarez in ſuo ſpeculo, capitulo quarto folio 149.

Similiter debent conſtituere magiſtratus (quos
28 à magiſtrando † ſic dictos conſtat, quòd cæteris magiſtrent, & moderentur l. cui præcipua. ff. de verb. ſignif vt refert Coraſius d. lib. de iu-
29 ris arte p. 1. c. 9. procurantes. ſ. publicam † vtilitatem, vt dicitur in lib. eccleſiaſtices cap. 32. Nam ita verſari in rep. officiales oportet, vt imprudens conſilium priuatum commodum; & latēs odium à ſe ſubmoueant. Hæc. n. tria deſtruunt remp. vt eleganter ſcripſerunt Alber. in l. 1. C. de Iuſtin. Cod. compon. & Martin. Laud. in tract. de conſil. princip. q. 10. ac quoq; quietem, & pacem ſubditorum, ita D. Thomas lib. 1. de regimine princ. cap. 2. quia vbi eſt pax ibi eſt iuſtitia, & ècontra S. Doctor. 2. 2. q. 29. artic. 3. in reſponſo ad 3. argum. & Dauid in Pſalmo 71. ibi orietur in diebus eius iuſtitia, & abundantia pacis, & alibi in Pſalmo 84. dicitur iuſtitia, & pax oſculatæ ſunt. Iuſtitia. n. magiſtra, cuſtoſq; pacis eſt ſecundùm Valeriū lib. 2. c. 4. in princ. Hinc dicit tex. in c. primatus. 71. diſtinc. quòd non vſurpare alienum cuſtodia pacis eſt, & ideo reges multum debent vigilare, vt iuſtitia habeat ſuum locum c. Regem. 23. q. 5. & habetur lib. reg. c. 10. ibi conſtituit te regem Dominus, vt facias iuſtitiam, & iudicium, vt dixit Afflic. in conſtit. Regni pacis cultum. nu. 1. & 2. de cultu pacis, & prædicta ēt refert non allegans Afflict. Lucius Foller. in
30 prag. vlt. nu. 7. ſub tit. de compoſition. quia † etiā ſubditorum pax, & Reipublicæ, & Regis intereſt l. cōgruit. ff. de offic. præſid. & l. ſi quis in genuam. §. fin. ff. de capt. Bart. in l. ambitioſa. ff. de decret. ab ord. facien Et hac de cauſa à prin
31 cipe † vnus officialis eligendus eſt, quia per vnū facilius pax ſubditorum procuratur, & melius gubernatur, vt ſcribunt D. Thomas lib. 1. de regimine princ. c. 3. & Canon. in c. quæ in eccleſiarum. de conſtit. & Doct. in l. 2. §. nouiſſimè per illum tex. ff. de orig. iur. & tradunt Lucas de Penna in l. viros in fine 1. col. C. de diuerſ. offic. per l. 1. §. vlt. ff. de adminiſtr. tutor. & Afflict. in conſtit. Regni occupatis nobis nu. 7. ſub rub. de num. offic. vbi per illum tex. notat, quòd in qualibet Regni prouincia debet vnus præſes. i. iuſtitiarius conſtitui, ſic in apibus vnus Rex, c. in apibus 7. q. 1. ſic vnus eſt gubernator in naue, ſic etiam vna metropolis, & nō duo l. 1. C. de metro. lib. 12. & ſcripſi in tract. de magiſtrat. Regni c. 1. nu. 10. Sed aduerte, quòd id procedit circa principis locumtenentem, vel prouinciarum præſides, vt ex prædictis clarè patet, non circa alios officiales, iudices, & aſſeſſores, quia melius iuſtitia expeditur per plures officiales diſtinctos, & ſeparatos, ita vt alij ſolum cognoſcant de cauſis ciuilibus, &
32 alij de criminalibus. † Ciuiles. n. propter continuum exercitiū cauſarum ciuilium recipiunt incrementum ſcientiæ, l. legatis ſeruis. §. ornatricibus. ff. de legat. 3. l. milites. C. de re milit. lib. 12. & ſic criminales, qui recipiunt maiorem cognitionem inueniendi, & puniendi maleficia: Aſſiduitas enim facit bona ingenia ſecundùm Roſarium buſti in 2. par. ſermone. 29. in litera D. de documentis datis ſcholarib. fol. 278. & ingenia groſſa ſtudiorum ſollicitudine redduntur efficaciſſima, vt voluit Bald. poſt Senecam in præfat. decreti, Felin. in rub. & in cap. fin. de præſcription. & Paulus Fuſci in trac. de viſitatione, & regimine eccleſ. lib. 1. cap. 17. nu. 7. & Franciſ. Viuius in deciſ. Regiæ Audientiæ 178. nu. 14. & ita noſter Imperator Fredericus in Regno voluit prouidere de officialibus diſtinctis, ne promiſcuis actibus rerum turbentur officia l. conſulta diualia. C. de teſtam. vbi eſt. gl. not. in verb. officia, quæ allegat concor. & refert Afflict. in conſtit. non ſine grandi nu. 12. de obſeruat. iuſtitiæ.

Similiter debent conſtituere officiales ſollicitos iuſtitiæ adminiſtrationi, non negligen-
33 tes, † quia negligentiā eſt maximum vitium in officiali, vt tradit Afflict. in coſtit. Si quis in poſterum, in coſtit. vt vniuerſis num. 52. & in conſtit. Iuſtitiarios in 1. notabil. certum eſt enim negligentiam, & diſſimulationem in ſuperiore eſſe peccatum mortale, glo. in cap. clericis de immunit. eccleſiar. in 6. Nam Deus iraſcitur ex negligentia correctionis delictorum, vt oſtendit Ioann. Lupi. in tract. de confederatione princip. §. antequàm veniam ad aliud num. quarto, & ipſa dicitur eruditionis nouerca, vt ſcribunt Cardin. in clementina ſecunda §. primò de ſepultur. & Specul. in tit. de aduocato. §. 9. facit tex. in c.
34 nihil 83. diſtinct. Hinc officialis negligens † tenetur

netur ad damna, & intereſſe, vt in conſtit. Re-
gni officiales qui, vbi Afflict. in 1. not. de offic.
recipiend. l. magiſtratibus. ff. de adminiſtrat. re-
rum ad ciuit. pertin. l. 1. ff. de offic. præfect. prær.
35 urb. & iudices negligentes† poſſe criminaliter
puniri, non eſt nouum l. iudices. C. de anno, &
tribut. l. mancipia. C. de ſeruis fugit. & l. 3. de
cuſtod. reor. Bart. in l. miſſi opinatores. C. de
exact. tribut. lib. 11. ac etiam priuari officio, vt
per Bald. in d. l. iudices. & tradūt Iacob. Nouel
lus in reg. 104. negligens tomo ſecundo, &
Franc. Viuius in deciſ. Regiæ Audientiæ 322.
nu. 25. & 26. & deciſ. 302. nu. 19. & 20. & à ne-
36 gligenti iuſtitia† poteſt appellari, vt not. Doc.
in c. cum ſit generale extra. de foro compet. in
c. ſicut autem in ver. negligentia de reſcriptis,
37 & ob officialis negligentiam † iuriſdictio in
alium tranſit, vt per Lucam de Penna in l. 2.
col. 2. & 3. C. de naufrag. lib. 11. & Io. de Platea
in d. l. iudices. Hinc cauſæ à Baronibus auoca-
ri poſſunt ob iuſtitiam retardatam, vel denega-
38 tam, non obſtātē priuilegio, quòd nō poſſet† cō
minari, nec auocari ſub prætextu negatæ, vel
retardatæ iuſtitiæ, vt latè probat Grammat.
in voto 28. & adeſt prag. Caroli V. incip. Man-
damus etiam, vt refert Viuius in deciſ. 208.
nu. 5. ſimiliter quando per negligentiam iudi-
cis, vel per dilationes partis cauſa protrahitur
39 in longum, † poteſt fieri comminatio per M.
Cur. vel Reg. Aud. vt infra duos menſes cau-
ſam expediat, aliàs, quòd ipſa Magna Curia
cauſam ad ſe aduocabit, vt in conſtit. Regni ſta
tuimus, & in cōſtit. Regni iuſtitiarij nomen, &
normam, & in d. locis per Andr. & Afflict. &
in conſtit. cauſas alias col. 2. 4. not. Par. in trac.
ſyndicatus in verb. negligentia, & in rub. de
modo, & forma ſyndicat. §. qualiter, Grammat.
d. voto 28. & ita ſeruatur in praxi, & deniq; an
officialis negligēs puniatur, & quādo teneatur
in ſyndicatu, vide Paridem in d. verb. negli-
gentia, & in d. rub. de modo, & for. ſyndic. col.
2. Felin. in c. ſi autem in verb. negligentia col.
2. extra de reſcript. & Io. Anton. de Nigris in
extrauag. conſtit. Clementis 7. contra clericos
non incedent. in habitu, & tonſura in glo. in
uerb. neglexerint, & Fab. Montel. in praxi arb.
p. 1. in verb. negligens an mereatur fol. 25. nu.
12. & ſeq.
40 Similiter non debent conſtituere officiales† q.
contra iuſtitiam aliquem grauant, & peruer-
tunt iudiciū timore, cupiditate, amore, & odio
vt in cap. 4. 11. q. 3. Timore quando metu alicu-
ius poteſtatis veritatem loqui pertimeſcimus.
Hinc Auguſtin. in c. quicūq; ead. quæſt. & cau.
ait. Quicunq; metu cuiuſlibet poteſtatis veri-
tatem occultat iram Dei ſuper ſe prouocat, q̄a
magis hominem, quàm Deum timet. Ideoq; di
citur eccleſiaſtices cap. 7. noli quærere fieri
iudex, niſi valeas virtute irrumpere iniquitates
ne fortè extimeſcas faciem potentis, nā quis
mortem potius ſubire debet, quàm timore ali-
cuius ſupplicij inique aliquem damnare, cap.
nam. 2. q. 3. Hinc Caſſiod. lib. 10. epiſt. 10. dicit,
quòd illa ſunt vera iudicia, vbi neminē compri
mit vlla timiditas, faciunt ſcripta per Bald. in
conſ. 57. incip. præmiſſis verbis vol. 1. Boer.
deciſ. 153. poſt nu. 31. Hinc glo. in conſtit. Re-
gni incip. conſtitutione præſenti ſub rub. de no
ua milit. per illum tex. & per conſtit. diuinæ
41 iuſtitiæ in fine, dicit† quòd viles porſonæ non
debent eſſe iudices, & mouetur præcipuè, quia
iudices viles de facili timent nobiles, & poten-
tes perſonas, quod non eſt in perſonis nobilib.
qui exercent officia ſine timore, & non reſpi-
ciunt perſonas, ſed verum, & iuſtum iudicium,
42 nec quis debet egredi terminos ſuos† & altius
aſpirare vltra ſuam conditionem, prout latè
ſcribit Ioann. de Platea in l. ſi cohartalis. C.
de cohartal. lib. 12. & ne honor dignitatis ex eo
rum malitiæ contagione poluatur, & ſic ratio-
ne vilitatis officij prohibentur, vt ibi dicit im-
perator, quod facit contra certos Doctores na-
tos ex patribus cerdonibus, & artificibus, qui
ſe vileſcunt, & vadunt ad domos clientulorū,
& ſic ſubtrahunt famoſis, & nobilibus Docto-
ribus aduocationem, prout ſcribit Afflict. in d.
conſtit. diuinæ iuſtitiæ nu. 5. & hodie huiuſmo-
di Doctores prædicta obſeruant, & altius aſpi-
rant, quàm conditio eorū patiatur, cōtra quos
multùm facit d. l. ſi cohartalis ſecundùm Io. de
Platea ibi.
43 De cupiditate nota † quod potiſſimùm mune-
ra corrumpūt hominum iudicium, & nullum
officium eſt tàm ſanctum, neque profectò tàm
ſollemne, quod auaritia comminuere, atq; vio-
lare non ſoleat, vt ſcribit Cicero in oratione
44 pro Milone: Munera. n. & dona† excecant Sa-
pientes, & ſubuertunt verba iuſtorum Exodi
cap. 23. & Pſal. 25. in quorum manibus iniqui-
tates ſunt, dextera eorum repleta eſt munerib.
& Eccleſiaſt. c. 20. Xenia, & dona excecant ocu
los iudicum, ad quod facit illud Galteri de Ca
ſtillono, munus. n. à norma recti diſtorquet acu
men iudicis, vt tetra voluit calligine mentem
& illud Henric. Sammar. lib. 1. p. 2.

Deuiat à vero corruptus munere iudex,
Falſidiumq; facit impia gaza pium.

45 Et inq̄t Iſidor. li. 1. ſolliloquiorū c. 1. pereūt† le
ges auaritia iudicāte, nā præmia, & dona legib.
vires tollunt, pecuniaq; venale iudicium facit,

& Auguſtin.ait vſq; adeo cupiditas inoleuit,
vt iam ex conſuetudine vendantur leges, cor-
rumpantur iura, & ſententia ipſa venalis ſit.
Ideoq; nemo debet aſſumere officium, vt quę-
ſtui,& pecuniæ deſeruiat, ſed contrarium ſer-
uat communis practica officialium contra not.
in l.properandum. §.ſin autem vtraque C. de
iudic. Quinimo † eſculenta, & poculenta nn
poſſunt in pecuniis componere, vt latè ſcribit
Andreas in conſtit.capitaneorũ in tit. de offic.
Mag. iuſtit.& ad idem vide tex.in l. ſolent.§.fi.
ff.de offic. proconſ. & leg. & l.plebiſcito.ff. de
offic.præſid.vbi per glo.& Doct.& vide cap.Re
gni hac edictali,vbi Sebaſt.de Neapoli nu.7.&
Niger nu.9. & cap. item quòd iuſtitiarij, & c.
item nullus ſub tit.quòd nullus offic.capiat mu
nera, & idem Andreas in repertorio conſtit. in
verb.officialis, & pragmat. Regis Ferdinandi
incip.ſuſcepti ſub tit.officiales ad iuſtitiam or-
dinati non recipiant donatiua ſub pœna &c. &
pro dict. officialium cupiditate facit illud
Ouidij:

Munera crede mihi placant homineſq; Deoſq;

Vnde Sebaſtianus de Neapoli in d.cap. Regni
hac edictali nu. 7.ſub tit. vt nullus officialis re
47 cipiat munera,&c.dicit†quòd hodie præmiſſa
malè ſeruantur,imò iuſtitiarij componunt cum
vniuerſitatibus,& proinde pecunias recipiunt,
& quod peius eſt conueniunt vniuerſitates pro
donis, & tantum non recipiunt, quantum per
ſubditos eis non defertur, & glo. in prag.San-
ctio in tit.de annatis.§. 1.in verb.eccleſiaſticis
48 fol.151.dicit†quòd hodie,proh.dolor,palam,
& publicè huiuſmodi officia vẽduntur plus of-
ferenti, quæ tñ virtutis,nõ auaritiæ gratia vir
tuoſis,& literatis dari debent: non mirum ſi iu
ſtitia cara eſt, longa,& periculoſa. Omnia.n.
ſiunt cum pretio & primum quæritur pecunia;
virtus poſt nummos,vt ait Oratius, & de mo-
ribus,vt ait Iuuenalis,&c. Similiter Lucas de
Pennas Doctor eximius in l. 1.col. fin. in fine.
49 C.de diuerſ.offic. lib.11.dicit†quòd hodie nõ
morum honeſtas,ſed verborum venuſtas atten
ditur,nõ ſcientiæ viſus,ſed ſtultitiæ riſus, non
puritas manuum,ſed quantitas munerum con-
fouetur, & non virtutes, ſed veſtes ad inſignes
honores,& vtilitates, & officia promouentur,
vt ibi latius per eum,& ob id etiã Paris de Pu-
teo in tract.ſyndicat.in verb.officium col.1.ex-
50 clamat†quòd hodie in Regnis cupiditas abun
dat:quia aurum imperat, aurum iudicat,argẽ-
tum remouet:paſſio promouet affectionem: ſi-
lent leges,& canones,mendicat bonæfidei lite-
ratus,abundat malæfidei exaltatus, & multa
etiam dicit, vt refert Foller. in pract. crim. in
verb.ſtudeat ſe ornare,&c.nu.55. Et Afflict. in
conſtit. Regni puritatem, quam poſt nu.2. di-
51 cit†quòd illi dicuntur iniuſti iudices, qui non
attendunt merita cauſarum: ſed merita perſo-
narum:non iuſtitiam,ſed pecuniam: non quod
ratio dictat,ſed quod voluntas affectet:non qđ
lex ſanciat,ſed quid mens cupiat,& ipſi paupe
rum cauſas cum mora negligunt, ſed diuitum
cauſas cum inſtantia inſiſtunt:in illis rigorem
oſtendunt in iſtis manſuetudinem diſpenſant:
illos cum difficultate reſpiciunt,iſtos fauorabi
liter tractant, illos negligenter audiunt, iſtos
attentè auſcultant,ſit lucrum in archa, damnũ
in conſcientia: ſæpe ita iuſtitiam tardant, &
differunt, quod litigantibus pluſquàm totum
auferunt: quia maiores ſunt expenſæ, quã fru-
ctus ſententiæ,contra tex.in l.congruentius.C.
de patria poteſt. vbi leges admodum deſiderãt
lites dirimere, & tradunt Dec. in conſ.232.in
princ. Anchar. conſ.159.uerſic.primò colligi-
tur,& poſt alios Vincent.Anna allegat.72.col.
1. Iudex.n.non debet pati iudicia eludi,& ho-
mines litibus,& impenſis vexari,vt ſcribit Ia-
cobus Menoch.lib. 1.de arbitr.iud.q.16.nu. 4.
Et dicit Ioannes Anton. de Nigris Doctor nõ
modicæ authoritatis in cap. Regni importuna
petentis nu.12. in nona addit.ſub rub.de non
52 creandis iudicibus in perpet.†quòd vtinam ho
die adeſſent alij, vt fuit Carolus Dux Cala-
briæ,qui fuit nimium iuſtus,& terribilis,& ma
giſtratus ſibi ſubditos faciebat eſſe iuſtos,vt di
cit Lucas de Pẽna in rub.C.de auro.coro.col.
1.in fine lib.10.& Rex Cãbiſes ſecundũ Valer.
Maxim.lib.6.c.3.hiſt.vt iniquos iudices exco-
riarent ad exemplum alior.qui ferè omnia per
pecuniam faciunt iuſtitiam peruertendo, qui
regias pragmaticas non ſeruant, ſed vilipen-
dunt,munera recipiendo cõtra quos eſt bonus
tex.in c.1. de ſentent. & re iud.in 6. Et Ioann.
Anton.Pugnathar.in comm. prag. 4. ſub tit.
de falſis teſtibus poſt multa in laudem legis ad-
notata n.186. dicit. Heu mihi,quia ſuperfluum
fuit hæc perſtringere,quia ò vtinam ipſam ſer
uarent aliqui iudicantes,& dominantes. Prop-
ter quod hodie manus leges amiſerunt, & ipſæ
velut in luto ſubmerſæ, ac proſtitutæ iacent,
clamantes,vt erigantur, nullus eas leuare cu-
rat:factæ ſunt cunctis opprobrium, & miniſtri
facti ſunt clamoſi, & pecunioſi, & ideo pluri-
mum reputantur, conſtantem iuſtitiæ volunta-
tem criminibus etiam ſolutis lex mæſta de-
plorat,&c.Et Alphonſus Aluarez Doct.Hiſpa-
nus, Regiæ Cameræ præſidens in ſuo Spec. c.
49. dicit. quòd illis temporibus, vt plurim im
Iuſtitiam obtinere non poterant,niſi diuites,&
potentes pauperib.reiectis,quibus curia clauſa
dicitur, & licet cauſa pauperis ſit clara, non

tamen

tamen expeditur, niſi manus iudicum auro, vel argento inungatur, contra tex.in cap.qui rectè 2.q.3.vbi dicitur, qui rectè iudicat, & præmium remunerationis ſperat, fraudem in Deo perpetrat, quia iuſtitiam, quam gratis impartiri debuit, acceptione pecuniæ vendidit.
53 Debet ergo officialis† iuſtitiam omnibus facere, non alicui in particulari, quia ita periclitatur Reſpublica, & nõ bene regitur, quãdo iuſtitia fit vni, & non alteri. Hic.n.non eſt verus actus iuſtitiæ, vt patet ex prædictis, facit tex.in l.non ignoret.C.de fruct.& lit. expenſ. & cap. 1.& 2. de mutuis petition. vt latè proſequitur allegans multa Aluarez loco cit. & deniq; id animaduertens inuictiſſimus Carolus V. Romanorum Imperator ſemper Aug. in prag.Regni,& quia: mandauit iuſtitiam ſeruari ab officialibus, & ipſorum numerũ, & ſtipendia augeri, vt omnis tollatur occaſio à recto iudicio
54 deuiandi. Iuſtitia.n. venalis† fons dicitur omnium malorum §.1.in auth.vt iud.ſine quoquo ſuffr. & obid in l.12. tabul. ſub tit. de iudiciis erat ſcriptum: Iudicem arbitrumvè iure datũ, qui ob rem dicendam accepiſſe pecuniam conuictus eſt capite punito, & alibi in ff.& cod.variis pœnis plectuntur, ſic etiam, vt ſupra dixi Cambiſes Rex, vt ſordibus iudicum ſeueritate ſupplicij occurreret pellem iudici improbo detractam, ſellæ præfigi mandauerat, in cuius locum poſtea iudicem filium eius ſuffecit, vt ſcribunt Valer.M.lib.6.c.2.& Herod. lib.5.Vnde vnuſquiſq; animaduertat quòd in Regno tàm Regij, quàm baronum officiales, & eorum vxores filij, vel ſubditi, ac familiares.ſeu alij eorũ nomine recipere nequeunt vllo modo aurum, argentum, aut res aliquas cuiuſcunq; generis, etiam comeſtibiles, & minimas ſub pœna reſtitutionis rei donatæ cum duplo, atq; ſuſpenſionis officij prima vice: ſecunda verò vice ſub
56 pœna priuationis eiuſdem officij ipſo iure,† & ideo legibus noſtris ſancitum eſt quoq; ſatius eſſe magiſtratus Romanos in ſuas prouincias proficiſci ſine vxoribus.l. obſeruare. §. proficiſci.ff.de offic.proconſ.ne videlicet vxores ipſæ ſua immodica rapacitate, & auaritia prouinciales diſpolient, cuius tñ rei originem ſi quis ſcire deſiderat, legat Corneliũ Tacit. lib.3. vt refert Tiraquellus in tract.de legibus connubial. leg.nona nu. 36. Imò ſub eiſdem pœnis offi-
57 ciales ipſi minimè poſſunt à† litigantibus vllã pecuniæ quantitatem per eos, vel per alios mutuò accipere, vt in prag.2. Cæſareæ Maieſtatis incip.quis neſcit in tit.de muneribus.offic. & hoc idem reperitur ſtatutum de iure communi, vt iudex accipiens pecuniam, vel aliud
58 nomine mutui, † cenſeatur committere baratariã, & puniri poſſit, ita ſcribũt Bald.& Salic. in l.quiſquis. C. ſi cert. pet. Paris de puteo de ſyndic.in verb.multa ſub nu.4. Proſper Paſeth. conſ.182.nu.3.& Viuius in deciſ. Regiæ Audientiæ 113.nu.3.

De amore & odio dicitur in cap.quicunq; 2.q.3.
59 Quicunq; † conſanguinitate, aut amicitia, vel hoſtili odio in iudicando ducitur, peruertit iudicium Chriſti, qui eſt iuſtitia, & fructũ illius vertit in damnationum amaritudinẽ, facit Cicero lib.3. offic.& merito officialis, qui contra iuſtitiam aliquem grauare intendit amore, vel
60 odio, † punitur pœna publicationis omnium bonorum, priuatur officio, & incurrit in infamiã, cap.cum æterni tribunal de ſenten.& re iudic. lib.6.& habetur in conſtit.Regni, capitaneorũ, vbi Affict.nu.21.de offic.capit. Nam ſecundũ Ariſt.lib.1.Rethoric.amor, & odium, & proprium comodum, ſæpe faciunt iudicem non cognoſcere verum, & non ſolum aperta odia, ſed etiam occulta vitanda ſunt, nam ſecundùm Senecam in prouer.peiora ſunt tecta odia, quã aperta: in tantum quòd odio debent haberi peccata, non homines, cap.duo.23.q.4. & Caſſiod.ſuper Pſal.illo, perfecto odio oderã illos, & ſicut ſecundùm Io. Chriſoſtomum ſuper Math. Rex imagine ſua honoratur: ſic Deus in
61 homine † diligitur, & oditur, non poteſt hominem odiſſe, qui Deum amat: nec poteſt Deũ amare, qui hominem odit, vt refert Viuius. in deciſ.123.nu.40.

Similiter non debent conſtituere officiales iuris
62 ignaros† Iudex.n.debet eſſe peritus, & prudẽs, vt non ſolum cognoſcat merita cauſæ, de quib. eſt informatus, ſed ſciat etiam diſcernere, quid habeat iudicare, vt ſcribit Io.de Capiſtrano in Spec.conſcientiæ in princ.nu.30. & ideo iudices imperitos conſtituere eſt valde periculoſum, cap.Monaſteriis 19.q. 3. vt refert Franc. Viuiu. in deciſ.178.nu.16. & quoq; conſcientiatos: Quia in mentè iudicis debent eſſe duo ſales. ſ.ſal ſapiẽtiæ, ne ſit inſipidus, & alter conſcientiæ, ne ſit diabolic°, vt ſcribunt Bald.in l. 2.col.2.C. de ſentent.ex peric. recit.Iaſ.& Iacob de Sancto Georg.in l. rem non nouã verſ. nota ſubtiliter.C.de iudiciis.& Purpuratus in tit.de offic.aſſeſſor.nu.49.Barbatia in c.qm. §. in aliis, vt lite non conteſt.& Neuiz. in Sylua nupt. fol. 137. verſ. debet.n.iudex col. 1. poſt princ.& Chaſſan.in Catalogo gloriæ mundi p. 4.cõſiderat.6.col.9.dicit, quòd in iudice debet eſſe duo ſales, ſ. ſal ſapientiæ, & ſal ſecuræ conſcientiæ: Nam ſicut idoneus, & bonus officia-
63 lis† lumen erit patriæ, & Reip.ornamentum, atq; oppreſſorum leuamen l.aduocati, & l.laudabile.C.de aduocat. diuer.iudic.ac iuris præcept is

ceptis imbutus Ius ſuum vnicuiq; reddendo:
ſanctus tanquàm ſacerdos reputandus erit l. 1.
ff. de iuſtit. & iure, & tradit D. Antoni. Teſſau.
in præfat. deciſ. Pedem. nu. 7. Ita propter impe-
64 ritiam † malus, & iniquus patriam deuaſtabit,
vti homicida homines ſub prætextu iuſtitiæ
necabit, latro publicus ex ſui animi paſſione,
nulla ratione munita patrimonia, & aliorum
diuitias auferet: ad quæ vide ſcripta per Abb.
in c. cum ſecundum nu. 12. extra de p̄ebendis
& tex. in l. iuſtiſſimos. C. de offic. rectoi. prouin.
65 Ignorantia. n. eſt † omnium malorum mater, c.
1. 38. diſtinct. vt latè ſcribit Afflict. in conſtit.
Regni, vt vniuerſis nu. 151. in quinto requiſito,
& ideo in genere ſuo vnuſquiſq; vel extollitur,
vel vituperatur, vt in d. l. iuſtiſſimos, & turpe eſt
iudici ius, in quo verſatur ignorare l. 2. §. ſer-
uius autem. ff. de orig. iur. & proinde olim iudi-
66 ces, & aſſeſſores † conſtituebantur, qui ſaltim
per quinquennium ſtuduerunt conſtitutiones,
& capitula Regni, vltra ſtudium iuris commu-
nis vt in proem. inſtit. §. fin. iuncta glo. & in
proem. digeſtorũ, & antè quàm ipſis de officiis
prouidebatur, à Prothonotario Regni exami-
nari mandauit Regina Ioanna 2. in c. Regni,
vt ſtatus Reip. ſub tit. de official. ordinan. vt p
Freeciam lib. 1. de ſub feud. in tit. de offic. Lo-
gothetæ n. 8. quod vtinam hodie obſeruaretur:
67 ſicut obſeruatur in vrbe Romæ, † vbi Auditor
Rotæ Romanæ non obſtante examine facto
tempore ſui doctoratus debet iterum examina-
ri tempore, quò aſſumitur ad dignitatem Au-
ditoratus, ita Bald. in cap. ſcriptum col. 2. de
elect. vbi etiam dicit ita de facto ſeruari Romæ
in Auditoribus Sacri Palatij, & ita deberet ſer
uari in Regnó circa regios conſiliarios, & of-
ficiales, prout teſtatur Franc. viuius in deciſ.
68 270. nu. 5. Iſti. n. debent eſſe periti. † quia aſſeſ-
ſor proprie dicitur ſecundùm Azon in ſumma
C. de offic. aſſeſſor, & Spec. in §. 1. eod. tit. ille,
qui aſſiſtit iudici, & illum inſtruit ad proceden
dum, recteq; iudicandum; vnde habet ſupplere
imperitiam officialis, vt glo. dicit in auth. de
iudicibus in princ. verſ. in noſtrũ, & not. Ang.
in conſ. 371. primus punctus col. 1. vbi etiam
tradit, quòd officium aſſeſſorum fuit inductum,
vt imperitiæ iudicantis ſuccuratur, & hac de
cauſa ſolet appellari conſiliarius l. conſilia-
rios in ff. & cod. in tit. de offic. aſſeſſor. & not.
Bald. in l. nemini in princ. Cod. de aduocat. di-
uerſor. iudic & in dubio factum à poteſtate, vi-
detur factum de conſilio aſſeſſoris, Bart. in l.
qui iudices. C. de appellat. latè Dec. in rub. de
69 offic. aſſeſſor. nu. 7. † aliàs ex imperitia tenen-
tur, vt in auth. de iudicib. in princ Doct. in l.
conſilij, ff. de reg. iur. in. l. hoc edicto. ff. quod
quiſq; iuris, & in l. qui iudex. ff. de varijs, & ex
traordin. crimin. Hinc officialis, qui de conſi-
lio aſſeſſoris poſuit reũ ad torturam indebitè,
excuſatur, vt ſtatuit Rex Carolus 2. in cap.
Regni in accuſatis verſic. iuſtitiarij, & alij præ
ſidentes, vbi Sebaſtianus de Neapoli num. 11.
& Niger numero 16. & Baldus in dicta l. quo-
niam iudices in 1. not. dicit, quòd quando po-
teſtas facit iniuſtitiam, eius aſſeſſor tenetur,
niſi proteſtetur, & ei contradicat apud acta,
& idem tradunt Ang. in auth. vt nulli iudic.
§. quoniam ſecundo circa finem, Bart. in tract.
repreſaliarum in 6. q. princ. incip. ad ſecundum
quæritur, Veronenſ. in caut. 214. ſi poteſtates
terrarum, & Paris de Puteo in tract. ſyndic. in
verb. poteſtas, qui tulit ſententiam: Hinc Abbas
in cap. ſicut dignum, & cap. tua nos nu. 3. de ho
micid. inſurgit contra conſiliarios, qui malè
conſulerint, vt in foro coſcientiæ teneantur ad
reſtitutionem, & not. in l. illicitas. §. ſicut. ff. de
offic præſid. & idem tradit Petrus Godofredus
in l. vnica in princ. nu. 78. C. de Iuſtin. Cod. cõ-
firm. & Bald. in l. ſed. & reprobari in princ. per
70 illũ tex. ff. de excuſat. tutor. dicit, † quòd ſi aſ-
ſeſſor reperitur imperitus poterit reprobari,
vbi. Etiam Nicolaus Spinel lus de Neap. com-
71 mendat Epiſcopum Capuanum, † qui reuer-
tentes à ſtudio cũ priuilegio doctoratus, facie-
bat iteratò examinari, & non merentes priui-
legium reprobabat, ſubiungens d. Nicolaus de
Neap. vtinam ita fieret hodie, & Bart. in l. Grã
maticos per illum tex. C. de profeſſor. & me-
72 dic. lib. 10. dicit, † quòd prouiſus de lectura
ſub prætextu præſumptæ doctrinæ, ſi poſtea ap
pareat eũ non legere vtiliter ſcholaribus, poteſt
reprobari, facit, quod voluit Io. Andr. in addit.
Spec. in tit. de inſtrum. edit. §. nunc aliqua ver.
ſed nunquid, vbi dicit, quòd ſi executor obedi-
endo teſtatori diſtribuit certam ſummam, dan
do ſcholari pauperi, quem putabat ſtudioſum,
poteſt, quod dedit repetere, facit glo. in cap.
veniam, in verb. per rumorem 35. q. 9. quę vult,
quòd ſi appareat electum ad falſum rumorem
putantium eum doctum, eſſe indoctum, electio
debet caſſari. Similiter Io. And. in addit. Spec.
in rub. de præben. ponit de vaſſallo, cui proui-
ſum fuit de feudo, quia reputebatur robuſtus
ad defendendum dominum, & poſtea non ita
inuentus eſt, quòd poteſt feudo priuari: ſimili-
ter Bart. in l. cum quid in fine. ff. ſi cert. pet. &
Abbas in cap fin. de ætate, & qualit. tradunt de
ſcholari, cui Abbas dedit fundum, vt defende-
ret cauſas monaſterij, quòd ſi poſtea neſciue-
rit defendere, poterit fundus ab eo auferri, &
dicit Oldrad. conſ. 18. incip. circa primum art.
quòd Epiſcopus, qui ordinauit aliquem ad ſa-

cerdotium, & deinde eum admiſit ad eccleſias
curatas, quia reputabat eum idoneum, quòd ſi
poſtea per deligentiorem inueſtigationem re-
pertus fuerit non idoneus, & indignus benefi-
cio curato, poterit eum priuare, & idem volue-
runt Ioann. Andr. in addit. Spec. in rub. de iure
patron. Felin. in c. 1. de magiſt. in fine, & in cap.
ex literis col. 4. de conſtit. & in c. cum venera-
bilis col. fin. de except. per glo. in c. 1. in verb.
inſufficientia de renuntiat. & in c. 1. in verb.
minus de offic. cuſto. quæ gloſæ tradunt inſuf-
ficientẽ nedum non eſſe promouendum, ſed
quoque, ſi fuerit promotus, eſſe deiiciendum.
Actus. n. ſactus ratione literaturæ reuocari po-
teſt, ſi conſtet de defectu illius, vt voluit Fel.
in c. ſciſcitatus. col. 4. verſ. illiteratus de reſcip.
& rationabiliter quidem dicitur in auth. de
monac. §. ordinationem, quòd ad officia promo
uendus debet habere virtutem ſuffragantem.
73 Quomodo. n. imperitus † ſeruare poterit pro-
uidentiam de qua in d. l. illicitas, congruentiã,
& ſollicitudinem, de quibus in l. congruit, di-
ligentiam, de qua in l. Diuus, prudentiam, &
conſtantiam, de quibus in d. l. obſeruandum. ff.
de offic. præſid. temperantiam, de qua in l. re-
ſpiciendum, & l. hodie. ff. de pœnis, æquitatem,
vt in l. quod ſi Epheſi. ff. de eo, quod certò loco,
& in tit. quod quiſq; iur. ſortitudinem, vt in l.
reddatur. C. de profeſſor. & medic. lib. 10. fide-
litatem, atq; alias animi dotes, quibus præex-
cellere debent vt latè ſcribunt Bart. in l. ma-
giſtros. C. de profeſſor. vbi Lucas de Penna, Af-
flict. in cõſtit. vt vniuerſis, Foller. in prac. crim.
in uerb. ſtudeat ſe ornare, &c. & Monteleon. in
praxi arbitrar. p. 1. in verb. ignorantes.
74 Vnde ex his clare patet eſſe † neceſſariam iu-
riſperitiam in iudicibus, ſiue aſſeſſoribus, qui
iuſtitiam adminiſtrant, vt ſcribunt Marſil. in
pract. crim. §. occurrit nu. 3. verſ. ſi vis, & Foller.
in t. p. ſuæ praxis crim. nu. 3. verſ. in aſſeſſorib.
poſt Afflict. in conſtit. Regni, iudices vbiq; nu.
2. per illum tex. & glo. in d. auth. de iudicibus
in verb. habentium, vbi glo. ſubdit, & dicit,
quòd præſides, & Gubernatores prouinciarum
75 poſſunt eſſe etiam illi † qui ſunt ignari legum,
quia habent Regios Auditores, & Aſſeſſores,
quibus cauſas committunt, & ipſorum conſi-
lio iuſtitiam facere tenentur, vt patet in c. Re-
gis Caroli 2. incip. in accuſatis fol. 27. & iſti
poſſunt eligere commiſſarios habiles, & ido-
neos, vt dicitur in c. Regis Caroli Primi incip.
item prædicti iuſtitiarij, & in cap. Regis Caro-
li Secundi, quod incipit, ite n ſtatuimus, quòd
76 officiales Regni fol. 23. † Iuſtitiam. n. neq; do
mi, neq; foris contemnere oportet, quemadmo
dum id optima ratione obſeruabatur tempore
legis 12. tab. qua fuit conſtitutum ſub tit. de
magiſtrat. milit. vt minores aliqui magiſtrat⁹.
& ſic iuriſperiti comitarentur belli Duces, &
ob id Rom. ſenat. publicè tales legebat, quò ma
gis libere ſungi poſſent officio ſuo, qui adeſſent
imperatoribus in exercitu, ſic Veſpaſianus ad
expeditionem contra iudeos vſus eſt legatis, &
Cæſar in Galliis multos habebat legatos, quo
rum conſilio procedebat, vt ſcribit Io. Olden-
dorp. Doctor tamen damnatæ memoriæ in ſu-
is commentariis ad d. l. 12. tab. nu. 1. ſic quoq;
Alexander ſeuerus nullam legem ſacraſſe di-
citur ſine viginti iuriſperitorũ, & quinquagin-
ta diſertiſſimorum conſilio, teſte Andrea ab-
E xea in rub. de conſtitut. nu. 185. quemadmo-
dum fecit Iuſtinianus in componendis inſtitu-
tionib. vbi fuerunt tres cõſiliarij, vt in proem.
inſtit. §. cumq; hoc, in Digeſtis ſexdecim. l. 2. §.
quæ omnia. C. de veteri iure enucle. & in cõpi-
latione Codicis quinque, vt in tit. de Iuſtin.
Cod. compon. & ſcribit glo. in §. quibus. C. de
nouo cod. faciendo: ſimiliter Imperator Frede
ricus Secundus ſacras Regni Conſtitutiones in
ſollemni conciſtorio Melfyenſi compilari man-
dauit per Magiſtrum Petrũ de Vineis Capua-
num Magnæ Curiæ iudicẽ, vt ipſe nobis ſcri-
ptum reliquit in fine conſtit. Regni, & idem
obſeruarunt antiquiores, & cæteri Reges Sici-
liæ in conficiendis capitulis, & Regiis ſanctio
nib. vt ſcripſi in tract. Magiſtrat. Regni in tit.
de ſeptem Regni official. poſt nu. 27. ſic hodie
77 Vicerex Regni in conficiendis † pragmaticis
vti ſolet conſilio conſiliariorum collateraliũ,
qui antiquitus Auditores Regis dicebantur,
vt patet in aliquibus prag. Regni antiquis, &
hodie Regentes Regiam Cancellariam vocan-
tur, inter quos adeſt iuſtitiæ antiſtes integerri
mus: Ampliſſimus vir Dominus Marthos Go-
78 toſtiola † Iureconſultus eruditiſſimus & pro-
79 pterea pragmaticæ nuncupatæ † quia ventila-
tæ in conciliorio principis iuxta not. per glo.
in c. peruenit 101. diſtinct. probatur in l. iube-
mus. C. de ſacroſanct. eccleſ. & de nouo Cod.
compon. §. vlt. col. fin. C. ſi contra ius, vel vtilit.
public. & tradunt Innocent. in c. primum de re-
rum permutat. Card. in c. ſuper literis de re-
ſcript. Dominic. in c. res 19. diſtinct. Paul. Caſt.
& Bald. in l. humanum. C. de legibus. & Afflict.
in conſtit. cordi nobis. 3. not. de notificand. bãn.
& Bald. in d. l. humanum dicit, quod ſit de con
ſilio procerum ad beatitudinem populi ſit, & id
non ſine ratione, quia ſcriptum eſt eccleſiaſt.
cap. 32. fili ſine conſilio nihil facies, & poſt fa-
ctum non pænitebit, & prouerb. cap. 15. diſſipã
tur cogitationes, vbi non eſt conſilium, & cap.
80 13. Aſtutus omnia cum conſilio agit, † fatuus
autem

autem apetit ſtultitiam, pro vt latè ſcribit Lu-
cas de Penna in l. omnes iudices. C. de decur.
lib. 10. vbi inuehit contra præſides prouincia-
rum, qui viri militares, & iuris ignari crean-
81 tur, quòd non debent † conſilia ſuorum iudicũ
reſpuere, & ad motum ſui capitis ſe regere, quo
niam ſi ſecus faciunt administratione ſunt in-
digni, & ea priuari debent ſicut Roboam filius
Salomonis perdidit regnum, quia conſilium il
lorum audire negauit, qui ſibi pro conſilio ſta-
tuti erant lib. 3. Reg. cap. 12. & refert Gratia.
in cap. eccleſia. 16. q. 1. & 7. q. 1. cap. deniq; &
ſcribunt Lucas de Penna loco cit. Chaſſan. in
cõſuet. Burgun. in proem. in verſ. Ordonne que
ſin de nox conſcilliers, & Boer. in tract. de
author. mag. conſ. 3. addit. nu. 180. quia vbi mul
ta ſunt conſilia ibi ſalus, cap. cõſtitutis de elect.
facit tex. in c. prudentia de offic. deleg. vt refert
Carauita in prag. per excellentẽ. §. 2. poſt. nu.
15. In negotiis. n. militaribus debet ſtari iudi-
cio militum, in negotio iuris iudicio Doctorũ,
vt tradit Albèr. in l. in ciuilibus. C. de offic.
vicar. Vnde oportet prædictos Iuſtitiarios, ſeu
Præſides habere iudices, & aſſeſſores iuriſperi-
82 tos, aliàs non debent cauſas † ſubtiles committ-
tere groſſis iudicibus, ſecundum Bald. in l. fin.
in 16. quæſt. C. de hæred. inſtit. & Felin. in cap.
ſciſcitatus col. 7. in princ. de præſcript. vbi di-
cit hanc eſſe iuſtam cauſam ſuſpicionis, & idẽ
tradunt Iaſ. in l. apertiſſimi. verſ. ſecũda cauſa.
C. de iudic. Maranta in 6. p. ſui Spec. in verb.
appellatio nu. 67. Caualcan. in deciſ. 4. num. 23.
in tit. de cõtract. & Franciſcus Viuius in deciſ.
83 178. nu. 13. Iudex. n. idiota † non eſt veriſimi-
le ꝙ faciat ſeruare ſollemnitates iuris, quas
ignorat, ita tradũt Aret. conſ. 69. nu. 2. & Alc.
in tract. præſumpt. reg. 10. nu. 10. vt refert Du-
ennas reg. 189. in 3. limit. lib. 1.
84 Similiter non debent eligere † iuuenes, & illos
conſtituere adminiſtrationi iuſtitiæ in cauſis
meri, & mixti imperij, vt ſcribit Afflict. in cõſt.
Diuinæ iuſtitiæ nu. 2. ſub rub. de noua milit.
ſed ſenes, qui dumtaxat ſunt prudentes. Iuue-
nes. n. non poſſunt eſſe prudentes, quia pruden-
tia requirit experientiam, quæ indiget tempo-
re, vt ſcribit Philoſophus lib. Ethic. & lib. 3. to-
pic. & refert Fortunius Garcia in l. 1. col. 19. ff.
de iuſtit. & iure, Albertan. lib. 2. cap. de pruden
tia col. 2. & Neuiz. in ſua ſylua nupt. lib. 2. n. 7.
vbi etiam allegat Philoſ. lib. 8. polit. dicentem,
quòd impoſſibile eſt, vel certè admodum diffi-
cile, vt qui opera ipſa non tractat peritè va-
leat iudicare, & ſecundum Cicer. in cat. mag.
temeritas eſt floreſcentis ætatis, prudentia ſene
ctutis. Hinc dicitur eccleſiaſt. cap. 10. veh tibi
terra, cuius Rex puer eſt, & inexpertus, &
ſecundùm Vegetium de re milit. inexpertus di
citur tiro, & Bald. in cap. 1. de renunciat. & Io.
Andreas, & Ioannes de Anania in rub. de de-
lictis puerorum, dicunt plus valere vmbram ex
perti ſenis, quàm eloquentiam iuuenis, & pro-
85 pterea dicimus † quòd experientia, ſeu practica
in officialib. requiritur, vt clarè patet in auth.
de indic. in princ. imò non nunquam illiteratu
ram ſupplere ſolet, ſecundum ſpeculat. in tit. de
iudic. deleg. in verb. item eſt illiteratus, & ob id
ad iuris, & iuſtitiæ regimen valde neceſſariam
exiſtimauit. Idem Speculat. in tit. de libelli
except. in princ. Practica. n. dicitur ſcientia di-
geſtiua, ſecundum Baldum in l. Emilius col. 9.
ff. de minor. & ſequuntur M. Mantua in centu-
ria ſuæ praxis iudic. in princ & Gabaliin. mil-
leloq. 140. & Neuiz. in ſua Sylua nupt. lib. 5. nu.
45. atq. rerum magiſtra, vt in cap. quàm ſit de
electione in 6. & tradũt Marſ. in ſua praxi cri-
min. in prin. nu. 2. & latè Catell. Cotta in me-
mor. in verb. pract. & Neuiz. loco cit. Hinc me-
ritò noſtri Doct. in cap. de quibus, & cap dcffi-
86 nimus. 17. q. 2. tradunt ſenes eſſe † præferendos
in conſiliis, in deciſionibus cauſarum, & in de-
claratione legis, aut conſuetudinis, quia ex eo-
rum dictis magis eluceſcit veritas, & ideo eorũ
ſententias ſequi debemus, vt in c. domino ſan-
cto 50. diſtinct. vbi Innocent. ſenes appellat pru
dentes, qui habent memoriam præteritorum,
intelligentiam præſentium, & præuidentiam
futurorum, vt ſcribunt Cicero. lib. 2. rethoric. &
Seneca in lib. de quatuor virtutib. Hinc Apoſt.
lib. 1. ad Timot. cap. 5. ait ſeniorem ne increpa
ueris, ſed obſecra vt patrem, & dicit tex. in c.
porrò. 84. diſtinc. quòd gloria ipſorum dicitur
canicies, quæ interpretatur ſapientia ſecundũ
Doct. in loc. cit. Hinc dicitur in eccleſiaſt. cap.
36. quàm ſpecioſum caniciæ iudicium, & ideo
Dominus præcepit Moyſi Exodi cap. 3. voca ſe-
niores ad conſilium, & Nu. 10. cap. congrega
de ſenioribus, vt refert Afflict. in d. conſtit. di-
uinæ Iuſtitiæ poſt nu. 2. & apud lacedemonios
Lycurgi legib. maior rerum omniũ honos, ma
iori ætati habebatur, vt tradit Gell. lib. 2. cap.
25. facit l. ſemper. ff. de iure immunit. & propte
rea Romanæ leges prima vitæ tempora, & me-
dia patriæ vendicantes, extrema ſenibus, quos
ocio reddunt, impertiũt. Plin. Cæci. lib. 4. epiſt.
magnam cæpi, & refert Claud. Canciuncula
in. §. item maior inſtit. de excuſat. tutor, & me-
ritò ſenes laudantur, & multas habent prærо-
gatiuas, vt ſcribunt Doct. in l. ſenium. C. qui
teſt. facere poſſ. latè Lucas de Penna in rub. C.
de legat. verſ. 8. lib. 10. & in l. 1. in princ. C. de
cohatal. Veron. de re mil. & vide q̃ ſcrib. Claud
Cãciun. lib. 1. de offic. indic. cap. 3. nu. 29. & 30.

87 Sed tamen aduerte,†quòd adſunt multi iuue nes ſapientes non minus apti iuſtitiæ admini ſtrationi,quàm ſenes,quia quantò iuniores,tā tò perſpicatiores ſunt, vt not.Doct.in l.Gallus. ff.de liber. & poſthum. à quibus ſenes diſcere non audent, vt not.in c.de conſtantinopolitana 22.diſtinct.& in cap.fin.38. diſtinct.& c.per uenit.84.diſtinct.& melior eſt Rex puer, & ſa piens Rege ſene, & ignaro, qui neſcit in poſterum prouidere,vt habetur Eccleſiaſt.cap.4. Vn de iuuenis ſententia meliori ratione corroborata,& ſic cum prudentia antiquiori præfertur, licet prioris gradus l.1. C.de offic.rethor.pro uin.l.3.§.ſi ſeruus.ff.de condict. ob cauſ. Similiter exiſtimauit D.Anton. Teſſaurus in præfat.deciſ. Pedem. poſt.nu.25.eſſe etiam ad dignitatem admittendos iuuenes, quia cum hodie iure ſcripto vtamur, atq; infinita ſint hodie ſcriptorum volumina reuoluenda cum labore, vix ſenes quinimo ſi ſexageſimum annū excedunt à ſenatu licitè vacare poſſint,vt apud Alex.Geniai.lib.4.c.11.& Plinium in epiſtol. & quoq; conuenit,vt iuuenes admittantur, tū ob id,quod ſcribit Propheta:Beatus vir,qui tu lerit iugum ab adoleſcentia ſua, tùm etiam, quia ſenatus iuniores admittendo eſt tanquam ſeminarium iuſtitiæ,& longiori tempore huic oneri vacare poſſunt,& cæteros ſuperuenientes de ſtylo ſenatus quia illis longi temporis obſeruātia innotuit,admonere, vt refert D. Teſſau. loco cit. & non immeritò tempore Rom. multi adoloſcentes facti ſunt conſules, & tantas res geſſerunt,vt populi Romani imperium auxerint,nomenq; ornauerint,vt patet ex Cicerone in Philippicis,dum de ſe ipſo ſic ſcribit, defendi rempublicam adoleſcens, non deſeram ſenex: contempſi Cataline gladios, non pertimeſcam tuos, vt refert Claud. Cantinucula d. lib.1.de offic.iudicis cap.3. nu.9. & nu. 27. ita
88 declarar,†quia ſenex dicitur,qui eſt prudens, cap.porrò 83.diſtinct.& cap.fin.88.diſtinct.vnde pulchrè ſacerdos Egyptius apud Platonem exclamat, O ſolon, ſolon, vos Græci ſemper eſtis pueri,nullus autem eſt ſenex,quod etiam refert Clem.Alex.Strom.lib.1.col.vltima.
89 Similiter non ſunt eligendi†pauperes l.1. C. de muner.patrim.& l.honor.§.de honoribus.ff. de muntrib.facit tex.in l.reſcripto e.tit.de mu ner.& honor.& l.fin.in fine. C.de his qui nunc lib.vel paup.&c. quia facilius pauper corrumpitur,cap. pauper. 10. q. 3.not.Doct.In l.3. per illum tex. ff. de teſtib. & in l. hæc venditio in fine.C de prædiis Cur. lib.12. vt latè ſcribunt Lucas de Penna in l.ad ſubeunda.C.de decur. lib.10.ac Andr in c.1. in uerb.primatibus, de pace iuram. firm. Hinc dicit Ariſtot.lib.2. Polic.cap.9.impoſſibile eſſe egenum rectè magiſtratum gerere, & hoc idem confirmat lib.4. polit. dum ponit indigenies vri deiecto animo neſcire magiſtratū gerere, vt refert Foller. in prag.ſuper bono regimine vniuerſit.cap.16.circa medium,& etiam ratione dignitatis,& officij oportet, quòd quis ſit magnificentior,& liberalior,l. decurionibus.ff.de decur.& oportet aliquid plus expendere, vt dicit glo. in d.l.reſcripto.Nam conſules,qui in vrbe Romæ olim conſtituebantur centum libras auri donabant Reip.l.nemini, & l.penultima.C.de conſul.ib. facit §. hoc amplius inſtit.de rerum diuiſ. Sed quis dicatur diues,& quis pauper:vide per glo. in auth.de hæred.& Falcid. §.ſi verò adſunt,vt dixerunt Bart.in l.ſi conſtante ſub nu.14.ff. ſoluto matrim.Iaſ.in auth.præterea.nu.27.C.vn de uir,& vxor,Dec.conſ.120.col.2.ſub num.3. verſic.& breuiter,& communem eſſe dict. ſententiam teſtantur Couaru.lib.2.reſolut.cap.6. nu.8.ver.qualiter paupertas,Tiraquell.in trac. de nobilit.cap.20.nu.156.D.Vincent.de Fran chis in deciſ.249.nu.7.& deciſ.211.Cæſar Vr ſillus in addit.ad deciſ.179.nu.5.& Iacob.Menoch.lib.2.de arbitrar.iudic.centur.1.caſ. 65. nu.7.& 13.licet aliter dixerit Soccin. in trac. Fallent. reg.289. fall.3.in fine: vnde diuites
90 conſtitui debent, qui non ſint auari,†quia auaritia eſt maximum vitium in officiali, cap. cum in iuuentute de præſumpt. nec cupidi bonorum temporalium,quia iſti non ſunt in quiete, & iuſtitia debet miniſtrari ſine aliqua perturbatione, vt ſcribunt Beat. Anton. in 2.par. ſuæ ſummæ tit.1. Lucas de Penna in l. 1.verſ. quiete C.de gladiatorib.lib.11. & Archid. in c.1.in verb.quietè de offic.deleg.in 6.
91 Similiter non debent conſtituere†in admini ſtratione iuſtitiæ clericos,vel extraneos, non habentes aliquid in Regno, vt in c. Regni, vt cum,vbi Niger n.2.ſed ibi dicit Sebaſt.Neap. quòd Barones contrarium ſeruant, & fortè nō
92 malè,ſic etiā officiales Regij debent†eſſe ſubditi Domini Regis,& nō Baronis, vt in cōſti t. Regni Magiſtri Camerarij,vbi Afflict.dicit ꝙ Ciuitas Demanialis Regis poterit non admittere officialem ſubditum Baronis, & habebit recurſum ad ſuperiorem,ſed aduerte,quòd interdum vaſſalli baronū ſunt legum Doctores, & Dominus Rex elegit iudices M. Cur. Vic. vel in ſuum Auditorem, & conſiliarium, non obſtante, quòd non ſit de demānio: ita tradit Afflict.in conſtit. Regni ſi vaſſallus à Domino nu.17.ſub rub.de fideiuſſore domini: An autem
93 officialis†aſſeſſor, & Notarius poſſint eſſe de eadem terra,ſiue de eadem prouintia, vide in conſtit. Iuſtitiarij per prouintias, & conſtit. Magiſtri

giſtri Camerarij vbi latè Afflict. poſt Parid. in tract. Syndic. in uerb. aſſeſſor col. 2. & ſeq. & nouiſſimè tradit D. Anton. Teſſaurus in deciſ. Pedem. 268. per totam.

94 Et deniq; in electione † officialium conſideranda eſt nobilitas, prudentia, fidelitas, & bona conſcientia cum mentis integritate, vt in l. 1. C. de conditis in horre. lib. 10. in fine, & etiã rerum experientia, vt C. de nouo cod. compon. §. ſed cum ſit neceſſariũ, & ſolertia, vt in pœm. inſtit. §. cunque hoc, & morum probitas, & artis peritia, l. 1. ff. de decretis ab ordine faciend. Afflict. latè in d. conſtit. magiſtri camerarij fol. 133. nu. 6. circa finem, & idẽ Afflict. in proem. conſtit. Regni. poſt nu. 29. rogat ex debito cha-

95 ritatis Reges, † Quorum animus inclinatus eſt ad iuſtitiam, vt ſtudeant habere officiales ad iuſtitiam, viros non laſciuos, aut concubinarios, aut cupidos temporalium, nec ſuperbos, vel luſores, ſed Deo, & ſibi fideles, & virtutib. præditos, ſcientificos, & non iuris ignaros, timentes Deum, & eis præſtent ſalaria condecentia, & ſtudent, ac vigilẽt, vt habeant manus mundas, etiam ab eſculentis, & poculẽtis: Nã

96 Eſa. cap. 185. vocabat beatum, † qui excutiebat manus ſuas ab omni munere, & habetur in c. ſunt nonnulli. 1. q. prima, & declarat Gregor. in tract. Euangel. Guliel. Redoan. in tract. de ſimonia mentali cap. 7. nu. 6. in 2. par. & Diuus

97 Auguſtinus in ſuis ſermon. dicit † præeſſe, & regere cupientes eſſe debere annoſos, prudentes, caſtos, & ſobrios: Cætera vero non potui hic cummulare propter infirmitatem D. Ioannis Leonardi de Leonardis patris mei cariſſimi, & deinde eius mortem ſequutam in die 17. hora 17. Februarij huius anni 1594. cuius anima per miſericordiam Dei Omnipotentis requieſcat in pace, vnde vide per Afflict. in d. conſtit. vt Vniuerſis, & in locis cit. Foller. in 1. par. ſuæ praxis crim. & in 1. par. ſuæ practicæ canon. & Monteleon. in 1. par. ſuæ praxis arbitrariæ.

Laus Deo Omnipotenti.

SVMMARIVM.

1 *IVSTITIA ordinat leges ad conſtringendas vitas hominum, & ad gubernationem populorum.*

2 *Mundus abſq; Regia poteſtate gubernari nequit.*

3 *Iuſtitia dicitur compendium, & fons omnium virtutum.*

4 *Magiſtratus dictus, quaſi populi magiſter ex Paulo Iureconſ.*

5 *Præſides, & municipales magiſtratus conſtituti in prouinciis à popolo Rom.*

6 *Reges Siciliæ vltra ſupremum Magiſtratũ Neap. vrbis in prouinciis conſtituerunt iuſtitiarios.*

7 *Iuſtitiariorum nomen, & normam ius, & iuſtitia contulerunt.*

8 *Iuſtitiarij uiri fideles Deum, & honorem regium timentes ſunt conſtituendi.*

9 *Ioanna 2. Hieruſalem, & Siciliæ Regina, licet fuerit effrenatæ libidinis, tamẽ prudẽtiſſima oſtenditur circa gubernationem iuſtitiæ, eiuſq; Antiſtitum electionem.*

10 *Iuſtitiarius dicitur, qui habet merum imperium.*

11 *Iuſtitiarij habent merum, & mixtum imperium, & dicuntur præſides prouinciarũ.*

12 *Præſides prouinciarum poterant facere ſtatuta temporalia in ingreſſu officij, vt Regni iuſtitiarij, ſeu Vicereges.*

13 *Regens M. curiæ pot. facere banna duratura tempore ſui officij.*

14 *Præſides prouinciarum habebant legatos, & aſſeſſores.*

15 *Aſſeſſoris officium quid ſit.*

16 *Iuſtitiarij regionum habent loco aſſeſſorum Regios Auditores, quorum conſ. in cau. procedunt.*

17 *Præſides prouinc. tenebantur diſcurrere prouincias eaſque purgare malis hominibus, ita & iuſtitiarij Regionum huius Regni.*

18 *Regij Capitanei dicuntur præſides, & aſſimilantur iuſtitiarijs regionum.*

19 *Iuſtitiarij poteſtas dependet ab eius Magiſtro iuſtitiario.*

20 *Magiſter iuſtitiarius vnus tantum in Regno eſt conſtituendus, & in prouinciis vnus iuſtitiarius.*

21 *Prouinciæ Regni plures ſunt.*

22 *Regnum an cenſeatur vna prouincia.*

23 *Magna curia loco magiſtri Iuſtitiarij, & Guber-*

Gubernatores prouinc.loco iuſtitiariorū

24 *Magna Curia habet merum,& mixtum imperium,& dicitur iudex ordinarius; ita Regiæ Audientiæ in prouinciis, & barones in ipſorum terris.*

25 *Magna Curia habet Regentē,iudices crim. & ciu. & aduocatum,& procuratorem fiſci.*

26 *Regiæ audientiæ habent Iuſtitiarios, Auditores,& fiſci patronum,& procurator.*

27 *Aduocati fiſci officium eſt ad beneplacitum licet olim eſſet annale, vel bien nale.*

28 *Procuratores rerum patrimonialium, fiſcalium, & Cæſaris olim conſtituti ſecundùm Carauit.*

29 *Procuratores tantum fiſci, & Cæſaris, in cuius loco hodie iudices cameræ ſucceſſerunt.*

30 *Hadrianus Primus inſtituit fiſci patroni officium.*

Aduocatus fiſci dicitur ſpectabilis, & clariſſimus,multaq; habet priuilegia ibidē.

31 *Aduocatus fiſci in crim. tenetur iura fiſci tueri & an habeat iuriſdictionem.*

32 *Aduocatus fiſci non poteſt concedere ſaluumconductum.*

Princeps, & alij Domini concedunt ſaluum conductum in perpetuum,ſed iudices ex cauſa ad tempus.ibidem.

33 *Aduocatus fiſci an poſſit interuenire in receptione teſtium,tortura,& in votando.*

34 *Aduocatus fiſci abſentibus iudicibus, an poſſit ius dicere,& quid ſeruatur in Regiis Aud.*

35 *Aduocatus fiſci gratis tenetur aduocare,et pariter procurator, nec omittere vllam cauſam.*

36 *Aduocatus fiſci, eiuſq; procurator indebitè aliquem grauantes tenētur ad expenſas,& olim erant viui concremandi.*

37 *ſententia lata in cauſa fiſci,abſente eius aduocato, vel procuratore, dicitur nulla niſi pro fiſco ſit.*

38 *Aduocatus fiſci in omnibus regium fiſcum tangentibus debet audiri.*

39 *Procurator fiſcalis ſine aduocato,et è contra nihil agit, & quomodo id procedat, & ſeruetur in praxi.*

40 *Aduocati, & fiſci procuratoris præſentia requiritur cum conſenſu reſpectu iudicantium.*

41 *Aduocati,& procuratoris præſentia ſine conſenſu requiritur in his,quæ iuſtitiam concernunt,ſed in aliis cum conſenſu,et ita practicatur.*

42 *Iudices M. Curiæ, & prouinc. Auditores habent iuriſdictionem.*

43 *Iudices M Cur.& Prouinc.Auditores,an poſſint ferre ſententias,vel regere curiā abſentibus Regente, & iuſtit.*

44 *Magiſter Iuſtit. vel Iuſtit. prouinciæ an poſſint in diſceſſu eorum iudicium cum reliquis iudicare,et quid hodie ſeruatur.*

45 *M.Curia non debet ſe intromittere in cauſis ad alios iud.ſpectantibus.*

46 *Pauper habet priuilegium electionis fori.*

47 *M. Curia, & Regiæ Audientiæ an poſſint cognoſcere de cauſis ſpectantibus ad terrerios.*

48 *M.Curia ſolet facere comminationem infra tempus,& ad ſe poſtea cauſas aduocare,et quid ſeruatur in Regiis Audiētiis.*

49 *Regia Audientia non poteſt ab altera cauſam euocare.*

50 *Parlamentum non poteſt cauſas indeciſas coram balliuis,vel ſeneſcallis aduocare ſine literis Regiis, & quid ſeruatur in parlamento Delphinali.*

51 *Regens M.Curiæ. & Iuſtit. prouinciæ cognoſcūt de cauſis minimis ex nō ſcripto.*

52 *Bannitus contumax in M.Curia,vel in Regia Aud. captus eidē præſentari debet.*

53 *M. Curia, & Regiæ Audientiæ quando poſſint componere in crim.*

54 *Magiſter Iuſtit.& Iuſt.prouinc.cognoſcūt de portatione armorum.*

55 *Magna Cur. vel Regiæ Audientiæ non poſſunt pœnam arbitrio Regio reſeruatā declarare.*

56 *Iudices M. Curiæ. & Regij Auditores tenen-*

tenentur ſtare ſyndicatui.

57 *Magna Curia dicitur caput aliarum curiarum.*

58 *M.Curiæ ritus ſeruandus in cauſarum deciſione.*

59 *M. Curia habet poteſtatem torquendi ex proceſſu informatiuo, itē Regiæ Audientiæ, & Barones aliquando remiſſiuè.*

60 *M. Cur. tantum cognoſcit de crimine læſæ maieſt. & quid ſeruatur in Reg. Aud.*

61 *Magna curia tantum cognoſcit de feudis quaternatis, & an Regiæ Audientiæ.*

62 *Cauſæ feudales vbi tractantur hodie.*

63 *Magna Curia tātū cognoſcit de cauſa ſpretæ defenſæ, & an Regiæ Audientiæ.*

64 *M. Cur. tm̄ cognoſcebat de guerra mota, priuato carcere, & pœnis fiſcalibus, & hodie quoq; Regiæ Audientiæ.*

65 *M. Curia tm̄ cognoſcebat de cauſ. liquidationis inſtrum. & hodie Regiæ Audientiæ.*

66 *M.Curia, & Regiæ Audientiæ cognoſcunt de cau. viduar. & pupillorum.*

67 *Magna Cur. & Regiæ Audientiæ cognoſcunt de cau. curialium.*

68 *Magna Curia tantum cognoſcit de cau. appellat. & quid ſeruatur hodie per Regias Aud. & Cur. Baronum.*

69 *Magna Curia multas habet præeminētias.*

70 *Regiæ Audientiæ prouinc. cognoſcunt de cauſis, de quibus cognoſcebat Magna Cur. ex priuilegio.*

De Iuſtitiariis ſeu Gubernatorib. Auditoribus, & Fiſci Patronis Prouincialib. Cap. III.

1 QV I A Iuſtitia ordinat leges ad cōſtringendas vitas†hominum, & ad gubernationem populorum, prout dixit Rex Carolus Secundus in c. Regni Regina iuſtitiæ, Ipſaq; inter omnes virtutes emicat, tanquam fulgentiſſimum ſidus: Et ſi principes, & poteſtates non eſſent, nequa-
2 quam†mundus gubernari poſſet, prout dicebat Thales Mileſius vnus ex ſeptem ſapientib. Greciæ, ex quo merito Vlpianus ius publicū in magiſtratibus conſiſtere ait in l. 1. §. huius ſtudij. ff. de iuſtit. & iure, & tradit Bart. in l. 1. col. 5. verſ. tu vero. ff. ſoluto matrim. & Ariſtot.
3 in lib. ethic. & poſt eum Cicero lib. offic. †dicebat ſimiliter iuſtitiam eſſe compendium, & fontem omnium virtutum, & maximè reprehendebat philoſophos, qui ſe tantum ſpeculatiuæ philoſophiæ dederant, neq; aliquid componebant, quod ad ſtatum, & Reip. conſeruationem prodeſſet. Meritò vltra vrbis magiſtratus, vt in l. 2. §. poſt originem ff. de origine iuris. qui
4 ita proprie nominantur, quòd veluti quidā†populi magiſtri ſunt, vt Paulus docet in l. cui p̄cipua. ff. de verb. ſignificat. Varro. lib. 4. de lingua latina, & Sextus Feſtus lib. 11. in verb. magiſtrare: Hinc Dictator, qui ſummam poteſtatem habebat, magiſter populi nuncupatur à Cicerone lib. 3. de legib. & Iſidor. lib. 9. etymo-
5 log. c. 3. & Varone d. lib. 4. †Populus Romanus in prouinciis pro iuſtitiæ adminiſtratione præſides, & alios municipales magiſtratus conſtituit l. 1. & l. illud. ff. de offic. præſid. & hi propriè poteſtates dicuntur in libris noſtris l. fideiuſſor in princ. 2. ff. de pignor. l. quis ſit fugitiuus. §. penult. ff. de ædilit. edicto, l. eum qui. ff. de iuriſdict. omn. iud. l. 1. ff. ad leg. Iul. maieſt. & ſecundùm Goueanum dicuntur hi iuris extraordinarij cauſam, & uim obtinere, in ſuis commentariis, & in proem. lib. 2. de iuriſdict. omn. iud. vt refert Sapcotus in l. 2. in verb. Roma. ff. de verb. & rerum ſignificat. Sic Antiqui, & Catholici Reges Siciliæ vltra ſupremum ma-
6 giſtratum Neapolitanæ Ciuitatis, †quem nuncuparunt magiſtrum iuſtitiarium, vt in conſtit. Magiſter Iuſtitiarius loco præſidum in Regni prouinciis Iuſtitiarios, vt hodie dicimus viceregès, & gubernatores conſtituerunt, vnde nō ſine ratione dicit Afflict. in conſtit. Iuſtitiarij nu. 5. Iuſtitiariorum officium eſſe antiquum in Regno. Prædictorum autem Iuſtitiariorū nomen, & normam; ius, & iuſtitia contule-
7 runt, †quibus quantò magis in nomine ſunt affines, tantò eorum iuri, & ſolliciti debent eſſe cultores, vt dicit Imperator Fredericus in conſtit. Iuſtitiarij nomen, & normam: Similiter Regina Ioanna 2. patris memoria hos iuſtitiarios cum maxima diligentia ſtatuit debere eſſe
8 homines † fideles Deum timentes & honorem dominæ diligentes, vt in cap. Regni, vt ſtatus Reip. nam licet fuerit effrenatæ libidinis, prout notatur à Tiraq. in tract. de legib. connub. l.
9 nona nu. 76†nihilominus omnibus Regni magiſtratib.

giſtratibus iuſtitiæ habenas immiſit, & cum
maxima diligẽtia ſup. ipſorũ creatione proui
ſit, variaq; ſtatuit capitula, & ordinationes pro
bono ſtatu Regni, & cultu iuſtitiæ obſeruando,
ne regnicolæ indebitè ab officialibus vexaren
tur, vt in d. cap. vt ſtatus Reip. cum ſeq. de offi-
cialibus ordin. Ipſaq; obſeruantias, & ritus Ma
gnæ Curiæ reformauit, vt in procem. rit. Ma-
gnæ Cur. tradunt Cauenſis, & Carauita, & in
Regno ſacrum collegium pro ſcholaribus exa-
minandis ordinauit, eiq; multa ſpecialia con-
ceſſit, vt patet in eius priuilegio, quod conſer-
uatur penes Neap. collegiũ, & ſcribunt Afflic.
in deciſ. 41. & ibi Cæſar Vrſillus & D. Vincẽt.
de Frãchis in deciſ. 234. aliaq; multa fecit tã-
quàm prudentiſſima Regina, iuſtitiæ obſerua-
trix, ac Dei imitatrix, vt not. Afflict. in procem.
conſtit. Regni nu. 21. & deniq; hos iuſtitiarios,
ſeu gubernatores prouinciarum cum eorũ aſſeſ-
ſoribus, & iuriſdictione pro minori litigantiũ
diſpendio Rex Ferdinandus ſe inſtituiſſe, & or-
dinaſſe teſtatur in prag. incip. pro minori ſub
tit. de ſacro Reg. conſ. in antiquis, & in nouis
ſub tit. de offic. magiſt. iuſtit.
10 Vnde pro declaratione primo notandũ eſt, † quod
iſtud verbum Iuſtitiarius, exponitur pro om-
nibus illis, qui habent merum, & mixtum im-
perium in cæteris locis, & non pro vt ſonat no
men officij, ita ſcribunt Archidiac. in cap. quoniam
de immunit. eccleſiar. ibi iuſtitiariorũ, id eſt,
qui deputati ſunt ad iuſtitiam faciendam, Alb.
in ſuo dictionario in verb. Iuſtitiarij, & Anton.
Sola in procem. decretorum, ſeu cõſtit. antiqua-
rum. ducatus Sabaudiæ glo. 2. nu. 13. & habetur
in cap. ex literis de pig. & clarè patet in cap. Re
gni Regis Caroli Secundi incip. ſiue quis for-
bannitus per magiſtrum iuſtitiarium, vel iuſti-
tiarium, vel per iudicem competentem vt tra-
dit Afflict. in conſtit. Regni. pœnã eorum num.
35. verſ. tertiò licet ſub rub. de bann. & foriud.
& idem habetur in c. Regni incip in accuſatis
verſ. Iuſtitiarij, & alij præſidentes.
11 Secundò notandum eſt † quòd iſti Iuſtitiarij ha
bent merum, & mixtum imperium, & gladij
poteſtatem, vt in conſtit. Regni Iuſtitiarij ſub
rub. de offic. iuſtit. & not. in cap. Regni incip.
nouis morbis, ibi quòd officiales Regni noſtri
Iuſtitiarij ſinguli, &c. ſub rub. de compilat. &
compoſit. & habetur in d. prag. pro minori, &
in aliis ſub tit. de offic. Iuſt. facit l. 4. & l. de om
nibus, & ſeq. de offic. præſid. & tradit Carauita
in ritu M. C. 230. nu. 7. quia de iure, vt dixi di-
cebantur præſides prouinciarum, qui habebãt
merum, & mixtum imperium, & gladij poteſta
tem in tota illa prouincia, vt in d. iuribus, & in
l. 3. & in l. illicitas. §. qui vniuerſas. ff. de offic.
præſid. & l. & maius. ff. de offic. proconſ. Eratq;
ſupremum inter alias iuriſdictiones ſecundùm
Bald. in c. ſtatuimus in 6. col. de offic. deleg. &
de Regalibus, vt dixit idem Bald. in c. 1. de
iudic. & refert Afflict. in conſtit. Regni pęnam
eorum poſt nu. 35. & ſcribit Claudius Catiun-
cula lib. 2. de offic. iudic. cap. 1. nu. 10. & hi ſo-
lebant facere maiumam, ſ. feſtiuum in prouin-
ciam ingreſſum l. 1. vbi id not. glo. & Bart. C.
de maiuma lib. 11. & dictos Regni Iuſtitiarios
præſides dici & eſſe illis ſimiles teſtatur Capi
cius in compendio magiſtratuũ Regni in verb.
præſides, & habetur in c. Regni, ne tuorum in
ipſo quo fungeris præſidatus officio, vbi Fab.
Monteleon. in praxi Arbitr. p. 4. nu. 11. in fine,
& in capit. Regni ad præſidentis ſpectat officiũ,
& in cap. Regni præſidentis incumbit officio,
12 & in multis aliis capit. Regni. Nam † quemad-
modum olim præſides prouinciarum, & alij
maiores Magiſtratus poterant ordinationes
quaſdam facere, quæ pro leg. ſeruabantur du-
rante officio iuxta l. formam. C. de offic. præf.
præt. & l. apertiſſimi. C. de iudic. vt expoſui in
tractat. de variis iur. deciſ. in tit. de ſtylo curiæ
nu. 17. & licet Bart. in l. omnes populi in 4. q.
ff. de iuſtit. & iure, & in l. prima. ff. quod quiſq;
iur. videatur ſentire id tantum procedere in mi
noribus magiſtratibus, non in maioribus, qui
poterant legem perpetuam facere, tamen de iu
re non probatur, niſi in Senatoribus, Populo Ro
mano, & Principe l. 2. §. poſt originem. ff de
orig. iuris. Sic hodie nullus poteſt reſpectu ſub-
iectorum facere perpetuam legem, ſed dumta-
xat durante officio, & dicuntur potius banna,
& edicta officialium, vt videmus in iuſtitiariis
Calabriæ. Aprutij, & cæteris, qui vicereges, &
gubernatores prouinciarum nominantur, & tñ
omnia eorum banna, & quæcunq; ipſi conſti-
tuunt expirant finito officio, & ita obſeruatur
in Regno, vt teſtatur Fab. Optinellus in l. im-
perium poſt nu. 70. ff. de iuriſdict. omn. iud. fa-
cit quod tradit Afflict. in procem. conſtit. § præ-
13 ſentes, † ſic etiam banna Regentis Magnæ Cu
riæ durant anno, vt tradit idem Afflict. in de-
ciſ. 290. vbi vide Vrſillum, & ſcripſi in tract. de
magiſtrat. Regni in tit. de prætore nu. 15. Vl-
14 terius † ſicut d. præſides prouinciarum habebãt
legatos, & aſſeſſores, vt in tit. de offic. præſid. &
eorum conſilio vti debebant, l. diem functo. ff.
15 de offic. aſſeſſor. Aſſeſſores. n. dicuntur † dome-
ſtici iudicis ſocij, vt ſuis conſiliis adſint finem
vnam litibus imponentes, quaſi iudicis archa-
norum conſcij, & adiutores, vt ſcribunt Alciat.
lib 3. diſpunct. cap. 12. Alex. ab Alex. lib 3. cap.
10. & Anton. Auguſtin. in lib. ſing. de excuſat.
tut. cap. Modeſtinus. §. ſimiliter fol. 310. Ita
præ-

16 prædicti prouinciales gubernatores † habent loco adſeſſorum Regios Auditores, quorum conſilio in cauſis procedere debent, vt ſcribit Lucas de Penna in l.omnes iudices. C. de decur.lib.10.& patet in d.prag. Regis Ferdinandi incip.pro minori, & in aliis prag.Regni ſub tit.de offic.iuſtit. & in cap. Regni item quòd, prædicti iuſtitiarij, & capitanei ſub rub.de nõ capiendo aliquem abſq; conſilio iudicis: & ſi-
17 cut præſides prouinciarum † tenebantur purgare prouincias malis hominibus.l.3.§.1.& l.congruit vbi Bart.& alij.ff.de offic.præſid.& debebant diem aduentus ſui ſignificare prouincialib. l.obſeruare.§. rectè. ff. de offic. præſid. vt ſcribit Io.Papon.in conſuet. Burbon. in tit. de iuriſdict.& iuſtice.§.6.in fine:Sic iuſtitiarij prouinciarum Regni tenentur diſcurrere prouincias,eaſq; purgare malis hominibus,vt in cap. Regis Caroli 1.incip.hac edictali circa finem, vbi id not.Sebaſt.Neap.nu.8.Bartholom.de Capua,& Ioannes Anton.de Nigris nu. 13. & in cap.Regni item quia nu.3.& cap.Regni quòd decretam nu.7.ſub rub.vt iuſtit.diſcurrat prouinciam,&c.

18 Similiter Regij capitanei † dicuntur præſides, & aſſimilantur Iuſtitiariis prouinciarum,vt in cap.Regni ſubiungẽdo quoq; ſub rub.de crim. denuncian. magiſtro Iuſtitiario, vbi id not. Niger n.12.poſt Parid.de puteo in trac.ſindic. in verb.officialis.§.fin.col.vlt.& Afflict. lib.1. conſtit.in rub.de offic.capitan.quia habent merum, & mixtum imperium,ſicuti præſides, & Iuſtitiarii,vt in conſtit. Regni capitaneorum, vbi Afflict. & in conſtit. pœnam eorum poſt. nu.37. verſ.octauò ſi regij, & hi etiam habent loco Auditorum ſuos iudices,& aſſeſſores,quorum conſilio in iudicando vti debent cap.In accuſatis verſ.Iuſtitiarij,& alij præſidentes,& d.c.item quod prædicti Iuſtitiarij,& Capitanei.

19 Tertiò, & vltimò notãdum eſt † quòd Iuſtitiariorum poteſtas dependet à magiſtro iuſtitiario Regni, qui dicitur eſſe ſupra alios Regni officiales,vt not.Doct.in conſtit. Regni Capitaneorum,& in cõſtit.occupatis nobis,& idem tradit D.Marinus Freccia lib.1.de ſub feud.in tit.de offic.mag.iuſtit.& ei dicitur eſſe ſimilis. Nam primò quemadmodum in Regno non po-
20 teſt eſſe niſi vnus magiſter † Iuſtitiarius,vt ſcribit Afflict.in d.conſtit.occupatis nobis nu.9.ita & in qualibet Regni prouincia vnus tantum conſtituendus eſt præſes, ſeu Iuſtitiarius, Affl. loco cit.nu.7. & habetur in d.prag. Regni pro minori.

Prouinciæ autem Regni ſunt hæc.ſ. Prouin-
21 cia † terræ laboris,Comitatus Moliſij, Apuleæ ſub qua ad ſunt Capitanata,& Baſilicata,Prouincia Aprutij citra, & vltra, Barenſis, Hydruntinæ, Calabriæ citra,& vltra,& Principatus citra,& vltra,vt ſcribunt Afflict. in d.cõſtit. capitaneorum in 2.not.de offic.capit.& in rub. de offic.Iuſtit.Marin' Freccia lib.1. de ſubfeu. in tit.de prouinc. & ciuit. Regni,& ſatis eleganter Scipio Mazzella in ſua deſcript.Regni,& licet d.prouinciæ regantur ab eodem Rege, &
22 ſic totum Regnum † habeatur pro vna prouincia,vt ſcribunt Andreas in conſtit. Regni conſuetudinem in rub.de præſcript. Lucas de Penna in l.vlt.C. de diſcuſſor.lib. 10. & Afflict. in deciſ.109.nu.1.tamen ſunt diuerſæ,quia vnaquæq; vt dixi ſuum iuſtitiarium, ſeu viceregẽ habet ſecundùm Afflict. poſt alios in d. conſtit. occupatis nobis 6.not.de num. offic. & de vna prouincia Rex plures cõſtituere poteſt,l.3. vbi id not.Dec.ff. de offic.aſſeſſor.tradit. Brun.cõſ. 52.facit tex.in cap.præcipimus 16.q.1. & quæ tradit Marinus Freccia lib. 1. de ſubfeud. in tit.de orig.baron.nu.26.& ſeq.& licet prouincia dicatur, quæ habet decem,vel vndecim ciuitates,vnum Regem, & totidem poteſtates, cap.ſcitote.6.q.2.tñ glo.in c.coram in verb. in prouincia de elect. dicit inſpici debere nuncupationẽ vulgarem, vbi vide Panormit. & Hoſtien.in c.nonnulli.& in ſumma de elect.§. qualiter ſit facienda, verſ.commodè,Petrum à Bellapertica,& Cyn.in l.fin.C.de præſcript. lõgi temp.& refert Afflict.loco cit.

23 Item ſicut † officium Magiſtri Iuſtitiarij in Regno exercet Magna Curia Vicariæ, ſeu ipſius Regens, vt dicit Capicius in d.compendio in verb.prætor,& Marinus Frec.lib.1.de ſubfeud. in tit.de offic. mag. Iuſt. nu.13.ita, & officium Iuſtitiarij, eſt penes Gubernatores prouinciarum,vt in d. prag. pro minori ſub tit. de ſacro Regio conſ.& ſcribit Foller. in praxi crim. in fragmentorum parte nu. 35. & ſicut Magiſter Iuſtitiari' debet eſſe norma,& regula Iuſtitiæ, vt in conſtit.ſtatuimus vbi id not. Afflict.in 11. not.ita, & Iuſtitiarij prouinciarum, vt tradit idem Afflict.in cõſtit. Iuſtitiarij de offic.Iuſtit. num.2.

24 Item ſicut † Magna Curia habet merũ,& mixtum Imperium,vt in conſtit. honorem debitũ, & conſtit.magnæ curiæ vbi Afflict. poſt. glo.in proem. conſtit. & D. Marinus, Frecc.lib. 1. de ſubfeud.in tit.de offic. mag. Iuſtit. in princ. & ipſa in toto Regno habet iuriſdictionem ordinariam, vt ſcribunt idem Afflict. in d. conſtit. ſtatuimus,vt magnæ curiæ 8.not.q.3. nu.29.& Carauita in ritu 49.ita, & iuſtitiarij habent merum, & mixtum imperium ſecundum Affl. in conſtit.Iuſtitiarij,& in cõſtit. ea quæ ad decus nu.15. & ipſæ Regiæ Audientiæ dicuntur

Iudices ordinarij in prouincijs l.4.& l.de om-
nibus.ff.de offi.præſid.& Barones in eorum ter
ris,vt ſcribit Carauita in ritu Mag. Cur. 230.
num.7.
25 Item ſicut in Magna Curia adſunt† Regens,
& iudices quatuor criminales,tres vero ciuiles
& eorum officium dicitur eſſe temporale, atq;
etiam aduocatus, & procurator fiſci, qui om-
nes conſtituuntur à Rege vel ab eius vicario,
vt ſcribunt Afflict. in d. conſtit. ſtatuimus
nu.7.& Carauita in prag.1.§.1.num.8.ſub tit.
de ſenatuſconſ.Macedon.vide capit. Regni in-
iunxit nobis,& ibidem Io.Anton.de Nigris,&
Frecciam loco cit. nu.15.& 17. vt adnotaui in
tract.de magiſtrat. Regni, in tit.de vicerege,&
ſeptem Regni official.nu. 15. ita in prouinciis
26 Regni ad ſunt Iuſtitiarij†duo, vel tres Audi-
tores Aduocatus,& procurator fiſci, qui pari-
ter conſtitunntur à Regia Maieſtate, vel eius
Locumtenente, & eorum officium eſt quoque
temporale. Nam præſidis officium finito anno
expirat,Auditoratus,verò biennio durat, vt in
prag.Reginæ Ioannæ, & Caroli filij primoge-
niti incip. decet nos quibus nedum recti regi-
minis ſub tit. de offic.Iuſtit.& tradit Carauita
in ritu M.Curiæ incip.item quòd in curiis ip-
ſis,&c.
27 Sed aduocati,& procuratoris fiſci officiũ † eſt
hodie ad beneplacitum Regis, vt patet per eo-
rum amplas commiſſiones, vt in ſimili dicit
Afflict.in deciſ.4.n.1. & not.in ritu M.Cur.17.
& ſeq.ſub tit.de offic.aduoc.& procur.fiſcal.&
ita dicitur perpetuum,ſecundùm Caſſan.in cõ
ſuet.Burg.in tit.des iuſtices.§.6. verſ.meſſiers,
& Sergens nu.82.& Par.in tract.ſynd.in verbo.
durante officio in princ. cùm beneplacitum Re
gium non expiret eius morte,vt in c.ſi gratioſè
de reſcript. in 6. qua beneplacitum Regium
non deſignat perſonam ipſius Regis,ſed digni-
tatem regiam,quæ ſemper durat, & cum per-
ſona decedente non extinguitur, vt in d.c. de
Summo Pontifice dicitur, & latè ſcribunt
Capic.in deciſ.136.nu.5.& Dec.in conſ. 108.
vol.1.licet Magiſter Iuſtitiarius, vel Iuſtitia-
rius prouinciæ eos aliquando conſtituant ad
tempus,vt not.in Conſtitutione, beneficium,
& Afflictus in annot. dicti ritu 17. & de iure
communi eorum officium ſit annale, vel bien-
nale,l.ſancimus.C.de aduoc.diuerſ.iud.& l.pe
titionem.§.egredientem,& ibi glo.in verbo.ei,
eod. tit. & not. Scaglion. in ritu. M. Cur.18.
num 7.

Sed poſtquam de fiſci aduocato, & procuratore
mentionem fecimus: Videamus quæſo quid à
noſtris iureconſ. ſtatutum ſit circa prædictorũ
officia, vnde Proſper Carauita Doctor non mo
dicæ auctoritatis, & ſummus practicus in pro-
uinciarum curiis, in quibus ipſe exercuit offi-
cium præfatum, in ritu.M.cur.17. nu. 5. dicit,
quod in iure reperiuntur tres procuratores, &
28 hi ſunt,†procurator.ſ. rerum patrimonialiũ,
procurator rerum fiſcalium,& procurator Cæ
ſaris,de quibus loquitur Alber.in rub.de offic.
procur.Cæſar Caſſan.loco cit. in tit. des con-
fiſcationis.§.8. nu.3. & 4. & not. in ff. de offic.
procur.Cæſar.& alibi, & dicit, quod inter di-
ctos duos primos naſcitur differẽtia ex eo,quia
in dominio,& poteſtate Regis,quedã bona re-
periũtur,quæ patrimonilia dicũtur, & quædã
fiſcalia,& allegat tex. in l.2.§.hoc interdictũ.
ff.ne quid in loco publico. Luc. de Penna in l.
quicunq; C. de omni agro deſer. lib. 11. Dec.
conſ.88.paucis agam col.2.vol.1.Neuiz. inter
conſ.Bruni.conſ.12.nu.86. & Afflict.in cõſtit.
Regni inter multas; Sed clarius dicas duos tã-
29 tum procuratores fuiſſe olim conſtitutos,† vnũ
Cæſaris, alterum fiſci,& ratio eſt quia in prin
cipis poteſtate reperiuntur bona publica, pro
ut de vectigalibus eſt tex.in l.3.C.noua vectig.
& de locis communibus,l.cotem.§.1.ff. de po-
ſtul.& de itineribus publicis l.ſeruitutes.ff. de
ſeruit. & harum rerum ius tantum benè admi-
niſtrandi, non alienandi procurator Cæſaris
habebat, vt in l.Imperatores.ff.de pactis,& l.1.
ff.de offic. proc.Cæſar. Item res Cæſaris, quæ
dicuntur eſſe in principis cuiuſq; priuato pa-
trimonio,non quatenus eſt princeps, ſed quate
nus eſt Archadius, Honorius,vel Antoninus,l.
cum ſeruus.§.vlt.ff. de leg.1.l.3. C.de quadr.
præſcr. & ideo modò res priuatæ, & priuata
principis ſubſtantia,& res dominicæ. Itemque
patrimoniales à noſtris Iureconſ. appellantur,
l.pen.& l.vlt.C.de fund.patrim.& not. Lucas
de Penna in d.l.quicunq; & Erariũ,hoc quoq;
priuatum appellatur, quod duplex fuit, vnum
largitionum, ſiue rerum priuatarum Auguſti,
Auguſteq; aliud ſacrarũ largitionum,ſiue the-
ſaurorum,l.1.C.de locat.præd.Ciu.l.2.& l.3.
C.de quadr.præſcript.& harũ procurator Cæ-
ſaris, principis iuſſu alienandi quoq; poteſtatẽ
habebat per d.l.cum ſeruus.§.vlt.& l. vniuerſi.
& l.ſeq.C.de fund.patrim.

Alter verò dicebatur fiſci reſpectu rerum fiſca-
lium,quæ non tàm in principis, quàm in prin-
cipatus patrimonio ſunt,eiq; ad ſuam dignita-
tem tuendam, quaſi vſufructus nomen, attri-
buuntur, & ideo patrimonium fiſci nominatur
in l.2.§.2.ff.ne qd in loco publ.l.pacta cõuenta.
§.1.ff.de pactis, ſic in l. vlt. ff. qui pot.in pig.
hab.apertiſſimè res Cæſaris à rebus fiſci ſepa-
rantur, nam ibi in princ. ſpecies proponitur,
qua priuatus fiſco in hypoteca præfertur,& de

inde

Inde altera ſpecies, qua priuatus Cæſari pariter in hypoteca præfertur, item facit l.fiſcus.& l.ſi procurator.ff. de iure fiſci, & in l.49.ff. locati,& l.2.& 3.C.de quadr. preſcr. & l.vlt.C. de collat.fund. fiſcal.& iſte procurator fiſci in prædictis tuebatur ius fiſcised procurator Cæſaris,& in d.reb.Cęſ.patrim.vt not. Affli.in d. cõſtit.multas 2.not.& ibi quoq; dicitur qđ hodie in Regno vnus tantum procurator fiſcalis conſtituitur regiæ curiæ,qui habet curam tàm de rebus patrimonialibus, quàm fiſcalibus, & harum hodie iudices dicuntur præſides prouinciæ ſecũdùm Caſtren. in l 2. C. ſi aduerſ. fiſc. vel iudices cameræ, idem Pau. in l.ad fiſcum, vbi cau. fiſca.&c. not.in conſtit.Regni, cauſas per magiſtros Iuſtitiarios,& ibi Afflict.nu.1.& in Regno dicitur Regia Camera ſumariæ, vt ſcribunt Afflict.in conſtit. præſides 5.not. verſ. ſed iuxta hoc in fine, Marin. Freccia in tract. de ſuo feu.in tit.de offic.M.camer.nu.31.& Carauita loco cit.poſt.nu.8.

30 Secundò nota† quod fiſci patroni officium D. Hadrianum Imperatorem Primum inſtituiſſe teſtantur Capitolinus in Macrino,& vetus hæc inſcriptio. Q. Hortenſio. Q.F. Col. Fauſtino, Aduocato fiſci Præf. Fab. R. vt refert Foller. in pract.crim.can.p.vlt. nu. 17. Diciturq; eſſe non paruæ dignitatis;Nam fiſci patronus dicitur ſpectabilis, ſecundùm Rub.conſ. 86. Item clariſſimus, & liberatur à conditione curiali, vel coartali.l. aduocatos.C. de aduoc. diuerſ. iud.& multa alia habet priuilegia,vt not.Bart. in fin.in l. ſuggeſtionem.C.eod.& Io. de Platea in l. fin.C. de decur. lib. 10. & Caſſan. in tit.des Droitz.§. 19. verſ. entra gens nobles nu.8.& 9. Et hucuſq; vnus aduocatus fiſci fuit in Regno cõſtitut⁹ vt dicitur in ritu.M.Cur.3. incip.in primis,quia vbi ordo. licet duo eſſent procuratores, vnus in Regia Camera ſummariæ,& alius in Magna Curia Vicariæ,ipſumq; aduocati fiſci officiũ multi excellẽtes iurecõſ. exercuerunt tempore Carauitæ, ſed poſtea ob cauſarum multitudinem duo fuerunt fiſci patroni conſtituti,vnus.ſ.qui in cauſis crim.ſacri conſ.& Magnæ Curiæ vacat,alius cauſas Regiæ Cameræ ſummariæ pro fiſco defendit, & d.officiũ primùm in ipſa Regia Camera exercere cæpiſſe D. Federicum Longum teſtatur Carau.in d. ritu.3.nu.5.

31 Tertiò nota † ꝙ licet aduocatus fiſci in crim. teneať tueri iura fiſci,vt in ti.C.de aduoc.fiſ.& idem ſtatuit Regina Ioanna 2. in ritu. incip. item quòd procurator , ſoleatq; fiſci patronus in d.cauſis crim.per eius officiales generaliter inquirere,vt in prag.D. Bern. Vill. ſub tit. de M.Cur. Vic. & ita ſeruari teſtatur Pract. M. Cur.Crim. cap. 6. in princ. & capta informatione contra delinquentes fiſci partes defendere, etiam parte offenſa deſiſtente in quibuſdam caſibus,vt tradunt Couaru.lib.2. reſolut. antè verſ. nono idem canon. Sebaſt. de Neap. & Nig. in c. Regni plerumq; nu.9. & in c. ad conſultationem, nu. 16. & ſcripſi in tract. de uar. iur.deciſ.cap.3. nu.12.& 13.& infra tit.de liter. commiſſ. verſ. ſed aduerte quòd porrecta querela ex dictis Carau. in ritu. 160. poſt nu. 14. Nihilominus non habet iuriſdictionem, ſed tantum iura proponit, l. fin. C. de aduoc. fiſci,l. proximè.ff. de his quæ in teſt. delent. & not.Cæſar Vrſillus in addic.deciſ.4.poſt num. 3.& deciſ.336. & Carauita idẽ tradit in prag. 1.nu.57. ſub tit.de exul. immo nullum ius habet in pœnis antè ſententiam,ſecundùm Bald. in l.fin.C. de fruct. & lit. expenſ. Hinc meritò
32 dicit Affl.in d.deciſ. 4.nu.3.†quod aduocatus fiſci non poteſt concedere ſaluumconductum, quia hoc non poteſt facere capitaneus ad guerram,ergo nec aduocatus fiſci , vt ſcribit Ang. in l. conuentionum ff. de pactis. & qui habent generale mandatum ad litigandum non poſſunt paciſci,vel trãſigere ad tempus,vel in perpetuum,vt in l.mandato generali.ff.de procur. iuncta l.qui Romæ §. callimachus. ff. de verb. oblig. Solus.n.principes, & alij Domini temporales in perpetuum concedunt ſaluumconductum, & ad tempus iudices ex cauſa, ſecundũ Io. de Platea in l.cum ſæpe. C. de ero. milit. ann. lib. 12.Bald.in c.1.de ſumma Trinit. & ſide Cath. col. 2. Iaſ.in d.l.conuẽtionem, Frãc. in c.ex parte 1.de appellat. Nell.in tract.ban.q. 25.Caſſan.loco cit.d.tit.des iuſtices nu.46.fol. 16.Grat.conſ.61.in princ. Boer.in deciſ. 179. & Par.in d.tract.in verbo.ſaluuſconductus,vbi etiam notat,quod ſi iſte habens ſaluumconductum capiatur,debet reſtitui in priſtinam libertatem, niſi morte ſaluſconductus expirauerit, vt declarat Io.Faber in § item ſi ad huc inſtit. de mand.Similiter Afflict. in cõſt.Regni,quæ. nu.3. ſub rub.de quæſtion. inter fiſc. & priuat.
33 dicit†quòd aduocatus fiſci non poteſt interuenire in receptione teſtium,in tortura, & inuotando, & allegat Pau.de Caſtro in l.minimè, & l.legis curſus.ff.de leg.& Bart.in l.cuſtodias ff.de public. iud. in l.poſtulauerint.§. quæſtionis.ff.de adulter. in l.2.C.de ſacroſanct.eccleſ. not.in c.2.& cap.paſtoralis,de iudic.& Bald.in l.nullum , & in l.ſi quando.C. de teſt.quia iudex debet deliberare remotis aduocatis, Idem Bald.in d.l. proximè verſ. deinde nota in alio, & non poſſet iudex habere conſilium aduocati ad diffinitiuam ſententiam,niſi ad ſe informãdum propter affectionẽ, quã habet ad cauſam:

immò reuelando committeret crimen falſi, & proinde iudicium præiudiciale non poteſt haberi cum parte, ſed colloquiale tantum, & inſormatiuum, vt tenet Bald. in l. cum quidam §. nō diſtinguemus in fine. ff. de arbitr. & tunc quando conſilium non eſt auctoritatis, per quod verbum Baldi dicit Scaglion. loco cit. quòd fiſci patronus poſſet interuenire ad hunc finē, quia eius cōſilium eſt auctoritatis, & interuenit pro Rege, qui poteſt eſſe iudex etiam in cauſa propria, ſecundū Alex. conſ. 34. in princ. vol. 1. & in eo nulla cadit affectio. Idem nu. 10. & ideo aduocatus fiſci abſentibus iudicibus poteſt ius

34 diceret† quia à principe eſt approbatus ratione officij l. 2. & l. reſtituendę in fine. C. de aduoc. diuerſ. iud & ita dicit Petr. Rebuff. in commēt. conſtit. Fran. tit. de recuſation. art. 7. glo. un. nu. 9. vol. 1. & idem firmat Carauita in ritu. M. Cur. 168. nu. 5. declarās hoc procedere, dūmodo id non faciat iure proprio, quia in ipſo nulla adeſt iuriſdictio, ſed vti cōſultor officialis, qui ſtat in capite; ad quem ſpectat abſente ſuo iudice ordinario, ſibi conſultorem eligere, & ideo in Regia Aud. Principatus citra, & in aliis ſemper obſeruatum extitit, quòd omnibus Auditoribus abſentibus fiſci patronus facit omnia pro Auditore, verum decreta non promulgantur, neq; ſententiæ, nec aliæ prouiſiones expediuntur ſolum cum ſua manu, ſed etiam requiritur manus præſidis per ſuperius dicta, & ita D. Carau. ſeruari in praxi teſtatur poſt d. num. 5.

35 Quartò nota† quod aduocati, & procuratores fiſci gratis tenentur aduocare, & procurare, vt in ritu M. C. 17. quia debent eſſe cōtenti eorū gagijs & ſtipēdiis à Rege cōſtitutis, vt no. in l. ſi quis. §. vtrum. ff. ad ſyllan. & ibi not. Bart. & Bald. & nunquam debetur præmium facienti actum ex neceſſitate officij, non ſpontè, idem Bald. in l. 2. C. de oper. libert. Ang. & Alex. in l. nulla macula. C. de delat. lib. 10. & Par. in tract. ſyndic. in verbo. premium nu. 4. ſimiliter nec poteſt aduocationem deſerere ſub prætextu ſalarij non ſoluti, l. 1. C. de aduoc. fiſca. & licet non debeat omittere vllam litem, non debet tamen per calumniam aliquam mouere, l. fiſci eod. tit. vt not. Saglion. in ritu M. Cur. 18. nu. 4.

36 aliàs tenentur † procurator. f. & aduocatus ad expēnſas, eaſq; ſoluere de proprio arg. l. ſuccurritur. ff. de excuſat. tut. & not. C. in quibus cau. tur. habent. l. non eſt. per Io. Fab. & ſequitur Boner. in ſing. 23. in ver. procuratores fiſcales, Item vlui de iure communi concremandi ſunt, quia in ignominiam principis redeunt delicta ab eius familiaribus commiſſa, vt in l. vniuerſis. C. vbi cau. fiſca. & facit quod habetur in Pſalmo 139. & 119. vt refert Grammat. in deciſ. ſacri Conſ. 40. nn. 21.

Quinto, & vltimò not. quòd aduocatus fiſci ne dū in cauſis criminalibus debet interuenire, aliàs

37 ſententia lata† contra fiſcum abſente eius aduocato eſt nulla, & ex integro cognoſcendum eſt, vt eſt tex. in l. non intelligitur. §. diuus, & l. ſi fiſcus alicui. ff. de iure fiſci, & glo. in l. 1. C. de ſentent. aduerſ. fiſc. lat. lib. 10. & Franc. de Parm. in tract. de priuileg. fiſci in 4. col. verſ. ſeptimus caſus eſt, & quod dictum e ſt in aduocato, procedit quoque in fiſci procuratore, ita glo. in d. §. diuus, & præfata procedunt quando ſententia eſt contra fiſcum, ſecus ſi pro fiſco, quia tunc valet abſentibus Aduocato, & procuratore prædictis ſecundum glo. in d. §. diuus, & Afflict. in annot. ritus M. Cur. 17. Verùm quoque in conficiendis prag. ſolet audiri fiſci patronus, vt not. in prag. per excellentem ſub rit. de ſenatuſcōnſ. Maced. & in prag. Regis Alphō

38 ſi 2. ſub tit. de cenſib. in fine, †quia vt dixi fiſci patronus in omnibus reginm fiſcum tangentibus audiri debet, vt in iur. allegatis, & in l. fiſcus. ff. de iure fiſci; Idq; fuit nouiter ſtatutum à Regio collaterali cōnſ. in quadam prag. ſub tit. de offic. Iuſtit. cuius cap. tenor eſt. Itē quòd gubernator, & Auditores pro tempore exiſtentes, nullatenus expediant cauſas, vel acta domi, ſed omnes cauſæ, & omnia decreta, tàm interloquutoria quàm diffinitiua, & omnes prouiſiones, in quibus aliquo modo poteſt agi de intereſſe fiſci, expediantur cum interuentu, & auditis Aduocato, & Procuratore prædictis, & ſi ſecus attentatum fuerit, omnia acta, & decreta, & prouiſiones ſint ipſo iure, ipſoq; facto nullæ, nulliuſq; roboris, & momēti, vt ſcribunt Frāc. Viuius in deciſ. Regiæ Audientiæ 31. in princ. & Carauita in d. prag. per excellentem. §. 1. num. 26.

Sed aduerte ibi circa illa verba, auditis Aduoca-

39 to, & procuratore prædictis, †quòd procurator fiſcalis ſine aduocato fiſci nihil facere poteſt, & è contra, vt in d. ritu M. Cur. 17. & habetur in prag. 36. Regis Ferdinandi 1. verſ. ſtatuentes in fine ſub tit. de offic. ſacr. Con. Id tamen Carau. ibi diuerſimodè intelligit, nam, vt inquit ipſe, procurator eget aduocato prō conſilio habēdo; Aduocatus verò pro præſentia, & ſollemnitate actus, & ideo procurator ſine aduocato quicquid facit, nihil agit, ſecundùm Bart. in l. 1. §. ſed ſi plures verſ. quarto quæro. ff. de exercito. Bald. in rub. C. eod. tit. & in l. cum ſententiam in fine. C. de ſentent. & Afflict. in conſtit. regni, vr vniuerſis. 7. not. & Caſſan. in d. tit. de ſ. droirz. rub 4. §. 7. nu. 29. Idem firmat Afflictus in cōſtit. præſides in 7. not. ſed aduocatus cērta

non.

non indigeat conſ. procuratoris, ſed tantũ eius
præſentia pro ſollemnitate actus, quia non niſi
in eius perſona poſſunt fieri inſtantiæ, replica-
tiones cauſarum, intimationes ſcripturarum,
& ſimilium, ſufficit ſi in eius præſentia faciat
quæ ſunt agenda, licet procurator fiſcalis con-
tradicat, vel aliter ſentiat, prout in ſimili tra-
dit Felin. in c. non poteſt col. 4. & 5. de re iud.
extra. & licet d. ritus eſſet in praxi obſeruan-
dus per nota. in 1. ritu, nihilhominus aliter pra
cticatur hodie, nam aduocatus fiſci etiam non
exiſtente procuratore in tribunali facit omnes
actus, & inſtantias neceſſarias in perſona tamẽ
procuratoris fiſcalis, & ita ipſe teſtatur in d. rit.
poſt nu. 4. Præfata autem vera ſunt in procura-
40 tore fiſci, quò ad aduocatum, † ſed quò ad iudi
ces Caſſan. loco cit. dicit, quod requiritur eo-
rum præſentia etiam cum conſenſu, quia ipſa
requiritur, vt actus reguletur, & poſſint contra-
dicere, & opponere, vt per Felin. in d. c. non po
teſt, & refert Carau. in d. prag. per excellentem
§. 10. nu. 23. Ideoq; non poteſt d. præſentia ſup
pleri per literas, ita Caſſ. d. §. 7. nu. 22. & idem
ſcribunt Bart. in l. 3. §. ſi pupillus. ff. de tute. Io.
Bapt. de Sancto Seuer. in repet. l. omnes populi
6. q. princ. q. 27. ff. de Iuſtit. & iure, & Archid.
in c. 2. 65. diſtinct. & in Regno generaliter fuit
conſtitutum debere officiales perſonaliter ſer-
uire, vt in c. Regni, item quòd prædicti officia-
les, & in prag. Regis Ferdinandi, prudentia re-
rum, & prag. Caroli V. item mandamus, & la-
tè ſcripſi infra in tit. de reſidentia officialium
41 nu. 3. Sed Clarius dic † quòd ſi tractatur de his
quæ iuſtitiam concernunt, vt eſt, inferre tortu-
ras, expedire cauſas, & ſimilia, & tunc licet eo-
rum præſentia requiratur, vt ſupradixi per d. l.
2. C. ſi aduerſ. fiſcum & l. ad fiſcum. C. vbi cau.
fiſc. & d. prag. incip. item quod gubernator. Af-
flict. in d. conſtit. præſides, & conſtit. quæſtiones
in 2. not. & Carauita in d. prag. per excellentẽ
in princ. nu. 16. Non tamen requiritur conſen-
ſus, quia ſi ipſi contradicunt, iudices non ten-
terẽtur eos ſequi, ſed ſuo prouidebunt capite,
qui deinde reddituri ſunt rationem adminiſtra
tionis in ſyndicatu iuxta tex. prag. Regni, Re-
giæ dignitati, & declarat Franc. Vin. in deciſ.
Regiæ Audientiæ 37. nu. 9. Si verò tractatur de
aliis, vʒ. de gratia alicui facienda, quæ non di-
citur fundari ſup. iuſtitia mera, vel de electione
nunciorum, aut ſeruientium regiorum, vel ex-
peditione alicuius commiſſarij deſtinandi, &c.
& tunc, cum iſta debent fieri in præſentia præ-
dictorum, quæ requiritur ad opponendum, non
pro ſollemnitate actus, præſentia cum conſen-
ſu, & conſilio eſt neceſſaria, & ita in praxi ob-
ſeruari tradidit Carau. loco cit. poſt nu. 4.

42 Item quemadmodum Iudices M. Curiæ † ha-
bent iuriſdictionem, vt tradunt Afflict. in cõſt.
Regni, Iuſtitiarij non per calendas in 2. not. in
fine, & D. Vincent. de Franchis in deciſ. 143.
nu. 8. pariter iſti prouinciales Auditores, vt in
d. prag. pro minori, & in aliis ſub tit. de offic.
Iuſtit. & ſicut Regens d. iudicibus tenetur cau-
ſas committere, ità iuſtitiarij ſuis Auditorib.
vt not. in conſtit. ſtatuimus in princ. & in d.
prag. pro minori, & in prag. Card. Pacechi in-
cip. Philippus verſ. in primis, & tradunt Afflic.
in conſtit. Regni pacis cultum in 5. not. nu. 47.
Carauita in ritu M. Cur. 115. nu. 2. & D. de Frã
chis in d. deciſ. nu. 8.
Item ſicut Iudices Magnæ Curiæ abſente eius
43 Regente † ſententias diffinitiuas, vel interlo-
quutorias ferre nõ poterant, ita iſti Auditores
abſq; Iuſtitiarij præſentia, vt dicit Afflict. in
conſtit. cũ noua in 3. not. ſimiliter abſentib. Re
gente M. Cur. & prouinciæ Iuſtitiario, Iudices,
& Auditores curiam regere nõ poterant, vt di-
cit idem Afflict. in conſt. Iuſtitiarij non per ca-
lendas per illum tex. in 2. not. quia iſti ſunt Iu-
ſtitiariorum conſultores, & aſſeſſores, qui non
habent iuriſdictionem, vt in l. metum. §. ſed li-
cet. ff. quod metus cauſa, & in auth. ad hoc de
iudic. vt per Dec. in l. 1. in princ. ff. de offic. aſ-
ſeſſ. ſed aduerte, quòd licet prædicta de iure cõ-
muni poſſint procedere, quia ſententiæ ſunt fe-
rẽdæ à præſide, vt per glo. in d. l. 1. in fine, aliàs
ſententiæ latæ per aſſeſſores nõ valent, niſi eas
proferant ex delegatione à præſidẽtib. expreſ-
sè facta, vt ſcribit Bal. in ſua pract. Iudic. in tit.
de iuriſdict. quæſt. 9. nu. 1. Nihilominus aliter
in praxi obſeruatur: Nam iudices Magnæ Cur.
proferunt ſententias abſente locumtenente, vt
in conſtit. ſtatuimus in princ. facit glo. in l. cũ
ſentẽtiam. C. de ſentẽt. & interloquutor. omn.
iud. & tradit idem Afflict. in conſtit. Iuſtitiarij
non per calendas in fine 2. not. ita, & alij Iudi
ces, & Auditores abſente Iuſtitiario, vel capita-
neo proferunt ſententias, vt obſeruari teſtatur
Carauita in ritu M. Cur. 64. nu. 2. quinimò te-
nentur cauſas expedire in tribunalibus Regiæ
Audientiæ, & in omnibus audire procuratorẽ,
& fiſci patronum, vt in prag. 6. caſu. 23. & tra-
dit Franciſ. Viuius in deciſ. Regiæ Aud. 37. nu.
1. & Iuſtitiarius prouinciæ non habet votum
exiſtentibus Auditoribus in votis contrarijs,
qñdo tractatur de inferenda tortura, vel ſimili
caſu. Nam tunc debent conſulere proregem, vt
in prag. Cardinalis ſequuntini incip. Carolus
V. &c. Magnifici viri Regij Conſiliarij fideles
dilectiſſimi, ſub tit. de offic. Iuſtit. Iſti n. habẽt
iuriſdictionem virtute eorum commiſſionis Re
giæ, vt patet in d. prag. item quòd gubernator,
&

& in prag. Don Peraſanni de Ribera incip. Magnifici viri, Regij conſiliarij fideles dilectiſſimi ſub tit. de offic. Iuſtit. & in d. prag. pro minori, & tanquàm cauſarum commiſſarij habẽt abſq; dubio iuriſdictionem, ſicut Iudices M. Curiæ, & Regij conſiliarij, vt tradũt Abbas in c. 1. col. 4. de iudic. & Marcus Mantua lib. 5. obſeruat leg. obſeruat. 42. in princ. & ſcr ipſi in tract. de magiſtrat. in tit. de ſacro Reg. conſ. num. 3. ſimiliter poſſunt regere curiam abſque Regente, & Iuſtitiario, vt in d. prag. Don Peraſanni incip. Magnifici viri, &c. ſemo informati, ſub tit. de offic. iuſtit. & tradit Carauita in ritu Magnæ Cur. 64.

44 Item ſicut Iudices Magnæ Cur. Vic. † ſolebant diſcedere, & tunc Magiſter Iuſtitiarius, ſeu eius locumtenens poterat iudicare cum duob. aut vno iudice, vt in d. ritu item quòd in curiis ipſis, &c. ita iſti Auditores prouinciales quotidie equitabant per prouinciam, & tunc cum præſide poterat vnus tantum iudicare, vt tradunt Lucas de Penna in l. nihil col. 2. verſ. ſecundo quęritur. C. de pal t. ſacr. largit. lib. 12. & Bart. in l. 1. nu. 1. ff. de offic. conſ. quia iſti Auditores ſunt inſolidum, eorumq; officium eſt auctoritate, & vtilitate publicum, quo caſu, per d. l. 1. cuilibet inſolidum competit adminiſtratio, quia etiam ita ſeruabatur in M. Curia per d. tit. & publicatum in Magna Curia, omnes legat, vt dicunt Afflict. in conſtit. Regni grandis vtilitas nu. 15. verſ. quid ſi iſta publicatio, & Alex. Rom. in prag. Regni 1. nu. 59. ſub tit. de blaſphemia: licet hodie non poſſint diſcedere abſq; licentia Viceregis, vt ibi dicit Carauita: prædicta autem procedunt, quando ille Auditor præſens in tribunali eſt commiſſarius cauſæ, aliàs ſi commiſſarius eſſet ille abſens, deberet eius aduentus expectari, cùm de cauſa fuerit informatus, ſecundum tex. in d. l. 1. niſi abſentia eſſet longa, quoniam tunc per præſentem cauſa poſſet expediri, non autem alius eſſet ſubrogãdus loco abſentis, vt ibi dicit Bar. nu. 3. per l. ſi longius. ff. de iudic. & ita quotidie praticatur, & cauſa committitur alteri Auditori collegæ, niſi aliter ſentiret fiſci patronus, vt ſcribit Carauita in d. ritu. 63. in fine: hodie tamen iſti Auditores ſimiliter non poſſunt diſcedere abſq; Viceregis licentia, vt in prag. 8. de offic. iuſtit. & ſcribit Viuius in deciſ. 37. nu. 14. & 15.

45 Item ſicut Magna Curia † non debet ſe intromittere in cauſis, quæ ſpectant ad Baiulos, & iudices pedaneos, vel alterius inferioris tribunalis, vt ſtatuit Rex Robertus in d. cap. Regni iniunxit nobis vbi Niger, & latè Marinus Freccia lib. 1. de ſubfeud. in tit. de offic. Mag. Admirati maris: ita iuſtitiarij regionum non poſſunt cognoſcere de cauſis ciuilibus ad baiulos ſpectantibus, niſi data negligentia ipſorum, vt in conſtit. iuſtitiarij nomen, & nominam vbi per Doct. & niſi eccleſiæ, vel eccleſiaſticæ perſonæ, pupilli viduæ, & miſerabiles iuſtitiarij forum elegerint, vt tradit Afflict. in conſtit. ſtatuimus 2. col. 4. vbi declarat, & habetur in cap. Regni, quia nulla, vbi Niger nu. 8. facit l. vnica. C. quando imper. inter pup. & uid. & debet hoc caſu allegari perhoreſcentia, vt per Afflict. in d. conſtit. ſtatuimus, & Nig. in c. Regni ſub tit. de violentiis.

46 Et aduerte, † quòd priuilegium d. l. vnicæ. C. quando imper. & d. conſtit. ſtatuimus. ſ. electionis fori conceſſum vt ſupra viduis pupillis, &c. competit etiam pauperibus, idq; ratione d. l. vnicæ, & conſtit. ſtatuimus, in quibus locis habent præfatum priuilegium miſerabiles perſonæ inter quas connumeratur pauper, vt ſcribit Rebuff. in commentar. conſtit. Regni Franciæ in tract. de ſentent. & prouiſ. art. 2. glo. fin. in princ. & Couarr. lib. pract. quæſt. cap. 6. verſ. 2. ſubſequitur caſus, & propterea dũ Portia Acciana de terra Balneoli petebat in M. Curia aſſecurari pro eius dotibus in forma ſuper bonis ſtabilibus, quæ fuerant ſui viri, poſſeſſis per tertios poſſeſſores, ſtante vrgentia ad inopiam d. ſui viri; Comparuit Comes Montellæ vtilis Dominus d. Terræ, & petiit d. cauſam remitti ad ſuos officiales, cum omnes eſſent ſui vaſſalli, & ſic fuit cauſa remiſſa per M. Curiam, à qua fuit appellatum, & per ſacrum conſilium M. Cur. ſententia reformata, & prouiſum, quod prædicta cauſa remaneret in d. M. Curia in anno 1584. Io. Baptiſta de Ferrariis actuario, ſtante ſupradictæ actricis paupertate, & etiam prætenſa viduitate, ex quo dicta actrix erat quoq; reputanda vidua, cum habebat virum pauperem, decrepidum, & penitus inutilẽ, propter quam rationem priuilegium cõceſſum viduis extenditur ad huiuſmodi mulieres habentes viros inutiles, glo. eſt not. in l. fin. in verb. orbitates. C. de plagiar. & ibi Bald. in primo not. & in verb. & ex hoc, Barbat. in addit. Bald. in d. l. vnica in verbo. miſerabiles. Iaſ. in l. ſi is qui pro emptore nu. 185. & ſeq. ff. de vſucap.

47 Similiter non poſſunt cognoſcere † de cauſis ſpectantibus ad terrerios, niſi per viã denegatæ iuſtitiæ, Hinc remitti non debet Vaſſallus Baronis eius officialibus, vbicunq; iniuſtè uaſſallus ipſe vexatus reperiatur, & conſequenter vbicunq; in proceſſu non appareat delinquens, Carauita in ritu M. Cur. 235. ſub nu. 10. & ita multis vicibus fuit obſeruatum in Magna Curia Vicariæ, & in Regia Audientia Apuliæ in

ann

anno 1582. vt dicit Viuius in deciſ. 237. in
princ. vbi etiam dicit quòd aliquãdo alios vaſ-
ſallos recurrentes ad Regiam Audientiam per
viam oppreſſionis, & grauaminis, ſeu electio-
nis fori, licet foret locus abſolutioni, & remiſ-
ſioni remictendo officialibus baronum, apponit
Regia Audientia clauſulam in decretis, vt offi-
cialis ipſe procedat ſuper abſolutione inquiſi-
torum carceratorum, qui remictuntur, & ita
alias obſeruauit in variis cauſis Regia Audien
tia Barenſis in anno 1589. & ſeq. vt refert Vi-
uius in d. deciſ. Aut per viam neglectæ iuſtitiæ,
quo caſu Iuſtitiarius poteſt facere comminatio
nem, vt cauſam expediat infra aliquem termi-
num, aliàs quòd cauſam ad ſe aduocabit, vt in
cap. Regni quorundam, vbi Niger nu. 2. & in
cap. Regni iniunxit nobis nu. 22. & nu. 23. di-
cit d. cap. eſſe contra prouinciales Auditores,
qui dicunt in primis cauſis habere iuriſdictio-
nem cumulariuè cum dominis terrarum, ex
quo expreſſe ibi Iuſtitiarius cognoſcere pro-
hibetur, & ſic priuatiuè per illa verba, te nulla-
tenus intromictes, vt per Felin. in cap. cæterum
col. 3. de iudic. & Ang. in l. teſtamenta. C. de
teſtam. & patet in pra. Regni incip. Ferdin, &c.
Illuſtriſſimo huius Regni, &c. ſub rub. prag. ſu-
per primis cauſis, &c. niſi vt dixi ex cauſa dene
garę, vel retardatæ iuſtitiæ, ſicut Magna Curia
48 ſolet facere d. comminationem, † & in decre-
to ponere, pro vt præſenti decreto aduocatur,
vt in conſtit. Iuſtitiarij nomen, vbi Doct. & in
conſtit. officiorum, & tradunt Paris in tract.
ſyndic. in rub. de exceſſ. baron. §. excedunt col.
3. Abbas in d. cap. cæterum col. 2. extra de iud.
Afflict. in conſtit. Regni ſtatuimus, & in cõſtit.
cauſas alias in 4. not. & in d. conſtit. Iuſtitiarij
nomen nu 34. & 36. & Paris in tit. de modo, &
forma ſyndic. §. qualiter, & in verb. negligen-
tia in princ. & Grammat. in voto 28. & ita ſer-
uari in praxi teſtatur Niger in d. cap. quorun-
dam in fine. Hinc dicitur in Regia prag. 14.
incip. contingit plerunq; in 1. caſu, tit. de offic.
mag. Iuſtit. quòd inquiſiti, & capti per Magnã
Curiam, vel per aliquam ex Regiis Audien-
tiis Regni debent remicti ad eorum iudices cõ
petentes cum comminatione, quòd cauſam in
fra menſem expediant, aliàs ſi infra d. tempus
cauſam terminare neglexerint, pôt, & deberet
Magna curia, vel Regia Audientia, per quam
cauſa fuit remiſſa, in ea procedere, & expedire
debitas, & oportunas prouiſiones, & in d. prag.
14. caſu vltimo dicitur, quòd ſi iudices inquiſi-
tos ad eos remiſſos, vt iudices competentes de
bita pœna non punirent de cætero eis modo
aliquo non eſſet facienda remiſſio. Imò tam
Magna Curia, quàm Regiè prouinciales Au-
dientiæ in decreto remiſſionis cauſarum baro-
nibus, & aliis officialibus tenentur apponere, &
ſtabilire terminum, infra quem barones ipſi de
bent ſubditos à carceribus remictentium ex-
trahere, & recipere copiam proceſſus, quo ter-
mino elapſo procedi poſſet, & deberet per d.
Reg. Curiam, vt dicitur in prag. 1. in tit. de re-
miſſion. cauſarum, & licet ita fuerit obſeruatũ
in multis Regiis Audientiis, tamen Franciſcus
Viuius Regius Auditor apponere etiam ſole-
bat in decreto remiſſionis, vt officialis, cui cau-
ſa remiſſa foret certioraret quoq; Regiam Au
dientiam de exitu cauſæ ſtatim prolata ſenten
tiã, vt ipſe dicit in deciſ. Regiæ Audiẽtiæ 208.
nu. 8. & 9. vbi etiam dicit quòd non poteſt Ba-
ronib. habentibus ſecundas cauſas commina-
ri ſub pœna aduocationis, vt cauſas infra ali-
quem terminum expediant, & idem tradũt Io.
Vincent. Anna. in ſing. 269. & ibi D. Fab. de An
na in addit.
49 Et aduerte, † quòd nec Regia Audientia ab al
tera poteſt cauſas euocare, cum par in parem
non habeat imperium l. nam & magiſtratus. ff.
de arb. l. ille à quo §. tempeſtiuũ. ff. ad trebell.
Sic parlamentum ab altero non euocat, cum
vnum maius imperium altero nõ habeat, vt tra
dit D. Nicol. Boer. in tract. de auct. magni cõſ.
in addit. ad monta igne in 2. addit. fol. 40. Qui-
50 nimo † in Regno Franciæ ſeruatur, quòd nec
Parlamentum cauſas coram balliuis, vel ſene-
ſcallis indeciſas aduocat ſine literis Regis cũ
illa ſint maximi imperij. Ideo Rex ſibi reſerua
uit, iuxta not. in l. imperiũ. ff. de iuriſdict. omn.
iud. & in conſtit. ea quæ ad decus, nec eſt ſolitũ
ibi fieri, ideo bonum eſt argumentum à ſolitis,
l. ſi quis donaturus. ff. de vſufr. l. certi. §. ſi num
mos, vbi Iaſ. ff. ſi cert. pet. pro vt in ſimili decla-
raui. d. conſtit. ea quę ad decus in tract. de mag.
cap. 5. nu. 26. & 27. Hoc tenet expreſſè Boer. in
d. tract. de præeminentia Magni Conſ. fol. 39.
& D. Montaigne. fol. 60. Sic nec à generalibus
Montiſpeſſulani, cum tantã poteſtatem habeãt
in cauſis eiſdem commiſſis, quantam D. de
parlamento, & exempti ſint à parlamentis, &
cauſæ illorum, vt ſatis patet in ordin. genera-
lium, & arreſto, Mag. Conſ. Item prohibiti
ſunt conſiliarij tenẽtes requeſtas palatij Pariſ.
ne euocent, & de cauſis cognoſcant ſine literis
de committimus à Principe emanatis, ordin.
Reg. Ludouic. 12. ita cauetur primò publicatis
artic. 22. Item Gubernatores prouinciarum,
ſeu vicegerent. Regis, vt in ordin. eiuſdem art.
70. & refert prædicta Pet. Rebuff. in repet. l.
quod iuſſit in 2. not. nu. 75. & ſeq. dicit tamen
nu. 78. quòd de ſtylo Parlamẽtum Delphinale
cauſas euocat indeciſas coram ſeneſcallis, &

balliuis, vel alijs iudicibus. vt licet videre per
Guid. Pap. in deciſ. Delphin. q. 440. vtrum prin
ceps, & in tract. de reſcript. verſ. princeps.
51 Itẽ, quia in Regno † de cauſis minimis cogno-
ſcit Curia ex non ſcripto, vt tradunt Afflict.
in conſtit. pacis cultum in 5. not. nu. 47. & Ca-
rauita in ritu. M. Cur. 115. in 1. not. & in ritu.
187. ſicut Regens id facit ſine conſilio judicũ,
ita iuſtitiarij prouinciarũ, & capitanei terra-
rum ex proprio iudicio iſta expediunt, & de-
terminant, niſi dubium aliquod occurreret in
iure, vel factum eſſet valde intricatum, quoniã
tunc ad iudices, & aſſeſſores remittunt, & ibi
etiam ponit caſus iſtos nu. 2. poſt Afflict. in d.
conſtit. pacis cultum nu. 47.
52 Item bannitus, † qui eſt contumax in Magna
Curia, vel in Regia Audientia. Si eſt captus
viuus, debet præſentari Magnæ Curiæ, aut Re-
giæ Audientiæ: Quæ tantum poſſunt expedi-
re cauſas indultus, & dare præmium capienti
iuxta Regiam prag. 1. de exulibus, non alio ca-
pitaneo Regio, vel Baronali, niſi eſſet bannitus
contumax in curia illius capitanei, quia tunc
etiam ipſa curia poſſet capientem declarare in-
dultatum, ita hanc practicam late ponit, & de-
clarat Carauita in d. prag. 1. de exulibus num.
49. 50. 51. & ſeq.
Item ſicut M. Curia non poteſt componere in cri-
53 minalibus † quando de iure venit imponenda
pęna mortis naturalis, vel ciuilis, aut abſciſſio-
nis membri inconſulto Prorege, vt in prag.
Cæſareæ Maieſtatis Caroli V. de Auſtria, in-
cip. & quia facilitas ſub tit. de cõpoſit. & ſcri-
bit Niger in cap. Regni exercere volentes nu.
20. ita, & Regia Audientia, vt in prag. 6. incip.
pro bona §. item quòd gubernator ſub tit. de
offic. iuſtit. vbi quoq; fuit conſtitutum quòd in
caſibus, in quibus ipſi Regiæ Audientiæ eſt per
miſſum componere, facere debeãt compoſitio-
nes in Audientia, & in banca cum præſentia,
& interuentu Aduocati Fiſcalis, & in præſen-
tia magiſtri cameræ, & actuarij, & aliter factæ
ſunt ipſo iure nullæ, & inualidæ, vt ſcribit Ca-
rauita in ritu M. Cur. 273. nu. 4. & hæ compo-
ſitiones debent ſcribi in libro prouentuum ip-
ſius Curiæ. vt eſt in Magna Curia per perce-
ptorem ipſius, qui tenet librum compoſitionũ,
vt in prag. 11. §. itẽ vogliamo il primo, & prag.
30. §. item vogliamo il 6. de offic. mag. Iuſtit. &
in Regiis Audientiis ſunt deputati actuarij,
qui tãtũ d. librum faciunt, & conſeruant, ſed
aduerte, quòd licet in d. §. item vogliamo, ordi-
netur, quòd ſcripta compoſitione in lib. prouẽ-
tuum M. Curiæ, qui fit per perceptorem, in ea-
dem poſt compoſitionem ponatur manus Regẽ-
tis, Iudicum, & Aduocati fiſcalis, tamen in Re-
giis Audientiis id non ſeruatur, quia compoſi-
tiones omnes fiunt per decreta, quæ firmantur
per manus officialium, & deinde annotantur
per actuarium in lib. prouentuum, & ita ſerua-
ri in praxi teſtatur Carauita in d. ritu. 237. in
3. not.
Item Magiſter Iuſtitiarius, & Iuſtitiarij prouin-
54 ciarum † cognoſcunt deportatione armorum,
Afflict. in conſtit. Regni intentionis nu. 58. &
ad eos ſpectat dare licentiam portationis ar-
morum, licet fuerit reſeruata Imperatoriæ cel-
ſitudini, quia omnia noſtra facimus, quibus à
nobis impartitur auctoritas, l. 1. §. cumq; C. de
vet. iure enucl. & ita ſe habere communem in-
terpretationem Doctorum refert Afflict. in
conſtit. Caſtellanis nu. 4. ſub rub. vt Caſtellani
mittant ſeruientes armatos pro curia, ſed ad-
55 uerte † quòd non poſſunt M. C. & Regiæ Au-
dientiæ, vel alius officialis declarare pœnam
arbitrariam reſeruatam Regiæ Maieſtatis ar-
bitrio, vel eius locumtenentis, vt tradit Afflict.
in conſtit. ſi damna clandeſtina nu. 53. ſub rub.
de homicid. clandeſt. facit tex. in l. ſeruus ſi hæ-
redi. ff. de ſtatu liber. in verſ. perſonæ. & tradit
Barbatia in c. ſanè il 2. de offic. delegati.
Item Iudices Magnæ Curiæ, & alij Regij Audi-
56 tores † tenentur ſtare ſyndicatui, vt in prag.
Regiæ dignitati de ſyndic. offic. hoc tamen in-
telligendum non eſt de omnibus ſententiis ab
eis promulgatis, ſed tantum de illis, quarũ fuit
commiſſarius electus, vt conſuluit Gramma.
conſ. crim. 54. in Chriſti nomine, & ita fuit ob-
ſeruatum in Regia Audientia Apuliæ in anno
1584. vt refert Viuius in deciſ. 37. nu. 9.
Ex his itaq; clare patet poteſtatem Regiarũ Au-
dientiarum eſſe equalem ipſi M. Curiæ, adeò
quòd etiam Regiæ Audientiæ cognoſcant de
illis cauſis, quas cognoſcit Magna Curia Vica
riæ ex priuilegio, & eamdem iuriſdictionem
in cauſis ciuilibus, & criminalibus habeant,
quam Magna Curia, cum omnibus præeminẽ-
tiis ſpecialiter conceſſis Magnæ Curię, vt ſcri-
bit Carauita in ritu. M. Cur. 232. n. 5. & in ritu
54. & id clare patet ex infradicendis.
57 Nam Magna Curia † dicitur caput aliarũ cu-
riarum Regni, vt dicit Andreas in conſtit. Re-
gni ſi quis in poſterum poſt nu. 25. ſub rub. de
defenſ. impoſit. Hinc primò, quod ſeruat Ma-
58 gna Curia † id omnes aliæ curiæ ſeruare debẽt
vt in cõſtit. Magnæ Curiæ in princ. facit §. vlt.
in fine inſtit. de ſatiſdat. eiuſq; ſtylus, & ritus
etiam ſi eſſet iuri contrarius eſt ſeruandus in
cæteris Regni tribunalibus, vt ſcribunt Cauen
ſis, Scagilon. & Carauita nu. 3. & 4. ſuper 1. ritu
Magnæ Curiæ, id tamen procedit, quia fuit cõ-
firmatus auctoritate Reginæ Ioannæ Secũdæ,

vt

vt in proem. rit. incip. Ioāna Secūda Dei gratia Hungariæ, Hieruſalē, & Siciliæ. &c. ad hoc. n. vt ſtylus, ſeu ritus alicuius curiæ ſit ſeruandus in cauſarum deciſione, requiritur, quòd ſit cōfirmatus auctoritate ſuperioris mediante ſua aliqua conſtitutione, vt tradit Alberic. de Roſate in dictio. ſuo in verb. curia, & refert Grāmat. in deciſ. 36. nu. 20. ſic ſtylus Curiæ Rom. non extenditur ad alia loca, niſi per legem id ſit expreſſum, vt dicunt Romanus conſ. 367. nu. 9. & Crauetta conſ. 121. num. 8. vol. 1. prædictus autem ritus eſt ſeruandus in cauſarum determinatione, non autem in earum ordinatione, quia quælibet Curia Regiarum Audientiarum, & aliarum habet ſuos ritus, & mores ſecundum Andream in d. conſtit. Si quis in poſterum col. 5. & ita declarat excellens Barth. de Capua in quadam ſua apoſtilla in conſtit. Regni, in pecuniariis, & licet Magiſtratus, qui non habet poteſtatem legis condendæ, ſtylum contrarium iuri introducere non poſſit, vt tradunt Alex. in conſ. 36. in fine lib. 2. & Decius in rub. de conſuet. col. 3. & in conſ. 677. in fine, tamen poteſt inducere ſtylum, qui dumtaxat concerneret modum, & ordinem procedendi, ita Alex. conſ. 65. in fine lib. 2. & conſ. 140. col. 1. lib. 6. quia hoc caſu dicitur agi de modico præiudicio, vt per Socin. conſ. 36. col. 3. circa med. & Aymon. Crauet. in tract. de antiq. tempor. in 4. par. poſt nu. 36. & ſcripſi in tract. de variis iuris deciſ. in tit. de ſtylo Curiæ nu. 9. & ſeq.

59 Secundò Magna Curia Vicariæ habet † arbitrium torquendi ex proceſſu informatiuo delinquentes famoſos, ſeu latrones inſignes, diſrobatores ſtratarum, incendiarios, violentes raptores, & committentes grauia delicta, contra quos laborat infamia, vt in cap. Regni Regis Roberti, incip. ſi cum ſceleratis, vbi Niger, & declarant Grammat. deciſ. 34. nu. 30. & 31. in conſ. 44. nu. 4. & 5. & conſ. 64. nu. 2. & ſeq. & Dom. Vincent. de Franchis in deciſ. ſacri cōſ. 143. quia propter terribiles caſus licitum eſt leges tranſgredi: ita ſcribunt Afflic. in deciſ. 391. fuit dubitatum, & in conſt. Regni ſuper ſinciſionibus col. 7. & 8. & Grammat. d. conſ. 64. & ideo Magna Curia tali præeminentia vti non poteſt contra homines bonæ famæ de aliquo delicto non notorio inquiſitos, idem Afflict. d. deciſ. 391. & in conſtit. duram, & diram in fine, vel contra Neapolitanos, qui habent ex priuilegio, vt non poſſint torqueri, niſi datis defenſionibus, vt dicit Niger in d. c. Regni ſi cū ſceleratis nu. 8. & hac de cauſa Iudices Magnæ Curiæ debent obtinere Regiam diſpenſationē, aliàs non poſſunt illam inferre Neapolitanis, vt quotidie ſeruatur: Sed aduerte quòd licet d. præeminentia fuit conceſſa tātum d. Magnæ Curiæ, non aliis arg. l. cum prætor. ff. de iudic. glo. in cap. non ne extra. de præſumpt. Gram. d. conſ. 64. num. 4. vnde alij officiales, & iudices inferiores debent ab ea abſtinere, nec torquere ex proceſſu informatiuo, aliàs tenerentur in ſyndicatu, vt ſcribit Paris de Puteo in tract. ſyndicat. in verb. tortura. §. & an ſi quis dixerit col. fin. Nihilominus omnes Regiæ Audientiæ habent d. præeminentiam torquendi delinquētes ex proceſſu informatiuo, vt ſcribit Franc. Viuius in deciſ. 143. nu. 7. & ea vti debent cum licentia Viceregis Regni, vt in prag. fin. de offi. mag. iuſtit. Carauita in ritu M. Cur. 54. & in ritu. 259. in 2. not. dicit quòd aliquæ Audientiæ illā habent per ſex menſes à collaterali cōſilio, & aliquæ ex longo vſu, & conſuetudine, & ideo parum curant de præd. licentia Viceregis, & nouiter prædicta præeminentia Magnæ Curiæ fuit conceſſa pro vno anno Iuſtitiariis cum comminatione, vt in fine obtinere debeāt ipſius prorogationem, aliàs finito anno ea vti non poſſunt, vt in d. prag. fin. de offic. Mag. Iuſtit. & refert Carauita in ritu M. Cur. 295. poſt nu. 10. verſ. nouiter. Poſtremo circa hoc aduertendum eſt quòd aliquando Vicereges huius Regni concedunt hanc præeminentiam etiam baronibus eam petentibus, vt copioſè docuit elegantiſſimus Iureconſ. D. Iulius Cæſar Comus in ſuis addition. cap. 12. practicæ criminalis Mag. Cur. præfatæ & ſcripſi infra in tit. de literis commiſſional. nu. 26.

60 Tertiò Magna Curia † dumtaxat habet cognoſcere de crimine læſæ maieſtatis, & idem eſt in aliis Regiis Audientiis, quando accuſator ibi eliget accuſare huiuſmodi delinquentes, vt in conſtit. Regni ſtatuimus, vbi id not. Andreas, & Afflict. in 3. not. & ideo alij inferiores iudices, & officiales baronum de illo cognoſcere non poſſunt, quia Rex Regni in conceſſione ſolita fieri baronibus de mero, & mixto imperio in ſpecie ſolet ſibi reſeruare cognitionem d. criminis læſæ maieſtatis, falſæ monetæ, & hæreſis vt in conſtit. pœnam eorum nu. 26. ſub rub. de bann. & foriud. & prædicta ſemper reſeruata intelliguntur, dummodo conceſſa expreſsè non appareant per tex. in c. cū M. Ferrarienſis vbi Bald. de conſtit. in c. vnico. quæ ſint reg. in c. Fœlicis de pœnis lib. 6. latè Montelion. in praxi arbitr. p. 4. nu. 316. & ſeq. fol. 169.

Quartò Magna Curia tantum poteſt cognoſcere
61 de feudis † quaternatis, vt not. in conſtit. Regni ſtatuimus, Andreas in c. 1. de controu. feu. apud par. term. & in conſtit. Iuſtitiarij: de feudis autē planis cognoſcit Iuſtitiarius prouinciæ, vt di-

citur in conſtit. præſides, & tradunt Moderni in c. 1. apud quem, vel quos: habet tamen ex priuilegio Audientia Idruntina poteſtatem de vtroq; cognoſcendi, & determinandi, & capta fuit informatio, & rata habita fuit reſpectu ipſius poteſtatis procedendi, & iudicandi ſuper ipſis feudis, vt teſtatur D. Marinus Freccia lib. 2. de ſubfeud. in tit. de differenc. feud. quater. nu. 8. fol. 239. in antiquis; & dicūtur feuda quaternata, quæ ſunt ſcripta in quaternionib. Regiæ Curiæ, vt dixit. Andr. in d. c. 1. de controu. feudi apud par. Item omnia caſtra, & omnes terræ, vbi ſunt vaſſalli dicuntur feuda quaternata, vt declarant Andreas, & Afflict. in d. c. t. Item omne feudum per quod præſtatur ſeruitium Regi ſecundum Andr. loco cit. & quibus modis accipiātur feuda quaternata, & quæ ſint plana, & in quo differant, vide Afflict. in conſtit ſtatuimus col. 2. & in deciſ. ſacri conſ. 282. & D. Marin. Frecc. lib. 2. de ſubfeud. in d. tit. de different. feud. quater. &c. Hodie verò prædi-
62 ctæ cauſæ † feudales non tractātur per M. Cur. ſed per ſacr. conſ. quando inter partes eſt quæſtio, nec adeſt fiſci intereſſe, & quādo inter partes, & adeſt fiſci intereſſe per Regiam Cameram ſummariæ vt prouiſum fuit per Reg. prag. ſub tit. de offic. ſacr. conſ. prag. 3. incip. deficiente, & 36. & 37. incip. quoniā, & ſcribunt Frec. in tit. de offic. Mag. Cur. & Carauit. ſup. ritu M. Cur. 50. in fine, & nouiſſimè id fuit conſtitutū per D. Proregem Regni Ducē Oſſuni mediante ſua prag. qua fuerūt diſtinctæ, & definitę qualitates cauſarum ſpectantium ad Regiam Cameram ad ſacrum conſilium, & ad Magnā Curiam, vt not. D. Vincent. de Franchis in deciſ. 332. & in prouinciis dumtaxat per Audientiā, Idruntinam, vt teſtatur loco cit. Marinus Freccia in tit. de differ. nu. 8.
63 Quinimò Magna Curia dumtaxat † poteſt cognoſcere de cauſa ſpretæ deffenſæ, non autem camerarij, vel baiuli, quia iſti ſunt penitus iudices incompetentes in d. cauſa, ſed competentes ſunt Magiſter Iuſtitiarius, & quoq; Iuſtitiarius prouinciæ, in qua fuit impoſita defenſa, & non alij officiales, vt expreſsè habetur in conſtit. Regni fidelium noſtrorum ſub rub. de defenſ. impoſit. ab official. & in c. Regni terrerij, ſub tit. de terreriis: & ita concludunt Afflic. in d. conſtit. 8. not. Sebaſt. de Nap. & Niger in d. c. Regni terrerij. dicit quòd capitanei, & alij Barones, qui habent à Rege merum, & mixtū imperium nō poſſunt cognoſcere de ſpreta defenſa, quia certi ſunt iudices conſtituti in d. cauſa, & licet generaliter aliis concedatur merum, & mixtum imperium non videtur propterea derogatum ſpeciali iuriſdictioni conceſſæ Magiſtro Iuſtitiario, & Iuſtitiariis prouinciarum in d. cauſa, quia generalis conceſſio meri, & mixti imperij facta Baroni, non tollit d. iuriſdictionem ſpecialiter ſupradictis cōceſſam, vt per Andr. & Afflict. in conſtit. Regno ea quæ ad de cus. Quotieſcunque. n. eſt ſpecialiter prouiſum ſuper aliquo, nō venit illud ſub generali conceſſione. l. alimenta. §. baſilice. ff. de alim. & cibar. leg. & quòd d. iuriſdictio ſpretæ defenſæ ſit ſpecialiter cōceſſa d. M. Iuſtitiario, & Iuſtitiarijs prouinciarum habetur in cōſtit. Regni fidelium noſtrorum, & in d. cap. terrerij, vbi expreſſis verbis prædictis fuit conceſſa iuriſdictio ſpretæ defenſæ, & illud dicitur ſpecialiter fieri, quod fit expreſſis verbis, & non generalibus, l. non dubium. §. quid ad omnes, ibi nec ſpecialiter C. de leg. & l. vxorem. §. feliciſſimo. ff. de leg. 3. & l. negotium vbi glo. C. de negot. geſtis. Imò Rex Carolus in d. cap. terreriis aſſignat rationem, ideo cognitionem ſpretæ defenſæ ſpectare ad ſupradictos Regios officiales, dum dicit, impoſitio defenſarum fieri debet per inuocationem noſtri nominis, cognitio, & exactio earum ſpectat ſolum ad noſtram curiam, vel ad iuſtitiarium regionum: & ſic d. cognitio reſeruata Regiæ Curiæ dicitur quid notabile, & excellens, quod etiam non venit ſub generalibus verbis ſed opus eſt ſpeciali expreſſione l. item apud Labeonē. §. hoc edictū. ff. de Iniur. ſimiliter excellens, & notabile dignum non venit ſub generali conceſſione, vt in c. quod tranſlationem de offic. delig. & not. ſpeculat. in tit. de iuriſdict. omn. iud. ver ſ. verum tamen, & latè ſcribit Fab. Optin. in d. l. imperium nu. a to. ff. de iuriſdict. omn. iud. & ideo Afflict. in d. conſtit. fidelium noſtrorum dicebat ſe vidiſſe multa priuilegia conceſſionis meri, & mixti imperij conceſſa tempore Regis Alphonſi Primi multis baronibus in quibus expreſsè cōcedebatur cognitio cauſarum ſpretæ defenſæ, & aduerte, quòd iſte modus imponendi talem defenſam non erat de iure communi, ſed fuit nouus modus introductus in Regno per Fredericum Imperatorem, vt patet in conſtit. Regni iuriſgentium in princ. vbi latè per Afflict. & imponitur iſta defenſa, quando timetur damnū in perſona, vel in bonis, tūc. n. poteſt aduerſus inferentem imponere defenſam: dicendo ego talis officialis ex parte Catholicæ Maieſtatis Regis Philippi, prohibeo te talem, ac te requiro, vt hinc in antea nō præſumas offendere Sempronium in perſona, vel violentiam inferre in bonis, nec eum ſpoliare, vt latè ſcribunt Andr. & Afflict. in d. conſtit. iuriſgentium, & conſtit. fidelium noſtrorum, & conſtit. Si qui s in poſterum, vt refert Niger in

In d.c.terrecij. num. 14. ſub rub. de terrecijs.
64 Sextò Magna Curia tantu.n† cognoſcere poterat de guerra mota, priuato carcere, & pœnis fiſcalibus, vt ſcribunt Afflict. in apoſtilla in cõſtit. Magnæ Curiæ noſtræ, & D. Marinus Freccia lib. 1. de ſubfeud. de offi. Mag. Iuſtit nu. 40. & licet ſit in hoc præeminentia Magnæ Curiæ vt in ritu. M. Cur. 47. Hodie tñ aliter ſeruatur, quia Regiæ Audientiæ omnes de præfatis cognoſcunt, & officiales baronum, excepto primo caſu, vt dicit Carauita in d. ritu. 47. quia non regia iuriſdictio vſurpatur, ſed baronalis: de tertio ſimiliter, quia habent quatuor literas arbitrarias, quarum vigore poſſunt pœnas cõponere, & permutare: vt ſcribunt Afflic. in cap. 1. quæ ſint reg. in verb. pœnarum nu. 13. & Carauita loco cit. nu. 8. & adeſt Regia prag. Caroli V. incip. mandamus etiã ſub tit. de baron. & eorum officio, & eas ſibi applicant vigore priuilegiorum concedentium eis iuriſdictionẽ cum fructibus, & prouentibus, mero, & mixto imperio, & quatuor literis arbitrariis; vt forma communis omnium priuilegiorum cantat, & tradit Capitius in deciſ. ſacr. conſ. 185. nu. 4.
Septimò Magna Curia ſolum cognoſcit de cau-
65 ſa† præſentationis, & liquidationis inſtrumẽti iuxta formam ritus eiuſdem curiæ in numero 54. vbi Carauita nu. 1. & Freccia lib. 1. de ſubfeud. in tit. de offic. Mag. Admirati maris nu. 31. verum hodie omnes aliæ curiæ Capitaneorum, & Regiarum Audientiarum, & etiam Baronum cognoſcunt de præſentatione inſtrumenti, & merito dicit ibi Carauita eſſe correctum d. ritum, & ita fuiſſe deciſum in ſacro conſ. tradunt Addentes in annot. d. ritus M. Curiæ, & Marin. Frec. in tit. de offic. M. Iuſtit. in fine: ſed aduerte quòd id benè procedit reſpectu Regiorum Capitaneorum, & Reg. Audientiarum, ſed non reſpectu Baronum, nã vaſſalli cuiuſcũq; baronis citati ſuper tenore inſtrumenti in Magnia Curia, vel in Regijs Audientijs non poſſunt petere remiſſionem cauſæ tum ex perſona ipſorum ſtante renunciatione fori, quæ communiter in inſtrumentis apponitur, tum etiam ex perſona baronum ratione ſuorum priuilegiorum, nã Regia prag. ſub rit. de inſtrum. liquid. non facienda prohibet in ſpecie tales cauſas remitti ad Barones, & ita ſeruari in Regno de generali conſuet. teſtatur Carauita in ritu M. Cur. 166. nu. 73. & 75.
66 Octauò Magna† Cur. tantum poterat cognoſcere de cauſis viduarum, & pupillorum aliarumq; miſerabilium perſonarum, vt in conſtit. Regni Iuſtitiarij nomen, & in conſtit. ſtatuimus, vbi Afflict. ſed hodie Iuſtitiarij quoque regionum de prædictorum cauſis cognoſcere poſſunt, vt in c. Regni, quia nulla, vbi Ioannes Anton. de Nigris nu. 8. Prædictorum.n. protectio ad Iuſtitiarios pertinet prouinciarum, vt patet in ipſorum commiſſione.
Nonò Magna Curia tantum cognoſcit de cauſis
67 Curialium, † & etiã Regiæ Audientiæ, vt not. Andr. & Afflict. in conſtit. Regni ſtatuimus, & conſtit. Magnæ Curiæ vbi latè ſcribunt, & tractant de his curialibus; & patet ex prædictis.
68 Decimò Magna Curia cognoſcit tantum † de cauſis appellationum, vt in conſtit. Magnæ Curiæ, adeo, quòd licet ad barones etiam non habentes ſecundas cauſas eſſet appellandum, tãquam ad delegantem, vt not. in l. 2. ff. quis, & à quo: & ſcribit Andreas in conſtit. Regni officiorum, tamen id non procedit in Regno, quia in cauſis appellationum eſt ſpecialiter conſtituta Regia Curia, vt in d. conſtit. Iuſtitiarij nomen, & latè ſcribit Marinus Freccia in d. tit. de offic. M. Iuſtit. Vndè in Regno appellatur à ſententiis iudicum inferiorũ ad ipſam Magnam Cur. omiſſis mediis ſecundum Andr. in d. conſtit. officiorum periculoſa in fine, & Afflict. in conſtit. Iuſtitiarij nomen nu. 37. in fine: Niſi in duobus caſibus, vt dicit Afflict. in conſtit. cùm noua in 4. not. primus eſt quãdo à parte opponeretur, quia hoc caſu ad iudicem medium eſſet appellandum, vt in l. Imperatores. ff. de appellation. & l. præcipimus. C. eod. qui iudex medius eſt præſes prouinciæ per d. prag. incip. pro minori, & declarant Moderni Pariſ. in conſuet. Pariſ. tit. 1. in verbo. le fief. & refert Minad. in repetit. conſt. in aliquibus in verbo. Comitum, & Baronum nu. 9. Secundus caſus, niſi alteri competeret cognitio ſecundarum cauſarum ex conſuetudine, vel priuilegio, vt in prag. 7. Ducis de Alcalà ſub tit. de ſacro Regio Conſilio, & ſic clare patet quòd etiam Iuſtitiarius prouinciæ cognoſcit de cauſis appellationum, quia pro ſecundis cauſis nemo extrahi debet à ſua prouincia, vt in prag. Regni incip. quærula expoſitione ſub tit. vbi de crimine agi oport. ex cuius diſpoſitione non poſſet appellari ad M. Curiam, vel ad ſacrum Conſilium ad electionem appellãtis: Sed hodie obſeruatur ritus M. Curiæ 52. incip. item, quòd curiæ vbi ſecundum d. ritum dicit Carauita, quod multoties, & ſæpiſſimè omiſſo medio Iuſtitiarij prouinciæ appellatur ad M. Curiam, vel ſacrum Conſilium contra diſpoſitionem d. Regiæ prag. ad appellantis electionem, ſicut diſpon t quedam ordinatio Regis Ferdinandi primi nouiter impreſſa, & inſerta inter nouiſſimas prag. Don Perafan. Ducis de Alcala in tit. de offic. ſacri Conſ.

prág. 4. incip. ad ſubditorum. Niſi ſententia
eſſet in cauſis ciuilibus à ſumma vnciarum 25.
intra, quoniam tunc ſeruata forma d. prag. gra-
datim eſſet appellandum, vt in d. prag. ad ſub-
ditorum; ſimiliter diſpoſitio ritus M. Cur 52.
non procedit, vbicunq; appellaretur à ſenten-
tiis Regiarum Audientiarum à ducatis quin-
quaginta infra, quoniam tunc ad earundem
Audientiarum Gubernatores appellari debet,
qui cum conſilio Doctoris partibus non ſuſpe-
cti, in ipſis cauſis procedant, & iuſtitiam faciãt,
vt in prag. Regni 7 §. nos autem, & §. ſeq. ſub
tit de ſacro Conſ. ſimiliter non procedit quã-
do appellatur à ſententia officialis Baronis,
habentis ſecundas cauſas, vt ſupra dictum eſt,
niſi eſſemus in cauſis deciſis per officialem co-
ram barone habente ſecundas cauſas, quia tũc
appellatur ad ſuperiorem omiſſo medio, &
amictunt ſecundas cauſas, vt tradit Bart. in l.
1. §. ſi quis nu. 12. ff. de appellat. & ſequitur Re
buffus in concordan. tit. de friuo. appellat. in
princ. verſ. fallit quando fol. 930. quod etiam
contra barones habentes primas, & ſecundas
cauſas notat Carauita in prag. Regni per ex-
cellentem. §. & poſtea nu. 12. ſub tit. de ſena-
tuſconſ. Macedon. Similiter non procedit,
quando à iudicibus inferioribus baronum ap-
pellatur ſuper cauſis computorum vniuerſita-
tis tantum, quia tunc ob priuilegium, & com-
modum earum ad Regiam Audientiam illius
prouincię appellari debet, vt in prag. 46. incip.
excellente de offic. ſacr. conſ. & prædicta refert
Carauita in d. ritu 52. col. 1. & 2. & denique
non procedit diſpoſitio ritus in cauſis baiu-
lorum, quia ab eorum ſententiis in terris de-
manij appellatur ad camerarium, ſeu ſecretũ,
& à ſecreto ad Iuſtitiarium prouinciæ, vt in
conſtit. officiorum, & conſtit. Iuſtitiarij per
prouincias: Similiter in terris Baronum appel-
latur ad Iuſtitiarium ſecũdũm Andr. d. cõſtit.
Iuſtitiarij per prouincias, per conſtit. cum no-
ua: Hodie verò barones, qui ſunt Iuſtitiarij in
eorum terris, & priuilegiis cognoſcunt de ap-
pellationibus à ſententiis baiulorum, vt ſcribit
Afflict. in conſtit. Regni Magnæ Curiæ noſtræ
poſt nu. 6. vbi etiam dicit, quòd Neapoli ap-
pellatur à ſententiis baiulorum ad Magiſtros
rationales Regiæ Siclæ, & ab illis ad Reg. Ca-
69 meram Summariæ; Et poſtremo † Magna Cu-
ria habet, & alias præeminentias, vt latè ſcri-
bunt Andr. & Afflict. in d. conſtit. M. Curiæ,
Capic. in deciſ. 144. nu. 1. & 9. deciſ. 137. nu. 17.
& deciſ. 27. num. 10. & 11. & in ſua inueſtitura
feud. in verb. feudorum clauſulæ. §. cognitione
D. Marinus Freccia d. tit. de offic. Mag. Iuſtit.
nu. 40. Carauita in prag. 1. §. 1. nu. 13. ſub tit.
de ſenat. Conſ. Macedoniano, & Dom. Vincẽt.
de Franchis in deciſ. 120. deciſ. 139. & deciſ.
189. nu. 1. & 7. & deciſ. 274. num. 7. & ſeq. de
quibus cauſis licet Magna Curia cognoſcat ex
70 priuilegio, tamen Regiæ Audientiæ † poſſunt
de eiſdem cognoſcere, & ita ſeruari in praxi
teſtatur Carauita in ritu M. Cur 54. quia Cu-
ria Regiarum Audientiarum dicitur Regia,
& Principis, ſicut Magna Curia, vt ſcribunt
Afflict. in conſtit. Iuſtitiarij nomen 19. not.
verſ. quintò quæro, & nu. 24. & Carauita in
ritu M. Curiæ 232. nu. 5.

Laus Deo Omnipotenti.

SVMMARIVM.

1 BARO *quid ſit ex ſentẽtia Baldi, Afflict. & And. Iſer.*

2 *Feuda quaternatæ quæ ſint.*

3 *Baro propriè dicitur, qui actu habet iuriſdictionem.*

4 *Rex poteſt nouas dignitates creare.*

5 *Barones Regij officiales dicuntur.*

6 *Barones loco præſid. in eorum terris.*

7 *Conſtit. ſiue prag. loquens de Reg. offic. an comprehendat Barones, eorumq; officiales.*

8 *Conceſſio Caſtri intelligitur facta cum adiacentibus, & pertinent. ſ. fructibus, Inſtrum. mancip. pecor. & ſimil.*

9 *Barones ratione caſtri habent iuriſdictionẽ ſecus verò ius exituræ, Portulaniæ, nec poteſtatem ponderum, & menſur. remittendi crimina tollendi corpora ſuſpenſor. noua vectigalia imponendi, &c.*

10 *Barones in Regno non poſſunt imponere nouas gabellas, & angarias.*

11 *Angaria, & perangaria quid.*

12 *Angariorũ, & perang. conceſſio Baronib. facta, quomodo intelligatur.*

13 *Barones per conceſſionem caſtri non habent merum, & mixtum imperium, ſecus ſi ſit facta conceſſio cum iuriſdictione ſimpliciter, vel cum omnimoda, vel libera, vel plena, aut pleniſſima, vel con-*

cedens

cedens haberet tantùm merum imperium, vel ſi concedatur iuriſdictio alta, & baſſa, vel caſtrum cum imperio expreſsè.

14 *Rex Alphonſ. merum imperium communicauit baronibus.*

15 *Rex Robertus quatuor literas arbitr.*

16 *Rex quid ſolet ſibi reſeruare in huiuſmodi conceſſ. baron factis.*

17 *Barones poſſunt facere banna, & ſtatuta, dummodo non ſint contra legem ſuperioris.*

18 *Baro poteſt prohibere vaſſallos ad Regiam curiam ire per ſaltum.*

19 *Barones prohibentes vaſſallos reclamare ad regiam curiam, incidunt in crimen læſæ maieſt.*

20 *Practica quæ ſeruatur in Regiis Audient. quando reus timet ſæuitiam iudicis in cauſis crimin.*

21 *Baro poteſt delegare iuriſdictionem, imò tenetur in ſuis terris conſtituere officiales annales.*

22 *Barones quomodo eligant hodie officiales.*

23 *Barones habent poteſtatem eligendi baiulos, & an poſſint cogere vaſſallos ad cõducendas baiulationes, gabellas, furnos, doanas, & ſimilia.*

24 *Baiulatio iuſtitiæ an vendi poſſit.*

25 *Baiuli qui conſtituendi.*

26 *Baiuli æquiparantur defenſor. ciuitatum eorumq; poteſtas.*

27 *Barones eligunt magiſtrum iuratum, ſecus verò vniuerſitates, & alij inferiores iudices.*

28 *Magiſtri iurati officium, & poteſtas.*

29 *Conceſſo caſtro cum omnimoda iuriſdictione non veniunt cauſæ appellationum.*

30 *Barones, vt plurimum habent priuilegia primarum, & ſecundarum cau. & ideo poſſunt petere remiſſionem.*

31 *Barones non poſſunt cognoſcere de tertiis cau. etiam de conſenſu vaſſallor.*

32 *Barones & alij inferiores, an poſſint reſcribere cum clauſula ſine figura iudicij.*

33 *Iuriſdictio baronibus ſolet concedi cumulatiuè, & priuatiuè, & huiuſmodi conceſſionis effectus.*

34 *Præuentio inducitur per citationem verbalem, & realem, quæ in crim. præfertur.*

35 *Barones virtute iuriſdict. priuatiuè conceſſæ poſſunt petere ſemper remiſſiones cauſarum, & eis fieri debet.*

De Baronibus, eorumque Priuilegiis, Iuriſdictione, & Officialib. Cap. IIII.

NVNC videndum eſt de aliis officialibus baronum, ipſorumq; iuriſdictione, de quibus licet aliqua ſcripſerim in tract. de Magiſtrat. Regni poſt D. Marinum Frecc. in lib. 1. de ſubfeud. quia tamen eadem hic ſunt neceſſaria, ideo iterum adnotanda eſſe exiſtimaui.

1 Vnde primò ſciendum eſt † quid ſit Baro, & Bald. in tit. qui feud. dare poſſunt. §. marchio, dicit de iure feud. nominari capitaneos, qui vulgò dicuntur barones: Alciatus lib. de ſing. certamine c. 37. dixit eſſe nomen græcum, latinè ſignificans virum grauem: Afflict. verò in tit. qui feud. dare poſſ. c. 1. nu. 2. dixit nomen eſſe hebraicum, cum filius hebraicè baro nuncupetur, cui Rex pater plures habens filios, nec reges omnes facere valens, ampla donabat caſtella cum omnimoda iuriſdictione: Idẽ Bald. in c. innotuit de elect. baronem illum eſſe exiſtimauit, qui à principe inueſtitus fuit de caſtro cum mero, & mixto imperio, & omnimoda iuriſdictione, & deniq; propriè baro dicitur ille, qui feudum poſſidet ſub ſe habens alia feuda, vt tradunt Andreas in c. 1. §. ſimiliter in ver. baronia de capit. qui cur. vend. in conſtit. ſi poſt mortem, & in conſtit. ſi aliquis baro, Decius conſ. 498. nu. 14. Grammat. deciſ. 34. latè Marinus Freccia in tit. quis dicatur baro, Hinc ſi qs plura caſtra haberet ſine feudis, quæ ab eo recognoſcerentur, baro dici nõ poſſet, vt per Afflict. in conſtit. Regni tit. de ſtat. dot. in feu. rub. 11. de qua re miratur Freccia lib. 2. de ſub feu. in tit. quis dicatur baro ſ

nec

nec gauderet priuilegio conſtit. Regni, proſequentes, niſi vt dixi haberet ſub ſe ſubfeudatarios tenentes feuda quaternata, vel ipſe haberet caſtrum à principe cōceſſum in baroniā, vt ſcribit Grammat.d.deciſ.34.nu.35. quia in Regno omne caſtrum dicitur feudum quaternatum, vt dicunt Andreas in c.1.col.3.de controu.feu. apud par. term. Afflict.in d.c.1.col. 1.de his qui feu.dare poſſ. Capic.in c.imperialem pag.26.col.2 de prohibita feu.alienat.per Freder. Iacobus de Franchis in prælud. feud. in verb. feudorum ſpecies nu.101.Pariſ.conſ. 23.nu.15.lib.1. & Freccia d. tit.quis dicatur

2 baro in princ. & dicuntur feuda † quaternata, quæ ſunt ſcripta in quaternionibus Regiæ Curiæ, quæ ſeruantur penes archiuium Regium, vt in conſtit. Iuſtitiarij per prouincias de offi. Iuſtit.& d.feuda quaternata ſolus princeps cōcedit in Regno ſuo, vt per Andr. in d.c.1.de controu.feu.&c. quem ſequitur Afflict. in tit. quæ ſint reg. col. 10. & prædicta feuda declarat idem Afflict. in rub de feu. non habent.

3 propriam naturam, & quoq; vt proprie † baro dicatur, neceſſe eſt eum actu habere iuriſdictionem, ſecus uerò, ſi ſolo nomine, quia qui ita comes eſt, proprie comes non dicitur, vt tradunt Bald.in c.1. quæ dicatur dux, vel com.& Iaſ. in l.id quod apud hoſtes.ff. de leg. 1. Sed aduerte, quòd ſi princeps aliquem baronem creare deſtinaſſet ſine tot prærogatiuis dando caſtrum, vel feudum ex certa ſcientia in baroniā, ipſe abſq; dubio efficeretur baro, And. in c.fin. de capit.qui cur. vend.col.3. verſ. q d ſi Rex, Guliel. à perna de reg. ma. num. 11.

4 quia † Rex poteſt nouas dignitates creare ſecundùm Andr. in c. 1. §. ſi quis de manſo de controu. inueſtit. Laudenſ.in tract. de princip. nu.325.& Marin.Frec.lib.1.de ſubfeud. in tit. de orig. baron.nu.27. & ſeq. in quibus autem differt baro à comite,duce,& marchione, vide per Afflict. in dicta conſtit. Regni : ſi aliquis baro nu.1.& 4 & latè Frecc. loco cit.

5 Secundò ſciendum eſt, quòd licet barones † dicantur quoq; Regij officiales, vt ſcribit Afflict. in tit. q̄ ſint reg. in verb.poteſtas in princ. & in conſtit. Regni Capitaneorum in 5. not. vt refert D. Vincent. de Franchis in deciſ. ſacri conſ.211.nu.7.& deciſ.274. nu. 3. Nam

6 ipſi ſunt † loco præſidis in eorum terris per not. in l.fin. poſt glo.in verb.ideſt.C.de longi tēp. præſcript. per Bart. in l.1. §. ſolent.ff. quando app. ſit. in fine, & in l. 1.in fine commenti. ff. de damno infecto, & Bald in l. 1.§.1. verſ.verius nota.ff.offic.procurator.& dicit Afflict. in conſtit. pœnam eorum col. 8. in fine cum ſeq. verſ. tertiò licet, quòd barones, qui habent

merum imperium in terris ſuis æquiperantur Iuſtitiariis, licet Sebaſt. de Neap. in c.Regni ad quietem, dicat quòd baro fungatur vice deſenſoris, quem ibi reprobat Niger nu.12.& vide quæ ſcripſi ſupra cap.3. in 1.not. Nihilominus ſi aliqua conſtitutio † vel Regia prag.de officialibus Regijs mentionē facit, ipſi barones, & eorum officiales non cōprehenduntur, quia ex cōmuni vſu loquendi, qui præponitur proprietati ſermonis ſecundùm Iureconſ. in l.librorum.§. quòd tñ Caſſius.ff. de leg.3. vbi id not. Bart. & glo. Ferrat. cauſ.52.nu. 1. Couar. lib.3.var.reſolut.cap.5.nu.5. Rolan.à Valle in tract. de lucro dot.q.6. nu.7. & 8. & latè Menoch.lib.2.de arbitri iud.caſu.289.n. 1. & ſeq. barones, & eorum officiales Regij non dicuntur vt ſcripſi in trac.de mag.in eod.tit. de baronibus nu.17. poſt D. Alphan.in rub. de offic. eius nu.126.& ſeq.& 130.ſed prædicta concluſio non procedit, quando in Regia conſtitutione id eſſet expreſſum, vt in prag.Regis Ferdin. ſuper primis cauſis quod non abſtrahantur extra deſtrictum proprij incolatus incip. Illuſtr. huius Regni Iuſtitiario,&c. vel quando adeſſent hæc verba, ſ.quòd nullus officialis, aut familiaris eius, vel alius quauis auctoritate fidelis, vt ſunt in prag.Regis Ferdin.1. ſuper ſalario præſtando prò ſeruit. cur. incip. ad perpetuam rei memoriam, & idem videtur ſentire Dom.de Franchis loco cit. vel deniq; quando inter eos eadem ratio vigeret, vt latè ſcribit Anibal Troyſius in prag. Regni diſcordias in princ. ſub rub. de iuriſdict. offic. inuicem non turb.

8 Tertiò ſciendum eſt † quòd conceſſio caſtri à principe ſimpliciter facta intelligitur cum adiacentibus, & pertinentiis ſuis omnibus l.ſi quando la 1.C.de bon.vacant. lib. 10.& tradūt Doct.in c.cū dilecti de donat. Anton.Corſet. ſing.231.ver.princeps lo 2. & Loffred. in c. 1. §.filij col.1. ſi de feu. fuerit controu. Hinc barones virtute talis conceſſionis conſequuntur fructus inſtrumenta, mancipia, & pecora, vt not.in d.l.ſi quando, Paris latè in tract. de reintegrat. feudorum c. verba conceſſion. nu. 2. & 5. Item nemora, piſcationes,venationes, & aucupationes, vt ſcribūt Corn.cōſ.321.li. 4.& Pariſ.loco cit. in c. & reperitur in inuentariis nu.5.item fida, & ius commiſſi, vt not. Lucas de Penna in l.quicunq; C.de fund. limit. lib. 11. Paris in c.Baro vendidit magnum feudū, & Io.Vincent.Anna allegat. 108.Item omnes munitiones caſtri ſecundum Bald. & Afflict. in c. 1.nu.17. de capit.qui cur. vend.& tradūt Decius conſ.16.nu.26.& Tiraq.in tract.de retractu proximit.§. 1.glo.7.nu. 95. & 96. Item habent

habent flumina, & palatia deputata in caſtro
ad adminiſtrandam iuſtitiam: Item paſcua,&
montes, & loca ſterilia, vt latè ſcribit Capic.
in ſua inueſtit. feu. de cauſ. feud. in verb. flumi-
nibus, verb. hoſpitiis, verb. planis,& verb. fon-
tibus: ſimiliter conſequuntur fructus extantes,
& pendentes, vt per Capic. d. inueſtit. in verb.
feudorũ acceſſoria col. 2. & Io. Vincent. Anna.
ſing. 641. vide Parid. in tit. de finibus feudorũ
in ver. deſtrictus pertinentiæ nu. 2. Cæphal.
conſ. 42. nu. 3. lib. 1. Item littora, vt per Frec.
lib. 1. de ſubfeud. in 3. offi. nu. 20. & ius patrona
tus concedenti cõpetens, Capic. loco cit. verſ.
ius patronatus, item poteſtatem ferendi ſentẽ-
tiam foriudicationis, vt ſcribit Afflict. in con-
ſtit. Regni pœnam eorum nu. 15. & 17. Item
confiſcationes bonorum, pœnas mulctarum,&
omnes redditus cauſarum ciuilium, & crimi-
nalium, cùm ſint fructus iuriſdictionis, Bart. &
alij communiter in l. fin. ff. ſoluto matrim. Lu-
cas de Pẽna in l. 1. nu. 19. C. de priuileg. Scho-
lar. lib. 12. Iacob. in verb. de caſtro rubei mon-
tis nu. 13. in verb. & cum mero nu. 8. Moderni
Pariſ. glo. 1. §. 1. nu. 51. Rolan. conſ. 42. lib. 2. la-
tè Marinus Freccia lib. 2. de ſubfeu. in 16. au-
ctor. in princ. fol. 208. & refert prædicta copio-
sè,& eleganter D. Carolus Tapia Regius Au-
ditor in ſuis commentariis ad l. fin. cap. 2. 1. p.
de coſtit. princ. nu. 8. 9. & ſeq.

9 Similiter ratione caſtri, & territorij † habent
barones iuriſdictionem ſecundum Afflict. in
deciſ. 77. nu. 4. Sed non habent ius exituræ, vel
portulaniæ, niſi expreſsè id concedatur, vt tra-
dunt Rom. conſ. 271. Io. Vincent. Anna ſing.
587. & Freccia lib. 1. de ſubfeu. 3. offic. nu. 22.
Item non habet poteſtatem de ponderibus, &
menſuris, quia in his eſt ſpecialiter conſtitutus
iudex ordinarius Regia Curia Siclæ, vt refert
Afflict. in conſtit. regni; mercatores in princ. &
in conſtit. ad legitima pondera in fine, vnde à
cæteris adempta iuriſdictio videtur per tex. in
c. 1. de capit. qui cur. vend. Item non habent
poteſtatẽ remictẽdi crimina, vt probat Octau.
in deciſ. Pedem. 101. nec vt corpora ſuſpenſo-
rum tollãtur à furcis, vt ſcribit Capic. de clauſ.
feud. in verb. de mero, & mixto imperio; nec
imponendi noua vectigalia, & angarias indu-
cẽdi, vt ſcribunt Iacob. in d. verb. cum mero,&
mixto, nu. 18. Lucas de Penna in l. contra nu.
13. 14. & 17. C. de re milit. lib. 12. Bertachin.
in tract. de gabell. in 1. par. q. 2. nu. 3. Iaſ. poſt
alios in l. placet nu. 19. C. de ſacroſanct. Eccle-
ſiis. Iul. Ferret. in tract. de gabellis num. 203.
Capic. in deciſ. 118 nu. 7. & Pariſ. conſ. 25. nu.
2. vol. 1. & in Regno adeſt Regia prag. Caroli
V. incip. audiuimus, in tit. quòd barones non
10 imponãt † nouas gabellas, & angarias fol. 107.
& ratio eſt, quia ipſarum impoſitio eſt reſerua-
ta Regiæ Maieſtati ad ſpeciale decus, vt dixit
Bald. in l. cum multa. C. de bon. quæ liber. fa-
cit tex. cum ibi not. in l. 1. 2. & vlt. C. noua ve-
ctigalia imponi non poſſe, & latè Pariſ. d. conſ.
25. nu. 1. & Ferrettus loco cit. nu. 84. vt ſcripſi
in d. tit. de baronibus nu. 13. Quinimò ſi in pri-
uilegiis baronum, & inſtrumentis venditionũ
caſtrorum dicatur cum angariis, & peranga-
11 riis, † quia angaria eſt munus perſonale, vt quã-
doquis tenetur præſtare opera vel ſeruitia per-
ſonalia expenſis domini, cui præſtantur ſerui-
tia; Perangaria verò eſt munus mixtum, quan
do ſ. interuenit ſeruitium perſonale,& rerum,
quia expenſis ſeruientis præſtantur ſeruitia, l.
neminem, vbi ita tradunt glo. & Doct. C. de
ſacroſanct. eccleſiis. Lucas de Penna in l. 1. C.
quemadmod. ciu. mun. iudi. lib. 10. Afflict. in
d. conſtit. Regni proſequentes in 6. not. & in
conſtit. officiales col. 1 Hinc vaſſallus anga-
rius dicitur ille, qui tenetur præſtare ſeruitia
perſonalia expenſis domini, Perangarius ve-
rò, qui tenetur præſtare ſeruitia expenſis pro-
priis, vt per Afflict. d. coſtit proſequentes col.
2. & not. in rub. C. de cenſu publico & angar.
& perang. in coſtit. ſi contingit. Idem Afflict.
in tit. quæ ſint reg. cap. 1. in verb. perangariæ.
Vnde barones virtute d. priuilegiorum ex-
torquere poſſunt, ſecundum Parid. de puteo in
tract. ſyndic. in tit. de exceſſ. baron. col. 2. ſer
uitia ſoluta mercede, ſicut ipſe Rex poteſt, dũ-
12 modo † non excedant, & ſatis grauare inten-
dant ſubditos, quia talis conceſſio debet intel-
ligi, vt vtatur ciuili modo, & cum humanita-
te arg. l. creditor. §. Lucius. ff. mandati,& l. ſicut
venator. ff. de ædilit. edicto; vt latè concludit
Paris loco cit. & vide Capic. in deciſ. 118. col.
2. & hodiè per prag. nouiſſimam Caroli V. in-
cip. ad noſtras etiam aures, fuit conſtitutum,
quòd per talem clauſulam poſitam in priuile-
giis baronum, ſ. cum angariis, & perangariis,
furnis tappetis,&c. non intelligi conceſſum ali-
quod ius baronibus, nec aliquid talem clauſu-
lam operari, niſi ea, quæ tempore conceſſionis
priuilegiorum,& conceſſionum competebant,
aut iuſto titulo, aut legitima præſcriptione,
vt ibi habetur: Prædicta autem non procedũt
quando in ſpecie eſſet data baronibus huiuſ-
modi poteſtas, vel eſſent conceſſa iura impe-
rialia, vt latè ſcribit Pariſius in d. conſ. 25. nu.
52. & 53. & ſcripſi in tit. de baronibus poſt
num. 13.

Item aduerte, quòd vigore talis conceſſionis ſim-
13 pliciter factæ † non habent ipſi barones merũ.
& mixtum imperium, vt per Afflict. in c. 1. §.
fin.

fin. nu. 9 de pace ten. & c. 1. §. præterea ducatus nu. 31. & in conſtit. ea quæ ad decus, Moderni Pariſ. loco cit. nu. 53. Id tamen non procedit quando caſtrum eſſet conceſſum cum iuriſdictione, vt not. in l. imperium, vbi Valaſ. nu. 25. ff. de iuriſdict. omn. iud. Paul. de Caſtro conſ. 325. in fine, Iaſ. conſ. 45. vol. 1. & ita in Regno de iure ſeruari non obſtante deciſione Afflict. 122. ſcribunt Addentes ad Afflict. loco cit. Et Capic. in ſua inueſt. feu. in verb. feudorum acceſſoria col. 4. verſ. conceſſa iuriſdictione, Pariſ. conſ. 8. nu. 5. & conſ. 9. num. 16. & 17. vol. 1. & vide D. de Franchis in deciſ. 116. nu. 11. & ea quæ ſcripſi in tract. de magiſtratib. in tit. de baron. num. 21. 22. & ſeq. vnde tantò magis ſi eſſet conceſſum caſtrum cū omnimoda, aut libera, vel plena, aut pleniſſima iuriſdictione, vt voluerunt Paul. Caſtren. in d. l. imperium, in primo not. per glo. in clem. 1. ſub verbo omnimodam de foro compet. Anton. de Butrio in c. ſuper quæſtionum col. 3. de offic. deleg. & Abbas in c. conqueſtus in 2. col. de foro compet. glo. & Bald. in l. ſi in aliquam. §. cum pleniſſimam. ff. de offic. proconſ. vide Afflict. in conſtit. Regni ea quæ ad Decus num. 25. & Moder. Pariſ. d. §. 1. glo. 5. nu. 48. Vel quando concedens ſolum merum imperium haberet in caſtro, Afflict. in d. conſtit. ea quæ ad decus nu. 27. vel quando eſſet conceſſa iuriſdictio alta, & baſſa, vt ſcribit Vrſillus fuiſſe iudicatum in addit Afflict deciſ. 112. nu. 8. & deniq; id nō procedit, quando eſſet ei ſpecialiter conceſſum caſtrum cum mero imperio, ſecundùm Modernos Pariſ. loco cit. Nam Andreas de Iſernia, qui in hac materia omnibus præponitur, ſecundùm Afflict. in deciſ. 398. in fine, & Frec. lib. 2. de ſubfeu. fol. 98. verſ. ſed vt verius dignoſci poſſet, nu 5. in conſtit. in locis demanij dicit omnes barones habere ex forma priuilegiorum merum, & mixtum imperium cum poteſtate creandi capitaneos, & ordinarios iudices, vt refert Robertus Maranta in ſuo ſpec. 4. par. diſtinct. 5. nu. 10. & eum ſequuntur ibidem Afflict. & Dom. de Franchis in deciſ. 166. n. 3. Et idem Afflict. in d. conſtit. ea quæ ad decus
14 in 1. not. dicit † merum imperium fuiſſe cōmunicatum baronibus per Regem Alphon. 1. vt refert D. de Franchis in deciſ. 211. nu. 6. &
15 deciſ. 370. nu. 8. & eiſdē fuerunt conceſſæ † quatuor literæ arbitrariæ, pro vt dicit Rex Robertus in c. Regni, ne tuorum. cap. exercere volētes, cap. iuris cēſura, & c. prouiſa iuris ſanctio vt latè ſcribit Fab. Monteleon. in praxi arbitr. poſt Parid. de Puteo in tract. ſindic. in verb. cor cura. §. & an ſi quis col. fin. Sed aduerte, quòd
16 Rex in conceſſionibus † factis baronibus ſolet ſibi quædam reſeruare, ſ. merū imperium circa cognitionem criminis læſæ maieſtatis, & falſæ monetæ, vt ſcribit ſil. ct. in conſtit. pœnam eorum nu. 26. & circa creationem Iuſtitiarij, & denique circa impoſitionem nouarum angariarum, vt in d. conſtit. ea quæ ad decus, & in prag. audiuimus, & in prag. ad noſtras aures, & ita quotidie videmus conceſſiones priuilegiorum, vt tradunt Afflic. in d. tit. quæ ſint reg. in verb. monetæ col. penult. in 16. quæſt. & D. Vincent. de Franchis in deciſ. 275. nu. 5. & latè ſcripſi loco cit nu. 22. Vnde meritò hodie barones non poſſunt exercere merum, & mixtum imperium, vel aliam iuriſdictionem vltra eorum priuilegia, prout ſtatuit Carolus V. Rom. Imperator in prag. prohibemus in tit. quòd barones non exerceant, &c. refert Ioan. Anton. de Nigris in cap. Regni, item quòd Iuſtitiarij in princ.
17 Similiter barones † & alij domini terrarum propter ordinariam iuriſdictionem, quam habent in ciuilibus poſſunt facere banna, & ſtatuta, vt dixerunt Bart. & alij in l. 1. ff. quod quiſq; iur. Alex. conſ. 105. ſuper primo col. 3. verſ. quantum autem. & verſ. ſed illud, vol. 4. Andreas in proem. conſtit. in princ. num. 14. latè Bertachin. in tract. de gabellis in 1. par. quæſt. 3. & Pariſ. conſ. 25. nu. 116. & ſeq. vol. 1. dummodo non ſint contra leges ſuperioris ſecundùm Andr. in proem. col. 6 & Bar. in l. omnes populi in 1. quæſt. ff. de iuſtit. & iure. & Afflict. in prælud. conſtit. q. 6. nu. 5. vbi dicit barones poſſe quoq; facere ſtatuta ſpecialia, ſecundùm Innocent. in c. cum acceſſiſſent de cōſtit. & facit tex. in c. 2. de maior. & obed. & c. 2. de conſtit. in 6. vide Lucam de Penna in l. 2. C. de nauibus non excuſ. lib. 11. & in l. 1. C. de paſchuis public eod. lib. Et ideo pro conſeruatione ſuæ iuriſdictionis poteſt facere bannū,
18 & prohibere † vaſſallos ire ad iudicem nō ſuum, vel ad Regiam curiam per ſaltum, ſed benè gradatim, prout ſcribunt Paris in verb. de exceſſ. §. an. baro col. 2. fol. 16. Frec. lib. 2. de ſubfeud. in verb. decimaſexta auctoritas num. 10. & Io. Vincent. Anna ſing. 62. vol. 2. Grammat. deciſ. 20. nu. 4. 5 & 6. & deciſ. 10. ſed ſi factus fuerit caſus contrauentionis, adeundoq; vaſſallus regiam curiam, non tenetur ad pœnam banni, vt ſcribit Foller. in pract. crim. in verb. audiantur excuſatores nu. 162. fol. 112. Nō. n. meretur pœnam, qui vadit ad ſuperiorem, l. quis ſit ff. de ædilict. edicto, & ita fuiſſe iudicatum in M. Curia vic. teſtatur Tartaglia in pract. crim. cap. 2. in princ. Sed aduerte quòd ſi barones, vel alij domini prohibent vaſſallos recla-
19 mare, † ad Regiam Curiam à grauaminibus ſibi

ſibi illatis, incidunt in crimen læſæ maieſtatis,
arg. l. cauſam 3. reſp. ff. ad leg. Iul. Maieſt. vt di
xerunt Lucas de Penna in l. ſi quis. C. vt nemo
ſuũ patrocin. lib. 11. Afflict. in deciſ. 265. nu.
97. Ferret. de milit. Iuſtit. & pœnis deſert. nu.
69. Capic. in deciſ. 130. nu. 10. & Niger in c.
Regni grauamina nu. 60. ſub rub. de grauami.
vaſſall. Nam Rex, penes quem omnes ſunt
iuriſdictiones, l. 1. ff. de ambitu, & ab eo iuriſ-
dictiones ipſæ fluunt, & refluunt, ſicut flumina
ad mare, ſecundum Bald. in c. 1. §. ad hæc col. 5.
de pace iuram. firm. in concedendo iuriſdictio-
nem in vaſſallos, per hoc non intendit à ſe exi
mere, & abdicare iuriſdictionem, quin ea, &
ipſe vti valeat, cùm voluerit in eoſdemet vaſ-
ſallos, cap. dudum de præbendis in 6. & latè
ſcribunt Afflict. in c. 1. §. poteſtas. nu. 15. quæ
ſint reg. & in c. 1. § item ſi quis in 3. not. quib.
mod. feud. amitt. Rol. à Valle conſ. 1. nu. 135.
& ſeq. lib. 2. & Cephal. conſ. 53. nu. 8. & ſeq.
lib. 5. & poteſt princeps ad libitum ſuum cau-
ſam inferiorum ad ſe aduocare, cap. vt noſtrũ
de appellat. & l. meminiſſe. ff. de offic. Proconſ.
& leg. Cardin. Alex. in c. perpendimus de ſen-
tent. excommunicat. & Innocent. in c. quæ in
eccleſiarum de conſtit. & ex officio tenetur do
minus eximere à iuriſdictione vaſſaliũ, q malè
tractat ſuos ſubditos, eosq; atrociter grauat, vt
dixerunt Io. Faber in §. vlt. inſtit. de his qui
ſunt ſui, vel alieni iur. & Guido Papæ in deciſ.
Parlam Gratianop. 62 incip. ſi quis baro, & iu
riſdictio propter defectũ iuſtitiæ ſolet deuol-
ui ad ſuperiorem, auth. de quæſtor. §. ſi verò
forſan col. 6 & auth. vt different. iud. §. ſi tamẽ
contingerit collat. 9. cap. inrefragabili de offic.
deleg. & c. cum ſcimus, 7. q. 3. facit tex. in c. 1.
in fine de milite vaſſ. qui cõtumax eſt, vt ſcri-
bit Raymundus in l. Imperialem in princ. poſt
nu. 13. in ſuo comprehenſorio feud. Hinc me-
ritò in Regiis tribunalibus, & præcipue in
20 Regiis † Audientiis ſeruatur, quando in cau-
ſis criminalibus reus timet ſæuitiam, & crude-
litatẽ iudicis, ne iniuſtè torqueatur, vel aliàs
damnetur ad mortem, vel ad membri mutila-
tionem, hoc. n. caſu habetur recurſus ad Re-
giam Audientiã, & narratur factum, & timor,
maximè ſi iudex fuiſſet minatus velle torque-
re, & petitur prouideri, ne iniuſtè torqueatur,
vel ad mortem damnetur ſtante iuſto timore,
quia tractatur de actu inretractabili: Vnde Re-
gia Audientia expedit prouiſionem, ne pro-
cedat ad actum inretractabilem ipſa inconſul-
ta, & hoc ne reo iniuſte grauamen inreparabi-
le inferatur: quia iudicibus ſæuientibus eſt fre
ni temperies imponenda l. 2. C. de cuſtod. reo-
rum, & quando timetur ſæuitia circa perſonã
poteſt adiri ſuperior, vt dicit Bald in l. 2. §. do-
minorũ. ff. de his qui ſunt ſui, vel al. e. iur. nec
poterũt barones ſe grauatos dicere, quia ex prę
dictis clare patet reſponſio, pro vt etiam reſpõ-
det latè Io. Anton. de Nigris in C. Regni ſub-
ditorum nu. 151. de violentiis, &c. Hinc quoq;
21 baro, vt iudex ordinarius † iuriſdictionẽ aliis
delegare poteſt, vt not. Abbas in c. cæterum de
iudiciis, & in c. prudentiam col. 4. & 5. de offic.
deleg. Quinimò debet in eorum terris con-
ſtituere officiales annales, vt in conſtit. Regni
occupatis nobis, vbi ad notat. Andreas, & Af-
flict. & in prag. Caroli V. incip. volumus etiã,
vt barones, & hic annus incipiebat olim à ca-
lendis Ianuarij, vt ibi dicunt Andr. & Afflict.
hodie verò incipit à primo menſis Septembris,
per cap. Regni, Regis Roberti, incip. ſcire vos
volumus, & cap. Regis Caroli 2. incip electio-
nem, vbi id not. Niger n. 11. Ideoq; nõ poſſunt
creari ad beneplacitum, nec poſſunt recedere
infra annum etiam de conſenſu baronum, vt
ſcribit D. Vincent. de Franchis in deciſ. ſacri
conſ. 490. num. 2. 3. & ſeq. in 2. p. aliàs priuari
poſſunt officio, vt latè ſcribit Viuius in deciſ.
Regiæ Audientiæ, 356. nu. 2. vbi etiam dicit,
22 quòd hodie barones † eligunt officiales, qui
non faciunt continuam reſidentiam, & dele-
runt officia, conſtituendo locumtenentes ad
Dei offenſam, & vaſſallor. & gregis commiſſi
periculum, & meritò multas ſententias pro la-
tas ab iſtis ſubſtitutis, fuiſſe reuocatas, & an-
nullatas in ſacra Regia Audientia Apuliæ, &
in Audientia Barrenſi, teſtatur idem Viuius
in d. deciſ. 356. nu. 5.
23 Similiter barones † habent poteſtatem eligẽ-
di baiulos, vt not. in conſtit. Regni baiuli loco-
rum. Sed non debent cogere vaſſallos ad con-
ducendas baiulationes, gabellas, furnos, doa-
nas, tabernas, defenias, molendina, tappetos,
paſſus, terragia, & alios redditus iuriſdictionis
pro immẽſo pretio, pro vt eis viſum fuerit per
l. nec emere. C. de iure deliber. declarat Co-
uarru. lib. 3. var. reſolut. cap. 14. nu. 6. & vide
glo. in l. ſi poſtulauerit. §. iubet. ff. de adulter.
Marbl. in l. 1. §. cum quidem. ff. de quæſtion.
Afflict. in prælud. conſtit. Regni q. 3. num. 7.
& ſeq. Couar. late in d. cap. 14 & Tiraq. in
in præfatione rectractus conſanguinit. num.
15. nec quoq: debent eas pluribus vendere, vt
facilius pretium conſequi poſſint, quia id pro-
hibetur per conſtit. Regni, Magiſtri camera-
rij, & cap. ceteris, & cap. ſubditorum, & in d.
locis per Io. Anton. de Nigris, & adeſt Regia
prag. Caroli V. incip. graues inſuper, & latè
de prædictis ſcribit Paris de Putteo in tract.
de reintegrat. feudor. cap. miles habens in

F rub.

rub. quòd nemo poſſit facere tabernam, &c. Item aliquæ vniuerſitates habēt baiulationes,
24 & eas vendunt, & licet baiulatio iuſtitiæ † vēdi non poſſit, vt in d. conſtit. Magiſtri Camerarij, tamen dicit ibi Andreas, quòd vendita baiulatione in genere, baiulus emptor miniſtrat iuſtitiam, quia tunc bancū iuſtitiæ tranſit cum vniuerſitate; ſicuti in ſimili cū vniuerſitate vendita tranſit ius patronatus, cap. de iure, & cap. ex literis de iure patron. vt per Afflict. in d. conſtit. magiſtri nu. 3. & idem Andr. & Afflict. in conſtit. baiuli locorum: & in ba-
25 iulationis officio † non debent conſtituere clericos, vt in conſtit. clerici quoq;, ſed bene homines nobiles, & diuites, vt in d. conſtit. Magiſtri Camerarij, vbi Afflic. nu. 6. & habetur in prag. Regis Ferdinandi ſtatuimus, ſub tit. de offic. baiuli: & aduerte, quòd iſti baiuli ſunt
26 æquiperati defenſoribus † ciuitatum, vt patet ex glo. conſtit. Regni, baiulus ſi fuerit, dum allegat. §. audient in auth. de defenſor. ciuit. & ibi etiam Afflict. nu. 7. id tenet, qui defenſores ciuitatum omnia poſſunt facere, dummodo merum, vel mixtum imperium non exerceant. §. iusiurandum in fine, vbi etiam glo. in d. auth. de defenſ. ciuit. Imò plus poſſunt baiuli ex conſtit. Regni, quàm poterant defenſores, vt dicit Afflict. in d. conſtit. baiuli locorum nu. 2. & 3. Nam poſſunt quoq; quædam mixti imperij exerceri, vt date tutorem pupillis, vel datum in teſtamento non ſolemni confirmare, & curatores etiam ad lites conſtituere, vltra, quòd poſſunt omnes cauſas ciuiles, tàm in actione reali, quàm perſonali, in quacunq; quantitate cognoſcere (exceptis feudalibus) d. conſtit. baiuli locorum, & vide d. Reg. prag. ſtatuimus de offic. baiuli: & defenſores non poterant, niſi vſq; ad trecentos aureos §. iudicare. in auth. de defenſor. ciuit. item coram baiulis fiunt emancipationes, vt ſcribit Afflict. in d. conſtit. baiuli locorum nu. 4. verſ. ſed quæro, & fiunt aditiones hæreditatis cum beneficio legis, & inuentarij, licet hodie in aliquib. ſit eorum iuriſdictio diminuta, vt latè ſcribit Carauita in prag. 1. nu. 39. 40. & 41. ſub tit. de ſenatuſconſ. Macedon.
27 Similiter barones eligunt † Magiſtrum Iuratum, vt tradit D. Vincent. de Frāchis in deciſ. ſacri cōſ. 43. ſecus verò vniuerſitates, niſi eſſet vniuerſitates de demanio, & ita refert plures fuiſſe iudicatum in ſacro conſ. per cap. Regis Roberti, incip. item ſtatuimus, quòd officium Magiſtri Iuſtitiæ, &c. ibi ſed eligantur Magiſtri Iurati per quamlibet uniuerſitatem, ad quod vide tradita per Lucam de Pēna, in l. obſeruare col. 1. verſ. ex quo ſumitur argumentum. C. de decurion. lib. 10. & Capic. in Inueſt. feud. fol. 274. verſ. magiſtri iurati officium, & ratio eſt, quia hos denūtiatores, ſeu Magiſtros iuratos tantum poſſunt conſtituere iudices, & vniuerſitates, quæ merum imperium habent, vt per Bart in l. Diuus. ff. de cuſtod. & exhibit. reorum per l. 1. §. qui ex. ff. de offic. præfect. urb. Hinc iudex inferior, qui dumtaxat habet iuriſdictionē, vel iudex delegatus, & vniuerſitates, quæ merum imperium non habent, non poſſunt prædictos officiales creare, vt tradit Ang. in tract. malefic. verb. necnon ad denunciam, in princ. nu. 3. & ibi addentes: & ita cum ciuitates Regni merū imperium non habeant, vt per Iacob. Nouell. de iure prothom. num. 96. Afflict. in proem. conſtit. q. 3. col. 2. & Brun. conſ. 120. meritò non poſſunt d. Magiſtros Iuratos ſeu denunciatores conſtituere, ſecundùm Salycet in l. ea quidem nu. 10. C. de acuſation. licet multæ ciuitates, ac baronum vniuerſitates ſint in poſſeſſione eligendi d. Magiſtros Iuratos, quor. officium de iure ſpectat ad ſindicum ciuitatis, qui repreſentat ciuitatem, vt dicit glo. in rub. C. quæ ſit longa conſuet. vide tex. in l. municipibus. ff. de condict. & demonſtrat. & l. ſed ſi. §. 1. ff. de dolo, vt per Dom. de Franchis, in deciſ. 253. nu. 8. in 2. p. Officium autem huius eſt facere excubias tempore noctis, capere malefactores, & nunciare delicta; Hinc eſt quod eripiens captum per Magiſtrū iuratum, punitur eadem pœna, ac ſi eripuiſſet iudicis mandato captum, vt per Cap. in d. ſua
28 inueſtit. & ipſi dicuntur † ſucceſſiſſe in locum ſtationariorum, vt in d. cap. ad quietem, & non tm̄ maleficia nunciare tenentur ſed eis etiam incumbit onus probandi aliàs, ſi temere accuſauerint, puniuntur l. 1. C. de cur. & ſtat. lib. 12. vbi Bart. & Io. de Platea. & Bart. in l. diuus ff de falſis, Lallius à Tuſcia in conſtit. Regni, inquiſitiones nu. 30. & Giammat. in deciſ. 39. nu. 2. & tenentur ad expenſas parti, vt latè per Ioann. de Platea ibi, & Bald. in l. ſancimus. C. de iudic. & ſi falsò denunciant, tenentur pœna falſi. l. lege cornelia. §. vlt. & ibi Bart. de falſis; ſimiliter quilibet denunciator in caſu ſuccumbentiæ tenetur, vt per Grammat. in d. deciſ. 39. num. 4. & in fine, & Iul. Clar. in pract. crimin. §. vlt. num. 12. & quid ſeruetur in ciuitate Genuenſi, & in Gallia ſcripſi in tract. de variis iur. deciſ. num. 6. ſub titulo de denunciatione, & ideo aduerte, quòd iudex ad denuntiatiorem d. officialis etiam fama non præcedente inquirere, & procedere poteſt, vt ſcribit Alexan. in addict. ad Bart. in dicta l. 1. Bald. & Salyc. in dicta l. ea quidem. C. de accuſat. Bart. in l. congruit. ff. de offic. præf.

&

& in d.l.diuus, imò ſi iudex non procederet, faceret litem ſuam, Bald. in l. iubemus.C.de probat.latè Maranta in ſuo ſpec.6. p. in verb. inquiſitio, num. 24. & 26. cætera ad d. Magiſtri Iurati offimium pertinentia tradunt Ang. in d. verb.nec non, Doct. in d.l. ea quidem, & Paris de Puteo in tract. ſyndic. in verb. ſyndicus.

29 Quartò ſciendum eſt, † quòd conceſſo caſtro cum omnimoda iuriſdictione, mero, & mixto imperio, non veniunt cauſæ appellationum, vt tradunt Ang. in l. 1. §. ſi quis mandatam. ff. de offic. eius. Iacob. in inueſtit. verſ.cum mero, & mixto imperio num 9. Curt. Iunior in tract. feud.7.par.verſ. 12. Boer. deciſ.50. nu. 10. glo. Pariſ.§.1.glo. 5.nu.49. & 50. Roland. conſ.4. num. 41.lib. 3. & ita de iure eſſe ſcribit Capic. in d. verb. feudorum acceſſoria in verſ.feudorum cauſæ, licet aliter dicant Pariſ.conſ. 8. num.8. & 34. lib. 1. & latè Ioann. Vincent. Anna alegat. 52.num.40.& ſequent. Iſtæ.n. cauſæ ſunt de reſeruatis principi, vt ſcribunt Bald. in auth. quas actiones col. vlt. C.de ſacroſanct.eccleſ.& Ioann. Andr. in addit. Spec.ſub tit.de iuriſdict.omn.iud. in addit. vidiſti duas verſ.ſed ſi talis donatio fiat, facit conſtit.Regni, cum noua, ſub tit. de iudic.per imper. celebr. & in conſtit. officiorum periculoſa,& conſtit iuſtitiarij per prouincias, & conſtit. ſtatuimus,& conſtitut.Magnæ Curiæ: in quibus clarè patet præd. cauſas appellationum eſſe reſeruatas Regi, vel eius Magnæ Curiæ: & licet Andreas dicat ꝙ quamdo ſumus in terris demani, tã prima appellatio,quàm ſecunda ſpectat ad Regem,& in terris baronum, prima ſpectet ad baronem, ſecunda ad Regem, quia à iudice delegato appellatur ad delegantem, l. 1. in princ. ff. quis & à quo, vt per Andr. & Afflict. in d. conſtit. officiorum periculoſa col. fin. tamen barones in Regno in d. cauſis appellationum nunquã poſſunt ſe intromittere, quia ipſarum iudex eſt ſpecialiter conſtitutus Magiſter Iuſtitiarius, ſeu eius Magna Curia, vt in ritu Magnæ Curiæ 52.& in d.conſtit. Iuſtitiarij nomen, & latè ſcribat Marinus Freccia lib. 1. de ſubfeud. ſub tit. de offic. Mag. Iuſtit. Sed

30 quia plerunq; barones hñt † priuilegia, primarũ & ſecundarũ cauſarũ, vt ſcribit Robertus Maranta in ſuo Spec. in 12. diſtinct.num. 20. ideo de illis cognoſcunt, & poſſunt prorogationem alterius Iudicis per vaſſallos factam reuocare, & petere remiſſionem cauſæ, ſecundùm Cardin. Alexand. Bald. & Aluarotum in cap. Imperialem. §. præterea ſi inter duos de prohibita feud.alien.per Fredericum, & ita ſeruari in Regno teſtatur Maranta loco cit. licet id non poſſet facere in cauſa cenſuali, vt in prag. Regis Alphonſi cum in ſertione Bulæ Papæ Nicolai ſub. tit.de cenſibus, vbi ita ſeruari teſtatur Follerius in uerb. & ſubmiſſionis cuique foro num.30. & in alijs caſib. notatis à Tartaglia in prax crim.M.Cur. c. 8. num.1.& 2. Sed aduerte quòd de dictis cauſis ipſi barones non poſſunt cognoſcere immediate, ſed benè debent conſtituere iudices, & officiales. ſecundarum cauſarum, vt ſcribit Marinus Freccia lib.2.de ſub feud. in 16. auctor. num. 7.fol.209. & ita fuiſſe deciſum in ſacro conſilio refert in 13. auctor. num. 7. ſimiliter

31 non poſſunt vllo modo † barones cognoſcere de tertiis cauſis, quæ ſunt ſecundę appellationes,& expreſſè reſeruantur Regiæ Maieſtati, etiam ſi partes in eum prorogaſſent iuriſdictionem, quia quotieſcunq; princeps limitat iuriſdictionem in certis cauſis, non habet locum prorogatio, etiam ex expreſſo partium conſenſu, vt tradunt Bald.& Ang. in l.teſtamenta.C.de teſtam.& idem Bald. in auth. habita in 8. colum C. ne filius pro patre: & latè Capic. in deciſ. 8. num. 16. verſic. & quando princeps: ad quod facit conſtit. Regni cum noua, vbi prohibetur, ne priuati eligant iudices ex ſuo conſenſu, ſed debẽt ſtare iudici per Imperatorem conſtituto, licet poſſint eligere arbitros, vt in fine d. conſtit. & in Regno nõ poteſt iuriſdictio exerceri, niſi ea quæ expreſſe conferatur à Rege, vt in d. conſtit. cum ſatis, & ſequen.& adeſt Regia prag. Caroli V. incip. prohibemus, vt dicit Niger in cap.Regni, item quòd Iuſtitiarij in princ. vnde nec per longam præſcriptionem, ſiue conſuetudinem poterit quis in regno iuriſdictionem aliquam conſequi, vt ſcribit Afflictus in dicta conſtitutione, cum ſatis in ſecundo notabili & alibi ſcripſi plenius, hic etiam nec per conſenſum partium, quia quod non poteſt acquiri per conſuetudinem, vel ſtatutum, nec quoque per pactum, vt tradunt Bart. in l. omnes populi num. 26. & ibi etiam alij Doctor. ff. de iuſtit.& iure, Bald. in l. de quibus. ff. de legibus, & in l. 2.C. quæ ſit longa conſuet. & latè Alexand. conſil. 19. col.2. in fine.

32 Similiter ex prædictis patet quoque, † quòd iſti barones habentes merum, & mixtum imperium, & alij inferiores à Rege non poſſunt reſcribere cum clauſulis ſine figura iudicij, & ſola facti veritate inſpecta, quia iſta eſt poteſtas principi reſeruata, vt tradunt Alexand. col.1.Iaſ. 2.& Crot.3. in l. nemo poteſt.ff. de leg. 1. Iaſ. in l. reſcripta. colum. 2. C. de precibus Imper. offerend. Felinus in cap.1.

col. 2. de reſcript. in c. olim. 3. colum. de accuſation. Marſ. ſingul. 102. clauſula, Corneus conſil. 181. col. 4. 3. volum. Biſignet. in deciſ. 7. de iudic. & licet id procedat regulariter, tamen doctores declarant, & dicunt ꝙ licet de iure eo modo reſcribere non poſſint, reſcribendo tamen ſui homines, & vaſſalli de facto obedire debent, vt per Bald. in conſ. 366. quáquam lib. 3. & Corn. conſ. 62. primo. 329. Oſtenſo lib. 1. vlterius dicunt ex maxima cauſa poſſe eo modo reſcribere, Alexand. Iaſon, & Crot. loco cit. Felin. in d. c. 1. & in cap. quæ in eccleſiarum col. 12. de conſtit. tertiò limitant non procedere in iis, qui regalia præſcripſerunt, atque de conſuetudine principis celſitudinem obtinent, Felinus in dicto c. 1. & cap. quæ in eccleſiarum, & Iaſ. in l. ex hoc iure colum. 3. ff. de iuſtit. & iure declarat in iis, qui expreſſim, vel præſumptiuè habuerunt in priuilegiis plenitudinem poteſtatis à Rege, & tandem Afflict. in præludiis conſtit. Regni q. 9. poſt num. 6. antè verſic. quartum exemplū dicit, ꝙ baro bene poteſt committere cauſas ſummarie, & de plano, quæ de iure videri debent ſummariè, & de plano, & ſine figura iudicij, vt in clem. ſæpè de verborum ſignificatione, & in prag. 1. de ordine iudic. quia tunc eſſet excitatio iuriſdictionis, ſtante etiam cap. Regni deteſtantes, vt voluit Paris de Puteo in tract. ſyndic. in verb. ſententia verſ. 10. & Berard. Pand. in d. prag. 1. de ordine iud. in fine.

33 Quintò, & vltimò ſciendum eſt,† quòd iuriſdictio baronibus ſolet concedi cumulatiuè, vt latè ſcribunt Roman. conſil. 393. incip. præſens conſultatio, & Felin. in cap. ceterum de iudic. colum. 3. & ibi Anton. de Butrio in fine, Andreas Siculus, in c. ſtuduiſti de offic. deleg. & Angel. in l. 1. §. ſi quis appellatione col. penul. de appellat. & Bart. in l. ſtudentibus. C. de offic. præfecti vrb. Sed aliquando priuatiuè, & id arguitur ex verbis priuilegij ſecūdùm Fel. in d. c. cæterū in 3. col. Ang. in l. ceſt. C. de teſtam. & Rom. d. conſ. 393. vt ſi in priuilegio diceretur, quòd ſolus talis Iudex cognoſcat, nam per hoc verbum ſolus, videtur adempta iuriſdictio aliis, ſecundùm Ang. in l. 1. C. vbi. & apud quem; item quando in verbis priuilegij eſſet appoſita clauſula decreti annullatiua, vt ſi dicatur, ſi ſecus actum fuerit, ſit irritum, & inane, vt latè ſcribit Foller. in pract. crimin. in verb. audiantur excuſatores poſt num. 67. & 68.

Effectus autem ex hoc reſultat: nam primo caſu, quando eſt conceſſa iuriſdictio cumulatiuè, etiam reſpectu inferioris ad ſuperiorem habet locum præuentio ſecundum Ang. in d. l. 1. §. ſi quis colum. penul. ff. de appell. & firmant Doct. in cap. paſtoralis de offic. ordin. in princ. Hinc ſi capitaneus caperet aliquem malefactorem; Regia Audientia, aut alius officialis contra eundem non poſſet procedere ratione præuentionis, vt ſcribit Bald. in auth. ſed nouo. C. de ſeru. fugit. per l. ſi quis poſtea, & l. vbi ceptum. ff de iudiciis, ſed debet opponi d. exceptio præuentionis, aliàs valeret proceſſus, vt refert Ioann. Anton. de Nigris in c. Regni ad hoc, vt noſtrum: nā quando iuriſdictio pluribus conceditur, habet locum inter eos præuentio, per cap. vt debitus de appellat. & cap. 3. de offic. Archidiac. & decidit Felin. in d. c. inrefragabili colum. 1. de offic. ordin.

34 Aduertas tammen hic† quòd præuentio inducitur per citationem verbalem, adeò quòd ex tali verbali citationè dicatur officialis præoccupaſſe iuriſdictionem alterius officialis, vt tenet Bart. in l. ſepulchri. ff. de ſepulchro violato, facit. l. ſi poſteà quàm. ff. de iudic. & habetur in c. propoſuiſti extra de foro compet. vbi ita tradunt Doct. & Fredericus de Senis conſ. 97. incip. quoniam, & Niger in c. Regni Illuſtri Viceregi, num. 31. & id procedit in citatione legitima & valida, ſecus in citatione inualida, per quam non inducitur præuentio, nec perpetuatur iuriſdictio, Frederic. de Senis d. conſ. 97. col. 2. & Rom. conſ. 412. vol. 1. & latè Iaſ. in l. more maiorum nu. 70. ff. de iuriſdict. omn. iud. Sed præuentio quæ habet locum in criminalibus quando inducitur per citationem realem, id eſt, per capturam perſonæ, tunc iſta præuentio præfertur iudici inquirenti ex officio, ſi tamen huiuſmodi exceptio præuentionis non opponeretur iudici inquirenti, valeret proceſſus: ita tenet Bald. in d. auth. ſed nouo iure col. 3. verſ. ſed pone. C. de ſeru. fugit. & ita præuentio facta per capturam perſonæ: & ſic citatio realis præfertur verbali, adeò, quòd ſi vnus iudex citauerit per citationem verbalē, & alter cæperit de perſona. & ſic per citationem realem: iſte iudex vtiq; præfertur, vt tenet Ang. in tract. malefic. in verb. iudex commiſit col. 6. in fine in illa quæſtione, quæ ex citatione: & Bart. in l. 3. ff. de cuſtod. reorum, in leg. 1. ff. de pœnis, & in l. Domitianus, ad turpil. Bald. in l. 1. C. vbi de crimine agi oport. & in dicta authen. ſed nouo, Ioann. Andr. in cap. 1. de oblig. & Alexand. in addictione ad Bartholum in l. ſepulchri. ff. de ſepulchro violato & idē conclude, quòd per formā inquiſitionis vel per libelli præſcriptionē, non dicitur præ-

uenta

uenta iuriſdictio, nec ipſa perpetuatur, niſi facta citatione reali, ſecundùm communé ſententiam Doct. vt per Alex. in d. l. more maiorum col. 10. & ſeq. nu. 69. ff. de iuriſdict. omn. iud. & Felin. in c. relatum col. 3. & ſeq. extra de offic. deleg. Doct. in clem. 2. vt lite pend. declarat optimè Socin. Sen. in l. libertas 2. ff. de in ius voc. num. 6. 7. & 8. refert eum Petrus Rebuffus in repet. l. quod iuſſit in 3. not. nu. 97. ff. de re iudicata;

35 Secundo verò caſu, † quando eſt conceſſa iuriſdictio priuatiuè ad alios iudices cum clauſula annullatiua, vel abdicatiua, barones poſſunt petere remiſſionem cauſæ, & eis fieri debet; nec poteſt vaſſallus in ſui præiudicium prorogare iuriſdictionem alterius iudicis, vt fuiſſe deciſum in ſacro Conſilio refert Capic. in deciſ. 9. & habetur in auct. habita C. ne filius pro patre, vbi Bald. in 8. col. verſ. ſuper hoc diſtingue, & hos caſus ponit prefata practica crim. M. Cur. cap. 8. nu. 1. & 2. quos vide & tũc dicitur adempta iuriſdictio totaliter etiam à ſuperiori, niſi in aliquibus caſibus, vt per Fel. in d. cap. paſtoralis, & Capic. in d. deciſ. 9. in fin. Hinc dicimus baronem habere iuriſdictionem priuatiuè ad Regem, vt tradunt Abbas num. 7. & Dec. num. 5. in c. cæterum de iudic. & Felin. in d. c. paſtoralis nu. 9. & 11. in 6. limit. de offic. ordin. Idem Abbas in cap. audi-tis de præſcript. & Anchar in c. 1. verſ. quinto de præſcript. in 6. & ita barones habent vtile dominium, quod in hoc prefertur directo, vt ſcribit Bald. in l. 1. ff. de rerum diuiſ. in 44. q. quem refert, & ſequitur Iacob. de Sãcto Georgio. in tract. feud. in verb. vicariuſq; perpetu' num. 8. Præpoſit. in c. 1. in fine de contract. inter vaſſ. & epiſc. & in prælud. feud. nu. 17. Mart. Laudenſ. in tract. de princip. q. 145. Albert. Brun. conſ. 21. inter conſ. feud. Curt. cõſ. 2. poſt tract. feud. & Nacta conſ. 180. nu. 4. vol. 3. vbi dicit, quòd Rex non poteſt aliquem actum iuriſdictionalẽ exercere in vaſſallos baronis, habentis merum, & mixtum imperium, quando baro poteſt illum actum exercere, & ratio eſt, quia baro habet proprietatem iuſtitiæ ſecundũ Bald. & Io. Fab. in l. & ſi ſeuerior. C. ex quib. cau. infam. inrog. & dicitur baronem habere iuriſdictionem, quò ad dominũ, vt ſcribit Ang. in auth. vt nulli iud. col. 1. verſ. an autem, & in hoc baro dicitur procurator in rẽ propriã, & ideo traditum eſt barones iuriſdictionem habere iure proprio, ſeu illam exercere iure proprietaris, vt ſcribunt Butrius in c. prudentiam nu. 15. de offic. deleg Felin. in c. accedens. vt lite non conteſt. Dec. in l. principalibus num. 22. in fine. ff. ſi cert. pet. Moderni Pariſ. in conſuet. tit. r. §. 1. gl. 5. nu. 45. Capic. in deciſ. ſacri conſ. 17. nu. 17. & Paris de Puteo in tract. ſynd. in rub. de offic. ſindicat. §. cum autem nu. 13. cætera ſcribunt in hac materia D. Marinus Freccia, & alij recentiores, quos retuli in d. tract. de magiſtrat. Regni in tit. de baronibus.

Laus Deo Omnipotenti.

SVMMARIVM.

1 *Formae Regiæ Cancellariæ, pro legibus allegari poſſ.*
2 *Effectus magnus in minimo verbo ſolet eſſe.*
3 *Forma commiſſionis Gubernatoris Prouinciæ.*
4 *Nomen principis, eiuſq; dignitatis apponendum in literis, ſeu reſcriptis.*
5 *Nomen ſuum an quis poſſit ponere in opere per ipſum compilato.*
6 *Reges, & Imperatores, quare intitulantur Dei gratia.*
Nihil boni poteſt euenire ſine Dei gratia ibidem.
7 *Officiales terrarum, & caſtellorum an habeant merum imperium.*
8 *Magiſtratus habet iure imperij poteſtatem in facinoroſos homines.*
9 *Meri imperij, quæ ſint.*
10 *Princeps quid habeat iure imperij, & præſertim in Regno.*
11 *Ademptio vitæ naturalis in totũ in quib. conſiſtat.*
12 *Ademptio vitæ naturalis in partem eſt meri imperij.*
13 *Ademptio vitæ ciuilis eſt meri imperij & in Regno ſeruatur.*
14 *Relegatio, vel miſſio in exilium eſt meri imperij.*
15 *Exiliorum genera ex doctrina Baldi.*
16 *Damnati ad exilium perpetuum nolentis parere ſententiæ pœna, quæ ſeruatur in Regno.*
17 *Modica coercio corporis eſt meri imperij diciturq;*

diciturq; pena ſãguinis ſamoſiſſima, eiq; indices addere ſolent relegationem, vel damnationem in metallum, & aliquando mitram, & quibus datur de iure communi & Regni remiſſiuè.

18 Miſſio in carcerem eſt de mero imperio, & quando habet locum de iure communi, & Regni.

19 Maleficium dicitur conſtare per conuictionem, vel per confeſſionem; & declarãtur hi termini.

20 Carcerandus an ſit quis ſtatim, quod incipit conſtare de delicto, & quid ſeruetur in Magna Curia.

21 Cap. Regni incip. ab illo inchoandum declaratur.

22 Iudex habita aliquali informatione poteſt deuenire ad capturam.

23 Tortura eſt meri imperij, ſiue ad pœnam delicti, ſiue ad ipſius veritatẽ inueſtigandam inferatur, etiam in cauſa ciu.

24 Torturam præcedere debent indicia ſufficientia.

25 Magna Curia, & Regiæ Audientiæ quando poſſint torquere reos ex proceſſu informatiuo.

26 Barones. eorumq; officiales quãdo poſſunt torquere reos ex proceſſu informatiuo.

27 Indicium dicitur demonſtratio.

28 Indicium duplex, ſemiplenum, & plenum ex ſententia Baldi.

29 Indicium aliud propinquum, & aliud remotum ex communi Doct. ſententia.

30 Indicia quædam leuia, quædam grauia, & quædam grauiſsima ex Iulio Claro.

31 Indicium quid ſit ſecundùm veram rei ſignificationem.

32 Indicia iuris alia communia, & alia ſpecialia.

33 Indicia ſpecialia iuris declarantur.

34 Indicia hominis, ſeu iudicis alia legitima, & alia illegitima.

35 Indicia hominis legitima, & illegitima, quæ dicantur.

36 Indicia regulariter probantur duob. teſtib.

37 Vnicus teſtis an faciat indicium.

38 Plures teſtes ſingulariter deponentes de ſingulis indiciis, faciunt vnum legitimum indicium.

39 Indicia illegitima declarantur, & an ſufficiant ad capturam.

40 Tortura inferri debet conſtito de delicto, & in ſubſidium. licet aliquando inferatur reis proteſtatione præmiſſa ad ſciendum complices.

41 Iudices non debent nouum torturæ genus inuenire, niſi in enormibus, & quid ſi rei corde torqueri non poſſint.

42 Tortura in quibus cauſis poſſit inferri de iure Regni.

43 Pœnæ vltra relegationem quæ ſint.

44 Indiciorum copia reis eſt danda.

45 Indiciorum copia in pluribus caſibus non datur, & maximè in Magna Curia.

46 Officialis in multis caſibus poteſt procedere ex officio.

47 Officialis an poſſit procedere ex officio parte deſiſtente.

48 Cauſæ mixti imperij, & iuriſdictionis declarantur.

49 Poteſtas gladij declaratur.

50 Magiſtratus olim ferebant pro inſigniis ſecurim, & deinde loco ſecuris gladium.

51 Rex Robertus conceſſit baronibus quatuor literas arbitrarias.

52 Prima litera arbitraria concedit poteſtatẽ procedendi ex officio in aliquibus caſibus.

53 Secunda litera dat auctoritatem aliquando componendi crimina.

54 Officialis an poſsit pœnam legis conuertere in compoſitionem.

55 Officialis an poſsit ex iuſta cauſa componere delinquentes.

56 Officiales baronum libenter componunt virtute ipſorum priuilegiorum. ſecuſ verò Regij.

57 Officialis an poſsit mutare pœnã à lege ſtatutam, vel eam minuere, & quid ſeruetur in Regno.

58 *Tertia litera arbitraria conceſsit officialibus poteſtatem torquendi delinquentes diebus feſtiuis.*

59 *Quarta litera conceſsit poteſtatem officialibus procedendi contra famoſos delinquentes omni ordine iuris omiſſo.*

60 *Officialis baronis an poſsit torquere ex proceſsu informatiuo virtute quartæ literæ arbitrariæ, & quid ſeruatur hodie.*

61 *Prorex Regni officia concedit nomine Regiæ maieſtatis.*

62 *Gubernatores, & aſſeſſores periti ſunt conſtituendi pro regimine populorum.*

63 *Prorex Regni aſſeſſores eligit viros doctiſſimos.*

64 *Magiſtratus, ſiue Iuſtitiarij an teneantur, ſi aſſeſſores malè iudicauerint, et quãdo.*

65 *Princeps vtitur plenitudine poteſtatis apponendo in ſuis literis clauſulã ex certa ſcientia.*

66 *Priuilegia inualida, & iniuſta ex generali confirmatione, non cenſentur approbata, niſi ex certa ſcientia ſit facta confirmatio.*

67 *Conſilium debet eſſe penes principem, & ibi plura de conſilio, & principis conſiliariis.*

68 *Officiales debent eſſe annales.*

69 *Officialis quando reſirmari poſsit.*

70 *Rex Carolus 2. Rex Robertus, & alij Reges Siciliæ quare noluerunt iudices eſſe perpetuos, ſed benè temporales.*

71 *Ratio glo. in conſtit. occupatis nobis, quare officialis debet eſſe annalis.*

72 *Auditori officium datur pro vno anno, licet deinde eidem tacitè concedatur refirmatio pro altero anno.*

73 *Officia cenſentur conceſſa ſecundùm communem obſeruantiam.*

74 *Salaria officialibus Regiis, & Baronalib. quomodo præſtanda ſint.*

75 *Officialis tenetur antè officij ingreſſum ſatiſdare.*

76 *Officialis idoneus an teneatur ſatiſdare.*

77 *Officiales Regij, & Baronales ſine iuramẽto, & fideiuſſione præſtita in Regia Camera, vel in M. Curia nequeunt officia exercere.*

78 *Practica procedendi contra fideiuſſores officialium, qui dumtaxat fideiuſſerunt de ſtando ſyndicatui.*

79 *Practica procedendi contra fidejuſſores Magiſtratuum, qui fideiuſſerunt etiam de parendo ſyndicatui.*

80 *Officiales omnes in Regno præſtant fideiuſsiones de ſtando ſyndicatui, & benè adminiſtrando ſecundùm Par. de Puteo.*

De literis commiſſionalibus Gubernatoris, & Auditoris Prouinciæ. Cap. V.

DICTVM eſt ſupra de Iuſtitiariis, ſiue Gubernatoribus, & Auditoribus, eorumq; officio, ſed vt magis cunctis pateat, quanto præfati Regij officiales in decretis ſibi prouinciis polleant imperio; Opere precium eſſe duxi literarum commiſſionalium d. officiorum hic inſerere cum aliquibus ponderationibus, ſeu declarationibus verborum principis; Iſtæ.n. formæ
1 Regiæ Cancellariæ † poſſunt pro legibus allegari in Regno, vt ſcribit. Lucas de Penna in l. 1. col. fin. C. vt null. ex vita. lib. 11. & in his põderatio verborũ maximè ſpectat vt not. Bald. in l. ſi, vt proponis. C. de exequut. rei iudic. morè ſtoicorum ſtudioſè exquirentium vnde verba deducantur, Cicero lib. 1. offic. quia etiam
2 in minimo verbo magnus † cõſiſtit effectus, vt tradit Paul. Caſtr. in l. fin. § 1. C. de indicta viduit. toll. & primò de commiſſione Gubernatoris, ſeu præſidis prouinciæ.

3 PHILIPPVS Dei gratia † Rex Caſtellæ, Aragonum, legionis, vtriuſque Siciliæ, Hieruſalem, &c. Magnif. fideli nobis dilecto Achilli de Capua gratiam noſtram Regiã, & bonam voluntatem: illis prouinciarum

ciarum noſtrarum curam, & adminiſtrationem committendã eſſe arbitramur, quorũ integritatem, prudentiam, experientiam, cæteraſque animi, & corporis dotes compertas habemus; proinde perpẽdentes probitatem tuam, ac erga nos, ſtatumq; noſtrum fidem, & amorem, tum etiam in tractandis negotiis dexteritatem, aliaq; obſequia, atq; officia, quæ à te poſthac plenè præſtitũ iri non dubitamus: merito inducimur, vt tibi horum intuitu prouinciarum, ac vaſſallorum noſtrorum regimen, cõmendemus. Quamobrẽ de te Achille de Capua, tuaq; virtute omnino confiſi officium Gubernatoris prouinciæ noſtræ principatus vltrà in citerioris noſtro Siciliæ Regno ad biennium à die adeptæ poſſeſſionis in poſterum numerandum, & inde ad noſtrum Regium beneplacitum iuxta nouæ pragmaticæ ſanctionis ſeriem, tibi concedimus, committimus, & fiduciꝛliter commendamus; Cũ pleni, meri, mixtiq; imperij, & gladij poteſtate; quatuor literis arbitrariis, & cũm omnibus, & ſingulis honoribus, prærogatiuis, iuribus, dignitatibus, facultatibus, ac etiam ſalario annuo, ſolito, & cõſueto ſolui, & enumerari Gubernatoribus dictarum prouinciarũ principatus vltrà, & aliis ad dictum officium tàm de iure, quàm de conſuetudine, & alias quouiſmodo legitimè ſpectantibus, & pertinentibus, ac quibus tui prædeceſſores in dicto officio vti, frui, ac potiri ſoliti ſũt, & conſueuerunt; ac de iure potuerũt, & debuerunt hucuſque. Dummodo antequã eiuſdẽ officij regimini, & adminiſtrationi te immiſceas, tenearis in manibus illius, ad quem ſpectet ſolitum de officio ipſo fideliter, & legaliter exercendo corporale ad Dei ſancta quatuor euangelia iuramentum præſtare, ac idoneè cauere in noſtra Camera Sumariæ de ſtando iuri, & ſindicatui finito prædicto biennio iuxta dictæ nouæ prag. ſanctionis formam: Volumusq; & expreſsè mandamus, vt ad dictum principatus vltræ gubernationẽ te perſonaliter conferas, officiumq; ipſum aſſumere debeas, illudq; ad honorẽ, & fidelitatem noſtram, & ſucceſſorum noſtrorum, & prouinciarũ earundem vtilitatem, cum ea qua decet vigilãtia, ſtudio, & ſolicitudine exercere, aliaq; facere exequi, & adimplere; Propterea iuſtitiæ adminiſtratione cures, quæ ſeruitio noſtro, ſtatuſq; ac ſubditorum noſtrorum præfatorum beneficio, quieti, & tranquilitati in primis conducere, & ad dictum officium ſpectare, & pertinere noſcuntur, quæq; alij tui prædeceſſores in eodem facere, exequi, & adimplere ſoliti ſunt, conſueuerunt, & debuerunt, omnibus æqualiter iuſtitiam miniſtrando ſine exceptione aliqua perſonarũ, neminẽ odio, ꝑtio, ꝑmio vel amore, ſeu aliàs iniuſtè grauãdo, aut releuando: necnon pupillos, viduas, orphanos, eccleſiaſticaſq; & miſerabiles perſonas, iuſtis fauoribus protegendo, & tuendo, ita vt ſubditi noſtri dictarũ prouinciarum ſecuri per omnia cõſeruentur, & reproborum audacia refrenetur; ac in d. officij exercitio, & adminiſtratione iura communnia, conſtitutiones, pragmaticæ ſanctiones, capitulaq; Regni prædicti ſine tragreſsione ſeruentur, vt te proceſſus laude comprobent, & opera laudanda commendent. Nos. n. pœnas, & banna, quas, & quæ tua adminiſtratione dicti officij durante ritè rectèq;

recteq; duxeris imponendas, & imponenda; ratas & firmas, rataq; firmaq; habentes, illas, & illa in beneficium Regiæ Curiæ noſtræ inremiſſibiliter exigi volumus, & iubemus; Hortātes propterea dictarū prouinciarū principat⁹ vltra plātos, & alias eccleſiaſticas perſonas; Illuſtribus verò ſpectabilibus, nobilibusq́; Magnificis dilectis conſiliariis, & fidelibus noſtris. Proregi Locumtenenti, & Capitaneo generali noſtro in dicto citerioris Siciliæ Regno, Magno Camerario, Prothonotario, & Viceprothonotario, ac deputatis in ſacro noſtro conſilio Regio: Locumtenenti, Præſidentibus, & Rationalibus Cameræ noſtræ Summariæ: Scribæ portionum, Theſaurario noſtro generali, ſeu id officium gerēti: Aduocatis quoq; & Procuratoribus fiſcalibus; cæteriſq; vniuerſis, & ſingulis officialibus, & ſubditis noſtris maioribus, & minorib. ad quos ſpectet, præſenteſq; peruenerint, & fuerint quomodolibet præſentatę & ſignanter Syndicis, & Electis, Magiſtris Iuratis, Baiulis, Baronibus, Vniuerſitatibus, & ſingularibus perſonis dictarum prouinciarū Principatus vltra, eadem auctoritate dicimus, & mandamus ſub incurſu noſtræ indignationis, & iræ, pœnæq; vnciarū mille à ſecus agētibus inremiſſibiliter exigendarum noſtris inferendarum Erariis, quatenus te dictum Achillem de Capua, tanquā Gubernatorem per nos in d. prouincia principatus vltra prædicti Regni conſtitutum biennio, & beneplacito noſtro, vt præmictitur, durantibus, & neminem alium habeant, teneant, reputent, honorificent, atq; tractēt, tibiq; & iuſsionibus tuis pareant, & obediant: Et ij ad quos ſpectat in poſſeſsionem dicti officij Gubernatoris dictarum prouinciarum, ponant, & inducant, poſitumq́; & inductum manuteneant, & defendant contra cunctos; deq; ſalario annuo dicti officij, & aliis ſolitis, & conſuetis integrè reſpondeant, & faciant, per quos decet plenariè reſponderi iuxta præſentium ſeriem, continentiam, & tenorem: contrarium nullatenus tentaturi, aut tentari permiſſuri, quatenus dicti prælati, & eccleſiaſticæ perſonæ nobis obediāt; cæteri verò officiales, & ſubditi noſtri prædicti gratiam noſtram carā habeāt, & præter iræ, & indignationis noſtræ incurſum pœnam præappoſitam cupiūt euitare, in cuius rei teſtimoniū præſentes fieri iuſsimus noſtro magno negotiorū prædicti citer. Sicilię Regni ſigillo à tergo munitas. Datum apud ſanctum Laurentiū die decimo nono menſis Iulij 1589. à natiuitate Domini Regnorū autē noſtrorū, v3. citerioris Siciliæ, & Hieruſalem trigeſimo ſexto, Caſtellæ Aragonum, vlterioris Siciliæ trigeſimoquarto, Portugaliæ verò decimò, &c.

Dicitur Philippus, &c. Hec.n. forma eſt reſcriptorum princiſum † ſubditis reſcribentium, vt
4 teſtatur Ang. in l. Neſennius Apolinaris. ff. de negot. geſtis, & nominatim Summi Pontifices ſecundùm Curiæ Rom. ſtylum, vt in proem. clem. alioquin literæ, ſeu reſcripra falſa dicerentur, vt not. Panorm. in proem. Greg. 1. lect. & ideo licet Regibus, aliiſq; prælatis ſpiritualibus, & temporalibus eorum nomina præponere decretis ſuis, vt fecerunt multi ſancti viri, & Profethæ Eſaias cap. 1. viſio Eſaie filij Amos, Salomon in prouerbiis c. 1 Parabolæ Salomonis filij Dauid, & Eccleſiaſtes c. 1. verba Eccleſiaſtes filij Dauid Regis, & Oſeas c. 1. verbum Domini, quod factum eſt ad Oſeam filium Beeri, ſic etiam fecerunt, Ioel, Amos, Abdias, Petrus Apoſtolorum Princeps, Paulus Doctor gentium, Iacobus frater Dñi,

Ioannes in Apocalipſi: ſic obſeruarunt Imperatores, & Iureconſult. in capite legum, vt per Imo. in l. Lucius. ff. de donat. & not. in l. inter claras verſ. victor. C. de ſum. Trin. & fide Cathol. in l. nepos proculo. ff. de verborũ ſignificat. & in d. l. Neſennius. Quinimo Iuſtinianus in inſtrumentis nomen Imperatoris præponi iuſſit, vt habetur in auth. vt perpon. nom. imper. in princ. Sic omnes Reges Siciliæ antiqui, & moderni obſeruarunt, vt licet videre in princ. ſacrarum conſtit. Regni prag. & capit. & rationabiliter quia ſcriptura authentica epiſtola non diceretur, quæ nomen non contineret ſcribentis, & eius cui ſcribitur nomen dignitatis, ſeu appellatiuum, vt tradunt Bald. in proem. ff. orum col. 1. verſ. 3. nota, & col. fin. verſic. quid ſi epiſtola, & Barbatia in proem. clem. & ibi addentes, & Felin. in princ. decreti, ibi humanum genus diſtinct. 1. nu. 2. dicit non

5 eſſe reprehenſibile, † quòd quis ponat nomen ſuum in opere per ipſum cõpilato, ita Gemin. ibi, & Ioan. Andr. latè diſputat in data lib. 6. idq; abſq; dubio procedit in Regibus, aliiſq; ſuperioribus, quòd poſſit. ſ. fieri talis inſcriptio, vt ſciatur à quibus ſuperioribus ſit lex condita, & quos ſubditos liget, in Doctorib. autem, & aliis, qui condunt libros, dic quòd debent ponere eorũ nomina non ad oſtentationem, & gloriam vanam, ſed ad laudem, honorem, & gloriam Omnipotentis Dei, à quo cuncta bona procedunt, vt latè ſcribit Afflic. in fine conſtit. Regni, ibi ad laudem, & gloriam num. 1. & 2.

6 Dicitur Dei gratia Rex † quia ita intitulantur oẽs Reges Regni, vt patet in prag. & cap. Regni, ſic Imperatores ſcribunt, vt in cap. hac edictali de pace iuram. firm. c. 1. in princ. de pace tenen. & cap. Imperialem de prohibita feu. alienatione per Freder. ita ſcribunt Reges Franciæ, & alij principes, vt tradunt Igneus in. §. non alias, l. neceſſarios. num. 345. ff. ad Silanian. & Chaſſan. in proem. conſuet. Burgũ d. in verb. per la grace de Dieu num. 2. & in catalago glo. mundi in 5. pat. 30. & 31. conſiderat. Nam Reges Dei gratia, & prouidentia regnant, vt in c. ſi ex bono de pœnit. diſtinct. 4. Chaſſan. loco cit. & habetur in l. inter claras ibi per m e Reges regnant C. de ſumma Trinit. & ſine Dei gratia nihil boni põt euenire 23. q. 4 §. non ergo. vt ſcripſi in tract. de magiſtrat. Regni cap. 1. nu. 45. & 46.

Dicitur officium Gubernatoris prouinciæ noſtrę, &c. concedimus, committimus, & fiduçialiter commendamus, cum pleni, meri, mixtique Imperij, & gladij poteſtate, &c.

Nota, quòd de iure communi poteſtates, & offi-

7 ciales terrarum, & caſtellorum, † quos quotidie videmus exercere merum imperium, & gladij poteſtatem, quam non habent, vt tradũt Doct. in l. Imperium, & Bald. poſt Odofred. in l. Magiſtratibus per illum tex. ff. de iuriſdic. omn. iud. videntur vtiq; homicidæ, & puniendi ſunt, vt vſurpatores meri imperij, ita Soc. in d. l. nec magiſtratibus. Similiter ſuperiores literas commiſſionales officij cum mero, & mixto imperio concedentes, & id non habentes ex priuilegio, vel legitima præſcriptione puniuntur pœna mortis naturalis, & publicationis bonorum l. maiorem. C. de falſ. & conſtit. qui falſas, & c. Caroli Primi, quod incipit, conſtitutionem Frederici quondam Imperatoris car. 15. vt latè ſcribunt Afflict. in d. conſtit. Regni duram, & dirã nu. 4. de prohib. offic. noſtr. occaſ. & in deciſ. ſacri conſ. 21. & Ioann. Ant. de Nigris in c. Regni, incip. item quòd Iuſtitiarij in princ. num. 2. & d. literis vtẽtes omnia acta faciunt nulla, & ipſo iure ſunt priuati officio. l. in his C. de diuerſ. offic. & in l. nullum. C. de coartalib. & in l. actuarios. C. de numerar. Afflict. in d. conſtit. duram, & diram. num. 11. & refert Fab. Monteleon. in praxi arbitr. par. 1. quæſt. 1. num. 13. Sed aduerte ſecundum Socin. loco cit. quòd ſecus eſt in ciuitatibus Lombardiæ, quibus Rex Fredericus Secundus poteſtatem hanc merum Imperium exercendi conceſſit, vt in extra. de pace conſtantiæ. Idem eſt in ciuitatibus ſubditis Romanæ Eccleſię ex priuilegio, & in ciuitatib. quæ illud præſcripſerunt ex vſu tanti temporis, in cuius contrarium memoria non exiſtit, & idem dicitur eſſe receptum hodie in qualibet ciuitate, quæ habet ſuum præſidatum, ſecundum glo. in l. fin. C. de præſcript. longi tẽp. latè declarat Bald. in d. extra. in verb. in criminalibus col. 8 & in Regno, vbi licet quælibet ciuitas non habeat merum imperium, quod eſt pœnes Regem, vt per Iacob. Nouell. in tract. iuris prothom. num. 96. Afflict. in proem. cõſt. num. 3. col. 1. & Brun. conſ. 120. nihilominus ex Regis prouiſione habent præſidatum. Nam in eis conſtituuntur Regij Gubernatores, & Capitanei ad illud exercendum, vt patet hic & in d. conſtit. ea quæ ad decus, vbi id not. Afflict. & iſti dicuntur eſſe loco præſidum in prouinciis ſ. ci t tex. in l. 1. ff. de offic. præſid. vt ſup. expoſitum eſt in tit. de iuſtitiariis, &c. Præſes. n. mittebatur ad regendam prouinciã, & habebat merum mixtumq; imperium, & gladij poteſtatem, ſicut præfati Gubernatores, & capitanei l. illicitas. §. qui vniuerſas. ff. de offic. præſid. & eandem poteſtatem habere Abbates, & reliquos Dominos terrarum, & iuriſdictionũ,

riſdictionum, qui ſunt viceprefidum, tradunt Bald.in l. t. §. 1. ff.de offic.præfect.præt. & Iaſ. in l.1.num.19.ff de offic. eius. vide quæ ſcripſi ſupra in tit.de Baron.in princ. Secundò nota, quod per conceſſionẽ meri, & mixti imperij, magiſtratus ne dum habet ipſius exercitium, ſecundùm Aleiat.in lib. paradox.2. cap. 6. & ita procedunt l.& ſi prætor.ff.de offic.eius.l.4. ff de offic.præſid.l.2.ff.de in ius voc.& ſimilia iura, ſed quoque ius ipſius meri Imperij, & ita ſecũdùm Azon.& reliquos de iure eſſe puto, & ſic principem magiſtratibus illud communicare, quemadmodum Sol, Lunæ, & Stellis communicat lucem ſuam, & pro hac ſententia facit l.poteſtatis.ff.de verb.ſignif.quæ imperium in magiſtratu eſſe dicit, vocariq; poteſtatem; item poteſtatem in patre eſſe, quæ in perſona liberorũ patriam poteſtatem ſignificat. Quis autem erit, qui exiſtimet patriæ poteſtatis exercitiũ, tñ non ipſum ius penes patrem eſſe? nemo certè. Item princeps ſuam omnimodam poteſtatem habet à populo, l. 1. ff.de conſtit. princ. in quo antè quam Imperatores eſſent ius imperij non erat, ſed benè in magiſtratibus l.2.§. poſt originem.ff. de orig. iur. poſtremò facit l.illicitas.§.qui vniuerſas. ff.de offic.præſid.vbi dicitur ius gladij in præſide prouinciæ eſſe, quod quidem ius meri imperij eſt, d.l.imperium ff.de iuriſdic. omn.iud.

8 Et ex his clare patet magiſtratus habere † iure imperij poteſtatem in facinoroſos homines d.§.qui vniuerſas, & l.congruit in princ.ff.de offic.pſ.& illa cõſiſtit in multis,& variis pœnis, quæ animaduerſione gladij infliguntur, l. ſi quis fortè cum ſeq ff.de pœnis, licet vltimum ſupplicium conſtet ſola morte naturali l. vltimum ſuppliciũ.ff. eod.tit.cætera autem ſupplicia, etiam ſi corpus cædatur ad mortem nõ pertinent, l.capitalium in princ.eod.tit.vbi Iu reconſ.ſummi ſupplicij tres ſpecies cõſtituit.ſ. furcam concremationem, & capitis amputationem, cæteræ ſi quæ ſint, quæ aut rota, aut aqua, aut beſtiis expediuntur non ita frequẽter receptæ ſunt à iudicantibus tradit Io. de Archamone in c. Regni contra effrenatas nu. 24.& ita meri imperij quod officialibus conce-
9 ditur, hæc ſunt, † ademptio vitæ naturalis in totum, vel in partem, vel ademptio vitæ ciuilis, item relegatio, modica coertio corporalis, leuis multa, miſſio in carcerem, & tortura, vt tradunt latiſſimè Doct.in d.l.imperium. ff de iuriſdict. omn.iud. refert Foller. in prax. crim.in verb.audiantur excuſatores num.100.

10 Principi † autem iure meri imperij plura alia maiora competunt, vt ſupplicatio aduerſus ſententiam à qua non poteſt appellari, concedere veniam ætatis, natalibus reſtituere, legibus ciuiliter ſoluere, adoptari permittere; iis ſubuenire: inducias annales, vel quinquennales contra creditorum furorem concedere, inuentarij beneficiũ elargiri, aliaq; expedire; quæ partim iuris, partim principis beneficiõ ordinario expediuntur, vt not. in auth. quæ ſupplicatio C.de precib. Imper.offer.& in l. t. C.de ſentent. præfect.præt. l.omnes. C.de his qui veniam ætatis impetrau.& in auth. quib. mod.natur.effic.leg.l. t. 2.& 3.ff. de natal. reſtit. Tiraq.in tract. de nobilitat.cap.6.num.3. Moderni Pariſ. in conſuet.§. 9. glo.3. num. 4. Igneus in repet.l.neceſſarios.§. non aliàs. nu. 627.ff. ad Sillan. Iaſ. latè poſt alios in d.l.Imperium.& in Regno iure imperij competit principi cognitio criminis læſæ maieſtatis, hæreſis, & falſæ monetæ, Afflict.in conſti t. pœnã eorũ nu.26.creatio Magiſtri Iuſtitiarij,& præſidũ; vt in d.conſtit. ea quæ ad decus, impoſitio nouarum angariarum, vt in prag.ad noſtras aures,& in prag. audiuimus, cognitio feudorum quaternatorum, & appellatio à iudicibus ordinariis, vt in conſtit. ſtatuimus, & conſtit. Magnæ Curiæ.

11 Tertiò nota † circa ademptionem vitæ naturalis in totum, quæ conſiſtit in d. tribus caſibus quòd præfata furcarum ſuſpenſio datur perſonis ignobilibus, ſed nobilibus capitis amputatio, vt tradunt glo. in l. 3. §. pœna militum.ff de re milit.late Tiraq.in tract.de nobil. cap.20.& in tract. de pœnis cauſa 49. num.46. & ita obſeruari in Regno teſtantur Grammat. in deciſ.32.in fine,& D. Vincent.de Franchis in deciſ.240.num.8.in 2.p.& rationabiliter, quia pœna ignominioſa non eſt nobili imponenda, vt ſcribunt Doct.in l.capitalium.§. ſeruis.ff.de pœnis. Fulgoſ.in conſ. 167. Afflict. in conſtit. quicunq; toxicum, & Paris de puteo in tract.ſindic. in verb. pœna verſ. quid ſi ſtatutum,& hac de cauſa dicitur maior pœna ipſa furcarũ ſuſpenſio, quam capitis, Bart. in d.§. ſerui,& in l.deſertorem in princ.ff.de re milit. vide quæ ſcripſi in tract. de var. iur. deciſ. in tit.de pœnis nu. 16.& 17.

Pœna autem combuſtionis habet locum in multis caſibus, nam in primis hæretici viui concremari debent lege Diuina Ioan.15.ibi ſiquis in me non manſerit, &c.not.in c.ad abolendam de hæret. & in c. quoniam vult Deus 24. q. 4. Idem eſt ſtatutum de iure Regni, vt in conſtit.inconſutilem, vbi id not. Afflict.nu.40. & ſeq. Lege verò ciuili ſummo ſupplicio digni ſunt, vt habetur in l. Arriani.§. Manicheis.C. de hæret. Item illi, qui vſus imaginum deteſtatur in odium Dei, & ſanctorum eius l.vni-

ca.C.vt nemo lic.ſig. ſaluat. Item qui in ſidei deſpectum offendere attentauit Chriſtianos cum ſuis ſociis cōcremandus eſt l.2.C. de iud. & cælicolis in fine: Similiter qui contra naturam luxuriati ſunt hodie ex conſuetudine concremantur, quæ leges omnes fuit interpretata ſecundùm l. ſi de interpret. ff. deleg. nam illis legibus, qui ſic offenderunt mori debent. auth. vt non luxur. contra nat. §. præcipimus. l. ſideliſſimam, & l. cum uir nubit in fœminam. C. ad leg. Iul. de adulter. l. eiuſdem. §. qui hominem libidinis cauſa caſtrauit. ff. de ſicar. iuncta l. 1. C. de eunuch. quod verbũ libidinis referas ad caſtrantem, non ad caſtratum cauſa libidinis eius coercendæ, prout ibi voluit glo. Item ſacrilegus maiori ſacrilegio, vt qui ſacrum ex ſacro ſubſtulit comburitur viuus, l. ſacrilegij pœnam, ibi viuos exuſiſſe. ff. ad leg. Iul. pecul. cum tñ aliter hodie puniri ſcripſerunt Boer. deciſ. 254. in 2. par. & Fab. Monteleon. in ſua praxi arbitr. in 6. par. Sic ſortilegi, ſiue harioli, & qui damnatis veneficiis ſe exercent, concremantur l. nullus haruſpex, ibi concremando haruſpices. C. de malefic. & math. & habetur 26. q. 1. & 2. ſic incendiarij, qui ob inimicicias, vindictam, vel prædæ cauſa, aut aliàs ex propoſito intra oppidum ignem inmiſerunt, viui exuruntur, d. l. capitalium. §. incendiarij, & l. qui ædes. & l. fin. ff. de incend. ruina, & nau. & ſcripſerunt Bart. in l. 1. ff. de offic. præfecti Vig. Cyn. Bald. & Salic in l. data opera. C. qui accuſare non poſſ. & in l pignus, & in l. ſi creditor. C. de pignor. act. & Iaſ. conſ. 136. vol. 1. & in Regno quomodo hi puniri debeãt, vide Monteleon. in d. 6. par. ſuæ praxis, ſed prædicta pœna non procedit, ſi ſine dolo, incendium contingit, quia hoc caſu dumtaxat competit actio legis Aquiliæ ex 3. capite, quæ etiam datur contra dominum pro familiæ culpa, l. ſi ſeruus ſeruũ, §. tertiò, & §. ſi fornarius ff. ad leg. Aquil. & latè ſcribunt Ang. in tract. malefic. in verb. incendiarij, & Monteleo. loco cit. & aduerte quòd regulariter incendium præſumitur factũ culpa inhabitantium, l. ſi vendita. ff. de periculo, & cōmodo rei venditæ. l. 3. § 1 ff. de offic. præf. vig. & tradit Coraſius in l. & ideo nu. 3. ff de verborum. oblig. hinc ſequitur in praxi, quòd probato incendio, fundata eſt intentio contra inhabitantes, niſi ex aduerſo ipſi probent incendium ipſorum culpa non fuiſſe factum, vt per Iaſ. in l. domos. ff. de leg. 1. vbi allegat Doct. in l. ſi quis ex argentariis. §. fin. ff. de edendo, Alex. in d. l. ſi venditor: ſed ex prefata præſumptione haud condemnari poſſunt, quia probatio eſt incerta, vt not. in in l. duo ſunt titij. ff. de teſtam. tut. Iaſ. conſ. 106. num. 3. col. 2.

vnde pro ipſorum condemnatione requiritur certi hominis factum, vt ſcribit Afflict. in deciſ 57. & ſequitur Grammat. conſ. 22. in princ. & in deciſ. 3. num. 3. Item fabricans falſam monetam, ſiue auream, ſiue argenteam, flammis exuritur contra diſtinct. glo. in l. ſi quis nummos. C. de falſa moneta, eadem pœna digni ſunt expoſitores, & participes, l. maiorẽ. C. ad leg. Cornel. de falſ. aliàs autem ſi participes non ſint, vel ſi exhibeant deceptionis authorem, aut id exhibere non poſſunt, & bonæ fame auxilio iuuentur, & ſumus in modica ſumma, iureiurando ſuo liberantur, ſecus ſi magna quantitas ſit, aut fama prægrauentur, & non poſſint exhibere, vel nominare eum, qui numerauit, quia hoc caſu etiam ſi dolus expoſitorum circa fabricationem, vel ſocietatem non probetur, extra ordinem plectendi ſunt d. l. maiorem, vt late ſcribit Marſ. in repet. l. qui falſam num. 104. & ſeq. C. de falſ. & declarat ibidem num. 115. & 123. & ſeq. in Regno autẽ puniuntur ſecundum conſtit. Adulterinam, & Reg. pragmaticas, vt tradit Monteleon. loco cit. & latè ſcribit Iul. Clar. in lib. 5. ſentent. §. falſum. verſ. 37. & 38.

Item concremandus eſt ſeruus, qui prodidit dominum ſuum, d. l. capitalium. §. igni concremantur. Item ſi ſeruus ſe libidinis cauſa dominæ coniunxerit, punitur pœna combuſtionis, & domina pœna capitis, l. vnica. C. de mulier. quæ prop. ſeru. ſe &c. & hanc eſſe communem ſententiam atteſtatur Gomes in l. 80. Taur. nu. 23. quem refert. Iul. Clar. in §. fornicatio num. 20. vbi dicit quoque ſecus eſſe in domino, qui ancillam complexus eſt §. eadem lege, inſtit. quibus ex cauſis manum non licet, facit l. ſi quis ſine, uerſ. ipſi etenim domino, C. communia de manumiſſ. in quo ancila remuneratur vnde ſumit argumentum Cyn. in d. l. vnica ꝙ amatores debent donare amaſiis ſuis, non è cōtra ſubdens, & crede experto quòd donum magis valet, quàm ſuſpirium, imò ſuſpirium nihil valet, ſine dono, ferrum tamen præponitur auro, nam ſecundum iuuen. ferrum eſt ꝙ amant, quod vt ipſe ait quidam exponunt. i. ferreum membrum, propter cuius ferri fortitudinem inſignes etiam mulieres ſeruis utiliſſimis ſe exponunt quæ verba D. Cyni nota quia fuit ſumus amator, & egregius poeta, vt refert Iul. Clar. loco cit. num. 20. in fin. Similiter pęna combuſtionis tenetur transfugi, & ad hoſtium votum ſuos deſerens, & illis ſuorum conſilia renuncians, l. ſi quis ali quis ex metallo §. 1. & l. aut damnum. §. 1. ff. de pœnis, & l. omne §. exploratores, & l. proditores. ff. de re milit. lib. 12. Item ſeruus rapiens fœminam ſi-

ue

... virginem, ſiue deſponſatam, ſiue viduam, comburēdus eſt l. vnica. §. fin. C. de raptu virg. & Ang. in d. tract. malefic. extendit ad meretricem virum rapientem, & ibidem refert ſe vidiſſe Florentiæ meretricem flammis iniici, quæ conuicta erat rapuiſſe iuuenem, & idem tradit Boer. in deciſ. 317. num. 11. in 2. part. & deniq; procurator Cæſariis, aut alius publicus actor pro depredatione, ſeu iniuriis in ſubditos Cæſaris commiſſis, viuus publicè vri debet, vt in l. vniuerſi. C. vbi cauſæ fiſcal. cæteros caſus aſſignant Ioann. de Ardizone in ſua ſumma. §. comburitur, Alber. de Roſate in diction. ſuo in verb. pœna, & Petrus Duennas in reg. 113. lib. 1. & quid de iure Regni in prædictis caſibus obſeruetur, ſcripſit Fab. Monteleon. in ſua praxi arbitr. 6. p. Tu autem officialis aduerte, quòd hodie damnatus pœna combuſtionis debet prius furca ſuſpendi, & ita obſeruari apud Chriſtianos teſtatur Didacus Couarr. lib. 2. var. reſolut. cap. 10. nu. 9. in fin. & declarat D. Iulius Clar. in prar. crim. §. vlt. q. 99. nu. 7. fol. 409. Sic quoque damnatus pœna parricidij debet prius mori, & deinde eius corpus includi in ſacco, & in mare proiici iuxta tex. in l. pen. ff. de parricid. l. 1. C. eod. §. alia inſtit. de public. iudic. vt ſcribit D. Vincent. de Franchis in deciſ. ſacri conſ. 230. num. 4. & ita obſeruari vidi in Regno.

12 Quartò nota † quòd ademptio vitæ in partem, quæ fit per membri abſciſſionem de iure meri imperij eſt, auth. de collat. §. ad hoc prohibemus, ibi citra tamen vltimum ſupplicium, aut membri inciſionem, & tradit glo. in l. fin. per illum tex. C. de offic. eius qui vic. alter. licet id ſupplicium capitale non eſſe aſſerit Bar. in d. l. 2. ff. de publ. iudic. vbi Iureconſ. ait non capitalia ſunt in quibus pecuniaria, aut in corpus coertio pœna eſt, & apertius id ſcribit Africanus; Rei capitalis, inquit, damnatus intelligitur is, cui pęna mortis, aut aquæ, & ignis interdictio, in l. edicto. ff. de bon. poſſ. & in l. licet capitalis. ff. de verb. ſignificat. membra autem ſunt illa, quibus diuerſo, & proprio officio corpus mouetur, aut iuuatur; vt oculo, viſu: pedibus, progreſſu; auribus, auditu: manibus, palpatu: narribus, odoratu: lingua, ſermone, & aliis ſimilibus; alia verò ſunt, quæ decorem tantum faciunt, vt barba, virimento; coma, capiti, auricula, auri, & alia quæ membrorum ornamenta ſunt, quorum inciſio, membri inciſio non dicitur ex ſententia Bart. in l. publicorum num. 13. ff. de public. iudic. vbi allegat auth ſed nouo iure. C. de ſeruis fugit. & l. cui dens. ff. de ædilitio edicto, & ſequitur Bald. in l. ſerui fugitiui in fine. C. de ſeruis fugit. & prædicta membri inciſio in Regno ſeruatur. Nam blaſphemus iure Regni amputatione linguæ puniebatur, vt in conſtit. Regni blaſphemātē, & idem ſeruabatur in Regno Franciæ, vt ſcribit Boer. in deciſ. 301. num. 2. hodie vērò pœna perforationis linguæ cum acu ferrea, vt tradunt Afflict. in d. conſtit. num. 7. Paris in tract. ſind. in verb. poteſtas, Cauenſis in prag. de blaſphemia incip. Ferdinandus num. 2. & Grammat. conſ. crim. 15. poſt num. 3. & deciſ. 50. & idem obſeruari in Parlamento Delphinali tradit Marcus in deciſ. 509. vt refert Iul. Clar. in pract. crim. §. blaſphemia verſ. Sed quæro circa finem ſcl. 7. ſimiliter percuſſor cū armis punitur in regno pęna manus, vt in cōſtit. Regni, ſi quis aliquem ſub rub. de percuſſ. illicit. cum armis, & fur qui excedit vnum auguſtale punitur pœna manus, & ſi excedit vnciam eſt pęna mortis, vt in c. Regni ad hoc, ſub tit. de furtis, Idem in lonicinio, quia eſt pęna naſus, vt in conſtit. lenas ſub tit. de lenon. Idem in populari verberante nobilem, vel militem, quia eſt pœna manus, vt in conſtit, vt dignitatum ſub rub. de iniur. cur. illat. alios caſus tradunt Fab. Montel loco cit. Gandin. in tit. de pęnis reorum num. 52. Galicius in Margar. fiſci fol. 90. col. 1. refert Iul. Clar. in prar. crim. §. fin. q. 69. num. 1. & 6.

13 Quintò nota † quòd ademptio vitæ ciuilis, quæ fit per damnationem in metallum, vel deportationem in inſulam, l. inter pœnas. ff. de interd. & relig. eſt meri imperij, Decius in l. Imperium ff. de iuriſdict. omni. iud. Iſta enim mors ciuilis hodie conſiſtit in pœna damnationis ad triremes in perpetuum, vel ad tempus, quæ ſucceſſit in locum damnationis in metallum, vt ſcribunt Innoc. in c. qualiter, & quando de accuſat. Bald. in l. incredibile. C. de pęnis, Imo. in l. 2. ff. de public. iudic. Afflict. in conſtit. Regni, hi qui. in 8 & 9. not. Capic. in deciſ. 153. num. 3. & Iul. Clar. in pract. crim. §. vlt. q. 67. verſ. item damnatio, & datur iſta pœna perſonis ignobilibus non nobilibus, quibus in locum ipſius datur deportatio in inſulam, vt teſtatur Grammat. in deciſ. ſacri conſ. 32. in fine, & quòd iſta pęna deportationis in Regno obſeruetur, tradunt Capic. loc. cit. nu. 2. Idem Grammat. in deciſ. 23. nu. 16. & 18. & Carer. in pract. crim. fol. 567. poſt nu. 121. Et denique prædicta ademptio vitæ ciuilis conſiſtit in pęna perpetui carceris, quæ in regno ſolet imponi, vt in conſtit. Regni humanitate ſub rub. de his, qui fideiuſſ. dare poſſ. vbi id not. Afflict. num. 13. & ad idem allegat cap. Regis Caroli Primi, incip. placuit, & c. item. nullus in terris, & cap. ſi quis ſub tit. de foriud

quia

quia æquiperatur morti ciuili, vt dicit Bald. in cap. 1. §. denique, quæ fuit prima cauſa beneſic. Innocent. in d. c. qualiter, & quando col. 3. Ancharan. conſ. 157. ex narratis col. 2. Dec. in d. l. imperium num. 44. & Marſ. in l. 1. num 28. ff. de quæſtion. & in pract. crim. §. attingam num. 30. & ideo ius ciuile eam ſubſtulit reputando incredibilem l. incredibile. C. de pœnis, In Regiis autem tribunalibus ſeruatur, quòd in aliquibus caſibus, & delictis leuibus ſolet dici, quòd carcer cedat in pœnam, quia etiam diuturna carceratio inducit minorationem pœnæ, l. ſi diutino verſ. in reatu, & l. reſpiciendũ. ff. de pœnis, vt teſtantur Grammat. conſ. 63. nu. 5. & conſ. 16. in fine, conſ. 37. nu. 17. & Marãta in fine ſui Spec. nu 44. Idem Grammat. in decil. ſacri conſ. 16. in fine, & deciſ. 36. & 38. in fine, vt ſcripſi in d. tit. de pœnis nu. 26.

14 Similiter† relegatio, vel miſſio in exilium eſt meri imperij: vt ſcribit Bart. in d. l. imperium, quia officio iudicis nobili expeditur ob publicam vtilitatem, vt ibi per Decium num. 47. ſed videamus ad materiæ intelligentiam quotuplex ſit exilium, & Bald. qui nihil reliquit intactum in l. dara opera verſ. quatuor num. 2. C. de his qui accuſare non poſſ. † quinq; conſtituit exiliorum genera. Primum dicitur eſſe maximum, vt qñdo quis damnatur in metallũ: ſecunndum quando condemnatur in opus metalli de quibus, & eorum differentia eſt tex. in l. aut damnum. § Diui fratres. verſ præfecto. ff. de pœnis, & hodie dicimus condemnationem ad triremes, vt ſupra expoſitum eſt. Tertium eſt deportatio in inſulam, quæ ciuitatem adimit l. inter pœnas. ff. de interdict. & relig. & de his etiam fuit ſupra dictum ex his quæ tradũt Capic. in deciſ. 152. nu. 2. & Gramat. deciſ. 23. num. 17. & 18. Quartum eſt relegatio in inſulam, quæ ad tempus, & in perpetuum fieri poteſt, d. §. hæc eſt, & quomodocunq; fiat omnia retinet relegatus d. l. relegati, & § hæc eſt licet quando fit in perpetuum, poſſit pars bonorum adimi d. l. religati, & huic relegationi perpetuæ equiperatur exilium, d. l. relegati, in fine; Quintum dicitur, quando de ciuitate quis eiicitur, vel quia interdicuntur certi loci, vel certorum locorum habitatio, vel interdicũtur omnes loci præter vnum, vt quando exularet à prouincia præter vnam terram, vt habetur in l. exilium. ff. de interd. & releg. & in his duobus modis vltimis exilium proprie non dicitur, quia in illis non eximitur caput de ciuitate. vt in l. 2. ff. de public. iudic. in princ. ſed bene relegatiaues appellantur d. l. 2. vbi glo. & tradit Bald. in d. l. data opera, vbi dicit, quòd quando exilium non eximit caput, non exiliũ, ſed miſſio ad confinia appellatur per tex in l. mathematicos. C. de Epiſcop Audien. & Io. de Platea in Rub. C. de his qui in exilium. lib. 10. in fine, dicit quod appellatur excluſio, & improprie auxilium, & huiuſmodi exilium in Regno modo ſolet eſſe extra Regnum, & modo extra ciuitatem per octo miliaria, vt clare colligitur ex dictis Grammatici in conſ. crim. 18. in fine, & deciſ. 17. num. 4. & deciſ. 28. in fine, & D. Vincent. de Franchis in deciſ. 333. antè n. 6. 2. p. & ita obſeruat ſtylus curiarum huius Regni.

16 Sed aduerte hic obiter, †quòd dãnatus ad exilium perpetuum, ſi non vult parere ſententiæ, poteſt damnari in metallum, ſ. ad triremes, vt in l. relegati, & ibi per Bart, & Doct. ff. de pœnis, & Doct. in §. cum autẽ inſtit. quibus mod. ius patr. poteſt. ſoluit. vt refert Io. Ant. pugnat. in prag. Regni 4. nu. 160. ſub tit. de falſ. teſtib. Rumpens autem exilium punitur pœna duplicationis, ſi duplicando nõ excedit decennium, aliàs deportatur in inſulã d. l. relegati, & not. Io. Franc. Scaglion. in prag. 1. nu. 66. ſub tit. de duello latè Iul. Clar. in §. fi. pract. Crim. q. 71. num. 13. & in Regno adeſt regia prag. Don. Perafanni de Ribera incip. all'Illuſtri, & ſpectabili, &c. ſub data die 24. Septembris 1563. qua fuit conſtitutum, & ordinatum, quòd exules, ſeu relegati in inſulam, qui non poſſunt dare fideiuſſores de ſeruandis finibus, ſed tantum iuramentum, & ipſorum obligationem; ſi non ſeruauerint fines debent condemnari ad remigandum tàm pro primo tempore à die ſententiæ, quàm pro duplicatione inducta à lege, ſed aduerte, quòd ſi perſona eſſet, cui huiuſmodi remigatis pœna non competeret, tunc eſſet puniendus arbitrio viceregis, & ab eo pœna infligenda, ſi vero iſte dedit fideiuſſores, accuſabitur pœna fideiuſſionis, & duplicabitur relegatio; Verum ſi relegatus eſt effectus clericus, & diſceſſit ab inſula, hoc caſu iudex eccleſiaſticus cognoſcit, non ſecularis, vt fuiſſe deciſum teſtatur D. Vinceut. de Franchis in deciſ. ſacri conſ. 395. ex dictis Alberici in l. meminiſſe col. 2. verſ. quæro officialis ff. de offic. præſidis. cætera tradit Iul. Clar. in § fin. pract. crim. d. q. 71. verſ. exilij autem pœna per totum.

17 Sextò noto, † quòd pariter coertio corporis eſt meri imperij. vt ſcribunt Bart. & alii in d. l. imperium, & Ang. in l. magiſtratibus. ff. de iuriſdict. omn. iud. vt refert. Dec. loco cit. num. 50, & hæc dicitur pœna ſanguinis, licet capitalis non ſit l. 2. in fine. ff. de public. iudic. not Bald. poſt. Barr. in l. tranſigere. C. de tranſact. in princ. nu. 3. Maranta in ſuo Spec. fol. 28. nu. 5. vt refert Iul. Cla. §. fin. pract. crim. q. 70. num.

num. 2. & quia eam exequitur vſus publicè per compita, meritò dicitur famoſiſſima l. fuſtium, & in l. nullam vbi Paul. Caſtr. num. 2. C. ex quibus cau. infam. irrog. & datur meritò vilibus perſonis dumtaxat, vt dicit Paris in d. verſ. ſed quid ſi ſtatutum, & ita nobiles eam non patiuntur, ſed potius pœnam relegationis, quæ dicitur ſimilis d. pęnæ fuſtigationis ſecundùm Grammat. conſ. crim. 37. nu. 15. vbi allegat Bart. & Doct. in d. l. Imperium; eiq; hodie ſæpe adere ſolent iudices relegationem, vel damnationem in opus perpetuum, prout tulerit delicti grauitas, aut facinoroſi demerita, vt habetur in l. fin. C. de paga. ibi poſt cruciatus corporis operibus metallorum deputentur exilio perpetuo, l. in ſeruorum, ibi ſub pęna. ff. de pęnis, l. fin. ibi poſt fuſtigatianes in opus perpetuum. ff. de ex tract. & expilar. & in l. Pedius: ibi flagellis cæſos in metalla damnabis. ff. de incend. rui. & nau. vel mittã in maiorẽ ignominiã Iul. Clar. d. §. fi. q. 78. lib. 8. De iure itaq; Rom. hanc fuſtigationis pęnã patiũtur illi, qui conſulem reliquerunt, & qui à ſignis fugerunt, vt tradunt Cicero in Philip. 3. & Liuius lib. 5. de modeſtia verent. Item receptatores hæreticorum, & collegiornm à fide alienorũ l. quicunque. §. ſi verò ignorante. de hærer. Item, qui paganorum ſacrificia paſſi ſunt in eorum domibus fieri d. l. 1. C. de paga. fures ꝓ primo furto auth. ſed nouo iure C. de ſeru. fugit. d. l. capitalium. §. famoſos. ff. de pœnis vide Marſ. in conſ. crim. 30. in princ. Marant. loco cit. & Iul. Clar. in §. fin. d. pract. crim. q. 70. poſt princ. Item ſi quis adeo ſupinus probetur, vt eius negligentia incendium acciderit, puniri debet hac fuſtigationis pœna, dummodo perſona vilis ſit, l. qui ædes. ff. de incẽd. ruina & nau. item conſortes ſeditionum publicarum fuſtibus cæduntur, d. l. capitalium, §. ſolent, licet auctores vltimo ſupplicio damnentur, l. ſi quis aliquid ex metallo. §. auctores ſæditionis. ff de pœnis, & deniq; leuia crimina in liberos virgis, in ſeruos autem flagellis vendicantur, l. leuia. ff. de accuſat. quod verum eſt, quando liberi homines ſoluendo non ſunt, & adeo ſunt inopes, vt nequeant pœnam pecuniariam delicti ſoluere, tunc. n. ſuccedit regula, vt qui non habet in ære luat in corpore, l. fin. ff. de in ius voc l. ſi quis. §. in ſeruos ff. de iuriſdict. omn. iud. & l. 1. §. fin. ff. de pœnis, & tradunt Ang. in l. 2. ff. qui bon. cædere poſſ. Alber. in rub. C. eod. Abbas. in c. 2. de iudic. & Dec. in d. l. ſi quis nu. 21. pœna autem granior dicitur illa, quæ flagellis expeditur, quam quæ uirgis, l. veluti, & glo. in l. in ſeruorũ in princ. ff. de pęnis, & in Regno de iſtis leuibus criminibus cognoſcunt etiam baiuli, vt in conſtit. Regni locorum baiuli, ſicut defenſores ciuitatum, vt in auth. de defenſor. ciuit. §. iudicum. & ita tradunt glo. in d. conſtit., & Fab. Optinellus in d. l. imperium num. 339. licet aliter dicat Afflict. in conſtit. varietates num. 6. & 7. verſ. vel dic melius, cætera quæ ſeruantur in praxi circa præfatam fuſtigationis pęnam, vide per Parid. loco cit. Gandin. in tit. de pœnis reorum, Galicium in margar. fiſci fol. 90. col. 2. Marant. loco cit. Fab. Monteleo. in d. praxi arbitr. & Iul. Clar. in ſua praxi crim. §. fin. q. 70. nu. 2.

18 Septimò nota, † quòd miſſio in carcerem eſt meri imperij, quando fit à magiſtratu, q̃ habet poteſtatem procedendi in cauſa meri imperij, quia de carceratione, quæ eſt præparatoria, idem iudicatur, quòd de cauſa principali, l. ordinarij. C. de rei vendic. l. incerti. C. de interdict. & not. Bart. in l. ſolent. ff. de alim. & cibar. leg. & ita concludunt Alex. & Bald. in d. l. Imperium. col. 2. verſ. ſed nunquid miſſio, & Ang. in l. 2. ff. de in ius voc. & aduerte quòd de iure communi, vt in l. 1. & l. Diuus. ff. de cuſtod. reorum. & de iure conſtit. Regni, vt in conſtit. humanitate nobis, ſecundùm Bald. in l. ſi quis poſt. ff. de teſtam. & in l. nemo in fine. C. de epiſcop. audient. fuit conſtituta regula, quòd accuſatus, vel delatus, pro criminali, & capitali cauſa, citatus à iudice comparendo, ſit paratus dare idoneos fideiuſſores, carceri tradi non debet. Prædicta autem regula non procedit in quibuſdam caſibus ſecundum Afflict. in d. conſtit. Regni, humanitate in princ. & primò, niſi citatus pro capitali crimine ſit confeſſus in iudicio, vel conſtet iudici de eius extraiudiciali confeſſione per duos teſtes conteſtes de loco, & tempore legitimè examinatos, nam hoc caſu etiam poterit torqueri data ſibi copia defenſionis, vt dicit glo. in l. capite quinto. ff. de adulteriis, & in l. quoties. §. finali, ff. de ædilitio edicto, Bart. & Ludouic. ſequuntur in l. admonendi. ff. de iureiurando, Lucas de Penna in l. quoties. C. de dignitatibus libro duodecimo, Rota in deciſ. 180. in tit. de confeſſis, & idem eſt quando ad ſunt alia indicia, vt tradunt Lucas de Pennã loco citato, Bart. in tractatu de indiciis, & tortur. in ſecunda parte, & Afflictus in dicta conſtitutione humanitate numero 16. verſic. quæro pro declaratione, & vbi ſunt indicia, & præſumptiones reus ponitur in carcere, vt per gloſam in lege ſecunda, C. de exhibendis reis, tradit Baldus Nouellus in practica criminali folio vigeſimotertio numerõ 7. quinimò habita aliquali informatione

tionſe poteſt iudex deuenire ad torturam, vt tradit latè Iul. Clar. in §. fin. praxis crim. q. 28. poſt num. 2. verſ. & ideo dic: ſecundò fallit, niſi inquiſitus de crimine capitali fuerit captus per officiales curiæ in flagranti, nam iſti poſſunt deponere cõtra delinquentem, vt not. in cap. licet Hely. §. cum autem de ſimon. & in c. in omni de teſtib. & cap. 1. 4. q. 4. ſæciũt tradita à Gemin. in cap. cupientes. §. ſi verò de elec. in 6. & Io. Andr. in addit. Speculator. in tit. de teſtibus. §. 1. verſ. item excipitur, & quod tradit Bart. in l. 2. §. publico. num. 7. ff. de adulter. Afflict in d. conſtit. humanitate num. 30. Tertiò fallit, niſi ex inquiſitione conſtet crimen fuiſſe publicũ, vel 4. fuiſſet crimẽ notoriũ. Quintò fallit, niſi inq'itus ſit leuis vitæ, & infamatæ perſonæ, Sextò niſi ſit inquiſitus de crimine læſę maieſtatis erga perſonam Regis, aut alicuius Regij Cõſiliarij, vel eius Collateralis; in hoc .n. crimine Magna Curia, ne dum non poteſt componere, aut aliquem à carceribus liberare, & fideiuſſoribus relaxare, uerum etiam in hac cauſa dare terminum abſq; regio mandato, vt in cap. Regni, hi qui, vbi Bart. de Capua, & cap. nuper apud Tranum, vbi Sebaſt. de Neap. num. 26. & cap. Regni, quandoq; in adminiſtratione iuſtitiæ, vt tradit Grammaticus in conſilio criminali 6. num. 8. & ſcripſi in tractatu de var. iur. deciſ. cap. 2. num. 28. Septimò fallit, niſi Rex aliquem, vt ſuſpectum mandauerit cuſtodiendum, & carcerandum, & idem in Iuſtitiariis mandãtibus aliquem detrudi in carceribus, & in hoc aduertè, quòd officiales præ oculis debent habere votum, & mandatum Regis, vt in c. Regis Caroli 1. incip. quod decretam, ibi Deum, & beneplaciti noſtri uotum habendo præ oculis, & in cap. Reginæ Ioannæ, vt ſtatus Reipublicæ, & ſic non admittere in prædicto caſu oblationem fideiuſſorum de ſtando iuri, quia præſumitur quòd Rex cum cauſa id faciat ſecundum Cyn. in l. fin. C. ſi contra ius, vel vtil. public. & in l. reſcripto in 3. & 4. quæſt. C. de præcib. Imper. offer. & Felin. in c. quæ in eccleſiaſticarum colum. 38. de coſtit. vt refert Afflict. in d. conſtit. humanitate poſt nu. 53. 8. fallit, niſi inquiſitus ſit leuis cõuerſationis, & vitæ per publicam famam, vel inquiſitionem aliàs factam de eo, facit quod tradunt Afflict. in conſtit. Regni, hi qui, in princ. & Rob. Maranta in 6. p. in verb. inquiſitio num. 202. Nonò fallit, niſi inquiſitus aliàs fuerit contumax, & forbannitus, hoc. n. caſu non eſt fideiuſſoribus relaxandus, faciunt not. per Doct. in cap. Regni, ſiue quis, ſub tit. de foriudicat. vide latè Afflict. in d. conſtit. humanitate.

Aliàs ſi inquiſitus non comparet compilato proceſſu informatiuo, iudex diligenter conſiderare debet quid ex ipſa informatione contra delinquentem reſultet, & ſi ei videatur deueniendum eſſe ad capturam, capiat eum, & hanc eſſe cõem ſententiã teſtatur Blan. de indic. nu. 6. & cauti iudices illam obſeruant, vt ſcribit Ang. in tract. maleſi. in verbo iudex commiſit, quòd Caius nu. 4. & Boſſ. in tit. de cap. num. 3. dicit, quòd ita boni iudices obſeruant, vbi ei videatur ſuſpectus, & de fuga, & de delicto, & ita obſeruari in praxi teſtatur Salic. in l. ea q. dem num. 77. C. de accuſat. & in l. nullus nu. 4. C. de exhib. reis quem refert Carauita in ritu M. Cur. 34. poſt. num. 10. ſed aduerte quòd aliter procedendum, eſt contra nobilem, & diuitem, qui non præſumuntur velle aufugere, quàm contra pauperem, & vilem perſonam; aliter etiã procedendum erit in delictis occultis, quàm publicis, & ita fortiora indicia debent præcedere ad carcerandum perſonam nobilem, & inſignem, quàm pauperem, & vilem l. 1. ff. de cuſtod. reorum, quæ omnia, & alia huiuſmodi diſcretus iudex conſiderare debet, vt præfata refert latè Iul. Clar. in §. fin. pract. crim. q. 37. nu. 2. & ſeq. Prædicta autem procedunt, quando pro delicto veniret imponenda pęna corporalis, vel arbitraria, vt not. in l. quid ergo. §. pęna grauior. ff. de infam. & declarant Ludou. in l. vlt. ff. de in ius uoc. Grãmat. conſ. crim. 55. num 7. & 8. & ita de iure Regni eſt ſtatutum, vt in c. Regni incip. ab illo inchoandum confirmatum per Reg. prag. 1. de cuſtod. reorum, per quod prouiſum fuit, quòd vbi conſtiterit plenè iudici de delicto pro quo venit imponenda pęna mortis naturalis, ciuilis, vel membri abſciſſionis, debet ſtatim notatum, vel accuſatum capere de perſona cuſtodiendum, ſecundùm qualitatem delicti, & conditionem ipſius; nõ expectata publicatione inquiſitionis, aut teſtium accuſatoris, ſed in vinculis poſitus plenè in ſuis defenſionibus audiatur, & ſic quando ſumus in pęna pecuniaria quis non poteſt capi de perſona, ſi vult idoneè cauere l. 1. & 2. ff. de cuſtod. reorũ, & habetur in c. Regni ſtatuimus, ſub rub. vt null. offic. capiat de pſona, & not. Arnon. ſing. 92. num. 2. Alex. in l. ſi verò. §. qui pro rei. ff. qui ſatiſdare cogant. Afflict. in conſtit. intentionis num. 23. Carauita in ritu M. Cur. 163. Foller. in pract. crim. in verb. examinati liberentur ſub fideiuſſor. num. 12. & 13. & Franc. Hercul. in tract. de caut. de non offend. cap. 50. num. 53. & ſi hoc caſu iudex reum retineret, poſtquam reus idoneum fideiuſſorem obtulit, poſſet abſq; dubio contra eum agi actione iniuriarum in ſindicatu d. l. ſi verò pro cõdẽnatc.

§ 1.

§. 1. ff. qui ſatiſdare cog. vbi Bart. Ang. Alex. & alij, Angel. in tract. malefic. in verb. pro quibus Ant. fideiuſſit num. 9. vbi vide addit. Marſ. in prac. crim. §. q̃m nu. 52. & Iul. Clar. in d. §. fin. quæſt. 46. verſ. plerunque, & idem eſt quando imponitur pœna intra relegationem, etiam ſi iudici incipit conſtare ante publicationem, vt ſcribunt Afflict. in d. conſtit. humanitate col. 7. verſ. item quæro. Bonifac. de malefic. in rub. de carceribus in princ. & Io. Ant. de Nigris in d. c. Regni ab illo inchoandum. num. 50.

Et not. in d. c. ab illo, ibi conſt terit plenè iudici de delicto, quòd de maleficio plenè dici-
19 tur†conſtare per conuictionem, & confeſſionem: Conuictio autem fit multis modis, per teſtes, per euidentiam facti, per violentas præſumptiones, & per ſcripturam: Teſtes autem poſſunt duobus modis deponere, primò directe, quòd, ſ. viderunt delinquentem tale facinus patrare, & hoc caſu etiã de iure ciu. vt dicatur quis conuinci, ſufficiunt duo teſtes concordes tamen, & directè deponentes l. vbi numerus. ff. de teſtibus l. qui ſententiam cum ibi not. C. de pœnis, & l. fin. vbi per Doct. C. de probat. idem eſt de iure can. vt in cap. 1. §. vultimo. 2. quæſt. 4. glo. in cap. præſul. 11. quæſt. quarta, dicit expreſſe quòd etiam contra papam ſufficiunt duo teſtes de crimine deponentes; ſecundò poſſunt deponere indirectè, quando non deponunt de loco, tempore, & qualitate delicti, ſed de argumentis quibuſdam, id eſt circũſtantiis, & indiciis, vt in l. 1. cũ ibi not. per Bald. C. quorũ appellat. nõ recip. Secundo fit conuictio per euidẽtiam facti per tex. in c. cum ad ſedem. §. vos priores de reſtit. ſpoliat. glo. in c. conſtitutionem in verb. manifeſtum de verborum ſignif. lib. 6. Tertiò fit cõuictio per violentas præſumptiones, l. excipiuntur. ff. ad Syllan. cap. aduerte de præſumptionibus, & denique per ſcripturam quis dicitur conuinci de delicto, quando delictum conſiſtit in ſcriptura, vt. ſi quis poſt iuramentum calumniæ, vel de veritate dicenda, deprehenditur in ſuis poſitionibus ſibi ipſi contrarius, conuincitur ex his ſcriptis poſitionibus, cap. fin. cum ibi not. de iureiur. in 6. vel quando inſtrumentum deprehẽditur falſum, cõuincitur notarius, qui fecit, de falſo, alioquin delicta regulariter per inſtrumenta, vel ſcripturas probari non poſſunt, vt per Doct. in l. fin. C. de probation. & d. l. 1. C. quorum appellat. non recip. & tradunt Bart. in l. ſenatus. num. 2. ff. ad Turpill. Berous in c. at ſi clerici. nu. 4. de iudic. & Iul. Clar. in § fin. pract. crim. q. 54. nu. 1.

Secundus modus probandi maleficium eſt cõfeſſio, ſed in ea quedam de neceſſitate requiruntur ad hoc, vt plenè probet ſecundũ Iul. Clar. §. fi. prax. crim. q. 49. & 64. & 65. ſ. quòd coram iudice competenti, & in iudicio ſit facta, item requiritur in criminalibus, vt ſit ſpontanea confeſſio, & non tormentis extorta, aut ſi tormẽtis extorta, ꝙ torturã præceſſerint ſufficientia indicia, & ꝙ confeſſus in publicum poſtea ductus in tali confeſſione perſeuerauerit, nec eam reuocauerit, l. Diuus Seuerus, & quæ ibi not. Bar. ff. de quæſtion. & latè ſcribunt Bald. in d. l. 2. C. quor. app. & in d. l. qui ſententiam. C. de pœnis Foller. in prac. crim. in verb. & ſi confitebũtur, & latè Iul. Clar. in §. fin. prac. crim. q. 21. & q. 55. & deniq; requiritur, quòd confeſſio fiat ore proprio delinquentis per tex. in d. l. 2. ibi voce propria, C. quorum app. vbi ideo notat Bald. quòd crimen capitale quis non põt confiteri per procuratorem, quia licet vox procuratoris ſit uox domini iuris fictione, tñ propriè loquendo non eſt vox dñi, & id patet ex c. ex literis, vbi not. Doct. in verb. ore proprio de exceſſ. prał. Hinc dicit Foller. qñdo non eſt facta confeſſio ore proprio, non ſufficere poſt latam ſententiam, quòd reus condemnatus cõuincatur: quia illa ſententia ex nouis probationibus non reconualeſcit, vt ipſe ſcribit in 5. p. princ. ſuæ praxis crim. num. 102. & allegat Boer in deci. 259.

20 Sed aduertas Dñe Aſſeſſor†qđ licet præ dictũ cap. Regni, ab illo inchoandum videatur requirere plenam probationẽ de qua ſupra, nõ autẽ ſemiplenam per indicia, vt in conſtit. humanitate, vbi id not. Afflict. n. 22. verſ. rurſus quæro; dicit tñ Lucas de Penna, ꝙ in M. Curia Vic. ſeruatur ritus incip. item ſi accuſatur aliquis & nã ſtatim qđ incipit conſtare de delicto; carceratur delinquens non obſtante fideiuſſoria cautione in princ. præſtita, & hanc practicã verã eſſe teſtatur And. de Iſer. in cõſtit. Regni, Clementiæ. & in conſtit. humanitate, & ita ẽt ſeruari in M. Cur. Siciliæ ſcribit Luc. de Pen. in d. c. ab illo inchoandum nu. 34. & in l. quoties. C. de dignitat. lib. 12. in quibus locis dicit etiã facere tex. iuncta glo. in l. ſi quis in ea culpa. C. de cuſtod. reorum. Sed Afflict. in d. conſtit. humanitate poſt num. 23. dicit d. ritum fuiſſe correctum per Reg. Ioannam, & quod quãdo ipſe fuit iudex Magnæ Curiæ, & alij ſimiles tempore Regis Ferdinandi antè publicationem nunquam ex indiciis capiebant in-
21 quiſitos de crimine capitali, tamen†ego veram eſſe arbitror d. Magnæ Curiæ obſeruantiam ſecundum Lucam de Penna, & Bart. de Capua in d. c. ab illo. vbi Rex Carolus voluit, quòd de delicto conſtet plenè, ſcilicet quantũ

ad illum actum, vt ponatur in carcere,& ideo dicit,de commiſſo, quæ verba indicant requiri, quòd plenè conſtet iudici delictum eſſe commiſſum ſecundum not. per Abbat. in cap. præpoſuiſti num.3.de probat. Albet.in l. 1.§. ex hoc reſcripto num.6.ff. de ventre in poſſ. mitt.& quæ not.Carus inter conſ.crim.diuerſ. conſ. 99. poſt num 7.lib. 1. non autem quantum ad hoc, vt poſſit pronuntiari,quia pendet dilatio ad ſe plenè defendendum, vt ibi dicitur, & notat Bart. de Capua, vt refert idem Afflict.in d. conſtit.humanitate poſt num. 20. verſ. dicit Bartholomeus de Capua, & hãc ſententiam ſequuntur noſtri DD.Neap. in prag. regni inoleuit, & Ioan.Ant. Pugnath.in prag. 4.num.54.ſub tit. de falſis teſtibus, & ideo di-
22 cit Iul.Clar.in d.§.fi.quæſt.28.poſt nu.2. † ꝙ iudex habita aliqua informatione poteſt deuenire ad capturam rei, & hanc eſſe veram, & cõem opin.tradit Blan.de indic.num.6.& cauti iudices illam obſeruant, vt dicit Ang. in tract. malefic. in verbo. Iudex commiſit, quòd Caius num.4. quia.ſ.habita aliquali informatione de delicto,iubent reum capi,ſi crimen ſit tale, quòd pœna ſit corporis afflictiua, & tradit etiam Boſſ.in tit. de captura num. 3. quòd ita decidunt communiter Doct.ſubdens, quòd iudices boni ita obſeruant, eamq; dicit quoq; eſſe iuridicam praticam, & quam iudices moderni obſeruant Suarez. in ſuo vol. alleg. fol. 685.num. 5.facit quod tradit Salicetus in l.2. num.2.C.de cuſtod.reo. vbi dicit quòd aliquã do dicitur etiam ſemiplenè conſtare iudici per informationem ab ipſo habitam à pluribus nõ in figura iudicij, & quòd hoc ſufficit ad capturam,& dicit Cauenſ.ſuper 41. ritu M. Cur. num. 10. quòd ita hodie ſeruatur in delictis enormibus,quod eſt valde notandum ad excuſationem iudicum, qui plerumq; antequàm indicia in ſcriptis redigantur,faciunt reos detineri,& benè faciunt, quãdo delictum eſt graue, & ſubeſt probabilis ſuſpicio fugæ ſecundũ Iul.Clar.loco cit. Et etiã dicebã ad intellectũ d.cap. ab illo. nam ſi per indicia poteſt deueniri ad torturam, l.cuius. §. in ea. l. maritus, l.fin.ff.de quæſtion.& l.ſicut. C.de falſ. vt ſcribit latè Bonifac.in tract. malefic. in rub. quæ indicia debent præcedere torturam num. 5. etiam antè publicationem, vt not. Capic. in deciſ.74.quantò magis ad carcerationem,quæ ſit cauſa cuſtodiæ: Quinimo per indicia indubitata ſtante continua negatione inquiſiti poteſt deueniri ad condemnationem, vt dicũt Bald. & Nicol. de Mattarellis in l.fin. C. de probation.& in l.milites.C.de quæſtion.Barr. in l.2.ff. de furtis. Ioan.Andr.in addit.Specul. in tit. de probat.§. 4. Abbas in c.tertio loco de ꝓbation. Bonifac. in tract. malefic. in rub. de indic. in fine, & Afflict. in d.conſtit.humanitate num.29.

23 Octauò principaliter nota † quòd tortura meri eſt imperij,ſiue inferatur ad pœnam delicti, vt ſi adſit ſtatutum,quòd ſi quis portet arma, torqueatur, id eſt habeat duos,vel tres ictus funis, ita Iaſ.in l.cui iuriſdictio nu.14.ff.de iuriſdic. omn.iud.& not. Bald.in d.l. Imperium,& hodie in Regno habet locum in quibuſdam caſibus, vt dicit Paris de Puteo in tract. ſyndic.in verb. tortura fol. 449.quem refert Iul.Clar.in §.fin.pract. crim.q.70.num.3.& in prag.Regni 1.ſub tit. de armis imponitur d.torturæ pœna, & eam quotidie patiuntur rixantes in carceribus Magnæ Curiæ, vt ſcribit Tartaglia in pract.M.Cur.crim.cap.14.col.3.ſiuè etiam inferatur ad veritatem inueſtigandam, vt dixit Idem Bald. in l.cum ſeruus. ff. de condict. ob cau.& in l.interdum.§.qui furem.ff.de furtis, Iaſ.in l.qui procuratori falſo num.2.ff. de condict.cauſa data: Guliel.Cun.& alij in d.l.imperium per l.defenſores.C. de defenſor. ciuit. & idem tradunt Marſ. in l. quæſtionis habendæ col.2. verſ.& ideo.ff.de quæſtion. Niger in c.ſi iuſtè. num. 39. & Foller. in pract. crim.in verb.& ſi confitebuntur num. 79. vbi dicit, ꝙ ſimplex aſſeſſor, vel Locumtenens poteſtatis non poteſt torquere: & ſic in cauſis criminalibus eſt meri imperij, quia officio iudicis nobili expeditur ob publicam vtilitatem, ſed in cauſ.ciuilibus dicitur eſſe iuriſdictionis,vt puta, ſi per indicia deuenitur ad torturam cap. grauis de depoſ.& tradunt Bald.in l.ſicut falſi. C. de falſ.& Alex.conſ.37.in cauſa accuſationis col.fi.quos refert Dec.in d.l. imperium nu. 48. ſed aduerte quòd etiam hoc caſu eſt meri imperij,quia tunc infertur ex licentia poteſtatis,& ita ꝓcedit tex.in §.ſi vero igno.in auth. de teſt.vt declarat Fab.Optinellus in d.l.imperium poſt nu. 319. aliàs ſi habentes ſimplicem iuriſdictionem in cauſis ciuilibus poſſent torquere, vtique torquendo infligerent pœnam maiorem membri abſciſſioni, & morti ſimilem, quod eſt à vero alienum. Torturæ.n. pœna eſt maior, quàm vtriuſq; manus abſciſſio, vt in auct. vt nulli iud. §. fin. & cruciatus corporis, morti equiparatur, vt ſcribunt Bald.in repet.l. 1. col. pen. C. vnde vi. Marſ.in pract. crim.§. expedita num. 59. verſ. quinimò grauior, & in l.Diuus in princ. ff.de quæſtion. & conceſſa ſimplici iuriſdictione, non videtur conceſſum, quod eſt iuriſdictione maius, vt tradit Afflict. in deciſ. 366.num.2.& 3.

Sed pro materiæ intelligentia hic obiter aliqua adnotare

adnotare non eſt inconueniens: Vnde primò
24 ſciendum eſt, † quòd torturam præcedere de-
bent indicia ſufficientia ſecundum glo.in l.ma
ritus.ff.de quæſt.& habetur in l. 1. in princ. &
in §.iidem.& §. diuus ſeuerus.ff.eod.& in l. de
minore.§.tormenta, & in l.vnius.§.in ea cauſa,
& in l. fin.C. eod. & in l. ſi itaq; in fine.C. de
falſ.Regulariter.n.non eſſe à tortura incipien-
dum communiter dicitur, teſte Zaſio conſ. 19.
num.31.in fi. lib. 1.& refert Iul. Clar. in prat.
crim.§.fin.quæſt.64.num.9. Idque iudices De
um timentes debent ſemper præoculis habe-
re,nè aliquem iniuſtè tormentis ſubiiciāt, aut
neq; ipſi in ſyndicatu teneantur. Nam de iu-
re communi iudex,qui poſuit aliquem ad tor
turam iniuſtè, eſt capite puniendus, vt tradit
Marſ. in l. quæſtionis modum num. 72. ff. de
quæſt.& in l.1.§.præterea num.7.ff.de ſicar.&
in pract. crim.d.§.expedita num.87.in fine, &
refert Iul.Clar.loco cit.num.2.vbi dicit,quòd
præfata opinio non ſeruatur in praxi, quando
mors non ſequitur, ſed tunc eſt plectendus ex-
traordinariè, & quòd in Regno Neap. adeſt
conſtitutio imponens iudici iniuſtè torquenti
pœnam carceris biennalis,& publicationis,ter
tiæ partis bonorum, quam fuiſse exequutam
contra quemdam aſſeſſorem refert Grammat.
conſ 15.in fine: quia ipſa adhibetur cum con-
ſilio, & ſubſcriptione iudicis,vt in cap. Regni.
Item quòd in cognitionibus cauſarum, &
prag.mandamus quoque in tit.de offic. Iuſtit.
vide Clar.d.quæſt.64. poſt num. 11.& cap. Re-
gni in accuſatis, in quibus locis clarè patet,
quis deberet puniri aſſeſſor,vel officialis ſi tor-
tura adhibita eſſet contra formam iuris, &
ideo Afflict. dicit, quòd ipſe ſemel reſpondit
Regi Frederico,quòd etiam de autoritate Re-
gia non poterat mandare aliquem torqueri ſi-
ne indiciis ſufficientibus,quem refert,& dicit
ſe idem reſpondiſſe Cardinali Columnæ olim
Neap.Proregi Grammat.voto 32.nu.9. Idq;
etiam fuit ſtatutum à Rege Carolo 2. in cap.
Regni,tormenta, vbi dicitur, tormenta iuxta
prouiſionem iuris communis præcedentibus
legitimis indiciis, argumentis,& ſuſpicionib.
volumus adhiberi qualitate,& conditione per
ſonæ quæſtionibus exponendæ diligenter in-
ſpecta in criminibus omnibus pœnam vltra re-
legationem infligentibus in conuictos, vt tra-
dunt etiam Boniſac.& alij, quos citat Foller.
in pract.crim.in verb.dētur capitula,& Niger.
in d.c.tormenta nu.5 Quòd ſi ſecus fieret, vt
tortura adhiberetur ſine legitimis indiciis à
iure requiſitis, tunc confeſſio fortè facta eſſet
nulla, quamuis poſt torturam legitima ſuper-
uenirent indicia, & ita communiter ſcribunt
Doct. vt refert Alber. de Roſate in d. l. mari-
tus: & ſi fuiſſet apud tribunal ratificata glo.in
l.pen.ff.de quæſt. & eam communiter ſequun-
tur doct. vt per Gandin.in trac.malefic.in rub.
de quæſtion. & tort. col.6. verſ. item pone, &
prædicta procedunt ne dum in minoribus de-
lictis,ſed etiam in maioribus, & atrociſſimis,
imo etiam in crimine læſæ maieſtatis, prout
dicit communem eſſe ſententiam Franc. Brun.
de indic. & tort. num. 6. fol. 93. quem refert
Pract. Conradi in princ. ſol.300. & Iul.Clar.
25 loco cit. num. 9. in fine: Hinc † licet Magna
Curia Vicariæ,& Regiæ. Audientiæ habeant,
vt arbitrium torquendi reos ex proceſſu infor-
matiuo denegata copia defenſionis, id tamen
procedit contra famoſos delinquentes, contra
quos vrgent infamia, & iuris præſumptiones,
& indicia, vt voluit Rex Robertus in c. Regni
incip. ſi cum ſceleratis, vbi id declarant Ni-
ger, & D. Vincent.de Franchis in deciſ. ſacri
conſ. 143. & ſcripſi ſupra in tit. de iuſtit. verſ.
26 ſecundò M. Curia,& idē obſeruatur † in baro-
nib. & eorū officialibus, dū præfatā poteſtatē
ſupplicant obtinere ab Illuſtriſſimo Prorege
Regni, qui dumtaxat informatus ab aliquo iu
dice d.M. Curiæ de indiciis vrgentib. crimi-
niſq; enormitate diſpēſando concedit d. pote-
ſtatem torquendi ex proceſſu informatiuo, vt
eleganter quidem tradidit D. Iul. Cæſar Co-
mus Iurecōſ.eruditiſs.in ſuis addit.ad prac.cri.
M.Cur. cap. 12.faciunt ſcripta infra ſuper qua
tuor literis arbit. verſ.4. & vltima, & ſic clarè
patet, quòd omnino indicia præcedere debēt
torturam ſecundum Doct. vt ſupra, & refer
Bologni.in addit.ad tractat.de torm. Guid. de
ſuza. num. 29.
27 Secundò ſciendum eſt † quod indicium eſt de-
monſtratio, ſiue adminiculum ad demonſtran-
dam veritatem,l.adulter.ff.de adulter. l. ſolet.
ff. de offic.præſid. vt ſcribit Riminald. Iun. in
cōſ.88.n.39. lib. 1. & varias definitiones tra-
dit Franc. Brun. in ſuo tract. de indict. q. 1. in
princ. Sed quotuplex ſit indicium, Doct. va-
rias afferunt diſtinctiones: & in primis Bald.
28 in l.ea quidam C. de accuſat. col. 11. dicit † q;
duplex eſt indicium,vz.ſemiplenum. ſeu dubi-
tatum, & plenum, ſeu indubitatum, Indicium
ſemiplenum eſt præſumptio fortiter mouens
animum ad aliquid credendum, vel diſcredē-
dum,& de iſto habetur in l.cum probatio.ff.de
probat. Indicium plenum eſt demonſtratio rei
per ſigna ſufficientia, per quæ animus in ali-
quo tamquam exiſtente vero quieſcit, & plus
inueſtigare non curat, quod probatur ſecundū
eum in l. indicia.C.de rei vendic.
Item aliqui dicunt ſecundum communem ſen-

29 tentiam,† quòd indicium aliud eſt propinquũ,
quod tangit negotium, vt vnus teſtis de viſu,
confeſſio extraiudicialis, captus ibi, vel res
repertæ apud aliquem : aliud remotum,vt ho-
mo malæ conditionis, & famæ,quòd quis au-
fugerit cum gladio , quòd vidit portare far-
dellum i ubtus,ſed neſciebat quid portaret,vel
viſus eſt vnus exire de loco prope quem fuit
repertus libellus famoſus,vt tradunt Bonifac.
in tract. malefic. in rub. de indic. Blanc. poſt
Bart. in l.fin.nu.47.48.& ſeq.ff.de quæſt.& ibi
dicit poſt alios,quòd indicium propinquum,ſ.
teſtis de viſu,debet probari per vnum teſtem,
& ex dicto illius poterit deueniri ad torturam:
Indicium autem remotum debet ſemper pro-
bari duobus teſtibus,glo. in l.fin.C.fam.erciſ.
& ita eſt communis opinio, vt teſtatur Burſat.
conſ.24.nu.22.lib. 1.Alex.de Neuo inter cõſ.
crim. 1.vol.conſ.97.nu. 14.& Boſſ.de indic.an
tè tort.nu. 4.& deniq; D.Iul.Clarus Alexãd.
rerum criminalium ſummus practicus hanc
30 materiam clarius diſtinguendo dicit , † quòd
indicia, vel ſunt leuia, & iſta ſufficiunt ad ca-
pturam, & ad aſſumendam informationẽ, vel
grauia,& iſta ad torturam, & ad tranſmitten-
dam inquiſitionem reo abſenti,vel grauiſſima,
& iſta ad condemnationem quoq; vt ipſe latè
declarat in pract.crim.§.fin.q.20. & ſeq.verſ.
ſi aliquis , & hanc Iulij Clari ſententiam de
iure eſſe ex infradicendis clare patebit .
31 Sed vltrà præfatos Doct.dic clarius,† quòd in
diciũ eſt res cauſans præſumptionẽ, & præſum
ptio dicitur eius effectus , vt nunc patebit : &
quidẽ quid ſit indicium,nemo noſtrorũ Doct.
in ſpecie indicare videtur. Quare dico , quòd
indicium (.ſ.ſignum,medium, & argumentũ,
hæc.n.ſunt ſynonyma gl. in l.indicia in princ.
C.de rei vendic. vt etiã videtur indicare Rex
Carolus Secundus in d.c.Regni tormenta)eſt
res aliam rem indicans,ſignans,& arguens, vt
eſt aliquod factum,ex quo aliud arguitur,con-
iicitur, probatur,& præſumitur, & id patet ex
etymologia ipſorum vocabulorum iuxta not.
in l.2.§.appellata.ff. cert. pet. & tradit etiam
Abbas in c.quanto extra. de præſumpt.nu.3.
dum ibi dicit , quòd præſumptio eſt ſuſpicio ,
quæ cauſatur ex variis coniecturis,argumẽtis,
ſeu indiciis: Hinc dicitur q argumentũ eſt ra-
tio,hoc eſt cauſa , & res alterius rei dubiæ fi-
dem faciens, & ideo legumlatores modò appel
lant indicia argumenta,l.1.in princ.ff.de quæ-
ſtion.& l.militem.§.omnem.C. eod.tit. modò
ſimpliciter indicia.l.1.§. Ant.& x.Diu9 Adria
nus,& l.Diuus.§.ex quib. ff.de quæſtion.modò
ſuſpiciones,vt in.l.fin.ff.de quæſtion.& in l.ab
ſentem in princ.ff.de pœnis. interdum proba-
tiones,vt in l.1.C.de quæſt.& l.1.§. Diuus ſe-
uerus. ff. eod. tit. & ſignum maleficij appellat
Io.Andreas in addit. Spec.in tit. de probat. in
§.fin. verſ. item per indicia et idem dicit Ab-
bas in cap. tertio loco extra de probat.
Quotuplex autem ſit indicium,ſeu ſignum,argu-
mentum , & coniectura, Abbas in d. c. quanto
circa finẽ dicit,qđ ferè ſunt infinitæ ſpecies p̄-
ſumptionis , ſicut ſunt coniecturæ, exquib. ip-
ſæ p̄ſumptiones inſurgũt: ex quo vult, qđ ferè
infinitæ ſunt ſpecies indiciorũ, & cõiecturarũ .
32 Ipſe verò dico , † quod d. indiciorum aliquid
præſumi facientium : alia ſunt ; ex quibus ius
ſpecialiter , & expreſsè aliquid præſumendum
ſtatuit,vel ſic,vt contra non admittatur proba-
tio,vel donec probetur oppoſitum,quæ poſſunt
dici iuris,& iſtorum alia ſunt communia,& ge
neralia,ſ.ex quibus generaliter omnia facta,&
iura arguuntur,probantur,& præſumuntur, vt
auctoritas,ratio, & exemplum . Primum itaq;
generale medium legitimè probandi, qđ eſt
ab auctoritate dicentis fide digni , quæ ſolum
facit credere, fit primò per partis iuramentũ ,
aut confeſſionem ſpontaneam, vel in tormen-
tis: probat.n. iuramentum calumniæ creduli-
tatem , vt C.de iuram.calum. iuramentum in
litem aſſertionem.ff. & Cod. de in litem iur.
Iuramentum litis deciſiuum,delatum,vel rela
tum à parte parti,in iudicio,per ſe litis,& con-
trouerſiæ veritatẽ.ff.& C. & extra.de iure iur.
Item iuramentum ſuppletiuum i[illegible]ctum cum
aliis, ipſius litis veritatem,l. admonendi.ff.de
iureiur.& l.in bonæ fidei.C.eod.& cap.fin.ex-
tra.eod. Probat etiam confeſſio ſpontanea par
tis in iudicio, ff.& Cod.& extra.de confeſſ. Cõ
feſſio etiam facta in tormentis perſeuerata pro
bat,ff. & Cod. de quæſt.&.l. 1.§. ſi quis vltro.
ff eod. ſecundo fit probatio ab auctoritate di-
centis fide digni, vt ſupra dixi , per teſtes cões
& de cõiter ſcitis, & per teſtes artifices de ſua
arte : per teſtes communes,vt.ff.& Cod. & ex-
tra. de teſtib. circa quos tria conſiderantur,ſ.
modus eos producendi , cogendi,iurandi,exa-
minandi,& publicandi,ſecundò probitas , ſeu
idoneitas perſonarum ; & tandem,veritas,ſeu
ſufficientia dictorum : Probant etiam teſtes
artifices de ſua arte , vt medico creditur de
medicina l.ſemel.C.de re milit. lib.12.& cap.
ad aures de ætate, & qualitate meſſori de ſuo
officio,l.1.& pro totũ.ff. ſi meſſor falſum mod.
dix. Doctori legum de intellectu , & interpre-
tatione earum.l.vnica.C.de profeſſ. qui in vr-
be conſtant. Tertiò fit d.probatio ab auctorita-
te dicentis,& teſtimonij fide digni per denun-
ciationem publicarum perſonarum, vt per ſpe
culat. in tit. de probat. §.fin. verſ. vndecimo ;

Deniq;

Deniq; ſit huiuſmodi probatio ab auctoritate dicentis, per manifeſtum, & famam populi, & per varias alias cauſas ex quibus ſurgunt præſumptiones. Fama.n. quæ ſecundum Batt. in l.de minore.§.plurium.ff.de quæſt.eſt communis opinio, omnium, aut maioris partis eorum de populo, qui hoc veriſimiliter ſcite poſſunt, ex voce manifeſtata, & proueniente ex cauſis veriſimilibus, non leuibus, quia eſſet vana vox populi non exaudienda l. decurionum. C. de pœnis, nec certis, quia eſſet manifeſtum, vt ipſe dicit, ꝓbat in iis in quib. ſufficit eſſe famã, & oppinionem publicam, licet aliter ſit, vt clare patet in l.Barbarius, vbi latè per Doct.ff.de offic. prætor. ſecundum generale medium legitimè probandi, quod eſt à ratione, ſit ab ipſius dubij diffinitione, Etymologia vocabuli; toto, parte, cauſa effectu, ſimili, maiori, minori, opoſito, contrario ſenſu, & aliis huiuſmodi argumentis, de quibus per Bald. in l. conuenticulam.C. de ſacroſanct. eccleſ. & latè ſcripſit Nicola. Euer. in ſuo tract. Deniq; tertius generalis modus legitimè probandi, qui eſt ab exẽplo, ſeu experientia, quæ facit ipſammet rem, quæ probatur, videre, & apprehendere, & nõ inferre, & iudicare ex alio: ſit per viſionem, & inſpectionem iudicis, ipſius iuris expreſſi, vt tradit Bart. in l. ab ea parte.ff. de probation. aut facti permanentis, vt in iudicio finium regundorum, l.ſi irruptione.§.ad officium.ff finium regundorum, & in atroci iniuria l.2.in fine. ff.de feriis, & in minori ætate.l.minor 25. annis per aſpectu n.ff.de minorib. Item per viſionem facti tranſeuntis coram ipſo in figura iudicij geſti, auth.offeratur.C.de litis conteſt. & hic modus probandi eſt optimus ſecundum Horatium, qui dicit, ſegnius irritant animos, demiſſa per aurem, quàm quæ ſint oculis ſubiecta fidelib. & refert gl.in §.fi.inſt.de gradib.

33 Alia verò† ſunt propria, & ſpecialia, ideſt ex quibus ſpecialiter aliqua dumtaxat ſpecialia facta, & iura indicantur, arguuntur, & præſumuntur, vt cauſa, perſona, locus, tempus, qualitas, taciturnitas, fletus, fuga, negligentia, familiaritas, vicinitas, & alia, de quibus per ſpeculator. in tit.de præſumpt.§. 1. & iſta ſpecialia indicia infinita ſunt, ſicut ſpeciales caſus, in quibus ſunt iuris præſumptiones, & Doctores in materia delictorum ſolent ea appellare indicia indubitata, & grauiſſima, ex quibus deuenitur, ne dum ad torturam, verum etiam ad condemnationem, vt tradunt Bald. & Nicol. de Mattar.in l.fin.C.de probation. & maximè in delictis occultis, & difficilis probationis, & tractatibus ſecretis, & in quib. veritas clarius haberi non poteſt, pro vt etiam communiter teneri ſcribit Carer.in ſua prac.crim.fol.79.ver. ex quibus omnium facit tex. in l. indicia certa.C.de rei vendic. & ita obſeruari in Senatu Mediol & Neapolitano teſtatur Iul.Clar.in d. q.20. nu. 6. verſ.hæc opinio vbi ad idem allegat Grammat. in deciſ. ſacri conſ. 42.

Indicia autem alia ſunt ex quibus ius ſpecifice, & expreſsè aliquid præſumendum non determinauit, ſed arbitrio iudicis reliquit, quia eius ſpeciales caſus non potuerunt omnes exprimi in iure propter infinitatem l. 3. ibi tum magis ſcire poteſt.ff. de teſtib. cum ſim. quæ hominis, ſeu iudicis indicia dici poſſunt ſecundum Panormit.in d.cap. quanto, num.3.dum dicit, venio nunc ad præſumptionem hominis, quam ſic appello, cum iudex ex aliquibus coniecturis præſumit, vbi ius ſpecificè non præſumit, & ho
34 rum indiciorum alia ſunt legitima,† quæ vocantur neceſſaria, certa, probabilia, veriſimilia, coniuncta, propinqua, grauia, & violenta: alia illegitima, quæ dicuntur oppoſita, ſtolida, ſeparata, remota, leuia, & temeraria. Sed quando ſunt talia, Doctores non aperiunt, imò dicit Abbas in d.c.quantò, quòd de hoc non poteſt dari certa doctrina, ſed ſtat in arbitrio iudicis, qui ſi male arbitretur, corrigetur per iudicem appellationum, ſed quomodo poterit cognoſci, quòd malè arbitratus ſit, ſi non habemus certam doctrinam, & regulam ad cognoſcendũ, quando malè, & quando benè arbitretur, & ſecundum quam debeat regulare ſuum arbitriũ, certè nullo modo, & quod peius ſequeretur ex hoc, quod principaliter hæc indiciorum materia eſſet in arbitrio iudicandis, nam Doct.communiter dicunt iſtud arbitrium. ſecundum leges eſſe temperandum, vt tradunt Ang.in l.1. ff.de teſtam. Marſ. in praxi crim.§. diligenter. nu.24. Pariſ.conſ.151.nu.14.lib.4.& Iacob.Menoch.in tractatu de arbitr.iud.caſu.270.nu.4. verſ.verum, & alibi, & ita oẽs ſcribentes cõſentire teſtatur Franc.Caſſo.in tract.de tormẽt c. 1.nu.10. faciunt tradita à Iulio Claro in d. §. fin.q.64 nu.9.& q.31.verſ.arbitrio, atq; balia. vbi ad idẽ allegat Alb.in 3.p.ſtatut.q.22.verſ. itẽ q̃ro n.1.Catald.de ſyndic.q.106.& Amed. de ſynd.nu.145.& Thom. de Piperata in trac. de fama nu.58.ſimiliter ſequeretur, ꝙ tortura iudicis arbitrio eſſet inferenda contra l.de minore.§.tormenta.ff.de quæſtion.vbi inquit Iureconſ.tormẽta aũt adhibẽda ſunt nõ quãtũ accuſator poſtulat, ſed vt moderatæ rõnis, &c. ergo nõ ex libero iudicis arbitrio, q̃a nõ eſt liberũ iudicis arbitriũ, q̃d cõſiſtit in indicio, & rõne, vt ſcribit Iac.Men.de arbit.iud.li.1.q.13. & licet in d l.3.ff. de teſtib. probationes in iudicis arbitrio poſitę ſint. intelligunt tũ in arbitrio

legibus præſcripto, vt per Cephal. conſ. 234.
num 2.lib. 2..Nec obſtat l. quæſtionis modum.
ff. de quæſtion. quia illud verbum arbitrari, ac-
cipi debet pro ſpeculari, & ratiocinari, vt col-
ligitur ex illis verbis appoſitis, modum & op-
portere, quæ verba inducunt diſpoſitionem,
non arbitrium, & ſic communis eſt error iudi
cum iudicantium torturam eſſe in eorum ar-
bitrio, quaſi natura corpora eorum arbitrio
laceranda crearit, vt per Caſſo. in d. tract. de
tormen. cap. 10. num. 10. & 11.

Quare ego ex ſupradictis. ſ. ex textu, et glo. in l.
neq; tales. C. de probation. colligo, & do tibi
35 illam regulam, & dico, † quòd indicia, & ar-
gumenta, hoc eſt, res, & cauſæ aliud indican-
tes, & arguentes legitima ſunt, quæ id de quo
quæritur, & dubitatur, neceſſariò, aut proba-
biliter inferunt. Illud autem de quo quæri-
tur neceſſariò arguunt, quando legitimè nota
ſunt, & ſine eo de quo quæritur, nunquam eſſe
poſſunt, & tunc dici poſſunt indicia neceſſaria,
& certa. Illud verò de quo eſt quæſtio pro-
babiliter inferunt, quando legitimè nota ſunt,
& abſq; eo de quo quæritur; vix, & rarò ita
eſſe poſſunt, & tunc vocari poſſunt indicia ve-
riſimilia, coniuncta, propinqua, grauia, & vio-
lenta, & hæc doctrina colligitur ex glo. in d. l.
neq; natales, dũ ibi dicit, ꝙ qñ ſunt duo talia,
quorum unum non eſt ſine altero, vel rarò eſt,
vno probato probatur, & reliquũ, & ibi idem
not. Cin. & Paul. de Caſtro, facit tex. in c. nec
aliqua 27. q. 1. & quod tradit Roland. à Valle
conſ. 24. num. 44. lib. 1. & præfata indicia ſuffi-
ciunt ad traſmittendam inquiſitionem reo ab-
ſenti, vel ſi ſit captus ad examinandum eum
ſuper delicto tanquam reum, & etiam ad tor-
turam, & proinde d. indicia in cauſis crimin.
proprie appellari poſſe teſtatur Iul. Clar. in d.
q. 20. verſ. & hoc ego credo propriè, & ad id
allegat glo. 1. in l. cum probatio. ff. de probat.
& Corn. conſ. 101. in litera L lib. 2.

36 Hæc autem indicia regulariter † probantur
duobus teſtibus, pro vt rectè animaduertit
Burſ. conſ. 35. num. 2. lib. 1. aduerſus alios, aliàs
vnicus teſtis non faceret indicium legitimum
ad torturam vt ſupra iuxta l. maritus. ff. de quæ
ſtion. & in tortura inferenda debent præcede-
re legitima indicia ſecundum generalem con-
ſuetudinem, vt ſcribit Fulgoſ. conſ. 175. poſt
num. 1. refert Clar. loco cit. verſ. ad forman-
dam, niſi tñ teſtis iſte ſit integer, & omni exce-
ptione maior, & hanc eſſe communem ſenten-
tiam teſtatur Ruin. conſ. 147. poſt num. 2. lib.
5. Rom conſ. 451. Bart. in d. l. maritus num. 1.
Ioan. de Amicis conſ. 37. num 6. dummodo de
ponat de viſu ipſius delicti, vt refert Cepolla
conſ. crim. 40. in 4. dubio verſ. imò plus, & ita
communiter dici teſtatur Paris de ſyndic. fol.
491. cap. 12. in princ. & ita in iudiciis ſeruari
refert Alber. poſt glo. in l. ſi quis. num. 3. C. ad
leg. Iul. Maieſt. Cæterum ſi non deponat de
viſu, ſed de aliquo actu remoto, tunc. n. ſecun-
37 dum communem ſententiam vnicus teſtis † nõ
facit indicium, ſed requiruntur duo, vt tradit
Alciat. conſ. 455. num. 7. & ego addo quòd nec
etiam poteſt deueniri ad torturam ex vno in-
dicio remoto, probato duobus teſtibus, ſed re-
quiruntur plura, vt tradit Bart. in l. fin. ff. de
queſt. quem ſequuntur communiter Doct. &
ita obſeruatur, vt ſcripſerunt Boſſ. in tit. de
indic. num. 71. Ioan. de Amic. conſ. 127. num.
16. & conſ. 131. num. 6. Blanc. de indic. num.
150. Nact. conſ. 42 num. 6. Michellus patroci-
nio 46. num. 13. Aug. ad Ang. de malefic in ver
bo. fama publica poſt num. 52. Alex. in conſ.
77. nu. 12. lib. 1. & pract. Conradi fol. 298. nu.
30. in fine, vt refert Iul. Clar. d. q. 64. num. 14.
vbi etiam dicit quòd in d. Ducatu aliud ſerua-
tur, nam vt plurimum ſenatus per vnum in-
dicium propinquum, vel remotum à facto re-
os ſubiicit tormentis, & nõ eſt mirũ, quia hãt
arbitrium torquendi ſecundum pract. Mediol.
Zauat. ſicuti Magna Curia, vt teſtatur Gram-
mat. in deciſ. ſacri cõſ. 18. quinimo dicit Clar.
quòd id procedit ſecundum ea quæ ſcribit q.
21. vbi declarat quando indicia remota effi-
ciuntur legitima, &c. benè verum eſt, quòd ſi
d. indicia remota probentur per teſtes ſingula-
res, ſufficiunt, & ideo ſi ſunt plures teſtes ſin-
gulariter de ſingulis indiciis deponentes di-
cuntur plures eſſe præſumptiones, quæ faciũt
vnum indicium legitimum ad torturam arg. l.
inſtrumenta domeſtica C. de probation. & l. 2.
§. ætas. ff. de excuſat. tutor. vt puta ſi vnus te-
ſtis deponat ſe vidiſſe ſeium vulneratum, &
in terra proſtratum, & interrogatus, quis vul-
nerauit, reſpondit Titius, alius dicit ſe vidiſ-
ſe Titium ſanguine aſperſum, & euntem eua-
ginato enſe, & alius vidiſſe præfatum Titium
exeuntem directo tramite, & voluentem ver-
ſus nemora, & occultè ſe latitantem, arg. illius
regulæ, & quæ non poſſunt ſingula multa col-
lecta iuuant, vt teſtatur Franc. Brun. de indic.
q. 2. verſ. pone enim, quòd vnus teſtis. facit ꝙ
tradit Iulius Clar. loco cit. num. 3. verſ. cæte-
rum vbi obſeruari teſtatur in illo ſenatu, quòd
quando indicia ad formandam inquiſitionem
videntur iudici debilia, iudex iubet reum de-
tineri, nam ad capturam ſufficit quæcunq; in-
formatio, vt ipſe not. q. 28. in princ. & ſucceſſi-
uè vbi reus non inuenitur, fit de hoc relatio
apud acta, quo caſu dicitur conſtare de eius

ſuga,

fuga, quæ quidem fuga iuncta cum aliis præexiſtentibus indiciis ſufficit ad traſmittendam reo inquiſitionem, & examinandum eum tanquam reum, & poſtea ad torturam.

39 Illegitima† autem indicia è contra ſunt, quæ id de quo quæritur nec neceſſariò, nec probabiliter arguunt, quod eſt, aut cum dubia, & ignota ſunt; dubium.n. ex dubio patefieri nequit: Aut & ſi legitimè, hoc eſt neceſſariò, & probabiliter, nota ſint, tamen vel ſine oppoſito eius de quo quæritur eſſe non poſſunt: & tunc ſunt indicia oppoſita, contraria, & ſtolida: vel abſq; eo de quo quæritur ſemper, aut pro maiori parte eſſe poſſunt, vel etiam ita ſæpè abſq; eo de quo eſt quæſtio, quàm cum eo, eſſe poſſunt: & tunc extranea ſæparata, remota, leuia, & temeraria ſunt: nam ſi frequenter, & facilè hoc ab illo contingit abeſſe, tunc eſt leue indicium, & temerarium, & hanc doctrinam voluit tradere Bald. in l. non hoc. C. vnde leg. vbi dicit, quòd diſtinctionem indiciorum, an ſint probabilia, vel leuia, poteris cognoſcere per theoricam d. l. non hoc. & l. neq. natales. C. de probation. idq; etiam voluit Iul. Clar. in d q. 20. in princ. dum ſcribit hæc indicia ſufficere dumtaxat ad capturam, non tamen, vt ſtatim reus debeat examinari ſuper delicto, ita vt eius nomen recipiatur inter reos, ſed bene vt tollatur ei facultas fugiendi, faciunt tradita ab eodem Claro q. 28. in princ. nu. 2. & ad formandam inquiſitionem ſufficere leuia indicia ſcribunt Boſſ. in tit. de inquiſit. nu. 61. Salicet. in d. l. ea quidem nu. 41. C. de accuſat. & hanc eſſe communem practicam teſtantur Marianus in c. qualiter, & quãdo poſt. nu. 108. de accuſat. & Iul. Clar. in d. q. 20. nu. 2. ponit exemplum in dicto, ſeu aſſertione morientis, in graui inimicia: item fama, vt ipſe ſcribit q. 6. in princ. & q. 21. per totam ponit exempla aliorum indiciorum, quem uideas, quia de indiciis in ſpecie tractat poſt alios ſcribentes.

40 Tertiò ſciendum eſt tunc eſſe locũ torturę † qñ conſtat de delicto vt ſupra, & infertur in ſubſidium, & qñ aliter veritas haberi non poteſt. l. edictũ. & l. diuus pius. ff. de quæſtion. & proinde ſi aliter conſtaret de delicto reus torqueri non deberet, ita Marſ. in pract. crim. §. nũc videndum num. 25. & in l. 1. in princ. nu. 7. ff. de quæſtion. niſi tamen tortura adhibeatur ad ſciendum complices, & fautores, quo caſu inferri poteſt proteſtatione præmiſſa, quòd tortura adhibetur citra præiudicium conuicti, vel confeſſi criminis, vel condemnationis, & ita obſeruari in practica teſtatur Cepolla in conſ. crim. 32. col. pen. verſ. nec poteſt dici; Quinimo fatuus eſſet index, qui torqueret aliquem, contra quem eſſet plenè probatum abſq; d. proteſtatione ſecundum Alber. in d. rub. C. de quæſt. quæ de neceſſitate requiritur, vt in actis appareat, aliàs vbi reus de crimine interrogaretur per ipſum commiſſo, & conuicto ſine tali proteſtatione, & in tormentis perſiſteret, & negaret, diceretur purgaſſe indicia, & probationes, eſſetq; abſoluendus, vel mitius puniendus, vt tradit in praxi obſeruari Boſſ. in tit. de inquiſit. n. 30. & habetur in pract. M. Cur. c. 11. num. 6. & dicit Bald. in l. 1. nu. 6. C. de iuram. calum. quòd de conſuetudine plerumq; iudices maleficiorum, licet delictum ſit plenè probatum, ſolent nihilominus adhibere torturã, non vt amplius conſtet de delicto, ſed ſolum, vt reus fateatur delictum, de quo conuincitur, ne per appellationem illud quod fuerit pronunciatum ſuſpendi contingat, vt refert Paris de Puteo in tract. ſyndic. fol. 453. num. 3. & ita hanc eſſe communem practicam teſtatur D. Anton. de Alex. in quibuſdam apoſtillis ad Bart. in l. 1. §. ſi quis vltro. ff. de quæſtio. quẽ refert Grammat. conſ. 1. num. 3. & voto. 1. & dicit Io. Igneus in l. & ſi certus num. 10. ff. ad Syllan. quòd hanc pract. tota penè Italia, & maxime ineruditi iudices, & aſſeſſores obſeruãt ſub colore, quòd velint reos interrogare ſuper ſociis, & complicibus, aliiſq; criminibus. Idẽ quoq; ſeruari in Parlamento Pariſ. ſcribit Io. Pap. lib. 24. tit. 9. Arreſto primo, vt refert Iul. Clar. d. q. 64. num. 7. verſ. ſcies etiam. Itẽ tortura inferri non poſſet, niſi accuſator ſe ſubſcripſiſſet in crimen l. ſi quis. C. de accuſat. & præſtitiſſet cautionẽ l. certo prætio. ff. de quæſt. quæ omnia receſſerunt ab aula, & de ſubſcriptione tradunt Boſſ. loco cit. poſt. nu. 14. Marcus deciſ. 683. num. 6. Couarru. lib. 2. reſolut. cap. 9. num. 3. & Iul. Clar. loco cit. q. 12. verſ. q̃ro, & q. 81. verſ. ſed quero, & de præd. cautione non præſtanda loquitur Carauita in ritu M. Cur. 199. nu. 3. & 4. & ſcripſi in trac. de var. iur. deciſ. in tit. de denunciat. nu. 4. 5. & 6.

41 Quartò ſciendum eſt † quòd iudices non debẽt nouum torturæ genus inuenire, ſ. laminas, compedes neruos, catenas, carceres, minellas, pedicas, boias, aquam frigidam, taxillos, cuneũ, & alia per quæ varietur, augeatur, & extendatur dolor miſerorum, niſi in grauibus delictis, vt ſcribunt Bald. in l. 1. C. de his qui ad liber. per. Paris in tract. ſynd. in verb. tortura 3. verſ. de repetitione, & ideo rei non omines eodem modo torquendi ſunt ſed aliqui leniùs, aliqui grauius ſecundum grauitatẽ delicti, vt tradit Iul. Clar. aſſignans exempla. q. 64. num. 31. & not. Foller. in prac. crim. in verbo. Rei indurati

torqueantur. num.11. vnde in iure reperitur
dumtaxat tormentũ corde l.nullus. C. ad leg.
Iul. maieſt.& tradit Boniſnc.in tit.quæ debẽt
præcedere tort. Sed quando rei propter debili
tatem vel aliã cauſam fune torqueri non poſ-
ſunt iuxta ſolitum,torquendi ſunt igne appo-
ſito ad plantas pedum, & extra hos duos mo-
dos non vidiſſe aliquem torqueri teſtatur Iul.
Clar.d.§.vlt.q.64.verſ.item debet, in torquen
do.n. eſt modus conſuetus attendendus ſecun-
dùm Cyn.Bald.& Sal. in l.Graccus. C.de adul
ter.per l.ſed an vltro.ff.de negot. geſt. decla-
rat Paris de Puteo in verb. tortura verſ. an ſi
officialis aliquem,&c alias puniri poteſt ſecun
dum Parid.loco cit. & confeſſio eſſet inualida,
ita Foller.in pract.crim. in verb. & ſi confite-
buntur num.68. vbi ponit requiſita torturæ,
vt deinde valere poſſit confeſſio,ſic etiam tor-
turam inferendam eſſe ſecundum legum diſpo
ſitionem poſt Regẽ Carolum in c. Regni tor-
menta, mandauit Rex Catholicus in ciuitate
Mediolani, vt teſtatur Io.Ant. Zauatarius in
praxi fori Mediol. num. 102. Facit quod tra-
dit Brun.in tract. de indic.p.2.q.2. in fine: &
42 denique aduerte† quòd in Regno non ſemper
adhibetur tortura, ſed tantum in illis delictis,
vbi uenit imponenda pœna vltra relegatio-
nem, & non infra, vt in d.c.Regni,tormenta.
& ſcribunt Afflict. in conſtit. Regni, in quæ-
ſtionibus 8. not. Paris in d. verbo tortura 3.
verſ.an in cauſa pecuniaria, Grammat. conſ.
15. & voto 15.& Brun.de indic.d.2.p.q.3.Fol-
ler. latè d.verbo. rei indurati nu.13. & in ver.
dentur capitula nu.49. & 50.&in ver.& ſi cõfi
tebuntur, Fab. Monteleon.in ſua pract.arbit &
Niger in c.ſi iuſtè nu. 40. ſub rub quòd recip.
appellat. à torm. & ita in delictis, vbi non im-
ponitur pœna corporalis, & vbi ſumus in mi-
nimis delictis, vt pro vulnuſculo, pro paruo
furto, & pro occiſione animalium, tortura nõ
eſt inferenda, vt quoq; ſcribit Crauetta. conſ.
137.num.12.& conſ.138.& ideo errat Plot. in
tract.de in litem iur. §.54. vbi enumerat 13.
indicia,ex quibus præſupponit etiam in mate-
ria damni dati poſſe deueniri ad torturam,ſed
eius dicta benè procedunt in aliis delictis ab
ipſo enumeratis, & ad propoſitum noſtrum di-
43 cit Niger in d.c.ſi iuſte num. 41.†quòd pœnæ
vltra relegationem ſunt illæ quæ continent ſe
uiores punitionem, vt eſt pœna mortis natu-
ralis, quando vita adimitur, vel pœna mortis
ciuilis, quæ adimit libertatem,vt quando quis
damnatur in metallum, vel in opus metalli,&
hodie dicimus damnationẽ ad triremes ſecun
dum Iul.Clar.in pract. crim.§.vlt.q.67. verſ.
item damnatio,& ſcripſi in tit. de pœnis.num.
20. vel quando imponitur pœna abſciſſionis
membri, quia iſtæ dicuntur vltra relegationẽ,
& ſunt de mero imperio maiori ſecundùm Ia-
cobum de Arena in d. l.imperium col.1.ff. de
iuriſdict.omn.iud.& ibi per Cyn.col.8.in 5.q.
Bart.col.3.verſ.ſecũdo eſt imperium, Iaſ.col.
12.verſ. Secundus gradus, Decius, & alij,ibi-
dem communiter ſequuntur, &Speculator in
tit.de iuriſdict. omn. iud.in princ.col.4. verſ.
& breuiter ſcias,& verſ. quid de membri mu-
tilatione,& ſeq.
44 Quintò & vltimò ſciendum eſt,†quòd reis co
pia indiciorum eſt danda, vt in cap. qualiter,
& quando lo 2.§.debet extra de accuſat.& ma
ximè in Regno ſecundũ Afflict. in conſtit.Re
gni, hi qui,in 1.not. vbi dicit, quòd datur co-
pia repertorum, cum nominibus, & cognomi-
nibus teſtium,& id probat tex.in c.Regni ſub-
iungendo, & idem ſcribunt Andreas de Iſer-
nia ibi,& Afflict.in conſtit. item duram,& di-
ram,& conſtit. Si damna clandeſtina col. 10.
verſ.iuxta hoc, & habetur in cap. Regni,
conſtitutionem ſub rub.de confeſſ. latron. vt
refert Niger, in d. c. ſubiungendo. & ibidem
ſubdit illam eſſe denegandam in crimine læſæ
maieſtatis, quo caſu debet primò fieri relatio
Regi, ſi dari debet ſecundum Afflict.in d. cõ
ſtit. hi qui num.12.& vide Iul.Clar.d.§.fin.q.
49.num.3.& ſeq. Sed Pract. Caſoni fol.69.nu.
3.dicit,quòd licet ſecũdum omnes iudex tenea
tur dare exemplum indiciorum antè torturam
tamen hodie contrarium ſeruatur, nam iudi-
ces non data copia indiciorum procedunt ad
torturam. Sed Iul.Clar.d.q.64.num.28.verſ.
tu verò dic,tradit quòd ſi reus petat,iudex de-
bet ſuperſedere a tortura, & audire eius defen
ſiones,maximè ſi aliquid allegetur, quo proba-
to non eſſet ad torturam deueniendum, & ita
cõmuniter teneri ſcribit Alber. in l. vnius.§.
cogniturum. num.3.ff. de quæſtion.quẽ refert
Iaſ.conſ.175.col.fin.verſ.2.allego lib.1.Si ve-
rò non petat, tunc iudex poteſt ad torturã pro-
cedere etiam non data copia proceſſus,vel ter-
mino defenſionum, vt ipſe ſcribit q.49. verſ.
ſed nunquid,& ita intelligendum eſſe ait quod
dicit ſeruari Boſſ.in tit.de indic.num.74.
45 In magna autem curia†ſeruatur quod inquiſi-
to petenti,non datur copia repertorum,niſi li-
te conteſtata, repetitis teſtibus examinatis ad
informationem,vel habitis,pro repetitis,vt te-
ſtatur Ant. Capic. in deciſ. 74.& Maranta in
ſuo Spec. fol. 80. num. 8.in fine, & id videtur
conſtitutum, ne reus videns aliquem contra
ſe deponere, eum ſubornet,vt ſe abſentet, ad
hoc vt non poſſit repeti,quia tũc teſtis ita exa-
minatus parte non citata, & capta informa-
cione,

sionē, non probaret, l. ſi quando. C. de teſtib. cap. in nomine domini de teſtib. Bart. & alij in l.fin.ff.de quæſt: & dicit Niger loco cit. quòd in curia ciuitatis campaniæ datur copia repertorum cum nominibus, & cognominibus antè litem conteſtatam, & alibi aliter ſeruatur ad quod vide Marant. in loco cit. verbo inquiſitio. in 6. par. Item nō datur copia indiciorum, ſi ſunt plures rei de eodem delicto, vnus quorum ſit præſens, alij vero contumaces, & eſt bona practica ſecundùm Iul.Clar.d.q.49.num.7.& ita practicatur, benè verū quòd datur in Regno copia depoſitionis rei vt refert prac.Crim. M.Cur.fol.39. num.5. in fine. Item niſi fiſcus reluctet, & hanc eſſe generalem practicam in Regno teſtaẗ d. pract. crim. M. Cur. loco cit.

Similiter rei torqueri ſolent non data copia indiciorum, quando de facto, & recenti interrogati, & de quo veriſimiliter poſſunt recordari, reſpondent per verbum non recordor, nam tunc debent moneri à iudicibus, vt præcisè reſpondeant affirmatiuè, vel negatiue, & quādo permanent in eorum pertinacia reſpondendo per d. verbum non recordor, iudex debet mandare eos torqueri, ad hoc vt præcisè reſpondeāt omiſſo illo verbo nō recordor, ſecūdum doc. Baldi in l. præsbiteri. C. de epiſcop. & cler. & Boſſ. in tit. de reſponſ. à reo faciend. num. 4.

Et deniq; poſſunt torqueri quando ſumus in delictis, quæ non committuntur ab homine ſolo; nam tunc practici iudices in principio examinis deſcribi faciunt nomen inquiſiti, puta conſtitutus Marcus, &c. reus quo ad ſe, & teſtis quo ad alios, ſoletque in diſcurſu examinis examinari, & tanquam reus, & tanquam teſtis, vñ ſi iudex viderit hunc vacillare, & nō veriſimilia reſpondere, & tandem habere illa indicia contra ſe, ex quibus ſolent teſtes torqueri, ſecundum Boſſ. in tit de tortura teſt. iſto caſu, & de iure, & communi obſeruantia poterit mādare torqueri d. Marcum ex capite teſtis, quib. teſtibus de iure non datur copia indiciorum, Boſſ. loco cit. num. 39. vide late Iul. Clar. d. §. practica q. 25. in princ. & num. 10. & in multis aliis locis inquiſitis denegatur copia indiciorum, ita ſeuari in Aetruria, & in prouincia Lucana teſtatur Ioſeph. Ludou. concluſ. 38. verſ. infertur 98. ibi & ſi principes; cętera verò in hac materia vide per ſupradictos Doct. & maxime per Iul. Clar. in d. ſua pract. in quæſt. ſupra allegatis.

46 Nonò principaliter nota † quòd magiſtratus ex meri imperij poteſtate poſſunt in multis caſibus procedere ex officio iuxta tex. in l. congruit. ff. de offic. præſid. l. 2. C. quando lice. ſine iudice ſe vendic. not. in c. Regni, Præſidentis. Et primò officiales poſſunt procedere ex officio in crimine hæreſis l. apoſtata. C. de apoſta. & habetur in conſtit. inconſutilem ſub rub. de hæret. in crimine læſe maieſtatis, vt tradit ſpeculator in tit. de inquiſit. faciend. & in criminæ falſæ monetæ, l. 1. C. de falſa moneta, & in Regno ad ſunt conſtit. adulterinam ſub rub. de cudent. monet. & c. Regni 27. incip. vt quæ: & licet in his caſibus ex eorum natura poſſit procedi ex officio, tamen non crederem id eſſe permiſſum baronibus eorumq; officialibus, quia Rex quando concedit priuilegia meri, & mixti imperij ſolet hos tres caſus, vȝ. crimen læſæ maieſtatis, hæreſis, & falſæ monetæ ſibi reſeruare, vt ſcribit Afflict. in conſtit. Regni, pœnam eorum num. 25. verſ. ſed ex priuilegiis.

Similiter poſſunt procedere contra famoſos latrones, & fures, & aggreſſores ſtratarum, & latitantes in ſyluis ob aliquod delictum, vt in d. l. capitalium. §. famoſos, & §. aggreſſores. ff. de pęnis, & l. conſtitutiones. ff. de appellat. & facit conſtit. Regni, Iuſtitiarij non per calendas ſub rub. qualiter iuſtit. ſe gerere deb. quia propter enormitatem criminis eſt permiſſum officiali procedere ex officio l. 4. §. mandans. ff. ad l. Iul. pec. & l. ſi quis in hoc genus. C. de epiſc. & cler. & quæ ſint atrocia delicta, declara per tex. in l. aurelia. §. in delictis. ff. de minorib. & l. liber homo. ff. ad leg. Aquil. in auth. de mandat. princ. §. nec autem, & tradunt Barr. in conſ. 127. incip. ad declarationem, & Cepolla conſ. 11.

Secundò poteſt procedere ex officio contra officiales, ipſorumq; ſyndicatum, per prag. Regiæ dignitati de ſyndicatu offic. & in crimine vſurariæ prauitatis, vt in conſtit. Regni vſurariorū, & in prag. Ferdinādus fol. 91. ſuper iniuriis illatis viduis, pupillis, & eccleſiaſticis pſonis, & ſuper homicidiis clandeſtinis, vt in cap. Regni, ne tuorum, & cap. ad conſultationem, & quoq; contra vagabundos, vt in prag. Regni incip. alli meſi paſſati, fol. 138. & not. Marāta in 6. par. ſui Spec. in uerb. inquiſitio nu. 202.

Tertiò poteſt officialis procedere in omni ēt leui crimine notorio, ſed aduerte, quòd notorium crimen pōt eſſe pluribus modis, primò quotieſcunq; aliquid eſſe factū corā iudice pro tribunali ſedente, vt ſcribit ſpeculat. in tit. de notorio crimine, §. iā de notorio n. 12. verſ. nā q̄dā ſunt notoria iudici: vbi inquit poſſe indiſtinctè in his iudicē inquirere omiſſa diſtinctione magni, vel parui criminis, & omiſſo ordine iudiciario. Itē dr̃ notoriū crimē, qn̄do aliqs eſt repertus in flagranti crimine, & in ipſo actu delinquendi, vel per iudicem, vel per eius officiales, vt puta per birruarios, vel nuncios,

vt in conſtit. Regni humanitate, vbi vide And. & Aſſlict. ibi ponit praticam procedendi contra præfatos malefactores captos in flagranti crimine, ſub tit. de his qui fideiuſſ. & hoc caſu iudex indiſtinctè poteſt procedere, ſiue ſit inuẽtus delinquens in flagranti crimine per ſe, ſiue per ſuos officiales, vt dicit ibi Aſſlict. & ita eſt intelligenda doctrina Bart. in d. §. ſi publico verſ. prima eſt num. 7. l. 2. ff. de adulter. vbi dicit iudicẽ poſſe in crimine procedere ad denunciationẽ ſui officialis, ſ. quãdo fuit ab eo, ſ. Birruario, vel nuntio inuentus delinquẽs in flagranti, & notorio crimine, alias non poterit ẽt ex d. officialis denunciatione procedere: Item dicitur notorium, quotieſcunq; aliquid fit in actis curiæ, & in his abſq; dubio poteſt iudex procedere ex officio, vt ſcribunt Canon. in c. ſignificarunt, de teſt. Felin. in c. ex tenore in fine de reſcript. & Alex. in l. 1. C. vt quæ deſunt aduoc. Vnde ſi eſt falſa ſcriptura in actis producta, quæ haberet aliquam raſuram, poteſt ex ſe procedere, & niſi producens probet illã eſſe veram, poterit eum legitima pœna punire, & ſic producenti incumbit onus probandi, & eã verificandi, vt voluit Bald. in l. iubemus. C. de probat. & vide Lucam de Penna in l. ſi vacantia col. 1. C. de bon. vacan. lib. 10. Item dicitur notorium quod eſt factum in loco publico coram maiori parte populi, vel ſaltim coram decem teſtibus, vt voluerunt Speculat. in d. tit. de not. crim. §. iam de notorio verſ. quidam tamen, & ibidem num. 15. verſ. cum talis, Bald. in auth. quod locũ in fine C. de collat. & Cyn. in l. ea quidem col. 2. verſ. quia ergo. C. de accuſat. vt refert Iul. Clar. in pract. crim. §. fin. q. 9. num. 1. & 2. Vnde ſi aliquis in platea publica, vel ſedili, & in maiori parte populi, vel ſaltem decem, aliquem occideret, ſi malefactor caperetur, poſſet ſtatim condemnari, & procedi ex officio, & ita alias de facto obſeruauit Fabius Optinellus, vt ipſe teſtaur in l. imperium num. 363. ff. de iuriſdict. omn. iud. & deniq; dicitur notorium, quod publicè per populum dicitur, & toto populo notum eſt, & in hoc notorio poteſt quoq; iudex procedere: vnde cum aliàs contra concub inas clericorum non poſſit iudex laicus procedere, quia efficiũtur de foro eccleſiaſtico, & non eſt bonum ſtatum eccleſiæ perturbare, & diffamare ſecundũ Abb. it. in c. ſi concubinæ de ſe ntent. excom. & tradit Iaſ. in l. cum quædam puella. ff. de iuriſdict. omn. iud. tamen hoc fallit in notoriis concubinis, vt voluit Anchar. in reg. ea quæ in 6, & conſ. 19. quem refert Aſſlict. in conſtit. Regni, maieſtati col. 3. num. 9. verſ. quibus addo, ſub rub. de adulter. coer. & tandem quomodo ſit ſeruandus ordo iudiciarius in his proceſſib. criminis notorij, vide latè per Iulium Clar. in d. q. 9 per totam.

Quartò poteſt procedere ex officio contra ſocios criminis per depoſitionem principalis in tortura, & hanc eſſe communem concluſionem teſtatur Pub. ſuper conſuet. Aruer. fol. 25. num. 3. dummodo interrogatio fiat in illis caſibus, in quibus de conſocijs interrogari poteſt, vt tradit Marſ. in pract. crim. §. diligenter verſ. vlterius quæro num. 59. & ſeq. poſt And. in d. conſtit. hi qui, glo. & Salic. in l. fin. C. de accuſat. & Bart. in l. repeti. §. 1. ff. de quæſtion. licet hodie de conſuetudine interrogentur rei in omni caſu, vt ſcribit Blanc. de indic. nu. 374. & id declarat procedere in grauibus delictis Iulius Clar. in q. 21. num. 4. & quòd ita ſeruatur in illo ſenatu verſ. ſed certè vſque ad finem.

Quintò poteſt officialis ex officio procedere per incidentem cognitionem, ſiue confeſſionem factam, vel per partem, vel teſtem de aliquo delicto, quo caſu debet nouum proceſſum formare ſuper illa confeſſione, vel depoſitione, & dare reo ſuas defenſiones, etiam nulla partis querela præcedente, & alia facere, quæ in proceſſibus criminalibus requiruntur, ita tradit Bart. in l. ſi confeſſus in fine. ff. de cuſtod. reor. & in l. 2. §. ſi publico num. 8. verſ. ſecunda regula. ff. de adulter. & in l. tutor. §. præterea. ff. de ſuſpect. tutor. & ſequuntur Bald. in l. iubemus col. 2. C. de probation. & in l. quod euitandi. C. de condict. ob turp. cau. Boſſ. in tit. quomodo procedatur per excep. num. 4. & ita fuiſſe iudicatum teſtatur Aſſlict. in deciſ. 176. quẽ referunt Foller. in pract. crim. fol. 297. nu. 31. & Iul. Clar. d. §. practica q. 19. num. 4 in fine: Idem obſeruatur quando proceditur in criminalibus per exceptionem ex probationibus factis in cauſa ciuili, vt teſtantur Bart. d. §. ſi publico num. 20. Iacob. de Bel. in pract. crim. fol. 28. in rub. de cau. crim. nu. 1. & 2. & Iul. Clar. d. q. 9. verſ. vnum tamen, & verſ. per exceptionem in fine, & idem obſeruatur in cauſa repulſæ per præfata, vt ſcribit Fab. Optinell. in l imperium. ff. de iuriſdict. omn. iud. num. 363. vbi dicit ꝙ per ſuprad. poterit officialis ex vno proceſſu mille facere, licet non debeat eſſe ita rigoroſus, vt nodum in ſirpo quærat: ſed æquè procedere debet ſemper Deum, & animam habendo præoculis, & potius ad iuſtitiæ conſeruationem attendere quàm ad lucrum, vt omnes honeſtè viuant, alterum non lædant, & ius ſuum cuiq; tribuant ſecundum legis præcepta.

Sextò officialis poteſt procedere ex officio in omni effuſione ſanguinis etiam ſi fiat cum baſto-

no, vel lapide & ſimilibus de iure Regni, vt habetur in ritu. M. Cur. incip. item ſeruat ipſa curia non procedere ſub tit. de iuriſdic. & cognit. M. Cur. vbi etiam ponitur caſus percuſſoris cũ libro, & iſte ritus ab omnibus debet obſeruari, vt voluit Regina Ioanna in proem. ritus, vbi per Cauenſem, & Modern. ebolit.

Et denique iudex ex officio regulariter procedere poteſt de iure Regni in omni crimine, pro quo venit imponenda pœna mortis naturalis, vel ciuilis, vel membri abſciſſionis, vt in c. Regis Roberti. incip. vt delatas, & in c. ſubiungẽdo, & cap. ſiue quis, vbi idem ſtatuitur, quando venit imponenda pœna perpetui carceris, ſub tit. de foriudicat. & cap. ſi temporum, & ſeq. de non procedendo ex officio, vt dixerunt Afflict. in d. conſtit. hi qui. num. 14. Carauita in prag. 2. ſub tit. de falſ. nu. 192. latè Fab. Optinell. loco cit. Foller. in praxi crim. in fragmẽtorum parte num. 145. Io. Ant. de Nigris in d. c. vt delatas, & cap. item quòd prædicti iuſtit. num. 17. & in cap. pridem per diuerſas num. 9. Maranta in ſuo Spec. 6. p. in verbo inquiſitio, & Fab. Monteleon. in pract. arbitr. parte 4. nu. 270. & ſeq. q. 6. fol. 159. & ſcripſi aliqua in tract. de var. iur. deciſ. c. 3. nu. 10. ſimiliter vbicunq; iuriſdictiones ſunt diſtinctę ad iuriſdictionem criminalem dicuntur pertinere dumtaxat cauſæ criminales, in quibus imponitur pœna mortis naturalis, ciuilis, vel membri abſciſſionis, vt in prag. ſeu cap. Regni Regis Ferdin. incip. Illuſtri Viceregi noſtro Scicilæ, vbi latè ſcribit Niger in nouis Addit. Item vbicunq; uenit imponẽda pena mortis naturalis, ciuilis, vel membri abciſſionis, tunc eſt locus carcerationi, vt in c. Regni ab illo inchoandum, vbi id not. Bart. de Capua, & alij, ſub rub. de inquiſit. & ſupra dictum eſt. Item tunc eſt locus torturæ, vt in cap. Regni tormenta, & ita ſcribunt Afflict. in conſtit. in quæſtionibus 8. not. Paris in tract. ſyndic. in verb. tortura 3. verſ. an in cauſa pecuniaria, Grammat. conſ. 15. & Niger in c. Regni ſi iuſtè num. 40. & ſeq. Item tunc quis componi non poteſt in conſulto ſuperiore, & abſq; licentia expreſſa Viceregis Regni, vt in prag. Cæſareæ Maieſtatis Caroli V. incip. & quia, ſed benè tunc poteſt foriudicari, & banniri, vt not. Bart. de Capua in cap. Regni incip. ſine quis, & ibidem Niger num. 18. ſub tit. de foriudicat.

47 Sed aduerte,† quòd porrecta quærela de iniuriis, vel ſimilibus delictis, in quibus ex officio procedi non poteſt, ſi poſtea pars deſiſtat, vel remittat quærelam, curia ipſa ex officio procedere nequit, vt tradit obſeruari Iul. Clar. in d. §. practica q. 58. num. 2. & 11. ſecus autem, ſi ſumus in caſibus ſupradictis, in quibus ex officio proceditur, & non tñ partis vertitur incommodum, ſed Reip. & fiſci, vt in prag. Regni incip. Ferdinãdus, ſub rub. quòd offic. poſſunt procedere contra delinquentes etiam parte offenſa deſiſtente, & remittente, & faciunt not. per Innoc. in c. ad noſtram 2. de iureiur. Nam tunc Curia poteſt ponere aliquem loco accuſatoris, vt hodie eſt in Regiis tribunalib. fiſci patronus, vel eius procurator, & in alijs curiis dicitur Curiæ coadiuuator, & cum ipſo cauſã proſequi, vt tradunt Couaruu. lib. 2. reſolut. antè uerſ. nonò idem canon. Sebaſt. de Neap. in c. Regni plerumq; num. 6. & ibidem Io. Ant. de Nigris num. 9. & cap. Regni ad conſultationem num. 16. vt latè ſcripſi in tract. de var. iur. in tit. de inquiſitione num. 12. & 13. & ideo in cauſa appellationis in Regno non citatur iudex, ſed procurator fiſcalis illius curiæ, vt ſcribit Carauita in ritu M. Cur. 160. poſt num. 14. facit quod tradit Ang. in tract. malefic. in verbo, præſente Caio, & appellante refert eos Clar. in pract. crim. q. 94. nu. 9.

Et ſic patet quòd ad hoc, vt iudex poſſit procedere ex officio, nedum requiritur, vt procedat in caſibus à iure permiſſis, vt ſupra; verũ etiã, vt conſtet de delicto in genere ad finẽ procedendi ex officio: Dicitur autem conſtare de delicto ſecundum Doct. vt de homine mortuo, cadauer, vel de incendio locus combuſtus, & in percuſſionibus ſanguinolentis ex fide chirurgici, vel ſi ſumus in iniuriis verbalibus, adulterio, &c. & tunc ſtatim porrecta quærela dicitur conſtare de delicto; In ſtrupo autem illato puero, vel vi illata puellæ debent inſpici partes pudendæ per obſtretrices, & chirurgicos, & ſi iſtæ perſonæ referant cum iuramento ſe credere ſtuprum illatum, vel puellam corruptam fuiſſe, ſatis dicetur conſtare de maleficio ſecundũm Abb. in c. propoſuiſti num. 3. de probat. Alber. in l. 1. §. ex hoc reſcripto, nu. 8. ff. de ventre in poſſeſſ. mit. itaq; ſtatim conſtito de delicto ſolent cauti iudices, & practici aſſeſſores ad ulteriora procedere, vt tradit Carus inter conſ. crim. diuerſ. conſ. 99. poſt. num. 7. verſ. ſecundo etiam lib. 1. & hanc pract. refert quoq; ex Follerio practica M. Cur. Vicarie in fine primi cap.

48 Vltimò principaliter nota†, quòd mixti imperij ſunt cauſæ ciuiles, quæ expediuntur ſolo iudicis officio, vt not. in l. 1. ff. de iuriſdic. omn. iud. hinc illa modica cohertio verbalis, quæ fit coercendo contumaces per denegationem audientiæ, vel condemnationem in expenſis, dicitur eſſe mixti imperij ſecundum Doct. in d. l. imperium, item carceratio, quæ non fit ad

punitionē delicti ſecūm Ang. in d.l. Imperiū, & in l. magiſtratib. e. tit. & deniq; ſimplicis iuriſdictionis ſunt eāæ eiuſdem, quæ expediūtur actione propoſita à parte Doct. in d.l. imperium, ſed id non procedit in cauſis feudorum quaternatorum, quia de illis Rex tm̄, vel eius Regia Curia poteſt cognoſcere, vt in conſtit. Regni, ſtatuimus, de offic. Mag. Iuſtit. & in conſtit. Magnæ Curiæ ſub rub. vt poſt renunc. in cauſa. Faciunt quæ ſcripſi in tract. de var. iur. deciſ. in tit. de officio iudicis nobili, & mercenario.

49 Dicitur, & gladij poteſtate nota, † quòd hæc poteſtas gladij, de qua etiam ſcripſit Iureconſ. in d.l. imperium, ea, ſ. eſt, quæ per gladium demonſtratur, & ſignificatur, ſ. exequutio meri imperij, & ſic facti, vt tradit Bald. in c. de cætero num. 4. de re iud. & facit tex. in c. afferte mihi gladium de præſumpt. dixitq; Dauit ad Philiſteum, Non in gladio Dominus, quem ſuidá poſtea occidit, gladioq; ſibi caput amputauit, & alibi interfeciſti eum gladio hoſtium, non recedet gladius de domo tua, ſolebatq; Robertus ſiciliç Rex, de quo in clem. paſtoralis de re iudic. ſic in mandatis exordiri; Ad cuſtodiam bonorum, malorūq; vindictam portat princeps gladium, & imperij poteſtatem exercet, quod etiam teſtatur Lucas de Penna in l. oēs col. 1. C. de ann. lib. 10. Sic etiam Antiquitus Maio-

50 res Magiſtratus, † qui mero imperio potiti erant, ſolebant antè ſe pro inſigniis ferre ſecurim, quæ demonſtrabat ſupremam illius poteſtatem; Hinc ait Virgilius lib. 6. Eneidos, dum Anchiſes ad Aeneam loquitur: conſulis imperiū, hic primus, ſeruantq; ſecurim accipiet, &c. poſtea loco ſecuris ſucceſſit gladius, vt hētur in c. non ſolum, & cap. ſunt quædam, 23. q. 5. & tradunt Lucas de Penna in rub. C. de glad. lib. 11. Dec. in d.l. imperiū nu. 3. & Franc. Duarenus. lib. 1. diſputat. cap. 53. & hodie in vrbe Romæ quando ſenator ſenatorio habitu incedit ſolet antè ſe gladium ferre pro quodam Iuſtitiæ inſignio; & in Regno loco gladij vtuntur ſceptro, ſ. quodam baculo, quod ſolent ferre Regentes Magnæ Curiæ, vt ſcripſi in trac. de Magiſtratibus cap. de Viceregé, & ſeptem Regni offic. num. 15. & prædictam dictionem gladij eſſe intelligēdam de materiali teſtatur Rex Federicus in proem. conſtit. Regni in §. à Rege, vbi dicitur gladij materialis potentia; conſtitutiones. n. Regni multæ fuerunt factæ ad tollendas dubitationes, quæ de iure communi inter noſtros Doct. erāt, vt declarat glo. in d. §. à Rege in verſ. gladij, ſimiliter Rex carolus in c. Regni, legem veterem digeſtorum, declarauit, l. & ſi poſt tres. ff. ſi quis caut. habere locum poſt litem conteſtatam non obſtante opinione plurium Doct. vt ibi animaduertit Sebaſt. de Neap. Reperitur quoq; gladius ſpiritualis, de quo in paſſione Domini. Ibi gladio peribunt, & gladius doloris in Beata Virgine, & in morte filij Dñi N. Ieſu Chriſti, & gladius tandem in ſacris literis pro vindicta ponitur quandoq; vel pro ſermone Dñi iuxta illud, de quo in Apocalip. Viuus eſt ſermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio.

Dicit quatuor literis arbitrariis, nota, ꝙ iſtas quatuor literas arbitrarias, ne dū hñt præfati Regij officiales, ſed quoq; baronū aſſeſſores, quibus

51 fuerūt præfatæ conceſſæ à Rege Roberto, † prout tradit Paris de Puteo in tract. ſynd. in verb. tortura. §. ſi quis col. fin. & de his fecit integrū tractatum Fab. Monteleon. Ideo aliqua tm̄

52 neceſſaria ponā. Prima itaq; † litera arbitraria eſt poſita in c. Regni ne tuorum, ſub rub. de non procedendo. vbi Rex Robertus conceſſit officialibus facultatem procedendi ex officio in omnibus cauſis crim. in quib. imponitur pœna mortis naturalis, ciuilis, vel membri abſciſſionis, in iniuriis illatis viduis, pupillis, & eccleſiaſticis perſonis, & inſuper in homicidiis clādeſtinis, vbi nullus accuſator apparet, & quando accuſator deſiſtit, nā tunc pōt curia aliquem ponere loco accuſatoris, & cum ipſo cām proſequi ſecundum Sebaſt. de Neap. & Nig. in c. Regni plerumq; nu. 6. & ſupra dictū

53 eſt. Secunda † litera arbitraria eſt in cap. exercere volentes, ſub rub. de compoſit. vbi Rex Robertus conceſſit officialibus poteſtatem componendi crimina in aliquib. caſibus. Sed pro eius intelligentia in primis nota, quòd regulariter officialis, ſiue iudex non poteſt pœnam à lege

54 ſtatutā † conuertere in compoſitionē, quia nihil ita ad perpetranda delicta tantam ſubminiſtrat confidentiam, & audaciam, quàm facilitas euadēdæ pœnæ, & ſignanter quando imponitur pœna pecuniaria, vt in prag. 1. ſub tit. de compoſit. & quis ex delicto de ſua malitia gloriari non debet, vt in c. Regni neq; vbi Ioann. Ant. de Nigris num. 3. & in extrau. conſtit. Clem. 7. in verbo impunitatis num. 2. ſub tit. de vita, & honeſtate clericorum, & faciunt ſcripta per eundem in d. cap. exercere volentes num. 12. 13. & 14. Sed hæc regula non habet locum quando à ſtatuto, vel lege, aut conſuetudine iudex habet hanc poteſtatem componendi, vt per Bald. in l. præſes. C. de tranſac. Par. in tract. ſyndic. in verbo compoſitio, & Niger in d. cap. exercere num. 16. Hinc ſi iudex exerceret iuriſdictionem in aliquo loco, vbi ex priuilegio parte remittente, non poteſt procedere, niſi ad exactionem certæ pænç peccuniariæ, quia cum priuilegia

ſint

ſint priuatæ leges, vt in c. Regni; priuilegia, vbi Niger allegat Bald. in l.eam quam col. 7. C. de fidei. & in l. quæ ex relationibus. C.de legibus.& Alex.in l.beneficium.ff. de conſtit. princip. omnino eorum tenor prius in ſpectus obſeruandus eſſet; priuilegium namque inducit euidentiſſimam probationem, vt per Felin. in cap.licet cauſam col. 8.de probat.& Capic. in deciſ.77.num.5. Item fallit in Magna Curia, quæ poteſt quoque componere in aliquibus caſibus ſine licentia Viceregis iuxta prag. & quia, & prag.& ne ſperata, ſub tit.de compoſit.& idem quoq; in officialibus habentibus has literas arbitrarias, per d.c.exercere volentes; nam in illis caſibus poſſunt componere, ſ. in pœnis portationis armorum, homicidiorũ clandeſtinorum, & in pœnis impoſitis vniuerſitatibus, in pœnis fideiuſſionum de ſtando iuri,& in mulctis, ſeu pœnis deſiſtentię, & vbi paupertas, vel alia rationabilis cauſa id ſuaſerit, vt latè per Nig.& Fab.Monteleon. in d. tract.ad cap. exercere volentes, poſt Patid.de Puteo in tract. ſyndic. in d. verbo compoſitio. in princ.col.2. in præfatis autem caſibus, quia non tractatur de intereſſe partis d.c. exercere volentes, meritò abſq; partis remiſſione poteſt fieri compoſitio, ſed in aliis eſt neceſſaria prius partis deſiſtentia, ſeu partiũ offenſorum, & ius ſucedendi habentium remiſſio iuxta formam Regiæ prag.incip. & ne ſperata, habetur in ritu M.Cur. 20. & 26. & tradunt Afflict.in conſtit. ſi quis aliquem, Paris d. verbo. compoſit.col.3. Niger in c. Regni exercere volentes, num.32. & Foiler. in fragmentorum parte num.86.in fine: Quia ſi officialis componeret parte non concordata, poſſet offenſus adire magnam curiam Vicariæ: & reuocaretur omnis compoſitio: & delinquens puniretur, & Magna Curia in hoc caſu procederet ad punitionem,& poſſet poſtea ipſa componere parte concordata, vt per Parid. d.verbo compoſitio. Item Iudex debet facere compoſitionem cum cauſa, & iuxta perſonarum,& criminum qualitatem, nam magnum crimen maiori tollitur compoſitione,& minus minori,& mediocre pęna mediocri, cap. Deus de pęnis: & ſic debet fieri in ſumma competenti, quæ ſit accepta,& iuſtitiæ, mundo,& Deo, cap. 1. de voto.

Item aduertat Iudex quod non procedat ad compoſitionem, niſi in caſibus licitis,& licet de iure communi, vbi aderat iuſta cauſa 55 † poterat componere, vt per Lucam de Penna in l.1.C. de diſerto. lib. 12. tamen de iure Regni, officiales Regij omnes non poſſunt componere, vel commutare pęnas delictorum, pro quibus venit imponenda pęna mortis naturalis, ciuilis, vel membri abſciſſionis, ſed quando videbitur debent conſulere Proregem Regni. Imo expeditur litera, & prouiſio per conſiliũ collaterale, quòd componatur, vel ad remigandum condemnetur, vt in prag.1.2.& 3.ſub tit. de compoſit. prag. 6. de offic. iud. prag. 2. de condemn.ad triremem. prag.11.de offic.iuſtit. & ita ſtatutum erat per Regem Ferdinandum in quadam ſua prag. incip. item quia, per quam prag. corrigitur cap. Regni Regis Roberti incip. ne quis. per quod ordinabatur, quòd vbi quis veniret plectendus perſonaliter, non poſſet ad compoſitionem admitti,& ratio eſt, quia non burſa, ſed perſona delinquit, & illa merito eſt punienda, facit l. ſancimus. C. de pęnis, ita Gui.in quæſt.an licet occidere peccatores. Item aduertant officiales Regij qui faciunt compoſitiones in aliis caſibus, vt habeant literas arbitrarias, & præſertim illam exercere volentes, vt tradit Afflict.in tit.quæ ſint reg. & ideò officiales 56 † baronum libenter ſolent componere, quia baronibus ſunt in ſpetie conceſſæ illę quatuor literæ arbitrariæ, & etiam quia habent poteſtatem commutandi pęnas perſonales, & quæcunq; delicta componendi, & quoque in totum, vel in partem remittendi ſatisfacta tñ parte læſa, vt tenor omnium priuilegiorum baronum in Regno hodie teſtatur, præterquàm crimen ſodomiæ, & blaſphemiæ, quod componi, & indultari prohibetur tàm à Prorege, quàm à baronibus, vt in prag. 5. Cardin. Granuelæ, & ita omnes officiales baronum habent latiores habenas in compoſitionibus, quam Regij, tamen debent aduertere in eis, quia cautum eſt per prag. Caroli V. quæ incipit mandamus, quod barones taliter poteſtate priuilegiorum vtantur, quòd non cogantur pro iuſtitiæ neglectu aliter prouidere pro eorum abuſu: & in remiſſione delinquentium cautum eſt per aliam prag. D. Peraſanni, vt ſi delinquentes fuerint remiſſi ad barones, & ipſi non prouiderint de iuſtitia, de cetero non remittantur, & in futurum denegentur remiſſiones, vt alibi adnotaui, quia pred. baronum priuilegium tolli debet per reatum, & abuſum, vt ſcribit Cardin.in element. 1. §. 1. de religio. dom. cap. vt clericorũ extra de offic.ordin. & l. 1.C. vbi ſenator, vel clariſſimi, & priuilegium reuocari poteſt, quando timetur, ne in abuſum tendat clement. 2 §. 1. & ibi Cardin. de pęnit. & remiſſ. in 15. not. & arbitriũ prædictis officialib.cõceſſum nõ extẽditur vltra ipſarũ literarũ tenorẽ, vt ſcribit Paris in verbo tortura.§. an in cauſa pecuniaria col. fi.ver.& ſi officiales ar.l.nõ quis.§.nõ dixit ff.de.

ff. de contrat.ab.l.1.§ ne autem.C.de cad.toll. & l.1.ff.ſi menſ.falſ.mod.dix. itaq; non curent de ampla poteſtate, quia Cæſarea, & Catholica Maieſtas Caroli V. minatur, licet ſanctius feciſſet, ſi barones malè eorum poteſtate vtentes priuaſſet; cum barones hodie indiſtinctè componant in omnibus delictis, & ſuſpendunt marſupium, non perſonam, & ideo numerus delinquentium in eorum barroniis, quotidie augetur, quorum officiales, & ſe, & animam eorum damnant illis inſeruiendo, & in faciendo gratiam, ac delicta remittendo ad ipſorum voluntatem, vt adnotat Io. Ant. Pugnatar. in prag. Regni 4. num. 154. ſub tit. de falſ. teſtib. quod omni iure prohibitum eſt ſecũdum Bald. in l.1.C.de calumniat. & in auth. interdicimus C. de epiſc. & cleric. licet multi barones habeant in priuilegiis poteſtatem commutandi delicta in totum, vel in partem, tàm antè ſententia, quàm poſt, de quo exclamat Carau. in ritu M.Cur.27 1.num.9. vnde debent aduertere, quòd commutationem, compoſitionem, vel pœnam eligant antè ſententiam, cum poſtea non poſſint, vt per glo. iuncto tex. in l.1.ff. ad Turpill. & l.ordine.ff.ad municip. Andr. in tit. quæ ſint reg. Ad ſolum namque Regem poſt ſententiam id ſpectat l.relegati in fine. ff. de pœnis l.1.in fi. ff. de quæſtion. & l. Diui fratres.ff.de pœnis. niſi hanc poteſtatem haberet ex forma priuilegiorum, vt dictum eſt, ſecundum Carau. loco cit. nu. 11. hodie verò per ſe remiſſ. & Catholicum Regem noſtrum, ad hos extirpandos abuſus, & vt delicta ſuas integrè pœnas recipiant, inquiſitiq; debitas luãt pęnas, facta eſt nouiſſima Regia prag. in anno 67. de menſe Octobris die 22. per quam prohibetur, tàm officialibus Regis, quàm baronum, reſeruatio moderandi pœnas poſt ſententiam deciſas taliter quòd etiam in baronibus habentibus huiuſmodi priuilegia commutandi pœnas poſt ſententiam eſt prohibitum, vt refert Lucius Foller. in prag. fin. nu. 100. in fine ſub tit. de compoſit.

57 Secunda regula eſt in hac materia, † quòd officialis non poteſt mutare pœnam à lege ſtatutam, aut eam minuere, l.1.§.1.in fine.ff.ad Turpill. & tradunt Doct. in c.in cauſis de offic. de leg. Bonif. in proem. tract. de malefic. num.3. & Paul. Fuſcius ſing. 62. in verbo. iudex. Facti n. quæſtio in arbitrio eſt iudicantis, pœnæ verò perſequutio non eius voluntati mandatur, ſed legis auctoritati reſeruatur d.l.1.§.vlt.l. ordine.ff.ad municip. & l.ſi operum.C.de pœnis, vt latè proſequitur Tiraquellus in tract. de pœnis in princ. nu. 2. ſed hæc regula de iure communi non procedit ſubſiſtente cauſa, quia tunc officiales debent minuere, aut mutare pęnam, vt ſcribit Lucas de Penna in d.l.1.col.8. & ſeq. C.de deſer.lib. 12. vbi etiam ponit cauſas, ex quibus fieri poteſt commutatio, ſ. ex perſona, ætate, tempore, loco, rei conditione, delictorum vniuerſalitate, & qualitate, vt etiam tenet Paris de Puteo in d.verbo. cõpoſitio. Hinc quando crimen non eſt liquidè probatum, hoc caſu licet iudici minuere pęna legis antè ſententiam, etiam pœnam mortis, cap. circumcellio-nes 23.q.5. & cap. Innocens 13.q.4. poſt latam verò ſententiam non licet, niſi Regi vt ibi per Archidiac. & Luc. de pęna in d. l.1. & Parid. in d.verbo. compoſitio, verſ. vnde cum crimen, vt ſupra dictum eſt. Hinc ſi aliquis eſſet inquiſitus, vel accuſatus de aliquo capitali crimine, ſ. de homicidio, & delictum non eſſet plenè probatum, ſed eſſent indicia tantum indubitata, & præſumptiones iuris, ex quibus poteſt deueniri ad condemnationem, hoc caſu non poſſet condemnari pęna mortis, ſed alia minori pœna, vt ſcribunt Doct. in cap. afferte extra. de præſumpt. Gandin. in tract. malefic. in rub. de præſumpt. in fine, & Alex. conſ. 15. viſo proceſſu. col.2. vol. 1. & conſ. 14.3. vol. Cepolla conſ. 22. in fine. Marſil. in pract. crim. §. quoniam num.31. & Niger in d.c. exercere volentes nu. 18. & idem eſt, quando aliquis intuliſſet vulnus non lætale, ex quo mors ſequuta non fuit, nec membri mutilatio, & vulnerans non eſſet malæ conditionis, & vitæ, nec ſolitus delinquere: quia tunc bene poſſet pœna commutari, vt in c. Regni ad peruerſorum vbi Niger poſt Parid. in tract. ſindic. d.verbo. compoſitio in princ. col.2. & Afflict. in conſtit. ſi quis aliquem col.6. & Foller. in pract. crim. in fragmẽtorum parte num. 84. Idem eſt quando aliquis veniret puniendus pęna mortis, aut alia, qui eſſet vtilis Reip. nam hoc caſu ratione eximij artificij damnatus ad mortẽ, nõn deberet ſuſpẽdi, ſed benè pœna commutari, l. ad beſtias. ff. de pęnis, & ita eſt communis opinio, vt tradunt Rom. ſing. 717. Bart. Veron. in caut.2. in princ. & Afflict. in proem. conſtit. in princ. not. 9. vbi Io. Ant. Batius in addit. refert ita fuiſſe deciſum in Regno, & allegat Par. de Puteo in verbo pęna col. 1. in princ. & vide Bald. in l. ſed reprobari in verbo valde. ff. de excuſat. tut. Rom. in l. cum quid. ff. ſi cert. pet. & Innocent. in c.1. de conſtit. Et idem eſt in homicidio inueterato Afflict. in deciſ. 287. vel in ſimili delinquente per l. 3. C. de epiſcop. Audien. vt latè ſcribit Grammat. in voto vltimo, & denique idem eſt in minimis, & leuibus delictis, nam in illis dñe leuitatem exercere per l. reſpiciendũ. ff. de pęnis, & vide Par. in d. ver. cõpoſit. col.2.

In

In Regno autem præfata commutatio pęnæ, aut minoratio ex cauſa per officiales Regni non pōt fieri inconſulto Prorege, quando ſumus in delictis, pro quibus venit imponenda pœna mortis naturalis, vel membri mutilationis vti in d. prag. & ne ſperata ſub tit. de compoſit. & licet de iure communi iudex ex ſupradictis cauſis teneatur pęnam commutare, aut minorare, iuxta l. & ſi ſeuerior, & ibi gl. C. ex qb. cau. infam. irrog. & glo. in l. quid ergo. §. pęna grauior. ff. de his qui not. infam. facit quod tradit Afflict. in decis. 28. & in conſtit. ſi quis aliquē col. 6. in fine, quia lex videtur facere hanc minorationem ſecundum not. per Capic. in deciſ. 27. col. 5. nu. 14. & latè Nig. in d. cap. exercere volentes num. 33. & Doct. in l. auxilium. §. in delictis. ff. de minor. & in l. ſi adulterium. §. fratres. ff. de adulter. & in l. adminiſtrantes. §. vlt. ff. de excuſ. tut. & l. aut facta. §. perſona. ff. de pęnis, & l. ferè in omnibus. ff. de reg. iur. tamen de iure Regno id eſt in eius poteſtate, & arbitrio, an velit ordinaria, vel mitiori pęna punire delinquentes minores, vel ex alia cauſa, vt in prag. incip. pateat vniuerſis. §. & ſi reum ſie minoribus, ſub tit. de minori, & ſcribūt Io. Ant. Pugnat. in prag. 4. num. 105. ſub tit. de falſ. teſt. & D. Vinc. de Franchis in deciſ. ſacri conſ. 230. num. 3. dūmodo adhibeat in moderatione, aut commutatione Proregis conſenſum, vt in d. prag. & ne ſperata, & ita ſeruatur, cætera ſcribunt Lucas de Penna in l. 1. C. de deſert. li. 12. col. 8. Abbas in c. in archiepiſcopatu extra de capt. Paris in d. verbo compoſitio. Niger in d. c. exercere volentes, & latè Fab. Monteleon. in praxi arbitraria p. 5.

58 Tertia litera † arbitraria eſt in c. Regni: Prouiſa iuris ſanctio, vbi officiales habet arbitriū tormentandi publicos latrones, & famoſos malefactores diebus feſtiuis, etiam in die Paſchali non obſtantibus Regni conſtit. in contrariū promulgatis, vt ſcribunt Paris in tract. ſyndic. d. verſ. & an ſi quis. col. fin. Afflict. in conſtit. ſuper inciſionibus col. 8. in princ. verſ. caueat, Niger in d. c. Regni. prouiſa iuris ſanctio. nu. 6. & 7. latè Monteleon. in pract. arbitr. p. 2. 6. princ. fol. 457. & licet hæc poteſtas eſſet tributa officialibus de iure communi in criminibus atrocioribus, non autem in minoribus, iuxta tex. in l. nemo. C. de epiſcop. audien. vt ſcribit Iulius Clar. in pract. crim. q. 64. num. 34. vbi ēt refert id male obſeruare conſuetudinem ſecundum Brun. de indic. & tortur. num. 52. fol. 121. in Regno iſta tamen poteſtas eſt reſeruata Regi vel eius Locumtenenti, vt in cap. Regni in accuſatis, & not. Carau. in prag. per excellentem. §. 1. num. 20.

59 Quarta, & vltima † eſt in cap. Regni iuris cenſura, vbi officialis contra præfatos inſignes latrones, diſrobatores ſtratarum, incendiarios, violentos raptores, & reliquos graues, & facinoroſos malefactores, Deum, & iuſtitiam ſolū habendo præoculis, & ipſam puram, & ſimplicem ſubſtantiam veritatis, non obſeruatis capitulis Regijs pro ſtatu fidelium editis; neq; aliqua ſolemnitate iuris cum conſilio iudicis per curiam ſibi dati, procedere ſine trepidatione poteſt, etiam iuris ordine prætermiſſo.

60 Vnde videtur abſq; dubio conceſſa † poteſtas officiali baronis procedendi, & torquendi delinquentes ex proceſſu informatiuo ſecundum Io. Ant. de Nigris in hac litera arbit. & id clare patet ex illis verbis, ibi habens ſolum Deū præoculis, & puram, & ſimplicem ſubſtantiam veritatis non obſeruatis cap. Regijs pro ſtatu fidelium editis. ſ. cap. tormenta, & ſimilia: Nā per hanc clauſulam cenſetur princeps defenſionem denegare in præd. caſibus ſecundum not. per Cardin. in clem. 2. §. cęterum de re iud. vt offenſæ leges ſe vendicent extirpatis reprobis, & terris ei ſidē quies proba adueniat nocendi facultas abſcendat, & pacis optata amenitas ſuauibus reuiuiſcat, facit cap. Regni vt inter ſubiectos de prohibita port. armi. Affl. in cōſtit. Regni, intentionis in 1. not. nec poteſt mihi perſuaderi, quod Rex Robertus intendat per præd. verba, & clauſulam tollere omnes iuris ſollemnitates quas deinde tollere videtur per illa verba, nec aliqua ſolemnitate iuris; etiam ordine prætermiſſo, vt latè per Bart. in extrau. ad reprim. in verbo figura. & Iaſ. in l. iuſtitia col. 1. ff. de iuſtit. & iure, & præd. iſta quoque verba priuilegij huius literæ Regiæ debent intelligi in eo caſu, in quo ius commune aliter diſponebat, l. 1. in fine. ff. ad municip. vt tradit Bart. in l. 1. in reper. num. 6. & 12. C. de ſacroſanct. eccleſ. nam de iure communi, quoq; contra huiuſmodi malefactores proceditur iuris ordine non ſeruato, vt ſcribunt Bald. in d. l. quid ergo, §. pęna grauior. Iſernia in tit. quæ ſint reg. in verbo committentium, & de pace ten. §. publici. Innocent. & alij in c. 1. de conſtit. Paris de Puteo in verbo tortura. 1. §. & an ſi quis, Grammat. conſ. crim. 40. num. 3. & voto. 36. num. 2. & 15. Niger in c. Regni ad vendictā, & Rolan. à Valle conſ. 1 a. num. 12. & ita fuiſſe deciſum in ſacro conſ. teſtatur Afflict. in deciſ. 391. num. 14. vbi vide Vrſillum in addit. In talibus. n. eſt ordo ordinem non ſeruare, qui nullum iuris ordinem obſeruarunt, vt teſtatur idem Rex Robertus in c. ſicum ſceleratis, vbi d. poteſtatem conceſſit M. Curiæ, & dicit præfate verba & idē

tra-

tradunt Innoc. in c. tua vos per illum tex. de cohabit.cler. & mulier, & in c.noſtri de elect. & D.Vincẽt.de Franc in deciſ.ſacri conſ.324. num.4. in. 2. p. hodie verò prædicti officiales baronum ſolent torquere ex proceſſu informatiuo huiuſmodi delinquentes cum licentia Viceregis informati de delicto,& qualitate,& ita ſeruatur,vt ſcribit D.Iul.Cæſar Comus in ad dit.cap.12. pract. M. Curiæ. Cætera vide per Nig.loco cit. & Monteleon. in d.pract. arbit. hactenus diximus de commiſſione Gubernatoris, ſed videamus aliqua de officio Auditoris, eiuſq; commiſſione vltra ea que habentur in tit.de Iuſtit.ſeu Gubernat,&c.

PHilippus Dei gratia Rex Caſtellæ Aragonum, vtriuſq; Siciliç, Hieruſalẽ,&c. Don Ioannes de Zunica Comes Mirandæ, Marchioq; Labagneſe, & in præſẽti Regno prædictæ Regiæ, & Catholicæ Maieſtatis Vicerex Locumtenens, & Capitan.generalis,&c. Magnifico viro I. V.D. Dñ Mauritio Moles Regio fideli di lecto,gratiam, & bonam voluntatẽ: Cum in adminiſtrandis prouinciis non ſolum Gubernatores eligendi ſunt prudentia, probitate, integritateq; præditi; Verum etiam penes eos viri doctiſsimi conſtitui debẽt, qui iurium,& legum apices calleãt, vt ſubiectis populis omnibus æqualance iuſtitiam adminiſtrare valeãt, & ſic adminiſtrantes ius ſuum vnicuiq; reddant; Qua de re conſiderantes veſtri prædicti D. Mauritij Moles in vtroq; iure doctrinam eximiam, ac probitatem, integritatẽ, & fidelitatem non minorem; Præſentium tenore de certa noſtra ſcientia prædictæ Maieſtatis nomine cum deliberatione, & aſsiſtentia Regij collateralis conſilij Vos Auditorem penes Regiam Audientiam Calabriæ citra pro vno anno integro, & deinde in antea ad beneplacitum, in locum Magnifici,&c. cum prouiſione,lucris, gagiis, & emolumentis,honoribus, oneribus,prærogatiuis, auctoritatibus, & poteſtatibus ſolitis, & conſuetis, & veſtris prædeceſſoribus exhiberi ſolitis, & conſuetis, facimus conſtituimus, & fideliter ordinamus, amoto abinde quolibet alio pro tempore inibi forſan ordinato ſine eius infamiæ nota, recepto prius à vobis de officio ipſo benè,& fideliter exercẽdo, corporali ad ſancta Dei euangelia iuramento; Quò circa vobis præcipimus, & mandamus, quatenus ad d. prouinciam vos perſonaliter conferentes,ſic dictum officium prudenter, & fideliter exercere debeatis, quòd valeatis coram prædicta Maieſtate,& nobis merito commendari, & ad maiora prouehi. Mandamus propterea per præſentes Magnificis,Nobilibuſq; uiris Gubernatori, & aliis officialibus d.Audientiæ,Capitaneis, Theſaureriis, ſeu perceptoribus Magiſtris Cameræ, Vniuerſitatibus,Syndicis,& Electis,cæteriſq; perſonis maioribus, & minoribus Ciuitatum, Terrarum,Caſtrorum, aliorumq; locorum d. Prouinciæ, quatenus vos in adminiſtratione d. officii liberè admittant decenterq;& honorificè tractent,ac reſpõdeant, & reſponderi faciãt de dictis prouiſione,& gagiis,& emolumẽtis, prout ſolitum eſt, & conſuetum, & ad d.officium ſpectant, & pertinent. Volumus tamen, & expreſsè declaramus,quòd ſi d.officiũ, & illius adminiſtrationem vllo pacto infra annum deſtitueris, aut ab eodem ſine noſtra expreſſa licentia diſceſſeris, ipſoq; facto ipſoq; iure ſis priuatus eodẽ officio abſq; aliqua declaratione,prout harũ ſerie priuam᷑ eo caſu ex nũc,p tũc,& priuatũ declaramus,

&

& ſecus non agatur ſub ira Regiæ indignationis, & pœna ducatorum mille: Declaramus etiam per præſentes quod præd. Magnificus N. præſtitit in poſſe Magnifici, & circumſpecti Franciſci Aluarez de Ribera Regij Collateralis Conſilij, & Regiam Cancellariam Regentis iuramentum iuxta formam capituli, & prag. per Cæſaream Maieſtatem fęlicis mem. editæ, cuius cap. tenor talis eſt: Item recipiant iuramentum in forma ſubſcripta à quolibet præd. officialium in quocunq; officio ordinetur, ſ quòd per ſe, vel per alium ſub ſpe, & occaſione habendi huiuſmodi officium, non dedit aliquid, nec intendit aliquid dare, nec aliquis per ſe, nec promiſit Iuſtitiario alicui, alioue officiali, vel alicui pro ipſo, vel vxori, vel alteri ſub colore mutui, vel ſub colore fraudis durante officio, nec finito occaſione promiſsionis prædictæ ratione officij obtinendi, ſimile iuramentum præſtabunt omnes officiales, qui per nos, vel per noſtram curiam creabuntur pro tempore, & niſi iurauerint modò prædicto non poſsint d. officium exercere, & illud exercendo eadem teneantur pœna, qua tenerentur, ſi ſine mandato ſibi officium vſurparent, & ille qui debet iuramentum prædictum ab officialibus recipere, ſi non receperit pœnam vuius libræ auri fiſco noſtro cõponat, & tota forma præſentis cap. in commiſsione ipſius cuiuſq; officialis inſeratur: Officialis autem qui debet iuramentum prædictum recipere, in præſentia decem teſtium, ipſum recipiat: Iurauerit inſuper curare, & facere cum effectu inſimul cum Gubernatore, & officialibus d.Reg. Audientiæ, quod per vniuerſitates ipſius prouinciæ ſindicos, & electos deputatos ad regimen ipſarum indiminutè & adunguem obſeruentur Regiæ prag. per nos editæ pro bono regimine ciuitatum, terrarum, caſtrorũ aliorumq; locorum huius Regni, & ipſe inſimul cum d. Gubernatore, & Auditorib. certiores nos reddere de dict. prag. obſeruantia. Volumus etiã quod præſens noſtra commiſsio, atq; prouiſio ſuum ſortiatur effectũ ſi à vobis. Mag. N. ratio de alio officio, qđ fortè geſsiſtis reddita ſit in ſyndicatu, iuxta formam cap. & prag. Regni cũ abſolutionis teſtimonio, de quo Regiæ Cameræ Summariæ antè traditionem veſtræ commiſsionis cõſtet, & in commiſsionalibus literis fiat fides, ſin minus preſens noſtra conceſsio, atq; prouiſio nullius ſit roboris, & momenti; præſentibus Regio ſigillo à tergo impreſsis, preſentanti ſingulis vicibus remanſuris. Dat. Neap. &c.

Nota primò, quòd ideo dicitur in princ. Philippus Dei gratia, &c. quia Dominus Prorex cõcedit prædictum † officium nomine Regiæ Maieſtatis, vt deinde dicitur, ibi præſentium tenore de certa noſtra ſcientia præfatæ maieſtatis nomine, ſimiliter eius nomine exercet merum, & mixtum Imperium, & banna, & pragmaticas facit, vt latè ſcribit Fab. Optin. in l. Imperium poſt num. 70. ff. de iuriſdict. omn. iud. poſt Bald. in auth. ſed nouo. C. de ſeruis fug. Bart. & idem Bald. in l. 1. §. hi quibus. ff. de leg. 3. quia eius iuriſdictio dicitur ordinaria, ſicuti legati à latere, vt per Doct. in c. tua de offic. vic. & tradit Maranta in 4. p. ſui Spec. diſtinct. 5. num. 9. vt ſcripſi in tract. de magiſtrat. Regni cap. 3. num. 11.

61

Secundò nota, ibi cùm in adminiſtrandis prouinciis, † quòd non ſolum Gubernatores ſunt conſtituendi pro regimine populorum, ſed etiã penes eos conſtitui debent viri doctiſsimi, qui iurium, & legum apices calleant; Nam iſti Iuſtitiarij Prouinciarum, ſeu Vicereges imperiti ſolent eligi, vt not. in l. certi. C. de iudic. &

62

ideo penes eos conſtituuntur aſſeſſores, quorũ
conſilio inſtruantur, l. metum. §. ſed quod præ-
tor. ff. quod metus cau. & cap. ſtatutum. §. aſſeſ-
ſorum de reſcript. in 6. refert Dec. in rub. ff. de
offic. aſſeſſ. in princ. & ſcripſi ſupra in tit. de e-
lect. num. 68. & ſeq. & alibi, & propterea in aſ-
ſeſſoribus peritia requiritur, vt in auth. de iu-
dic. in princ. verſ. noſtris collatis, & licet Doc.
in c. cùm in cunctis in princ. de elect. dicant
ſufficere in aſſeſſore ſcientiam mediocrem, ni-
63 hilominus hic D. Prorex ſolet eligere † do-
ctiſſimos viros quia aliàs reprobari poſſet, vt
not. Bald. & Nicolaus de Neap. in l. ſed & re-
probari in princ. per illum tex. ff. de excuſat.
tut. & ſcripſi in d. tit. de elect. num. 70. & ſeq.
Sed videamus, an magiſtratus, ſiue Iuſtitia-
64 rij † excuſentur, ſi aſſeſſores malè iudicaue-
rint, Glo. in l. 2. ff. quòd quiſq; iur. dicit eos
teneri, & ad id eſt tex. in l. 1. & l. nullus. C. de
aſſeſſ. & ita, quando ab ipſo magiſtratu eligun-
tur ad quem propterea pertinet electio, Ita
Innoc. in c. ſuper quæſtionum in medio col. 2.
de offic. deleg. Bald. ibi, & Abbas, & Barbat. in
§. verum ad finem, & Felin. col. 1. & Peruſin.
in c. ſtatutum. §. aſſeſſorem col. pen. de reſcript.
lib 6. in c. cum ſpeciali q. 16. de appellat. Pur-
pur. in tract. de offic. aſſeſſ. num. 82. & ita dicit
Speculator obſeruari in tit. de aſſeſſore in fine,
& idem tradit Paris in tract. ſyndic. in verbo
aſſeſſor in fine, & ita ſcribit Bald. de conſulto-
re in l. mancipia. C. de ſeru. fug. & ideo Ang.
in auth. de iudic. §. nullo dicit, quòd Magiſtra
tus tenetur pro delicto officialium, quia debuit
bonos officiales eligere, & habetur in auth. de
quæſtor. §. maximè, facit tex. in l. fin. §. hæc ac-
tio, & §. ſeq. ff. nautæ cau. &c. & in l. ſi poſt de-
poſitam. C. de aſſeſſor. ſimiliter pro delicto ſuę
familiæ, vt tradunt Bart. in l. penultima. §. fami
liæ. ff. de public. Romanus conſ. 11. in propo-
ſita quæſtione, conſ. 15. plura ſunt, & conſ. 338.
in caſu propoſito circa fin. & Io. de Anan. cõſ.
71. uiſis, & diligenter ponderatis col. 2. dicunt
tamen Bart. & Doct. præfati, quòd exhibendo
aſſeſſorem, eſſet liberatus, & idem tradit Imo.
conſ. 1. in caſu præmiſſo in fine: Item non tene-
tur quando partes eligunt aſſeſſorem. Bald. in
d. l. mancipia. C. de ſeru. fug. Felin. in d. §. ve-
rum in 1. fallen. & 2. dicit præſertim hoc pro-
cedere, quando aſſeſſor eſt approbatus à publi-
co, & doctoratus, vt tradunt Iaſ. in l. 2. in 2. fall.
ff. quod quiſq; iuris, & Dec. conſ. 8. viſo pun-
cto, Idem dicit Iaſ. ibi in 1. fall. quando eſt e-
lectus à republica, & ſcripſerunt Bald in rub.
de pœna iu d. col. 1. verſ. quæro nunquid pote-
ſtas, Salic. in l. fi. in 5. q. eod. tit. & Alex. conſ.
56. col. 2. lib. 1. Sed quia in Regno prędicti aſ-
ſeſſores Regij eliguntur à ſuperiore, ſ. à D. Pro
rege huius Regni, vt patet in hac litera. com-
miſſ. meritò non tenetur, vt in cap. Regni, in
accuſatis verſ. Iuſtitiarij, & alij præſidentes
vbi Sebaſt. de Nap. num. 11. & Niger num. 16.
& prædicta declarat Afflict. in deciſ. ſacri
conſ. 82.
65 Tertiò nota ibi de certa noſtra ſcientia † quòd
iſta clauſula quando apponitur in reſcriptis,
tunc princeps videtur vti plenitudine poteſta-
tis, ſecundum glo. in c. ad hoc de reſcript. in
his, ſ. quorum ipſe præſumitur habere ſcien-
tiam, vt ſcribunt Moderni Pariſ. in addit. ad
Dec. in l. in teſtamento. C. de teſt. milit. quia
ipſa tollit omnes defectus inductos de iure po-
ſitiuo, non autem inductos de iure naturali, vt
tradit Alex conſ. 79. col. 4. in fine verſ. circa
ſextam vol. 1. & de ea latè per Felin. in c. quia
nõ nulli. §. ſunt & alij col. 16. extra de reſcript.
& Firman. in ſuo repertorio, in verbo clauſula
ex certa ſcientia, & proinde licet generalis
66 cõformatio priuilegiorum non extendatur † ad
priuilegia inualida, & iniuſta, vel iuri contra-
ria ſecundum Bart. in l. priuilegia. C. de ſacro-
ſanct. eccleſ. Ang. in l. vlt. C. de tempor. appell.
Bald. in c. 1. col. 1. per quos fiat inueſtit. in c.
præſentia col. 8. extra de probat. & in l. nec dã
noſa. C. de præc. Imper. offer. in c. 1. de nat.
feu. Idem Bart. in l. 1. in 2. opposit. ff. de his
qui ſunt ſui, vel alieni iur. & Ant. de Butrio in
c. 2. extra de reſcript. Id tamen non procedit,
quando ſpetialiter, & ex certa ſcientia prin-
ceps confirmaret priuilegia inualida, quia tũc
valeret confirmatio, vt tradunt Bart. in d. l.
priuilegia, & Alex. conſ. 38. col. 3. vol. 4. de
quo vide Dec. in rub. extra. de confirm. vti. vel
inut. & in cap. 1. 2. & 3. eod. tit. poſt alios, &
Alex. Iaſ. & Dec. in l. more maiorum num. 21.
ff. de iuriſdict. omn. iud. & Afflict. in prælud.
conſtit. Regni. q. 3. vbi ex hoc aſſignat cautelã
pro baronibus, vt ipſi quando confirmant pri-
uilegia, & ſtatuta, generaliter confirmẽt, non
autem ſpecialiter, nec apponant clauſulam ex
certa ſcientia, quia tunc talis confirmatio ad
illa, vel ad ea, quæ ſunt contra ius, non exten-
ditur, actus. n. nullus ex certa ſcientia confir-
mãdus dicitur nouus actus, vt ſcribunt Goza-
din. conſ. 62. num. 14. & ſeq. & Dec. conſ. 341.
num 3. & conſ. 506. num. 12. ſimiliter quando
iudex facit actũ ex certa ſcientia, in dubiũ reuo
cari non põt, vt ſcripſerunt Bart. in l. confi-
ciuntur. §. codicilli in princ. ff. de iure codic. &
conſ. 196. col. 2. Oldra d. conſ. 157. col. 3. Caſtr.
conſ. 105. col. 2. & Io. de Anan. conſ 81. viſo in
ſtrumento col vlt. & declarat Dec. poſt alios in
d. cap. ad hoc de reſcript.

Quartò

Quartò nota cum deliberatione,& aſſiſtentia col
67 lateralis conſilij† quòd pœnes principem de-
bet eſſe conſilium, vt not.in conſtit.Regni, ni-
hil veterum, quod non ſolum eſt cum delibe-
ratione ſui ipſius, ſed etiam cum aliis,inueſti-
gando, inquirendo, & poſtea eligendo, quia
conſilium importat collationem plurium,qua-
ſi conſidium,quia plures conſiderant, & ſimul
ſedent ad ſimul conferendum, & examinandũ
negotium, quod imminet, vt patet in Iſaia.c.
161.ibi ini conſilium,coge conſilium,cap.mul
tis 17.diſtinct.9.& probant D.Thomas in 1.2.
quæſt.14.& Beat. Anton.in 1.par. ſuæ ſummæ
tit.4.cap.8.& not.in cap. 1. 15.deſtinct. Nam
quod plurimorum conſilio fit, maiori auctori-
tate roboratur ſecundùm Bald.in l.humanum.
C.de legibus,& aduerte quòd iſtud conſilium
in Rege primò debet eſſe cum Deo, quia ipſe
eſt, qui in abſcondito conſiliatur, vt dicitur
eccleſ.39. Tunc.n quis rectè conſiliatur, cum
facit tria, quæ tangit Philoſophus 3. Ethic.
Primò ſi debitum finem ſibi præſtituat, ſecun-
dò ſi media commoda ad finem inueniat.Ter-
tiò ſi tempus conueniens conſilio aſſumat, vt
latè ſcribit Beat.Anton.in 4 p.tit.12.in princ.
eſt namq; deliberandum diu quicquid ſemel
eſt ſtatuendum ſecundùm Senecam lib. pro-
uerb.& in Eccleſ.cap.dicitur antè iudicium pa
ra iuſtitiam tibi, & antequàm loquaris diſce,
vt refert Afflict. in d. conſtit. nihil veterum
num. 5. ſub rub. deoffic. iuſtit. & propter ip-
ſos qui ſunt iuxta latus principis, vt in l.iuriſ-
peritos. ff. de excuſat. tutor. dicitur princeps
habere iura in ſcrineo ſui pectoris, vt in l.om-
nium.C.de teſtam.nam regulariter rarò prin-
ceps inuenitur legum peritia præditus ſecun-
dùm Andream in præiud.feud col 1.& propte
rea debent habere ſecum cõſiliarios optimos,
vt patet in lib. Heſt.cap.1. quia vt dicit Ariſt.
4. Ethic. conſilium eſt pœnes principem, ideſt
conſiliarij, qui ſedebunt, & deliberabunt ra-
tionabiliter cum principe. & meritò ſunt pars
corporis ipſius principis l. quiſquis in princ.
C.ad leg.Iul.maieſ.& l.vn.C.de præpo.li.11.&
inhærent principi,ſicut ſtellæ firmamento cęli
ſecundùm Bald.in l.cum multa.C.de bon.quę
liber. & velut ſplendor firmamẽti fulgent arg.
cap.ſuper ſpecula de mag. & ſolis radij dicun-
tur cap.multi de pœnit. diſtinct.2.ſimiliter cõ
ſiliarij magnar.curiar. cenſentur pars corporis,
principis, vt ſcribit Boer. in deciſ. 17. nu.4. in
1.p. & ipſe.n. princeps eſt de ordine conſ.lij,l.
ius ſenatorũ C. de dignit.li.10.ſicut pateriam.
continet appellatione familiæ.l. familiæ.ff. de
verb.ſign.& tradunt Io.de Placea in d. l. ius ſe-
natorum, & Boer. in tract. de auct. M. Conſ.
num.130.Sic tempore Imperatorum Orienta-
lium erant 33.conſiliarij, vt patet in l.3.C. de
ſilent.lib.12.& ſcribit Andr. in c.1.§.his con-
ſequenter in tit. hic finitur lex Frederici,& in
princ.conſtit.Regni, quos debent imitari ho-
dierni principes, quia vbi multa conſilia, ibi
ſalus,vt not.in cap.conſtitutis de elect.& pro-
uerb.c. 24. & quod à pluribus quæritur facili-
ter inuenitur, cap. de quibus 20. diſtinct. cap.
prudentia, vbi Abbas verſ.noto tertiò, de of-
fic.deleg. vt refert Afflict.in conſtit.Regni,vt
vniuerſis num.40. & ita regi dicuntur princi-
pes ſapientia,vt dicitur lib.prouerb.cap.13. &
c.2.dicitur,conſilium tuum cuſtodit te,& pru-
dentia ſeruabit te, & qui ſine conſilio eſt pe-
ribit,vt habetur in lib.Machabeor.cap.5.& pa
tet 2.Paralipome.cap.10.vbi ceciderunt ſacer-
dotes, quia ſine conſilio exierunt in prælium,
ſicut Roboam filius Salomonis perdidit re-
gnũ, quia conſilium illorum audire negauit,
qui ſibi pro conſilio ſtatuti erant, lib.3. Reg.
cap. 12.& refert Grat. in c.eccleſia. 16. q.1. &
7.q.1. cap. deniq; & tradunt Lucas de Penna
in l.omnes iudices.C.de decur.lib. 10.& And.
in d.§. his conſequenter, & vide quæ ſcripſi
ſupra in tit.de.elect.offic.num.76.77.& 80.
Quintò nota ibi, & pro vno anno integro, & de-
68 inde in antea ad noſtrum beneplacitum † ꝙ
non tantum de iure communi officiales debẽt
eſſe annales, vel ad plus biennales, ſecundùm
Bald.in l.neminem.C.de ſuſceptor lib. 10.ſed
etiam de iure conſtit.cap. & prag Regni,& in
primis id habetur in conſtit. occupatis nobis,
vbi id not.glo.& Afflict. num. 11. & in c. Re-
gni.item quia,cap.electionem,ſub rub.de iud.
perpet.non ſtatuen. & cap. Regni importuna.
ſub tit. de non creand.iud. in perpet.& nouiſ-
ſimè adeſt prag. Cæſareæ Maieſtatis Impera-
toris noſtri Caroli V. incip. volumus, & tra-
dunt Sebaſt.de Neap. num. 42. & Niger num.
69.in cap.item ſtatuimus.ſub tit.de ſyndicatu;
Hinc officialis de iure communi refirmari nõ
põt l.diuus. ff. ad municip.idq; procedit quoq;
in ſyndico,& præſertim vno contradicente, vt
tradit Io. Vincent.Anna in alleg.15. in cauſa
Illuſtris,vbi refert ita fuiſſe deciſũ in ſacro cõſ.
Neap.& licet Carau. in ritu M.C.295. nu. 6.
69 concedat † quòd refirmatio officialium fieri
ſoleat, & poſſit in Regno per barones pro an-
no ſequenti: Nihilominus Franc.Viu.Regius
Auditor in deciſ.129. per prag.Regni, Regiæ
dignitati,in fine, dicit id non poſſe fieri, niſi
à principe, vel à barone ex cauſa publicæ vti-
litatis. inſtante vniuerſitate, & non aliter,vt
puta ſi ſit eximia induſtria officialis, vel ne-
ceſſitas, vel alia cauſa moueat ſuperiorem ad

reſirmationem alterius anni, ſecundùm Af-
flict. in fine d. conſtit. occupatis, & recordor,
quadam die dum præfata conferrem cum Il-
luſtri Domino Antonio Boluito Iurecunſul-
to, & Patritio Neap. Adoleſcente profectò
tùm morum candore, tum virtutum gratia,
omnibus colendiſſimo, mihi reſpondiſſe ſe de
hoc aliter non dubitare, & inter alia pondera-
bat tex. d. conſtit. occupatis nobis in fine, & ea
quæ ibi not. Andr. & Afflict. Imò ſe vidiſſe
aſſerebat omnes commiſſiones tam iuſtitiaria-
tus, quàm Capitaneatus, & aſſeſſoratus fa-
ctas à retroactis Regibus huius Regni, ho-
die regiſtratas in Archiuio Regiæ Siclæ ſic
dictare per annum vnum, & non vltra, niſi
ad Regium beneplacitum, & pro huius dicti
confirmatione videre poteris multa capitula
Regni, in quibus clare patet officiales debere
eſſe annales, & preſertim id patet in cap. Re-
gni electionem, vbi meritò Rex Carolus ſecun-
70 dus omnes † iudices perpetuos à Regib. Sicilię
conſtitutos reuocauit, quia per iudicaturam
perpetuam quoddam quaſi dominium, quis ſi-
bi vendicat in compares, ſimiliter Rex Ro-
bertus conceſſiones ſuas, & ſui primogeniti Ca
roli factas certis perſonis Regni Siciliæ ad ci-
uiles cauſas, ſeu contractus aliquos celebran-
dos in diuerſis terris reuocauit, & annuila-
uit, vt in d. cap. Regni importuna petentis
inſtantia de non creand. iud. in perpet. Sic
quoque Rex Aragonum, eiuſque filius nolue-
runt, quòd iudices Mag. Cur. Vicariæ tem-
pore eorum regiminis vlterius in Magna Cu-
ria aſſiderent, qua propter nouos iudices in
eadem conſtituerunt, & poſt dictam nouam
ordinationem multæ bonæ obſeruantiæ incæ-
perunt in dicta Magna Curia, & multa mala
in eadem antiquitate prætextu quaſi dominij
receſſerunt ab aula, vt ſcribit Lucas de Penna
in d. cap. electionem num. 6. Et Imperator
Fredericus pro adminiſtranda iuſtitia in d.
conſtit. occupatis nobis duxit officialium om-
nium taxare tempus, & numerum præfinire,
ne vel confuſio numeri pluribus præſtet præ-
dæ materiam, vel infinitas temporis craſſan-
71 di licentiam tribuat longiorem † & vt dicit ibi
glo. not. Nam neque eos, qui placuerint, gra-
uare iuſtitiæ eſt, neque eos qui diſplicuerint,
tenere prudentiæ; Vnde ex his clarè patet of-
ficiales debere eſſe annales, vt in d. iut. & in
cap. Regni, item quòd prædicti officiales Iu-
ſtitiarij, & Capitanei, vbi Niger, Carauita
loco citato, & Ioann. Vincent. Anna dicta
alleg. 15. num. 3. Idque hodie inuiolabiliter
obſeruat D. Prorex Regni, qui omnes com-
miſſiones, & literas patentales officialium

72 concedit pro vno tantum anno, etiam † Au-
ditorum prouincialium, vt hic patet, licet
tacitè eis concedat reſirmationem pro altero
ſecundo anno, & ita obſeruari teſtatur Franc.
Viuius in deciſione Regiæ Audient. 129.
num. 5.
72 Sextò nota ibi, ſolitis, & conſuetis † quòd
officia cenſentur conceſſa ſecundum ſolitum
& communem obſeruantiam, vt not. Bart. in l.
Magiſtratibus. ff. ad municip. Paris de Put. in
tract. ſynd. in verbo conſuetudo num. 5. & nu.
7. circa medium dicit, quòd ſi quis fuerit ele-
ctus ad aliquod officium abſque præfinitione
temporis, cenſetur electus de iure, & ex
ſolita obſeruantia per annum, & ibidem eſſe
ſecundum conſuetudinem ciuitatis in mutan-
do officiales per d. l. neminem C. de ſuſcept.
lib. 12. & idem Paris loco cit. num. 6. dicit ſa-
74 laria quoque † in dubio conceſſa videri, ſe-
cundùm communem, & ſolitam obſeruan-
tiam; & ideo licet Doct. in l. diem functo. ff.
de offic. aſſeſſ. dicāt debere ſolui ſalarium offi-
ciali in principio officij, & aliqui in fine,
tamen ex conſuetudine tàm Regij, quàm Ba-
ronum officiales ſingulis quatuor menſibus
percipiunt ratam contingentem, ſ. tertiam, vt
patet ex prag. Regiæ dignitati; nam de toto ſa-
lario fiunt tres partes, quamuis Erarij, & pro-
uentuum perceptores in his gratificentur of-
ficialibus, & plerumq; ſoluant antè tempus,
vt tradunt Afflict. in conſtit. Regni, cum circa,
in 12. not. & Carau. in ritu M. Cur. 9. col. 2. &
idem eſt in officialibus Regiarum Audient. vt
in prag. Regis Philippi, incip. Illuſtriſs. de of-
fic. procur. Cęſar. & ita ſeruari teſtatur Cara-
uita loco cit.
Septimò nota ibi, recepto prius à vobis de
75 officio ipſo benè, & fideliter exercendo † quòd iſti
regij Auditores vltra formam iuramenti hic
inſertam debent iurare, quòd fideliter exerce-
bunt officia, & idem dicitur de conſiliariis, qui
debent iurare, antequàm aſſumantur, fideliter
conſulere, l. 1. C. de ſilent. lib. 12. vt tradit Af-
flict. in conſtit. vt vniuerſis num. 57. ſimiliter
Iuſtitiarij, vt in conſtit. puritatem quam, &
Baiuli locorum, vt in conſtit. baiuli, vbi Af-
flict. ſub rub. de ſacram. præſtando à baiulis, vt
latè ſcripſi infra in tit. de ingreſſu offic. num.
9. & 10. Idq; dicit D. Prorex, vt poſſit eos etiā
ad maiora promouere, quia officiales bonos,
& iuſtos princeps debet vltra ſalarium præ-
miis decorare, ſecundùm Afflict. in conſtit.
capitaneorum num. 20. & alibi ſcripſi.
Octauò nota ibi volumus tamen, & expreſsè de-
claramus, quòd Auditores non poſſunt infra
annum diſcedere, & relinquere adminiſtra-

tionem officiorum, ſine licétia viceregis, aliàs priuantur officio, & ſcribit Viu. in deciſ. 356. num. 2. quia etiam officiales eccleſiaſtici reſidentiam non facientes priuantur eccleſia c. 2. de cleric. nō reſid. Iſta. n. pœna ſemp in literis Regiis ponitur, & ideo dicitur hic, ex nūc ꝑtūc priuamus, &c. quæ clauſula eſt tanti effectus, vt faciat vnum tempus ineſſe alteri, vt tradūt Alex. in l. huiuſmodi. ff. de verborum oblig. & in conſ. 111. lib. 6. & Ripa in l. 1. nu. 5. ff. de pignor. & hypot. & ſi aliter faciunt incidunt in pœnam ducatorum mille, & Regiæ indegnationis, & ita ne dum de iure communi reperitur pœna regiæ indignationis, l. Manicheos. in fi. C. de hæret. l. vacātia, vbi Ar g. C. de bon. vac. lib. 10. clem. 1. §. fin. de celebrat. miſſ. & cap. 1. §. receptatorib. de pace iuram. firm. ſed quoq; in Regno, vt patet in multis conſtit. & prag. in quibus dicitur, ſi quis contrafecerit, indignationem noſtram ſe nouerit incurſurum; Nam licet per hec verba D. Rex non velit eum punire pœna priuationis officij, tñ punit in alio, quia circa ipſum in poſterum non ſe exhibebit gratioſum, vt voluerunt Bart. in extra. qui ſint rebelles in ver. indignationem, & Iaſ. in l. 1. col. 2. verſ. puto contrarium. ff. ſi quis ius dic. non obtemp. licet aliter dixerit Afflic. in coſt. Regni inconſutilē ſub nu. 48. vt ſcripſi in trac. de var. iur. deciſ. in tit. de pœnis nu. 32.

Nonò nota, quòd officiales debent iurare antè adminiſtrationem officij ſecundum formam cap Regis Caroli 1. hic poſitam, aliàs puniuntur tā quam vſurpatores officiorum, ſ. publicatione bonorum omnium, & priuantur iuriſdictione indebitè vſurpata, & tenentur l. Iulia Maieſt. per l. 3. §. pen. ff. ad leg. Iul. Maieſt. & not. in c. Regni contra effrenatas, vbi Niger in princ. ſimiliter quicquid agunt, tanquam actum lege prohibente, eſt ipſo iure inualidum, & proinde iudices, qui non præſtiterunt prædictum iuramentum proferentes contra reos mortis ſententiam, ſunt homicidæ, quia tempore iuramēti præſtiti officiales adminiſtrationem conſequuntur, vt in auct. vt iud. ſine quoq; ſuff. §. ſic igitur, & ſcribit Sebaſt. de Neap. in d. c. item recipiant ſacramentum.

Vltimò not. ibi, volumus etiam, quòd præſens noſtra commiſſio, atq; prouiſio ſuum ſortiatur effectum, ſi à vobis N. ratio de alio officio; qđ fortè geſſiſtis reddita ſit in ſyndicatu iuxta formam cap. & prag. Regni, ꝙ quilibet officialis debet ſtare ſyndicatui, vt in d. prag. Regiæ dignitati latè Paris in ſuo tract. & ſcripſi infra cap. vlt. Vnde ex forma prædictarum literarū commiſſionaliū tenetur officialis ſatiſdare de ſtando ſyndicatui antè offici ingreſſū, ſecundū Parid. in verbo fideiuſſor in princ. col. 2. quem refert Niger in cap. Regni, item quòd omnes

76 officiales nu. 5. Et licet † de iure, ſi ipſe eſſet idoneus, crederetur ei ſoli cum generali obligatione bonorū ſuorum proprio nomine abſq; fideiuſſoribus, ſecundum Bart. & Io. de Platea in l. quicunq; la 1. C. de fund. patrim. lib. 11. In Regno tñ practica, & ſtylus obſeruat cōtrarium, nam omnes officiales in principio officij, & ante ipſius adminiſtrationem, omni facultate, diuitijs, & idoneitate remotis, & reiectis, præſtant de neceſſitate idoneam cautionem antè ſuſceptam officij tutelam de parendo ſyndicatui finito eorū officio, vt ſcribunt Lucas de Pēna in l. ſi quis decurio. C. de decur. lib. 11. Paris in d. verb. fideiuſſor, & Niger loco cit. Imò officiales ipſi debent iurare in præſentia decem teſtium iuxta formā cap. Regni vt ſupra dixi,

77 aliàs nō præſtita † cautione prædicta in Regia Camera, vel in M. Cur. ſi eſt officialis baronalis, nec præſtito iuramento corā vno ex Regentib. Regiā Cancellariā, ſi eſt Regius Aſſeſſor, nequeunt officia exercere ſub pœna vſurpatæ iuriſdictionis poſita in d. c. item recipiant ſacramentum, vt dixi in 9. not. & ideo nedū iuramentum, ſed ēt cautio præfata in ipſorum cōmiſſione ſunt ſpecialiter inſerenda per d. c. itē recipiant in fine, vt dicit Afflict. in conſtit. bailii locorū, & ita ſeruari in Regno tradidit Fräc. Viuius in comm. opin. 298. nu. 2. p. 2.

78 Proceditur aūt † contra officialiū fideiuſſores dupliciter, Nam ſi cautio fuerit concepta tm̄ de ſtando ſyndicatui, antè ſententiam ſunt requirendi, vt principalem præſentent, aliàs contra eos procederetur ad pœnæ accuſationem, & executionem, Poſt verò ſētiam non ſunt moleſtandi fideiuſſores, ex quo fideiuſſerunt de ſtā do ſyndicatui, quæ per ſēnam expirauit, ſicuti fideiuſſio de ſtando iuri, vt in l. græcè. §. & poſt litem. ff. de fideiuſſ. & tradit Paris in d. verbo fideiuſſor. Magiſtratum. n. fideiuſſores non teneri, niſi ad id quod ſpoponderint, ait Iurecōſ. in l. fideiuſſor Magiſtrat. de fideiuſſ. & propterea ſecundum Bart. ibi, hodie hæ fideiuſſiones magis largè concipiuntur, vt. ſ. promittant prefati fideiuſſores intereſſe; ac pœnam, & omnem condemnationem, faciunt quæ tradunt idem Bart. in l. 1. C. de peric. eorum qui pro mag. & Paris in dicto verbo fideiuſſor.

Si verò in cautione ſit quoq; dictū de ſtādo, & parendo ſyndicatui, vel de ſoluēdo iudicatum, &

79 tunc † lata ſententia, & in rē iudicatā trāſacta iuxta ea, quæ ſcribit Affl. in deciſ. ſac. cōſ. 182. poſt prin. ſunt hi fideiuſſores requirendi mediante citatione cū inſerta forma fideiuſſionis ad dicēdū cā, quare nō ſit cōtra eos exequēda ſenten-

ſententia lata, & accuſanda pœna fideiuſſionis præſtitæ, &c. Ratiò autem quòd hi fideiuſſores teneantur poſt ſententiam eſt, quia fuit additum illud verbum de parendo ſyndicatui, quod eſt magis latum, maioriſq; effectus facit quod not. Bald. in addict. Spec. in tit. de reo ver. ſolutio, Marſ. in rub. ff. de fideiuſſ. num. 140. & Alex. in l. ſi finita in princ. ff. de damno infecto, & ille dicetur verè paruiſſe ſyndicatui, qui ibi ſteterit poſt ſententiam in d. cauſa latam, eiuſq; exequutionem, vt in ſimili de mandato de parendo tradunt Bart. in l. defendere, ff. de auct. tut. & in l. à diuo Pio §. in venditione num 3. ff de re iudic. & Afflict. in conſtit. dilationes poſt num. 27.

8 Sed aduerte quod hodie in Regno omnes officiales Regij, & Baronales præſtant fideiuſſiones de benè adminiſtrando, & de ſtando ſyndicatui finita adminiſtratione, & ita fideiuſſor tenetur etiam poſt ſententiam ex quo videtur ſtipulatio commiſſa in omnem caſum reſpectu adminiſtrationis, vt declarat Iureconſ. in l. ſi quis pro eo, §. ſi nummos. ff. de fideiuſſor. & ita ſeruari in practica tradit Paris in d. verbo fideiuſſor, poſt num. 5.

Laus Deo Omnipotenti.

SVMMARIVM.

1 *Officiales regij, & baronales tenentur in ingreſſu officij demonſtrare literas commiſſionales officij.*
2 *Officialis, qui primò habuit literas, & poſſeſſionem præfertur.*
3 *Creatio officialis nihil facit niſi ſubſequatur adminiſtratio.*
4 *Officiales olim ante litis primordium iurabant, & hodie in principio officij tantum.*
5 *Officiales omnes tenentur iurare publicè.*
6 *Verbum publicè quid importat.*
7 *Officiales ſi non iurant non habent adminiſtrationem officij, & tenentur, vt vſurpatores iuriſdictionis, & proceſſus, & ſententiæ eorum ſunt nullæ.*
8 *Pares, qui eliguntur in cauſis comitum, vel baronum, quæ iurant.*
9 *Iuramentum comitum non eſt de forma ſubſtantiali.*
10 *Officialis deputatus ad iuſtitiam tenetur iurare, quòd pro conſequendo officio nihil dedit, vel promiſit.*
11 *Officialis tenetur iurare, quod Deum, & iuſtitiam habebit præoculis, & quid ſecũdùm conſtit. puritatem.*
12 *Officialis tenetur iurare ſe obſeruaturum locorum conſuetudines, & ſtatuta, ac Regni conſtit. capitula, & pragmaticas.*
13 *Officialis contrauenien̄s formæ iuramenti præſtiti in principio officij debet puniri pœna manus.*
14 *Regij Conſiliarij tenentur iurare fideliter conſulere, & tenere ſecretè quæ fiunt in conſilio.*
15 *Clericus, vel epiſcopus electus conſiliarius Regis non tenetur iurare.*
16 *Cardinalis quid tenetur iurare quando aſſumitur ad dignitatem.*
17 *Regij conſiliarij non tenentur ſatiſdare, ſicuti alij officiales, nec examinantur ſicuti Auditores ſacri Palatij.*
18 *Baiuli caſtellani, electi ſindici, ſuſceptores annonæ, aliiq; publica officia exercentes tenentur iurare.*
19 *Officiales in principio officij ſolent emittere banna non contraria conſtitut. Regni.*
20 *Banna officialium durant tempore eorum officij.*
21 *Banna Regentis Mag. Cur. Vic. durant anno.*
22 *Officiales debent facere quinternum mandatorum, & de commiſſionibus, & inquiſitionibus, & reſiduis actis, & mandatis.*
23 *Officiales an debeant facere librum compoſitionum.*

De Ingreſſu Officialium. Cap. VI.

POSTQVAM Officiales regij, & baronales fuerint electi, literaſq; cõmiſſionales officij habuerint, ſolent in prouinciam, ſeu locum officij proficiſci, & facere maiumam, ſ. feſtiuum, in prouinciam ingreſſum pro vt erat olim in ingreſſu præſidum prouinciarum, vt tradunt glo. & Bart. in l. 1. C. de maiuma lib. 11. in ipſorum autem ingreſſu non nulla ſunt ab eis animaduertenda: Nam primò officiales omnes
1 in eorum ingreſſu literas † commiſſionales officii in propatulo exhibere debent vt in c. 1. quis dicatur dux, cap. fundamenta verſ. marchio de elect. lib. 6. & idem eſt in officialibus eccleſiaſticis cap. iniunctæ extra de elect. cap. cũ in iure peritus, & ibi Inn. de offic. delegati vbi clare patet delagatis à principe, vel Sũmo Põtefice nõ eſſe credendũ, niſi eorum literas demõſtrẽt, & idẽ tradũt Bart. in auth. de collat. §. eas autem, Alex conſ. 6. lib. 4. & Guido Papæ deciſ. 324. & tãtò fortius demõſtrare compelluntur: cùm hæc ſint facti, quæ non præſumũtur, niſi expreſsè probentur, vt ſcribit Decius in conſ. 447. col. 7. Imò debent conari, vt alta, & intelligibili voce faciant eorum literas audiri, nam aliàs eorum tenor rectè præſcutari non poſſet, prout conſuluit idem Decius in conſ. 214. lib. 2. & ſi non demonſtrantur non transferunt iuriſdictionem, vt per Bald. in margarita in verbò litera; Ex literis n. commiſſionalibus apparet electio officialis, & iuriſdictio, pro vt in præcedenti cap. dictum eſt: Hinc Lucas de Penna in l. 1. C. de præfecti præt. lib. 12. dicit, quòd quando quis primo loco fuit promotus ad officium, & ſecundo alius,
2 is qui habuit primò literas, & poſſeſſionem † vigore commiſſionis præfertur arg. l. 1. C. de conſul. eod. lib. & ſic Doct. communiter tradũt in l. Barbarius. ff. de offic. prætor. Barbar. & Felin. in c. ſcitatus de reſcript. & in c. dilecta col. 2. eod. tit. vt refert Boer. in deciſ. 150. nu. 7.
3 & non prodeſt † creatio, niſi ſubſequatur adminiſtratio per literarum præſentationem, vt per Bald. in l. ſed & milites verſ. in textu ibi creatum eſſe. ff. de excuſ. tut. & ſic clarè patet, quòd ad iuriſdictionis exercitium acquirendum requiritur præſentatio literarum, & hoc fundamentum ſuæ iuriſdictionis nemo ignorare debet, iuxta tex. in l. multum intereſt vbi Bart. & alij. ff. de condit. & demonſtrat.
Secũdò officiales omnes olim de iure commu-
4 ni † non poterant litis primordium accipere, niſi prius ſacramento rirè præſtito, l. rem non nouam. C. de iureiur. propter calumn. præſtito,
5 ſed hodie id ſeruatur dumtaxat † in ingreſſu officij, vt teſtantur Caſtrenſ. in d. l. rem non nouam. num. 2. & Iaſ. num. 2. & 3. quod etiam omnium curiarum ſtylus comprobat, & habetur in ordinat. ſupremi Imper. conciſtorij 57. p. 1. quæ tàm ipſi iudici cameræ; quàm aſſeſſoribus ſingulis certam iuramenti formam, ſecundùm quam priuſquàm iudicandi munere fungantur, iurare debeant; præſcribit, vt tradit Ludouic. Benderus in conſtit. Imperij de reuiſ. concluſ. 17. num. 2. & 3. & idem habetur in cap. Regni, item recipiant; vnde clare patet quòd officiales omnes in eorum ingreſſu publicè iurare debent ſe fideliter exercere officium, ſ. coram decem teſtibus, & ſyndico ciuitatis, auth. vt iud. ſine quoq; ſuffra. §. ſic igitur, & §. iuſiurandum, & in auth. iuſiurandum, quod
6 præſtatur ab his. §. 1. & ſic illud verbum † publicè importat, vt prædictum iuramentum recipiatur in præſentia decem teſtium, quod inſeratur in commiſſione cum expreſſione nominum, vt dicitur in cap. Regis Caroli ſecundi, incip. item recipiant ſacramentum, & niſi eſſet dicta declaratio Regis Caroli illud verbum publicè importaret, quòd tale iuramentum fieri deberet coram populo, vt not. in l. ſeruum quoq; §. publicè. ff. de procurat. l. 2. ff. ad munic. & §. conſequens inſtit. de ſuſpect. tutor. & tradunt Lud. Rom. in l. de pupillo. §. meminiſſe. ff. de oper. noui nunciat. & Felin. in conſ. 212. incip. ſuper themate, vt refert Afflict. in conſtit. baiuli locorum num. 2. aliàs ſi non
7 iurant officiales modo prædicto † non habent adminiſtrationem officij, vt in auth. de defenſor. ciuit. §. neceſſitatem, & puniuntur tanquam vſurpatores iuriſdictionis, vt tradunt Lucas de Penna in l. unicuique C. de prox. ſacr. ſcrin. latè Paris de Puteo in tract. ſindic. in verb. iuramentum, & Anton. Sola in commentar. cõſtit. Sabaudiæ in tit. de Caſtellanis glo. 1. in fine, & ideo proceſſus, & ſententiæ non valebunt, quia quælibet qualitas requiſita, quæ non probatur, reddit iudicium nullũ, ſecundùm Bald. in l. 2. C. de probation. facit tradita per Bart. in l. denunciaſſe. § quid tamen. ff. de adulter. & Bald. in l. 1. C. quando fiſcus, vel priuatus; & refert Afflict. loco cit. Hoc tamen non procedit in paribus, ſeu Comitibus, qui eliguntur in cauſis comitum, vel baronum de feudis, vel

in

8 in cauſa criminali, & iurant poſt electionē† ſe
dare iudicium ſecundum Deum, & iuſtitiam,
& puram eorum conſcientiam: obſeruando in
eorum iudicio ſacras conſtitutiones, quæ fa-
ciunt ad cauſam, & ſi non faciunt ad cauſam,
iudicare ſecundùm approbatas conſuetudi-
nes, in quarum defectu ſecundùm iura com-
munia; & ſi habent dubium conſultare rem,
vt refert Afflict. in conſt. Regni, vt vniuerſis in
13. not. nu. 31. nam ibidem nu. 32. dicit, quòd
ſi d. pares non præſtiterunt iuramentũ ſupradi
ctum, non propterea ſententia lata eſt ipſo iu-
re nulla, quia comitum iuramentum fuit in-
ductum, vt omnis omnino tollatur dubietas, vt
in d. conſtit. vt vniuerſis, & ſic per verba poſita
9 ad declarationem, non ad formā† inducendam
ſecundùm Andream ibi, & ita d. iuramentum
non eſt de forma ſubſtantiali, niſi eſſet ipſe co
mes electus iudex delegatus, vt not. Innoc. in
c. cum dilecta in fine de reſcript. & Afflict. in
d. conſtit. vt vniuerſis.
Vnde quilibet officialis ad iuſtitiam deputa-
10 tus† debet iurare, quòd per ſe, vel per alium
ſub ſpe, vel occaſione habendi huiuſmodi of-
ficij non dedit aliquid, nec intendit aliquid da
re, nec aliquis pro ſe: nec promiſit iuſtitia-
rio, vel alicui alio officiali, vel alicui pro ipſo,
vel vxori, nec alteri perſonæ ſub colore mu-
tui, vel ſub colore fraudis durante officio, nec
finito occaſione promiſſionis primò factę ra-
tione officij obtinendi, vt in d. cap. Regni item
recipiant ſacramentum in forma ſubſcripta.
Item officialis debet iurare in principio ſui
11 officij, † quòd Deum, & Iuſtitiam habebit præ
oculis, & omnibus conquerentibus iuſtitiam
miniſtrabit ſine fraude, vt in conſtit. Regni in
ter cætera, vbi Afflict. in princ. & ſecundũ con
ſtit. Regni puritatem debet iurare, quòd purè,
& ſine fraude, non amore, nõ odio, non prece,
nec timore iuſtitiam miniſtrabit, & vide cap.
Regni incip. officiales, & cap. item Iuſtitiarii
in fine vbi per Nig. poſt Luc. de Penna in d. l.
vnicuiq; & Parid. in d. verb. iuramentum.
Item officiales iurare debent ſe obſeruatu-
12 ros† locorum conſuetudines, & ſtatuta, vt not.
in l. obſeruare. §. fin. ff. de offic. proconſ. & tra-
dit Paris in tract. ſyndic. in verſ. an ſi plures
carcerati nu. 15. vbi dicit, quòd iure fieri vide-
tur quod fit ſecundum conſuetudinem; nam id
quod eſt conſuetum dicitur eſſe neceſſarium, l.
ſacularij. ff. de extraordin. crimin. l. quod ſi no
lit. §. qui aſſidua. ff. de ædilit. edicto, & in l. 1. &
3. ff. de ædific priuat. Bald in l. 1. C. de fruct. &
lit. expenſ. Hinc iudex in cauſarum deciſione,
& iudicij ordine debet attendere locorum con
ſuetudines. l. fundus. ff. de euiction. alias tene-
tur. l. 2. C. quæmadmod. temp. app. l. eos. ff. de
vſur. & not. in l. fin. C. de iuriſdict. om. iudic. &
in c. 1. de conſtit. Item ſacras Regni conſtitu-
tiones, capitula, & pragmaticas, vt ſcribunt
Afflict. in d. conſtit. inter cætera, & Paris in d.
verb. iuramentum, vbi etiam dicit, quòd offi-
cialis in aliquibus caſibus ratione publicę vti-
litatis poteſt ſtatuta non obſeruare, & non pu-
nitur; quia alias officialis, qui in aliquo ve-
13 nit contra† formam iuramenti præſtiti in prin
cipio officij, conſtito de contrauentione per
Magn. Cur. Vicariæ, debet condemnari ad pœ-
nam mutilationis manus, vt in conſtit. Regni
cum iuxta prouidum, vbi Afflict. num. 11. di-
cit quòd multi iudices, & officiales hodie de-
berent eſſe ſine manibus, quia multi ſunt, qui
contrauenerunt tàm formę iuramenti d. cõſtit.
puritatem, quàm formæ iuramenti d. cap. item
recipiant, ſi pœna prædicta debitę executioni
mandaretur, & eſſent aliqui ſapientes, & iuſti
deputati, vt ſingulis quatuor menſibus inquire
rent proceſſus, de quibus habetur querimonia
contra officiales, quia afferret magnum be-
neficiũ ſubditis Regis, & Rex haberet magnũ
meritum à Diuina Maieſtate, quia multa pec-
cata iudicum euitarentur.
Similiter Regij conſiliarij tenentur iurare antè
14 quam aſſumantur† fideliter conſulere, l. 1. C.
de ſilentiar. lib. 12. & tenere ſecretè, quæ fiunt
in conſilio, & iurant illa ſex de quibus in cap.
1. de noua forma fidelit. & ea quæ iurant Iuſti-
tiarij, & alij Regij officiales, vt ſup. dixi per
conſtit. puritatem, & cap. item recipiant.
15 Sed aduerte, quòd ſi clericus, vel epiſcopus† ſit
aſſumptus in conſilio Regis, qui de iure poteſt
eſſe conſiliarius Regis, vt dicit Bald. in auth.
habita, C. ne filius pro patre in 1. col. & in c.
peſſimam. 23. q. fin. & not. in c. ex literis de ex-
ceſſ. prælat. & in c. in archiepiſcopatu de rapto
ribus, Doct. in c 2. de iudic. & cap. clerici, ne
cler. vel mon. q̃ nõ debeat iurare: quia cleri-
ci non iurant domino laico, & habetur in c. 1.
qualiter vaſſ. iurare deb. fidelit. ſed benè do-
mino eccleſiaſtico; Hinc nota ex conſ. Baſil.
quòd aſſumpti ad cardinalatum, cùm recipe-
rent ſuæ dignitatis inſignia, quorum ſignifi-
catio eſt, vt pro bono vniuerſalis eccleſiæ, ſan-
guinem proprium, ſi opus ſit, non vereantur ef-
fundere; Iurarent in conciſtorio publico ſi fu-
erint in curia, ſi verò abſentes in manibus ali-
cuius Epiſcopi, & publicè, cui per literas Apo-
ſtolicas, in quibus forma iuramenti inſerta ſit,
16 commiſſum fuerit in hunc modum, † Ego N.
nuper aſſumptus in ſanctę Rom. Eccleſiæ car-
dinalem ab hac hora in antea ero fidelis Bea-
to Petro vniuerſaliq; Rom. eccleſiæ, & ſummo
Pon-

Pontifici, eiuſq; ſucceſſoribus canonicè intran
tibus; laborabo fideliter pro defenſione fidei
Catholicæ, extirpationeq; hæreſum, & erro-
rum, atq; ſciſmatum reformatione, ac pace in
populo Chriſtiano; in alienationibus rerum,
& bonorum eccleſiæ Rom. aut aliarum eccle-
ſiar. & beneficiorum quorumcunq; non conſen
tiam, niſi in caſibus à iure permiſſis, & pro
alienatis ab eccleſia Rom. recuperandis pro
poſſe operam dabo; non conſulam quicquam
ſummo Pontifici, neq ſubſcribam me, niſi ſe-
cundum Deum, & coſcientiam meam: quæ mi
hi per ſedem Apoſtolicam commiſſa fuerint,
fideliter exequar: cultum diuinum in eccleſia
tituli mei, & eius bona conſeruabo, ſic me
Deus adiuuet, vt refert glo. in prag. ſanctio in
tit. de numero, & qualit. Cardin. in glo. verb.
17 aſſumantur. An autem Regij Conſiliarij † de-
beant ſatiſdare, ſicut alij officiales, vt ſcribunt
Lucas de Penna in l. ſi quis decurio. C. de de-
cur. lib. 11. & Paris in tract. ſyndic. in verb. fi-
deiuſſor in princ. col. 2. vt refert Niger in cap.
Regni item quod omnes officiales num. 5. dic
quod non: quia animi virtus habetur pro ſa-
tiſdatione, vt dicit Bald. in cap. decernimus
de iudic. allegat glo. in l. 1. §. is autẽ. ff. de ripa
mun. & quia præſumitur, quòd Rex qui facit
electionem conſiliariorum, quòd faciat, prout
debet: Ideo non aliter examinantur, ſed in ci-
uitate Romana, quando aſſumitur quis Audi-
tor ſacri Palatij examinatur, vt dicit Bald. in
c. ſcriptum de elect. refert Afflict. in conſtit. vt
vniuerſis num. 57. ſub rub. de ſeru. indem. com.
vel baron.
18 Similiter baiuli tenenẽ iurare publicè, & ꝙ † be
nè, & fideliter exercent officium, vt in conſtit.
Regni baiuli locorum, vbi id not. Afflict. in
princ. Item Caſtellani debent iurare exerce-
re officium fideliter, vt ſcribit Marcus q. 130.
Item electi, & ſyndici, antequam ſuſcipiant
adminiſtrationem vniuerſitatis, tenentur iu-
rare rectè vti officio, & fideliter adminiſtrare
bona vniuerſitatis, vt tradunt Bald. num. 2.
& Ioan. de Platea in l. ſi vacantia. C. de bon.
vacant. lib. 10. Giudo Papæ in deciſ. 631. nu.
8. & Boer. in deciſ. 149. num. 9. & 10. in 1. p.
Item ſuſceptores annonæ tenentur iurare in-
iunctam ſollicitudinem ſine fraude, & dolo
exercere per l. per hanc. C. de erog. militar.
tradit Ripa in tract. de peſte, de remed. ad cõ-
ſeru. Vbert. num. 3. tutores, & curatores ſimi-
liter iurant. §. fin. in auth. vt ij, qui oblig. ſe
per. habe. res minor. Bart. in l. legitimos ff. de
legit. tut. & executores teſtamentorũ ſimiliter
iurant, l. decretationibus. C. de epiſcop. & cler.
Item rectores hoſpitalium, vt in clem. quia cõ
tingit de religioſ. domibus; & Notarij etiam
iurant, cap. ad audientiam de præſcript. vbi
habes quid in extimatore, ſeu tabulario, ob-
ſtetricibus, & aliis.
19 Tertò aduertendum eſt, † quòd officiales in
principio officij ſolent emittere banna, non
contraria tamen conſtitut. capitulis, & prag.
Regni, vt ſcribit Afflict. in proem. conſtit. §.
præſentes, & vide Parid. de Puteo in tract.
ſyndic. in verb. tortura col. 1. verſ. an in cauſa
pecuniaria, &c. circa medium, vbi dicit, quòd
non poſſunt imponere pœnas vltra conſtitutio-
nes Regni, & ideo dicit non valere bannum
quo prohibetur quis de nocte ire armatus ſub
pœna torturæ contra conſtit. Regni intentio-
nis, quam mutare minime poſſunt, & ſcribit
Maranta in ſuo Spec. in verb. inquiſitio. poſt
num. 31. & ideo quando emittunt banna, vt
nullus audeat ludere ad taxillos, vel ad alium
ludum prohibitum, imponunt pœnas Regiarũ
prag. Regni, & ſcribit Viuius in cõmuni opin.
20 468. num. 6. & prædicta banna † durant tem-
pore ipſius officialis, & ſic ſolent eſſe annalia,
vt ſcribunt Bald. & alij in l. 1. C. de poſtul. Bar.
in l. fin. ff. de pœnis, & ibi Alex. in addit. Spec
in tit. de aduocato, §. 1. circa finem verſ. in ſum
ma, & Afflict. in deciſ. ſacri conſ. 290. vbi di-
21 cit, † ꝙ banna Regentis Magnæ Curiæ durant
tempore ipſius officij, & ibi Vrſillus in addit.
allegat Bart. Alex. & Iaſ. in l. ſtipulationum.
ff. de verborum obligation. vt ſcripſi in trac.
de Magiſtrat. in tit. de origine, & poteſtate
præt. num. 15.
Vltimò nota quòd officiales debẽt facere in prin
22 cipio ſui officij † quaternum mandatorum, &
de commiſſionibus, & inquiſitionibus, & de
reſiduis actis, & mandatis pendentibus etiam
aſſignatis ſibi à prædeceſſore ſuo, item debet
facere librum omnium prouentuum, prout ha-
betur in c. Regni Regis Roberti incip. nouis
morbis ſub rub. de cõpilat. & compoſit. ration.
offic. item debet facere quinternum compoſi-
tionum, prout colligitur, ex cap. Regni exer-
cere volentes verſ. hanc ergo ordinationem,
vbi Fab. Monteleon. num. 53. & 62. tenet, ꝙ
licet hodie omnes ciuitates tàm Regiæ, quàm
baronales teneãt magiſtros camerarios ad cõ-
poſitiones exigendas ſpecialiter deſtinatos, &
ad ipſorum officium ſpectet compoſitiones de-
ſcribere per diſtinctiones apertas. i. per diuiſa
capitula, & clara cum expreſſione quantitatis,
cauſæ vnde prouenerint, & conditionis perſo-
narum, à quibus perceptæ fuerint, & ipſas
exigere, tamen per d. cap. exercere volentes
eſt datum conſilium, vt etiam officialis ad ip-
23 ſam Iuſtitiam regendam deſtinatus † talem

librum, qui contraliber appellari poterit, conficere ſtudeat, ſed quid debet obſeruari in conficiendis libris in Regiis Audientiis, vide prag. Regni Cardinalis ſequuntini incip. magnifici viri conſiliarij fol. 121. in antiquis, & quid denique in officio baiulatus habetur in prag. Regni, ſtatuimus verſ. debeatq; d. baiulus ſub tit. de officio baiuli.

Laus Deo Omnipotenti.

SVMMARIVM.

1 *Reip. honor in Magiſtratuum dignitate conſiſtit.*
2 *Officiales pro dignitate decorum ſeruare debent, & in quibus.*
3 *Maieſtas, & amor in vna ſede non debent morari.*
4 *Officialis coiens cum muliere ſuæ iuriſdictionis punitur.*
5 *Magiſtratus non debet ſe mollitia, & fuco corrumpere.*
6 *Decorum officialis, ne ſit quid durum, vel ruſticum in eo.*
7 *Officialis quid facere debet circa perſonas aduocatorum, & partium in Regimine iuſtitiæ.*
8 *Officialis omnibus mitis, & placidus eſſe debet.*
9 *Iudex non debet contrahere nimiam familiaritatem cum ſubditis.*
10 *Officialis quid facere debet contra dicentes verba iniurioſa.*
11 *Officialis in inceſſu debet eſſe grauis.*
12 *Officialis pro dignitatis decoro veſtes congruas habere debet.*
13 *Cardinalis de Granuela Proregis Regni contra Doct. non incedentes cum toga, & veſte Doctorali ſanctio.*
14 *Magiſtratui olim non licuit ſine toga incedere.*
15 *Ferdinandus Primus Rex mandauit ſenatores ſacri conſ. debere eſſe iuris inſignibus decoratos.*
16 *Officialis debet eſſe fortis, & firmus, & æquus vt libra, & ibi plura ad idem afferuntur.*

De Decoro, & Regimine Officialium. Cap. VII.

QVIA Reipublicæ honor in Magiſtratuũ dignitate † conſiſtit, l. omnẽ honorẽ C. de appell. cap. vt debitus eod. tit. Bellam. in deciſ. 744. Meritò omnes Iuſtitiæ Antiſtites in primis de-
2 corum ſeruare debent, † vt, ſ. pro dignitate ſtatus, inceſſus, ſeſſio, accubatio, vultus oculi, manuum motus, veſtitus, & omnnis deniq; corporis actio ſuum ſeruet decorum: in quib. omnibus duo maximè fugienda: Primum, ne quid effeminatum, aut molle ſit, cùm nihil magis dignitatem intercidat, aut violet quam fucus, mollities, aut delitiæ: hæc. n. prorſus modeſtiæ; fidei, ſeueritati, quæ dignitatum alumnæ ſolæ ſunt, repugnant: nec benè conueniunt
3 nec in vna ſede morantur † maieſtas, & amor. Ait. n. Sapiens in lib. prouer. vinum, & mulieres apoſtatare faciunt Sapientes perſonã pauperis non conſideret, & vultu potentes non honoret, vt habetur in lib. leuit. refert Follér.
4 in 1. p. ſuæ praxis crim nu. 57. imò iudex † coiens cum muliere ſuæ iuriſdictionis puniri poteſt, pro vt declarat latè Boer. in deciſ. 317. nu. 12. 15. & 16. 2. p. Quòd ſi magiſtratum incor-
5 ruptum eſſe oporteat, † qui fieri poteſt, vt eiuſmodi ſit qui ſeipſum mollitia, & fuco corrumpit? Idcirco dicit Ioannes Papon. in præcepto non mechaberis lib. 3. quòd rectè Philippus Macedonum Rex, cùm Antipatri gratia, quẽdam ſolitum barbam, & capillos fucare, & tingere in iudicum ordinem euocaſſet, eundem ſtatim poſt cognitum vitium officio priuauit, dicens eum in rep. gerenda non videri fiducia dignum, qui in capillis fidus non eſſet; ſic Veſpaſianus Imperator adoleſcentem quẽdam vnguento fragrantem, cùm ſibi gratias ageret pro impetrata præfectura, nutu aſpernatus, maluiſſem inquit, aliũ obluiſſes, ob id ea indignum exiſtimauit, & literas præfecturæ reuo-
6 cauit; Secundum † ne quid durum, aut ruſticum

ſtum ſit, ita vt omnis actio cum conuenien-
tia reducatur ad finem, ne Hiſtrio hoc videat
in ſcena, quod non vidit Sapiens in vita, vt vi-
dere poteris Cicero. lib. 1. offic. plura de virtu-
te decori adferentem, quem ſequitur Muſca-
tellus in tract. de doct. dignit. & author. cap.
vlt. num. 2. 23. & ſeq. vnde meritò ſcriptum
reliquit Iureconſ. in l. obſeruandum. ff. de offic.
7 præſ. his verbis, ſ. ſed in cognoſcendo † neque
excandeſcere aduerſus eos, quos malos putat,
neq; precibus calamitoſorũ illacrimeari opor-
tet. Id. n. non eſt conſtantis, & recti iudicis, cu-
ius animi motus vultus detegit, & ſummatim
ita Ius reddi debet, vt authoritatem dignita-
tis ſuo ingenio augeat, &c. & in l. nec quicquã.
§. circa aduocatos. ff. eo. circa aduocatos patien
tem eſſe præconſulem oportet, ſed cum inge-
nio: ne contemptibilis videatur, nec adeò diſ-
ſimulare ſi quos cauſarum concinatores, vel re
demptores deprehendat, eos ſolos pati, &c. &
in cap. quando 86. diſtinct. dicitur; Ne apud
eos, quos oportet eſſe ſubiectos, dum nimium
ſeruatur vtilitas, regendi frangatur authori-
tas: ſimiliter Martianus in l. reſpiciendum. ff.
de pœnis dixit, reſpiciendum eſt iudicanti, ne-
quid durius, aut remiſſius conſtituatur, quàm
cauſa depoſcit, nec. n. aut ſeueritatis aut cle-
mentiæ gloria affectanda eſt, ſed perpenſo iu-
ditio, prout quæque res expoſtulat, ſtatu-
endum eſt: planè in lenioribus cauſis proni-
ores ad lenitatem iudices eſſe debent, in gra-
uioribus pœnis ſeueritatem legum cum ali-
quo temperamento benignitatis ſubſequi, &c.
8 & ſic clarè patet † q iudex debet eſſe omnibus
mitis, & placidus, & habens paternam affe-
ctionem, vt in auth. de mandat. princip. §. præ-
cipue, & not. Martin. Lauden. in tract. de offic.
9 domin. q. 66. dummodo non † contrahat nimi-
am familiaritatem cum ſubditis ne ex ipſa fa-
tuus, & imprudens iudicetur ſecundum glo. in
c. quando 86. diſtinct. not. Felin. in c. repellan-
tur de accuſat. & Cepol. conſ. 46. ſed ſtet ſem-
per in maieſtate officij ſecret a eiuſdem nemi-
ni pandat, parce loquatur. Ait. n. ſapiens lib.
prouerb. c. 20. ne ineas amicitiam cum eo, qui
ſecretum reuelat, aut qui, vt mercator circuit,
& blandi loquutus eſt, ſit tardus ad iram, & in
furore non ſe conſtituat, nã dicit Sap. loco cit.
c. 22. ne contrahas amicitiam cum homine ira
cundo, & cum homine furioſo ne verſeris,
10 & officialis, cum audit verba iniurioſa, † pro-
ferri à ſubditis non debet ad iram prouocari,
ſed patienter ſufferre, vt in conſtit. Regni ob-
ſeruẽt. §. eos. & ad idem vide tex. in c. qđ Chri-
ſtus 22. q. 4. & D. Anton. in 3. p. ſuę ſummæ tit.
3. cap. 8. §. 1. & 2. vt refert Afflict. in d. §. eos.
vbi etiam tradit quid facere debet officialis
quando iniuriatur à ſubditis.
11 Similiter in inceſſu debet eſſe † grauis, vt ite-
neris grauitate mentis grauitatem oſtendat.
In compoſitio. n. corporis, vt ait Auguſtinus
inæqualitatem indicat mentis, cap. vlt. 41. di-
ſtinct. & ibi glo. refert exemplum Carhelinę,
qui propter varium inceſſum fuit notatus à Sa-
luſtio: vndè non accedat egnatum foras cum
ſubditis, ſecundùm Aul. Gell. c. 23. lib. 11.
parce conuerſetur, & caueat nimium circuire
per plateas, vt ſcribit Foller. in pract. crim. in
verb. ſtudeat ſe ornare bene viuendi moribus
num. nimia. n. familiaritas parit contemptum
l. obſeruare. ff. de offic. præſid.
Deniq; magiſtratus pro dignitatis decoro veſtes
12 congruas † habere debet, vt iuxta gradus con-
ſuetudinem induatur, non vilibus, neq; lace-
ratis, cùm veſtes viles faciant vileſcere digni-
tatem, vt in c. parſimoniam 41. deſtinct. facit
clem. fin. de Mag. vbi notatur Doctores debere
vti inſignibus doctoratus conuenienter, vt per
Speculat. in tit. de aduocato. §. ſequitur videre
de veſtibus, & idem notat Ioannes Anton. de
Nigris in extrau. cõſtit. clem. 7. in glo. in verb.
habitum in princ. ſub tit. de vita, & honeſt.
cleric. Talis. n. quis præſumitur qualem indi-
cant veſtes, cap. contingit il 1. extra de ſentẽr.
excommunic. l. Diuus, & l. ſed ſi accepto. ff. de
iure fiſci, l. item apud. §. ſi quis virgines. ff. de
13 iniuriis, & proinde Illuſtriſſimus † Cardinalis
de Grãuela olim huius Regni Prorex, edidit
pragmaticam, imponens pœnam Doctoribus,
togam, ac veſtem doctoralem non ferentibus,
& refert Ioannes Papon d. lib. 3. quòd olim Ro
mæ cuiq; priuato tunicato incedere ſine toga
14 licuit, magiſtratui † non licuit, nec, & priuato,
qui ſenatorem, aut magiſtratum alloqui, aut
ſalutare vellet: toga. n. tunc erat ſuperinduen
da, & ſic ij adeundi, vt ibi latè per eum fol. 113.
& Rex Ferdinandus Primus in prag. 1. ſubtit.
15 de ſacro conſ. ſtatuit ſacri conſ. † ſenatores de
bere eſſe iuris inſignibus decoratos, doctos, gra
ues, ſeueros, inſontes, mites, iuſtos, faciles, le-
neſque: qui in iudiciis exercendis nõ præcib.
non prætio, non amicitia, non odio, non de-
niq; vlla rẽ corrumpantur, aut ab æqui, rectiq;
deiiciantur ſede: iuſtitiam amplectentes, di-
uina formidantes iudicia, &c. & ita officialis
16 debet eſſe † fortis, & firmus, & æquus, vt li-
bra, communis non declinans ad dexteram,
vel ſiniſtram, ſecundùm Speculat. in tit. de ad-
uocato. §. 5. verſ. cõmedet autẽ, & §. 6. ſed ęqua
lance medius inter partes l. 1. C. de nup. & c.
cum æterni de re iudicata in 6. & not. Bart. in
l. legatum ciuitati circa finem. ff. de vſufructu

ligato & dẽt habere truncũ fortitudinis, vt in l. reddatur. C. de profeſſor. & medic. lib. 10. corticem veritatis; Veritas namque eſt ipſa rerũ conſtantia, & firmitudo, quæ eſt baſis, & fundamentum iuſtitiæ, qua virtute nulla præclarior, ſecundùm Bald. in conſ. 343. incip. examinanda ſunt col. 2. lib. 1. & in l. ſi libertini. ff. de ſtatu homin. & tradunt Crauetta conſ. 6. num. 27. Franc. Perſonalis conſ. 34. num. 1. & 3. vt latè ſcripſi in tract. de var. iur. deciſ. in tit. de veritate: medullam æquitatis, quæ dicitur naturalis ratio, ſecundùm Bald. in c. quantò de iudiciis, & ſequitur Rimin. Sen. in l. Imperium num. 6. ff. de iuriſdict. omn. iud. vnde meritò à legumlatoribus ſancitum fuit, quod in omnibus, & maxime in iure eſſet æquitas ſeruanda l. in omnibus. ff. de reg. iur. vbi Dec. & Cagnol. & præcipuè iudices eam antè oculos habere debent, iuxta legem, quòd ſi Epheſi. ff. de eo quod certo loco, &c. vt ſcribit Bald. in rub. de conſtit. pecun. col. 2. conſ. 101. lib. 4. incip. ſuper 1. & in ſua pract. iudic. in rub. de offic iud. & ſcripſi in tit. de æquitate, vbi vide multa ſatis vtilia in praxi: Debet quoq; habere folia ſagacitatis; Iudex. n. qui iudicaturus eſt populo, variis cautelis vti debet ad hoc, vt ex lege iuſtitiam faciat, vt eleganter ſcribit Bald. in ſua praxi iudic. in tit. de cautelis, & remediis num. 2. 6. & 7. item flores honeſtatis, & fructus bonæ operationis, & ita dici poteſt de eodem, quod in Canticis, Iuſtus vt palma florebit, vt tradunt Iacob. de Beluiſis in ſua pract. crim. in tit. de quęſtion. col. 38. & Foller. in ſua pract. crim. in d. verb. ſtudeat, &c. num. 60. & ad ſuprad. vide ſcripta per Bart. in l. magiſtros. C. de profeſſor. & medic. & ibidẽ Luc. de Penna, Afflict. in conſtit. vt vniuerſis, & ea quæ ſupra in tit. de electione offi. adnotatione digna à nobis ſcripta ſunt.

Laus Deo Omnipotenti.

SVMMARIVM.

1 *Officiales non poſſunt ab officio diſcedere ſine licentia ſuperioris, aliàs puniuntur tàm de iure communi quàm Regni.*

2 *Officialis an poſſit diſcedere ſtante infirmitate, vel alia iuſta cauſa.*

3 *Officialis deſerens officium, eo priuatur, & punitur pœna perpetuæ inhabilitationis ad alia officia.*

4 *Iuſtitiarij, & Regij Auditores, quando diſcedere volunt, obtinent literas, & licentiam Viceregis huius Regni.*

5 *Mareſcalcus, Magiſtri Portulani, Magiſtri Maſſarij, Secreti, & Magiſtri foreſtarum poſſunt facere ſubſtitutos.*

6 *Officialis ſine licentia Regis exercens iuriſdictionem, incidit in crimen læſæ maieſtatis, niſi illo ſciente, & patiente, vt ibi.*

7 *Conſuetudo inrationabilis prodeſt ad ſe excuſandum.*

8 *Vſurpator Regiæ iuriſdictionis an puniri poſſit, ſi ſemel tantum eam exercuiſſet.*

9 *Vſurpare eſt in malum vſum deducere.*

De Reſidentia Officialium. Cap. VIII.

IN hac materia breuiter notandum eſt, quòd officiales non poſſunt ab officio diſcedere abſq; ſuperioris licentia † vt not. in l. vnica. C. vt iud. tã ciu. quàm crim. Hinc conſiliarij ciuitatum non poſſunt diſcedere ſine principis licentia, l. ſi quis decurio, & ibi Bart. C. de decur. lib. 10. quem allegat Ripa in tract. de peſte in tit de priuileg. contract. cauſa peſt. num. 143. fol. 45. Similiter Iuſtitiarius de iure conſtit. Regni non poterat alium ſubſtituere loco ſui, & ſi contra factum erat, tam ſubſtituens, quàm ſubſtitutus capitali pœna tenebantur, vt in conſtit. Regni officia, quæ perſonis, quæ fuit facta per Regem Gulielmum, & deinde coauguſtata ab Imperatore Frederico, vt puniatur pœna publicationis omnium bonorum, & q ab officio remoueretur, vt in conſtit. Regni,

gni,duram. Similiter alij officiales debeat eo
rum officia adminiſtrare perſonaliter, & non
per ſubſtitutum, vt in c. Regni, quia de vica-
riis,ſub rubr. de non ordinan.vicar.vbi id not.
Bartholomeus de Capua, & Niger, & idem
habetur, in cap. Regni, Item quòd prædicti
ſub rub. quòd officiales ſeruiant de perſona,
vbi Niger, & in capitulo Regni item Iuſtitia-
rius, & in prag. Regis Ferdinandi. incipien.
prudentia rerum, & in prag. incip. Reginæ Io-
anna, & Carolus, ſub rub. prag. continens
multa capita ſeruanda per offic. vniſ. & quòd
dicti Gubernatores, & in verſ. item ſtatui-
mus fuit conſtitutum, quòd Regij officiales,
qui habent poteſtatem ſubſtituendi, teneantur
ſubſtituere ſubſtitutos ſuos ſufficientes, & ido-
neos, vt officia ſint, & eſſe poſſint rectè admi-
niſtrata, & quòd de cætero officia non conce-
dantur, nec conceſſa cenſeantur cum ſimili po-
teſtate ſubſtituendi, & idem habetur in prag.
eiuſdem Caroli V. incip. prohibemus, & adeſt
ritus Mag. Cur. incip. item quòd nullus, & tra-
dit Carauita ibi, & in prag. per excellentem. §.
10. num. 19. ſub tit. de ſenatuſconſ. Macedon. &
prædicta procederet quando talis officialis ſine
nutu, & licentia Regijs id faceret, vt in d. cap.
quia de vicariis, vbi Rex Carolus ſtatuit, vt
nullus Iuſtitiarius poſſit alium ſubſtituere ſine
ſpeciali mandato Regis, & habetur in d. cõſtit.
duram, & diram vbi id not. Afflict. in 3. not.
2 ſic ēt dicit Paris † quòd ſi officialis vult diſce-
re ex cauſa infirmitatis, vel ex alia iuſta cauſa
poteſt id facere, vt not. in auth. vt determ. ſit
num. §. illud, ſecundùm Io. Franc. Scaglion. in
ritu 7. num. 2. non tamen abſq; licentia ſupe-
rioris, vt ipſe not. in tract. Syndic. in verb. ſa-
lariũ. §. ſi officialis. nu. 1. & 10. & in verb. Rex
conceſſit. num. 2. alias priuatur officio, vt dici
3 ſolet † in literis commiſſionalibus, & ſi in d. li-
teris non eſt poſita pœna præd. ſalario priuan-
dus erit, ſecundùm Iuerconſ. in l. 3. §. qui mi-
litiæ ff. de re milit. & glo. in d. §. ad diem eiuſ-
dem legis, & in l. hac lege, verſ. & quoniam à
contrario ſenſu. C. de prox. ſacr. ſcrin. lib. 12.
vbi id not. Bart. & Bald. in l. ſi ea. C. de condit.
inſert. & in dicta auth. habita. C. ne filius prò
patre, & denique puniri poteſt pœna perpe-
tuę in habilitationis ad alia officia, etiam ſi
officium eſſet finitum, quia tenetur expectare
ſucceſſorem, vt in dicta prag. Caroli V. pro-
hibemus.
Vnde meritò Iuſtitiarij, & Regij Audito-
4 res † quando à loco diſcedere deſiderant, obti-
nent literas, & licentiam à Vicerege huius Re
gni, & aliqui diſcedunt ſolum cum licentia, &
litera vnius Regentis Regiam Cancellariam,
& Aduocatus fiſci id facere ſolet cum licentia
Iuſtitiarij illius prouinciæ, & idem obſeruant
alij Regij Officiales, & Capitanei, vt ſcribit
Carauita in ritu Mag. Cur. 8. incip. item quòd
nullus poſt princ.
Sed aduerte quòd aliqui habent ſubſtitutos in
5 officio, vt ſunt † Mareſcalcus Regni, qui poteſt
facere vicarium, & ſubſtitutum, vt probat tex.
in cap. Regni ad Audientiam in rub. quòd nul
lus opp. ſibi hoſpit. Item Secreti, Magiſtri Por-
tulani, & Magiſtri Maſſarij pñt facere ſubſti-
tutos, vt in c. Regni, itē pdicti ſecreti, ſub rub.
de ordin. ſuboffic. idoneis, ſimiliter Magiſtri
foreſtarum poſſunt facere ſubſtitutos, vt in c.
Regni Magiſtri foreſtarum, ſub rub. de Mag.
6 foreſt. Similiter hic aduerte † quòd ſi aliquis of-
ficialis ſine licentia, & ordinatione ſuperioris,
ſed propria auctoritate vſurpaſſet iuriſdictio-
nem, hoc caſu committere crimen læſæ ma-
ieſtatis, per l. 3. in fine. ff. ad leg. Iul. Maieſt. vt
ſcribit Afflict. in d. conſtit. duram, & diram in
4. not. habetur per Lucam de Penna in l. ſi quis
poſt hæc. C. vt nemo ad ſuum patr. lib. 10. ſed ſi
aliquis ſe gereret pro locumtenente ſuperioris
ipſo ſciente, & patiente, non videretur propte-
rea vſurpaſſe iuriſdictionem, ſed potius ſibi
mãdaſſe vt illam exerceret, ita ſcribit Hypp.
Marſ. in ſing. 77. per l. 1. C. de cohartalibus
l. 11. & cap. Regni contra effrenatos, & conſtit.
Regni cum ſatis, & ſeq. & conſt. regni, ea
quæ ad decus, & vide Andr. in conſtit, ter-
minum vitæ, & Afflict. in prælud. cõſtit. quæſt.
12. verſ. ſexto quæro: ſimiliter ſi aliquis exer-
cuiſſet merum, & mixtum imperium propria
auctoritate per tantum tempus, cuius initij
memoria non extat in contrarium, quia tunc
iſte quamuis non acquirat dictum Imperium,
nihilominus propter hoc euitaret ſaltem ſu-
prad. pœnas, vt tradit Fabius Optinellus in
l. Imperium num. 291. ff. de iuriſdict. omn. iud.
7 nam in ſimili videmus, † quòd licet conſue-
tudo delinquendi, & irrationabilis nullo vn-
quam tempore proſit ad præſcribendam de-
linquendi facultatem, tamen benè prodeſt
ad excuſandum aliquem à pœna, vt tradit
glo. in cap. cum venerabilis de conſuetud. per
quam dicit ibi Ancharanus quòd in facto ob-
tinuit, cum eſſet quidam rector villæ inquiſi-
tus de priuato carcere, ipſe probauit, quòd
ſui prædeceſſores ab antiquo tempore ita ſem
per conſueuerunt facere, & fuit propter hoc
abſolutus à pœna priuati carceris, non ta-
men propter dictam antiquiſſimam conſue-
tudinem, ſeu præſcriptionem carcerandi ius
acquiſiuit, ſed ſatis fuit pœnam euitaſſe, &
refert Alexand. in conſil. 107. colum. fin verſ.
con-

çonfirmantur prædicta vol. 2. & ad idem allegat alium conſ. Anchar. 277. facit etiam quod tradit Afflict. in conſtit. Regni, Aduocatos col. fin. verſ. & nota verbum, vbi inquit, quòd licet vetuſtiſſima conſuetudo, quæ eſt in Regno à tempore, cuius memoria in cõtrarium non extat, ſ. vt aduocati non iurent, &c. proſit ad faciendum, vt euitetur pœna d. conſtit. non tamẽ prodeſt ad validandum dictũ abuſum iurandi.

8 Et denique nota † quòd ad hoc vt vſurpator Regiæ iuriſdictionis puniri poſſit, neceſſe eſt adminus, vt ea bis vtatur, & tradunt Paris de Puteo in tract. ſyndic. in verb. iuriſdictio num. 3. Ioan. de Platea in l. 1 ibi continuet idem of-
9 ficium. C. vt dignit. ordo ſeru. lib. 12. † quia vſurpare eſt in malum vſum deducere, l. 2. in princ. ff. de adminiſtrat. rer. ad ciuit. pertin. & vſus dicitur adminus per duas vices, l. 2. C. de epiſcop. audien. & refert Afflict. in d. conſtit. duram, & diram in 4. not. ſub rub. de prohib. offic. noſt. occaſione: vide tamen Io. de Arcamon in cap. Regni contra effrenatas num. 22. vbi dicit, quòd hodie per cap. Regis Caroli 1. incip. terrerij ſub tit. de terreriis, barones vſurpantes priuatum carcerem puniuntur, vt ibi, nec diſtinguitur, ſi conſuetus fuerit, vel non.

Laus Deo Omnipotenti.

SVMMARIVM.

1 *Magiſtratus ex officiis conſequuntur nobilitatem.*
2 *Iudices ab omnibus ſalutari debent.*
3 *Iudex Dei miniſter dicitur.*
4 *Iuſtinianus, Fredericus, Carolus V. aliiq; Imperatores iudicandi munus exercuerunt ex Tiraquello.*
5 *Maieſtas in Imperatore, & magiſtratu eſſe dicitur.*
6 *Magiſtratus excuſationem habent à muneribus ciuilibus, & an Regij Conſiliarij contribuere teneantur in collectis, & quid in iudicibus, & decurionibus, remiſsiuè.*
7 *Magiſtratus maiores torqueri non poſſunt.*
8 *Principi reſcribendum eſt pro pœnis infligendis magiſtratibus.*
9 *Magiſtratus poteſt cogere ſubditos ad vendendum vtenſilia, & quid ſeruatur in hac ciuitate.*
10 *Officialis ſacramentum probat, quando ſumus in dubio.*
11 *Magiſtratus cognoſcit de ſuis officialibus, & ſeruientibus necnon de iniuriis præfatis illatis.*
12 *Conſiliarium Regis, vel Officialem occidens incidit in crimen læſæ maieſtatis, & quomodo id procedat.*
13 *Alapam inferens officiali punitur pœna capitis, & quomodo id intelligatur.*
14 *Inferens iniurias officiali ſemper grauius punitur.*
15 *Officialis præſumitur, quicquid facit, quod iuſtè faciat.*
16 *Iudici procedenti extraiudicialiter, & præter ordinem ſibi commiſſum poteſt reſiſti.*
17 *Iudici exequenti iniuſtè actum irreparabile poteſt indiſtinctè reſiſti.*
18 *Aſſeſſores tenentur reſiſtere poteſtati aliquid iniuſtè exequenti, vel ſaltem contradicere, & proteſtari.*
19 *Officialis an teneatur ſtatim obedire principi aliquem ſuſpendi mandanti cauſa non apparente.*
20 *Officiali exequenti ſententiam notoriè iniuſtam poteſt reſiſti.*
21 *Iudex ſecularis an teneatur impartiri ſuum bracchium iudici Eccleſiaſtico ſuper caſu iniuſto.*
22 *Iudici exequenti ſententiam latam contra ius litigatoris, non poteſt reſiſti.*
23 *Magiſtratus durante officio conueniri non poteſt, ſed fallit in multis caſibus.*

De Prærogatiuis Officialium. Cap. IX.

FREQVENTER à noſtris Doct. notatur, quod Magiſtratus, & poteſtates propter officia eis commiſſa maximam cõſequuntur auctoritatẽ, & prærogatiuam; Hinc
1 primò † dicit Bart. in l. iudices. C. de dignitatibus, eos conſequi ex officiis nobilitatem, quia dignitas eſt habere iuriſdictionem cum adminiſtratione, vt ſcribunt Archid. in c. 1. de conſuet. in 6. col. in c. forus col. 2. verſ. iudex doctor de verborum ſig. & Bart. in 1. conſtit. cod. col. 3. verſ. circa hoc, & ob id magnus honor magiſtratibus impendi debet, l. ſemper in princ. ff. de iure immunit. l. 1. & l. obſeruandum. ff. de offic. præſid. l. vlt. in princ. C. quando prouocare non eſt neceſſe: cap. vt debitus de appellat. & alibi dicitur iudicem eſſe, ideſt iudicandi munus honorem, ſecundùm Ioan. Andr. in c. paſtoralis col. 2. in verb. onere extra de offic. ordin. latè Boer. in deciſ. 222. num. 1. & 2. & ob id iudices ſalutari
2 ab omnibus † debent l. 4. ibi in ſalutatione iudicum. C. de primip. agent. in reb. lib. 12. & in auth. de conſulibus. §. fin. autem mediocre col. 4. vt ibi refert Boer. num. 4. & id eſt adeò verum, quòd etiam pater ceſſante lege naturæ filium Magiſtratum colere teneatur, quinimò conſtitutum fuit filiumfam. Magiſtratum ius præcipiendi, cogendiq; habere in patrem, l. ille à quo. §. vlt. & l. ſeq. ff. ad Trebell. nam maiorem eſſe authoritatem Magiſtratus, quam patris teſtatur Bald. in l. ſenium in princ. C. qui teſt. facere poſſ. Iudex enim dicitur mini-
3 ſter † Dei in terris c. non ſolum. & cap. qui malos 24. quæſt. 5. vnde eius iudicium cenſetur prodire de vultu Dei cap. ut noſtram in princ. de appellat. & cap. 1. in princ. extra vt eccleſ. benefic. & tradit Paul. Caſtrenſ. conſ. 348. in
4 princ. vol. 1. & propterea Imperatores † tàm antiqui, quàm moderni, vt fuerũt Iuſtinianus, Federicus, Carolus V. & alij iudicandi munus exercere perſonaliter non dedignati ſunt, vt videre eſt apud Sueton in eius vita c. 33. Doct. in c. Imperialem de prohib. feu. alien. per Freder. Io. Mill. in ſua praxi num. 129. & Tiraq. latè in tract. de nobilit. cap. 28. vt refert Foller. in ſua prac. crim. p. 7. de laudibus officiorum num. 8. & ob id quemadmodum dici-
5 tur † maieſtas in Imperatore l. 3. C. de epiſcop. Audient. l. fin. C. de dilat. lib. 10. & in tit. ff. & cod. ad leg. Iul. Maieſt. Ita, & in magiſtratu, ſeu prætore, l. pen. ff. de iuſtit. & iure, l. ſi familia. ff. de iuriſdict. omn. iud. ſic etiam maieſtas in Regno attribuitur ſacro conſilio Neapolitano, vt patet ex his, quæ tradunt Afflict. in deciſ. 383. in fine, & Maranta in ſuo Spec. 6. par. verb. quandoq; appellatur, num. 251. & ſcripſi in tit. de ſacro Regio conſ. num. 22. declarat Decius in d. l. ſi familia. num 3. & maieſtas prætoris contempta vendicatur d. l. familia, quemadmodum Maieſtas Regis, vt tradit Afflict. in conſtit. ſi quis aliquem num. 17. ſub rub. de percuſſ. illicit. cum armis.
6 Similiter Præſides, & Magiſtratus † excuſationem habent, dum ſunt in officio à muneribus ciuilibus l. athletæ. ff. de excuſat. tutor. vide Berth. in tract. de gabellis in 7. par. quæſt. 14. & Doctor. in l. ſi publicanus. §. de rebus. ff. de publican. & an Conſiliarij Regij contribuere teneantur in collectis vide Guidon. Pap. in quæſt. Parlam. Delphin. q. 376. & ſeq. & quid in iudicibus eundem q. 378. ſimiliter Sindici, & Decuriones ſunt immunes à collectis ordinariis glo. in l. honorem. ff. de muner. & honor. & latè diſtinguit Petrus de Vbaldis in tract. de collectis num. 28.
7 Item Magiſtratus maiores † torqueri non poſſunt, vt latè ſcribit. Hypp. Marſ. in pract. crim. §. expedita in 5. col. & in l. ediũ in 14. col. ff. de quæſtionibus, ſic etiam Decuriones, Bart. in l. omnes Iudices per illum tex. C. de Decur. & iudices contrafacientes puniuntur, vt ibi dicitur, nec quoq; poſſunt pœnis plebeiorum ſub-
8 iici, ſed pro pœnis præfatis infligendis † reſcribendum eſt principi, Ioan. de Platea in l. cum in adoptiuum, & in d. l. omnes, & in l. quinq; C. de Decurion. & vide D. de Curtili in tract. de nobilitate in 5 p. num. 100.
Item officialis poteſt cogere ſubditos ad venden-
9 dum ſoluto pretio, † quando non reperiuntur vtenſilia pro ſuo uictu, vt tenet Lucas de Penna in l. 2. C. de lucris aduoc. lib. 12. Paris de Puteo in verb. captura. §. an officialis col. 1. in fine, ſed hodie per priuilegium Cæſareæ Maieſtatis conceſſum Neapolitanis hoc fieri prohibetur, quia officialis non poteſt cogere eos ad vendendum, vt in cap. 58. incip. item ſe ſupplica: licet in officialibus Regiis loqui videatur, vt refert Ioannes Antonius de Nigris in cap. Regni gravamina num. 69.
10 Item ſtatur ſacramento officialis † ſi aliquid vltra prohibitionem receperit, dum nihil inde probari poſſit, vt in cap. Regni item quod in omni caſu ſub rub. quod ſtetur ſacramento, &c.

Item

11 Item officialis † poteſt cognoſcere de ſuis officialibus, & ſeruientibus, l. de militibus. ff. de cuſtod. reorum. l. hec caſa. C. de appellat. quod eſt verum ſi in officiis delinquant, & ſic tenet curia Franciæ facit tex. in l. in officiales. C. de offic. Rect. prouinc. vt teſtatur Io. Faber in l. iudicentibus verſ. quod promulgatis num. 5. C. de offic. præfect. urb. Item cognoſcit de iniuria facta prædictis familiaribus ſuis, vt ſcribunt Bart. de Capua in cap. Regis Caroli 2. incip. Item ſtatuimus, quòd Magiſtri Iuſtitiarij, Afflict. in conſtit. Iuſtitiarij per prouincias in 7. not. & Io. Anton. de Negris in c. Regni item ſtatuimus, licet de iure communi aliter ſit ſtatutum, vt per Doct. in l. qui iuriſdictioni. ff. de iuriſdict. omn. iud. & in l. ſenatus. ff. de offic. præſid. vt per Cyn. in l. 1. C. ne quis in ſua cauſa iudicet late, Iul. Clar. §. fin. quæſt. 35. num. 26.

12 Item officialem † Regis, vel eius conſiliarium occidens incidit in crimen læſæ maieſtatis, l. quiſquis. C. ad l. Iul. Maieſt. vt tradit Andreas in c. 1. §. contrahentium inceſtas nuptias, num. 80. in tit. quæ ſunt reg. & id procedit, quando regis officialis, tanq̃ officialis, ſeu reſpectu officijocciditur, vt noluerunt Afflict. in d. cõſtit. Regni obſeruent num. 3. & Crauetta in conſ. 7. verſ. 3. cognoſcitur, & prædicta diſpoſitio legis quiſquis fuit confirmata à Regina Ioanna Prima mediante ſuo edicto, quando fuit interfectus Andreas Iſernienſis eius conſiliarius, ſeu doctum lumen, ac legum Euangeliſta, in anno 1318. menſe Ianuarij die 18. 9. indictione, regnorum eius anno quarto, & refert Afflict. in conſtit. regni, inconſutilem poſt num. 48. verſ. nã licet, & in proem. conſtit. num. 42. in fine, vbi vide additionem Bacij fol. 22.

13 Similiter alapam inferens † officiali punitur pęna capitis, vt tradunt Bald. in c. 1. §. iniuria. de pac. iuram. firm. Iaſ. in l. 1. C. de præc. Imp. offer. Cotta in memorab. in verb. poteſtas in fine, & Grammat. deciſ. 36. num. 4. Nam pœnæ arbitrariæ propter exceſſum facinoris extenduntur vtiq; vſq; ad mortem incluſiuè, ita glo. in §. in ſumma inſtit. de iniur. imò propter emergentes caſus licitum foret legem traſgredi, vt alibi adnotaui; & tradunt Innoc. in c. 1. extra de conſtit. Anan. in c. inquiſitionis, de accuſation. Afflict. in d. conſtit. obſeruent. §. eos. Iaſ. in l. qui iuriſdictioni. ff. de iuriſdict. omn. iud. Felin. in c. ex literis de conſtit. & Roland. à Valle conſ. 48. num. 1. vol. 2. & idem quoq; eſt quando daretur alapa eidem poteſtati dum ſtaret ſindicatui ſecundùm Iaſ. in l. principalibus. ff. ſi cert. pet. & in d. l. qui iuriſdictioni Afflict. in d. §. eos. in 2. not. Matanta in diſputat. 3. col. 7. Arnon. ſing. 15. & Cotta in verb. dignitas in princ. verſ. poteſtas, ſed limitatur quando eſſet illata, alapa Iudici non pro tribunali, ſed in inferiori loco ex cauſa priuatæ inimicitiæ, nam hoc caſu minime eſt pœna extendẽda ad mortem, vt per Afflict. in d. §. eos, & Rol. d. conſ. 48. num. 13. Semper. n. iniuria fa-
14 cta † officiali grauius punitur, vt not. Foller. in fine praxis crim. in tit. de laud. officiorum col. 2.

Item officiali iniuriam facienti non licet reſiſtere; nec eſt permiſſum ſe defendere contra of-
15 ficialem, † quia præſumitur pro iudice, quòd iuſtè faciat, vt dixit Innoc. in c. innotuit de eo qui furtiuè ord. ſuſcep. & habetur in c. ſi quando de offic. deleg. & in c. qui reſiſtit 11. q. 3. vbi dicitur, quòd qui reſiſtit poteſtati Dei ordinationi reſiſtit, & pro ſententia iudicis præſumitur l. ne ſennius. § cara. ff. de euict. l. 2. C. de offic. ciu. iudic. c. in præſentia de renunciat. etiam ſi ſit minimus ſecundùm Bald. in c. cum ab eccleſiarum de offic. ordin. num. 3. & in c. cauſam, num. 1. & 2. de re iudic. nam ſi dixerit iudex condemno Titium in decẽ ſcio ex cauſa mutui, quia ita dicunt teſtes, valebit ſententia, & pro ea præſumetur, quamuis teſtes dicant ſe de mutuo nihil ſcire, & tranſibit in rem iudicatam ſecundùm Innoc. in c. quoniam contra vbi etiam Hoſtienſ. & Io. And. de probation. & Bart. in l. ſi is apud quem ff. de acquir. hæreditate Alex. conſ. 2. col 2. vol. 2. & conſ. 77. dicit non eſſe mirum, ſi à tribus conformibus de quibus in clem. 1. de re iudic. non appellatur; quia præſumitur pro iudicibus, qui eas tulerunt, dummodo non ſit reclamatum, & à ſẽtẽtia appellatũ q̃a appel. tollit vires p̃ſumptionis, l. 1. in fine. ff. ad Turpill. l. furti. ff. de his qui not. infam. §. illud quoq; de his qui ingred. ad ap. & ita declarat Innoc. in c. bonæ de elect. Butrius, & Abbas in d. c. quoniam contra de probation. Rom. in l. ſciendum. ff. de verbor. oblig. Alex. conſ. 119. col. pen. vol. 2. & conſ. 117. vol. 1. vnde oportet, quòd transeat in rem iudicatam, quia tunc faciet præſumptionem iuris, & de iure, vt in iuribus ſupra allegatis, & in l. ingenuum. ff. de ſtatu hom. l. ſtatuliberi à cæteris. §. quintus. ff. de ſtatuliber. & tradit Alex conſ. 156. ad fin. vol. 2. & conſ. 173. col. 1. eod. lib. In Regno autem duabus conformib. ſententiis latis imponitur perpetuum ſilentiũ, vt in prag. 5. ſub tit. de offic. ſacri conſ. & not. Anna in allegat. 63. & ſimiliter prædicta præſumptio cadit in iudicibus ordinariis, l. uir bonus. ff. iudic. ſolui, cap. niſi, & ibi Abbas de præbend. & in delegatis, quando de iuriſdictione conſtat, vt tradit Innocen. in c. cum in iure

peritus

peritus de offi.deleg. & Bald.in margarita ſua, §.præſumptio num.13.& idem in arbitrio di ci poſſet, l. non diſtinguemus.§. de officio.ff. de arbitris,l.priuatorum.C.de iuriſdict.omn.iud. Et tandem contra iudicem non competit interdictum vnde vi,vt dixit glo.in c.præſenti,7. q.1.Felin.in c. ſi quando vbi ponit regulam cũ quatuor fallentiis de offic.deleg. refert Afflic. in conſtit.Regni pacis cultum.num.84.de cultu pacis.

16 Supradicta autem concluſio primò non habet locum,quando iudex † procedit extra iudicialiter, excedendo ordinem ſibi commiſſum,nam poteſt hoc caſu ſibi reſiſti etiam violenter, ſiue ſit damnum reparabile,ſiue irreparabile,quia tunc videtur procedere,vt priuatus,ſecundùm Bald.in l.addictos.C.de epiſcop.audient.& tradunt Abbas in c.conquerente col.2. verſ.nota benè hanc glo.&c.de reſtit.ſpoliat.& Anchar. in reg.ea quæ de reg. iuris in 6. circa princ. & ita intelligendus eſt tex. in l. prohibitum.C. de iure fiſci lib.10.& quod tradunt Doct.in locis cit.refert Maranta in diſputat. prima num. 34.& 35.

Secundò limitatur, vt d.concluſio non procedat, quando etiam iudex procederet iudicialiter, & in forma iudicij; & vellet exequi iniuſtè,

17 Nam ſi exequutio eſt inreparabilis† quia vult aliquem torquere, mutilare, vel occidere iniuſtè, & tunc poteſt ſibi indiſtinctè reſiſti, & quemlibet poteſt iſtum defendere,arg.l. ſi quis in ſeruitute. ff.de furtis,ſecundùm Abb.& Fel. in d.c.ſi quando.vbi etiam concludunt hoc caſu non eſſe neceſſariam appellationem,& ita ſi officialis vult torquere decurionem cõtra ius, poteſt ei reſiſti,l.omnes la 1.C.de decur.li.10. & l.eis quidem.C.de qui mili.non poſſ.lib.12. l.quoniam iudices.C. de appellat. vbi dicit ẽt

18 Bald. quòd† aſſeſſores,& alij officiales debent contradicere,& reſiſtere poteſtati aliquid iniuſtè exequenti, & ſi non poſſunt reſiſtere,debẽt ſaltem proteſtari, quòd non conſentiunt,aliàs tenerẽtur in ſindicatu,vt ſcribunt Ang.in trac. maleſic.in verb.de conſenſu, & deliberatione, & c.Bart.in tract. repræſaliarum, in 6. quæſt. princ.& Paris in tract.ſindic. in verb. reſiſtentia, vt refert Maranta in d. diſputat. 1. num. 23.ſimiliter dixit glo.in l. quoniam.la 2.C.de appell. quòd adſeſſores debent reſiſtere iudici ad errorem inclinato, & iniuſta exequi volenti,vt in c.Regni,item quòd prædicti iuſtitiarij & in c.Regni. item caueant Iuſtitiarij, dicitur quòd aſſeſſor tenetur pertinaciter reſiſtere officiali aliquem iniuſtè carceranti, aliàs puniatur, vbi id not.Bart.de Capua,& Niger num. 10.& idem in cap. item quòd in cognitionibus omnium cauſarum in 1.not. & dicit Innocent. in c.paſtoralis.§.quia verò de o ffic.deleg. quẽ ibi ſequitur Abbas, quòd executor in criminalibus non debet exequi ſententiam iniuſtã, ſed debet reſcribere ſuperiori, & idem dicit Inno.in l à Diuo Piuo in princ.& ibi Alex.col. fin. ff.de re iudic.quòd in foro coſcientiæ debet reſcribere ſuperiori, & ſequitur ibi Hercul. col.9.verſ.item adde, & dicit glo. in c.ſacerdotes. 2.q.7.quòd prælato non ſeruanti canones licitè leuat ſubditus obedientiam, vt refert Niger in c.Regni.ſuditorum nu. 136. ſub

19 rub.de violentiis. Nam etiam principi† mandanti aliquem decapitari, vel ſuſpendi cauſa non apparente, non debet ſtatim ſubditus obedire, ſed debet expectare per 30.dies,l. ſi vindicari.C.de pactis vbi late per Doct. & hoc ne princeps fortè malè informatus, vel calore iracundiæ commotus dicatur iniuriam committere, cum ab eo omnis iuſtitia debeat emanari,l.meminerint.C.vnde vi, ita ſcribunt Salicet.in d.l.ſi vindicari, Martin.Laud.in tract. princip. q. 6. & propterea D. Ambroſius fieri fecit d. l. ſi vindicari à Theodoſio cap. apud. Theſſalonicũ 11. q. 3. niſi interueniſſet ſecunda iuſſio, quia tunc præſumitur magis deliberatè id facere,cap. ſi quando,& ibi Doct.de reſcript. vt per Iaſ. in l.puniri.C. ſi contra ius, vel vtilit. public.

Si verò exequutio eſt reparabilis, quia poteſt per appellationẽ reuocari, vt quia ſumus in cauſa ciuili,vel in alia executione pecuniaria, & reuocabili, & tunc aut ſententia eſt lata contra

20 legem,& eſt euidẽter iniuſta,& tunc quia† ſententia notoriè iniuſta,& contra legem dicitur continere nullitatem, vt tradunt Abbas, & Felin. in c.inter ceteras. de re iudic.& in iſto caſu poteſt ſimiliter indiſtinctè reſiſti poteſtati ita exequi volenti, vt per Zabar. in c. iuſta de cohabit. cleric. & mulier. col.29. Spec. in tit.de voto.§. 1. in princ. Hoſtienſ. in ſumma de inquiſit. §.fin. circa finem, Anchar. in c.1. de offic.deleg.in 6. & Afflict.in conſtit.Regni, Pacis cultum num. 84. quia cenſetur de facto procedere non de iure, ex quo ſententia nulla non meretur de iure exequutionem, vt tradũt Din.in c. quod quis de reg. iur.in 6.Bart.in l. vt vim col.1.ff.de iuſtit & iure, & glo.in c. ex literis de offic.deleg. ſecundùm Abb.in d.c. ſi quando de reſcriptis, Maranta in d. diſputat. num. 36. Hinc Iudex inferior non obſtante, quòd cauſa ſit deuoluta ad ſuperiorem, poteſt ſe intromittere reuocando factum iniuſtum propter notorietatem, caſus eſt in c.ſollicitudinem verſ.ſi vero, vbi Philipp. Franc.de appellat. & iudex inferior poteſt cognoſcere de

fatto ſuperioris qñ eſt iniuſtum, & nullum de-
clarando illud nullũ, & obuiando, vt non ſor-
tiatur effectum, ita ſcribit Card. in cle. 2. in fine
illius princ. de pœnit. & remiſſ. & ordinarius
poteſt reſiſtere delegato, ne mittat aliquem, in
poſſeſſionem iniuſte, vt ſcribit D. Nicolaus de
Neap. in d. l. prohibitum. C. de iure fiſci.

Similiter iudex ſecularis, cuius brachium implo-
21 ratur † videns caſum ſuper quo imploratur
eſſe iniuſtum, non tenetur ſuum brachiũ im-
partiri, Immo poteſt impune non parere, vt
tradunt Oldr. conſ. 89. Ang conſ. 275. vbi di-
cit ꝙ põt iudex ſecularis tũc cognoſcere de nul
litate ſententiæ, & ipſam non exequi, & ſi eſt
appellatum poteſt etiam impune reſiſti ſecun-
dum Oldr. d. conſ. 89. & ſequuntur Innoc. Ab-
bas, & Felin. in d. c. ſi quando de offic. deleg.
& Io. Andr. & Abb. in c. 1. de offic. ordin. & re-
fert Maranta num. 26.

Si verò ſententia eſt iniuſta contra ius litigato-
ris ex qua iniuſtitia non poteſt oriri nullitas:
quia valet, & non fuit ab ea appellatum, & ſic
tranſiuit in rem iudicatam, & tunc non po-
22 teſt † iudici d. ſententiam exequenti reſiſti,
quia debet imputari ipſi, qui ab ea non ap-
pellauit, & ita procedit tex. in c. paſtoralis. §.
quia verò ſecundùm Abb. in princ. de offic. de-
leg. & ita procedunt iura, quæ volunt eſſe obe-
diendum præcepto ſuperioris, & denique ſi à
d. ſententia fuit appellatum, hoc caſu penden-
te appellatione non poteſt iudex, à quo exequi,
& ſi exequeretur, poſſet impune ſibi reſiſti, l. qñ
iudices. C. de appellationibus, & not. Innoc. &
Felin. in d. c. ſi quando. de offic. deleg. quia poſt
appellationem iudex à quo efficitur incom-
petens, ex quo negotium deuoluitur ad ſupe-
riorem, & ſibi tanquam incompetenti impu-
ne non paretur, l. fin. ff. de iuriſdict. omn. iud. &
ſcribunt Bald. in l. addictos. C. de Epiſcop.
Aud. & Old. d. conſ. 89. prædictam autem de-
clarationem tradidit Petrus Ancharanus in c.
ea quæ à iudice de reg. iur. in 6. & eam ſequun
tur Abbas, & Felin. in d. c. ſi quando, Afflict. in
conſtit. Regni, Pacis cultum num. 54. de cultu
pacis, Robertus Maranta, licet per alia verba
in d. ſua diſputatione. Claud. Seiſ. in l. vt vim.
num. 27. & 28. & in repet. num. 48. ff. de iuſtit.
& iur. & Iul. Clar. in pract. crim. §. fin. q. 29.
num. 2.

23 Vltimò Magiſtratus durante officio † conueni-
ri non poteſt, l. nec Magiſtratibus. ff. de minor.
adeo quòd nõ teneatur per procuratorem com
parere, Bart. in l. 2. §. ſi quis in iudicio. ff. ſi quis
caut. niſi de ſpeciali mandato Regio, l. pars li-
terarum. ff. de iudic. Hinc officialis durante
officio conueniri poteſt, ſi id coram principe
tractetur, qui ſolutus eſt legibus, vt not. glo. in
auth. de mandat. princ. & in §. ſi verò in auth.
vt iud. ſine quoque. ſuffrag. facit quod tradit
Bart. in l. 2. ff. ad leg. Iul. repetun. Cyn. in l. ſi
præſes. C. de Epiſc. audien. Paris late in verb.
durante officio. §. officialis col. 1. quia quando
principi placet, poſſunt ſindicari officiales, e-
tiam durante officio, vt dicit Bald. in l. obſer-
uare. §. proficiſci. ff. de offic. proconſ. & Paris
loco cit. & habetur in c. Regni Regis Rober-
ti, incip. inuinxit nobis verſ. ita tamen.

Secundò fallit quando Magiſtratus conuenitur,
vt compareat finito officio l. ſi tempus. ff. de hæ
red. inſtit. glo. in c. prohibentur 11. q. 1. & c. le-
gebatur de minor. & obed. Tertiò fallit quan-
do officialis conuenitur pro debitis anteà con-
tractis, quia hoc caſu poteſt conuenire etiam
durante Magiſtratu d. l. pars literarum, & tra-
dunt Ang. in l. 2. ff. de adminiſtrat. tut. & Pa-
ris d. verb. durante in princ.

Quartò fallit quando conuenitur pro delictis in
officio commiſſis, quicunq; enim officialis ēt
de maioribus poteſt conueniri durante officio
de furto, iniuſtitia, extorſione, & barattaria, vt
voluerunt glo. & Bar. in d. l. nec magiſtratib.
& in l. iubemus. C. ad leg. Iul. repet. quam di-
cit ſingularem Rom. conſ. 425. & tradit Sebaſt.
Neap. in c. Regni item ſtatuimus quòd tam
iuſtitiarij num. 25.

Quintò fallit qñ imponitur à iure pœna remotio
nis ab officio, nam tunc poterit durante Ma-
giſtratu conueniri, quia ſi expectaremus finẽ,
fruſtra fieret talis amotio, ita Bald. in tit. de
pace conſtant. in verbo prudentiam circa finẽ,
& tradit latè Iul. Clar, in pract. crim. q. 16. nu.
6. poſt Amod. de ſyndic. nu. 43.

Sextò fallit quando faciunt aliquid contrá iuriſ-
dictionem ſuperioris, nam tunc etiam maio-
res Magiſtratus poſſunt diminuto officio con-
ueniri, l. ſi appellationem, & ibi Bald. C. de ap-
pellat. Septimò fallit quando actio eſſet tem-
pore peritura, quia poteſt tunc in ius vocari
ad præſcriptionem interrumpendam, vt in l.
Senatus. ff. de offic. præſid. facit l. ſed ſi reſtitu-
untur. §. ſed ſi dies. ff. de iudiciis. Octauò fal-
lit, ſi ſubiiciat ſe iuriſdictioni alterius, nam &
imperator poteſt ſe ſubiicere cuilibet iuriſdi-
ctioni; ſecundum glo. ſing. in cap. ſtatuto de
offic. deleg. Socin. in ſuis reg. & fall. in verb.
Magiſtratus. Nonò fallit in Magiſtratibus ha
bentibus dignitatem ſine adminiſtratione, vt
ſunt barones, comites, & marchiones, Du-
ces, & priores artium, quia hi poſſunt conue-
niri durante officio, l. 2. C. vbi. ſenatores, vel
clariſſ. Bart. in d. l. nec Magiſtratibus, & in d.
l. pars literarum, & declarat Paris loco cit.

Deci-

Decimò, & vltimò fallit in magiſtratu perpetuo, qui bene conuenitur durante officio arg. l.niſi.§.vlt.ff. de tut. & ration. diſtrah. & not. in l.principalibus vbi Bald.& Dec.num. 10.ff. ſi cert.pet.& idem tradunt Bart. in l. de pupillo.§.ſi quis prætori.ff. de noui. oper. nunciat. Ang.in d.l.2. ff.de in ius voc.& ſpeculat.in tit. de action. §. 1. verſ. illuſtres, & Paris in verb. officialis perpetuus, & idem eſt in officiali ad beneplacitum, qui equiperatur perpetuo, & poteſt conueniri durante officio, vt per Parid. in d.verbo durante officio in princ.

Laus Deo Omnipotenti.

SVMMARIVM.

1 *Magiſtratus in prouinciis ſibi decretis non poſſunt contrahere, niſi ſuper neceſſariis ad victum.*

2 *Officiales debent vacare circa officia eis commiſſa, & non circa negotiationes.*

3 *Officialis recipiendo mutuum præſumitur corrumpi.*

4 *Contractus officialium præſumuntur ſemper facti per vim, & metum, & ideo ſunt inualidi.*

5 *Solæ preces officialium, an inducant metum.*

6 *Iuſtitiarius Prouinciæ, Capitanei, Baiuli, & Aſſeſſores, & actorum notarij non poſſunt contrahere de iure Regni.*

7 *Pœna contra officiales cum ſubditis contrahentes.*

8 *Officiales in Regno Franciæ poſſunt contrahere cum ſubditis, exceptis litigantibus pendente lite.*

9 *Magiſter Iuſtit. eiuſq; Regens, & Iudices poſſunt contrahere.*

10 *Regij Conſiliarij, & præſidentes Regiæ Cameræ ſummariæ non ſunt prohibiti contrahere.*

11 *Rectores Prouinc. & Aſſeſſores an poſſint contrahere ſponſalia, & matrimonia pro ſe, vel pro filiis.*

12 *Iuſtitiarius prouinciæ, & aſſeſſores, aliiq; annales officiales an poſſint contrahere matrimonia pro ſe, vel filiis.*

13 *Princeps nec principaliter, nec acceſſoriè ſtatuere poteſt ſuper matrimoniis.*

14 *Cap. Regis Caroli ſub rub. de non contrah. matrim. an ſit obſeruandum.*

15 *Officiales de iure can. poſſunt liberè contrahere matrimonium.*

De Contractibus Officialium. Cap. X.

QVAMVIS Iuſtitię Antiſtes in decretis ſibi prouinciis ratione officij plures habeant prarogatiuas, quæ cæteris ſubditis non competunt, nihilominus ſunt eis quędam pariter prohibita, quæ cuilibet ſubdito ſunt permiſſa; Nam Magiſtratus, & Rectores prouinciarum, cæterique Magiſtratus habentes iuriſdictionem
1 ad tempus † dum ſunt in officio contrahere nequeunt, l.qui officij.ff.de contrah.empt.l.1.C. ſi rector prouinc.l.ii per impreſſionem.C.quod metus cauſa, l.principalibus, vbi Dec. latè. nu. 2.& ſeq.ff.ſi cert.pet. niſi contrahant ſuper neceſſariis ad victum ſibi, & ſuæ familiæ l.1. C. de contract.iudic.& rationabiliter id fuit con-
2 ſtitutum, nam officiales † debent vacare circa officia, & non circa negotiationes, quæ remouent eos ab officiis vt not.glo.in d.l.qui officij, & l.aufertur.§. à præſide.ff. de iure fiſci, iuncta.l.militi.C.locati, & hanc rationem tradũt Cyn.in l.quiſquis.C.ſi cert.pet. & Amod. in tract.ſyndic.fol.10.col.4. in princ. & quoq;
3 officialis † recipiendo mutuum, præſumitur corrumpi, & barattariam committere, vt not. in d.l.quiſquis.& in l.1.C.ſi vt prouin.& in l. 1.C.ſi quan.prædi.pote. Hinc dicebant glo. in d.l.1.C.de contract.iudic.& Bald. in d.l.quiſquis, quòd non licet officiali cum alio officiali emere gabellas ciuitatis ſibi ſubditæ ratione iuriſdictionis, etiam publicè, & palam, quia
4 ſemper † præſumũtur hi contractus facti p uim, & metum in lęſionem ſubditorũ, & ideo, ſunt inualidi d.l.1.C.de cõtract. iud. & l.fin.C.de reſtit.ven. & quando hi contractus fiunt metu, & per impreſſionem ſuperiorum ſunt adeo nulli, vt non ſit neceſſe intentare actionem qđ

M 2 metus

metus cauſa pro eorum reſciſſione, ſecundùm
Bald. in tit. de pace conſt. in ver. pactiones. & in
verb. pro infectis. Iaſ. in §. quadruplici. col. 9.
inſtit. de action. & Parid. in tract. Synd. in 15.
car. col. 1. facit quod tradit Bald. in l. decerni-
mus. C. de ſacroſanct. Eccleſ. & non ſolùm iuſ-
5 ſus, ſed etiam ſolæ preces officialis † inducũt iu
ſtum metum, quãdo officialis eſt talis, qui ſo-
let ſeuire in ſuos ſubditos, ſecundum Abb. in
c. infirmãte, in fine, & ibi glo. qui cler. vel mon.
& in c. 2. col 1. quod metus ca. & Alex. cenſ. 16.
col. pen. col. 3. & ita intelligitur quod not. in l.
3. ff. quod iuſſu, & glo. in clem. 1. in verb. exhor
tamur. de teſtibus.

Prædicta autem iuris diſpoſitio fuit quoq; confir-
mata, & ampliata in Regno per conſtit. Com-
muniter ſub tit. de prohib. curialium commer
6 ſione, vbi dicitur † quòd ſicut nõ licet contra-
here durante officio, Iuſtitiario prouinciæ, aut
regijs capitaneis, & baiulis, ita non licet aſſeſ-
ſoribus, & notarijs, & alijs familiaribus eorũ
d. l. 1. C. de cõtract. iud. declarat Dec. in d. l.
principalibus nu. 3. vbi plures ampliationes, &
limitationes refert, poſt diſtinctionem Andreæ
de Iſernia in c. 1. de feudo guardiæ, & ibi Af-
flict. ponit reg. & nouem limitationes; & idem
Afflict. in d. conſtit. Regni communiter nu. 8.
dicit id facere contra Regios officiales, qui in
prouincia eis decreta faciunt mercantias, emẽ-
do frumenta, oleum, & alios fructus, & quod
peius eſt interdum cum pecunia mutua, nã fi-
7 ſcus † poſſet eos priuare omnibus bonis, per d.
conſtit. communiter, & de iure communi hu-
iuſmodi cõtractus ſunt inualidi vt ſup. dixi fa-
cit l. cum lex. ff. de fideiuſſ. & res venditæ à do
mino vendicari poſſunt, & pretium, quod ha-
buit ab officiali fiſco infertur, vt in d. §. à præ-
ſide, & quod peius officialis debet condemna-
ri fiſco ad extimationem rei emptæ in quadru-
plum concordat d. l. nõ licet de contrah. empt.
ita glo. in d. §. à præſide in vlt. ſolut. alleg. l. 1.
de cõtract. iud. & l. 2. §. 2. ff. administrat. rer. ad
ciu pertin. qui omnes poſſunt coram ſindicato-
ribus, ne dum pro delictis, ſed etiã pro huiuſ-
modi prohibitis conueniri, & puniri per d. iu-
ra, vt teſtatur Amod. in tract. ſindic. d. col. 4.
verſ. quæ autẽ ſit pœna officialibus contrahen-
tibus in fine, & licet nouiſſimi Pariſ. in addict.
ad Dec. in d. l. principalibus poſt nu. 9. verſ. ſed
adde Andr. de Iſer. in cap. 1. de feud. guardiæ,
qui tenet, quòd officialis palã, & publice con-
8 trahere poſſit; dicãt † quod hodie prędicta iu-
ra non ſeruantur etiam in officiali temporali,
iuriſdictionem habente, niſi cum litigante co-
ram ſe, pendẽte lite contraheret; idem tradit
Nicol. Boer. in deciſ. 317. poſt nu. 13. verſ. ſed
omnia prædicta iura, vbi dicit quòd prædicta
de conſuetudine in illo Regno non ſeruantur,
& quod officiales poſſunt contrahere contra l.
non licet. ff. de contrah empt. & d. l. principali-
bus; Nihilominus Afflict. in d. conſtit. commu
niter nu. 2. dicit d. prohibitionẽ non habere lo-
9 cum in Magiſtro † Iuſtitiario, & Regente M.
Cur. eorumq; iudicibus, & notarijs, quia iſti
non ſunt officiales prouinciales, & appellatio-
ne prouinciæ non continetur Neapolis caput
Regni, quia in odioſis, & pœnalibus non con-
tinetur caput per ea quæ tradit Felin. in c. cum
liceat, de præſcript. & ipſe Magiſter Iuſtitia-
rius multas habet prærogatiuas, quæ non ſunt
in officialibus prouincialibus, vt in conſt. Re-
gni, honorem debitum, & latè ſcripſi ſupra in
tit. de Iuſtit. ſeu Gubernat. & in tract. de mag.
in tit. de ſeptem Regni offic. nu. 16. 17. & ſeq.
Et ideo Regens, & iudices M. Curiæ, & acto-
rum notarij emunt, contrahunt, & recipiunt
dotes, quando vxorantur abſq; pœna prædicta
conſtitut. ſimiliter non comprehenduntur ſub
10 iſta prohibitione † Regij Conſiliarij, vel Præ-
ſidentes Regiæ Cameræ Summariæ, quia iſti
ſunt officiales perpetui, non annales l. prę ſides.
ff. ſi cert. petat. & tradit Bald. in l. quiſquis C.
eod. titu. & de prædictis officialibus annalibus
loquitur propriè d. conſt. communiter, dum ex-
preſsè prohibet officiales contrahere durante
officio in prouincijs; ſic etiã Vicarij Imperia-
les in Lombardia, quia ſunt perpetui, poſſunt
emere caſtra, & poſſeſsiones, vt tradit idẽ Bald.
in l. ſolent. §. fin. 2. q. ff. de offic. proconſ. & leg.
& alias limitationes notat Decius in d. l. prin-
cipalibus.

11 Item nota † quòd ſicut Rector prouinciæ, &
ſic præſes, nec aſſeſſores poterant contrahere
ſponſalia in prouincia, vbi ſunt officiales. l. 1.
C. ſi rect. prouinc. Magiſtratus enim in prouin-
cia in qua officium gerit, vxorem ducere non
poteſt, neq; filio ducenti conſentire, l. ſi quis
officium, & l. qui in prouincia, & l. Senatuſc.
ff. de ritu nupt. & l. & ſi contra C. de nupt. fi-
lias autem collocare non prohibetur d. l. qui in
prouincia, & d. l. ſi quis officiũ, vt tradunt Io.
Papon in præcepto non mæchaberis lib. 1. f. 21.
verſ. 11. Alciatus lib. 1. de verb ſignific. & Ti-
raqu. in tract. de legibus connub. lege 1. nu. 43.
12 circa medium, ita etiam nec Iuſtitiarius † pro
uinciæ, nec aſſeſſor, aut actorũ notarius poſ-
ſunt contrahere pro ſe, & pro filijs, & præſer-
tim ſi bona ſtabilia exiſtentia in prouincia in
dotem acceperint, & ſi aliter fecerint, puniri
poſſent, tanquam tranſgreſſores conſt. Regni,
Iuſtitiarij per prouincias, vbi notat Afflict. in
3. not. Andreas autẽ de Iſernia ibi dicit, quòd
d. con-

d. conſt. eſt bona, ſed non ſeruatur; ſimiliter omnes officiales annales prohibentur contrahere matrimonia dum ſunt in officio per d.conſtit. communiter, & ibi dicit Afflĩ. num. 7. quòd matrimonium eſt vnum ex ſeptem Sacramentis Eccleſiæ, de quibus imperator non poteſt ſe intromittere vt not.in c. pen. de ſecũdis nupt.& pro hac opinione allegat iura Andr.de Iſernia in conſtit.ſancimus col.1.lib.3.& Luc. de Penna in l.mulieris. C. de incolis lib. 10.& ideo dicit ipſe intrepidè iudicarem, quòd præſes prouinciæ contrahendo matrimoniũ in prouincia cum ſubdita non incidat in hanc pœnã,
13 quia princeps † nec principaliter, nec acceſſorie ſtatuere poteſt aliquid in matrimonijs, 2. q.3.§. hic colligitur. 10.diſtinct.c.legem, extra de ſecund.nup. §.pen.& vlt.vt refert And.in d. conſtit. ſancimus verſ. alij dicunt, & verius, &
14 proinde † cap.Regni Regis Caroli ſub rub.de non contrah.matrim.cũ min.18. an.prohibens contrahi matrimonium cum minore 18. annis ſine cõſenſu curatoris, aut duorum propinquorum ſub pœna mortis naturalis,& confiſcationis bonorũ,quia eſt contra publicam vtilitatẽ, & ius canonicum, non eſt ſeruandum nedum quò ad prohibitionem matrimonij, ſed etiam quò ad pœnas, vt in ſim.ſcripſerunt Alex. cõſ. 97. in fine vol.1. & conſ.1. col.4. verſ. alia ratione vol.3.Curt.ſen. in conſ.27. in 1. col. Io. Andr. in c.ſtatutum 1.de hæret. lib.6. Dec. in l.nupt.nu.7. & 8. ff. de reg.iur. & Iul. Clar.§. fin.q. 82.ſtatuto 3.vt retuli in tract.de var.iur. deciſ.in titu.de dotis priuileg.num. 3.ſimiliter Rex, vel Imperator ſtatuere ſuper clericis, & eccleſiaſticis perſonis non poteſt, cap. eum ad verũ, & c.ſi Imperator 96. diſtinct.vt latè tradunt Doct. in c. Eccleſiæ S. Mariæ de conſt. & Io. Anton.de Nigris in conſt. Clem.7. in verb. Pragmaticam ſanctionem nu.6.ſub tit.de vita, & honeſt. cleric. Vnde meritò dicit Dec. in d. l. principalibus nu.4. & in conſ. 221. viſo caſu
15 † quòd prædicta iura nõ ſeruantur de iure canonico, quia officiales poſſunt liberè contrahere matrimonia in prouincijs ſibi decretis, vt ſupra dixi ex dictis Boer.in d. deciſ.317.poſt nu.13. & Afflĩ. in d.conſtit. communiter numero 2. 3. & 7.

Laus Deo omnipotenti.

SVMMARIVM.

1 REx Ferdinãdus iuſtitiæ zelo inſignitus.
2 Officiales Regij, & Baronales non poſſunt ſe intromittere alterius iuriſdict.
3 Scandela ſunt euitanda, & materia delinquendi.
4 Rex debet conare, quòd auferatur materia ſuis officialibus incidendi in criminibus.
5 Superiores ad inuicem debent eſſe concordes pro tranquillitate ſubiectorum.
6 Prag. incip. Diſcordias habet locum in officialibus Baronum.
7 Quilibet debet eſſe cõtentus ſua iuriſdictione, et non poteſt ſe immiſcere iuriſdictioni alterius.
8 Iuriſdictio alteri conceſſa ſuper certo genere cauſarum non adimit ordiinariam poteſtatem alterius iudicis.
9 Et quid ſi ſit conceſſa ipſi iudici ſolum.
10 Et quid ſi fuit facta conceſſio, quòd cauſæ debeant agitari in aliquo loco per vicarium ibi imponendum.
11 Et quid ſi fuit facta etiam reſpectu certi generis cauſarum.
12 Et quid ſi fuit datus iudex ex priuilegio principis.
13 Et quid ſi fuit datus iudex fauore fiſci.
14 Et quid ſi à ſtatuto cauſæ fuerint diuiſæ.
15 Et quid ſi fuerint dati plures delegati, & vni ſpecialiter fuit cõmiſſa aliqua cauſa.
16 Præſides, & alij iudices non poſſunt exercere iuriſdictionem extra territorium.
17 Iudex domicilij, vel originis an poſſit cognoſcere extra territorum, & quando ſit inter eos facienda remiſſio in criminalibus.
18 Magna Cur. vbicunq; eſt poteſt ibi regere curiam non obſtante Reg. Prag.
19 Reg. Prag. diſcordias in quibus caſibus non procedat.
20 Barones poſſunt cognoſcere de delictis cõmiſſis

miſſis per vaſſallos extra territorium.

21 *Iudex extra territorium poteſt procedere de conſenſu partium.*

22 *Iudex delegatus poteſt cognoſcere, licet aliàs eſſet incompetens.*

23 *Iudex poteſt extra territorium cognoſcere, & exercere iurisdictionem voluntariã.*

De Iuriſdictione Officialium inuicem non turbanda, neq. extra territorium exercenda.

Cap. XI.

1 REx Ferdinandus primus zelo iuſtitiæ præcipuè † inſignitus, prout ita ſepius cõmendatur à Troyſio in proem. Prag. Regni nume. 15. inter alias ſuas cõſtitutiones, Pragmaticã ſub tit. de iuriſdict. offic. inuicè non turbanda tenoris ſequentis promulgauit.

DIſcordias inter officiales noſtros inuicem eorum iuriſdictiones turbantes, ex quibus ſæpius ſcandala oriuntur, remouere volẽtes, volumus, & ſtatuendo mandamus, quòd nullus ex officialibus noſtris de commiſsis iurisdictioni alterius, ſine ſpeciali commiſsione noſtra ſe intromittat: & ſi quando aliquo errore interueniẽte ſe intromiſerit, debeat ad ſimplicem requiſitionẽ illius, cuius iuriſdictio turbata fuerit, deſiſtere, & ad eum officialem, ad quem ſpectat remittere; ad pœnam vigintiquinq; vnciarum de ſalario eius officialis, qui contrafecerit retinendam, & cameræ fiſcali applicandam.

VNde pro declaratione huius Prag. eiuſque eius vtilis materiæ primò notandum eſt,
2 † quòd officiales tam Regij, quàm Baronales non poſſunt ſe intromittere de commiſſis iuriſdictioni alterius ſine ſpeciali commiſſione ſuperioris ſub d. pœna vnciatum 25. & ratio eſt, vt
3 hic dicitur, ne oriantur † ſcandala: Nam Rex debet materiam delinquendi amputare, vt in cap. Reg. vt inter ſubiectos de prohibita port. armor. Hinc not. Afflictus in conſtit. Regni, intentionis in 1. not. quòd Rex tenetur prouidere non ſolum delicta commiſſa eſſe punienda, ſed etiam, vt delicta in futurum non committantur, nam & futura ſunt præcauenda, vt in c. 1. de ſeru. nõ ordin. & præcauere indicias eſt actus prudentiæ, vt ſcribit D. Auguſt. lib. 14. de Ciuit. Dei, & melius quippè eſt ante tempus occurrere, quàm poſt vulneratam cauſam remediũ quærere, vt in l. fin. C. in quibus cau. in integ. reſtit. non eſt neceſſaria. l. 1. C. quando liceat ſine iudice vnicuiq; vendicare, & Rex
4 debet curare † quòd auferatur materia ſuis officialibus incidendi in criminibus, vt not. Afflict. in conſtit. Regni, cum iuxta prouidũ per illum tex. in 7. not. ſub rub. de ſalario baiulorum, &c. & ſuperiores adinuicem debent eſſe
5 concordes † pro tranquillitate ſubiectorũ, cap. præcipimus, & fin. 90. diſtinct. & quòd hæc re-
6 gia Prag. procedat in officialibus Baronũ † teſtatur ibi Troyſius in princ. per doctrinam Baldi in l. de quibus. ff. de legib. Pau. de Caſtro in conſ. 336. col. 2. incip. præſens caſus, faciunt, quæ ſcripſi in titu. de Baronibus poſt princ. Ex hac itaq; Prag. primò infertur, quòd quando ſunt ſeparatæ iurisdictiones. ſ. ciuilis à crimi-
7 nali quilibet debet † eſſe contentus ſua iuriſdictione, & non debet ſe immiſcere iuriſdictioni alterius, vt in auth. quom. oport. epiſcop. in princ. Bart. in l. prouincijs per illum tex. C. de nupt. actuar. & charrul. lib. 12. & Bald. in l. repetita. C. de epiſc. & cler. cum ſim. vt tradit And. Barbat. in conſ. 45. col. 3. lib. 3. nam culpa eſt immiſcere ſe rei ad ſe non pertinenti, l. culpa. ff. de reg. iur. facit tex. in c. tua nos de homicid. aliàs turbarerunt officia, quod eſſe non debet, l. conſulta diualia. C. de teſt. & aliter factum, tanquàm factum à iudice incompetenti non valeret ipſo iure, l. factum à iudice. ff. de reg. iur. l. 1. ibi iudex ad certam rem datus, ſi de alia cognoſcit nihil agit. C. ſi à non comp. cap. ea quæ extra de reg. iur. l. nemo iudex. C. de decur. lib. 10. l. fin. de offic. prætor. & l. contumacia. §. contumax. ff. de re iudic. tradit Gãdin. in ſuo tract. malefic. in rub. de aliquibus quæſt. varijs in maleficijs col. 4. & ſeq. verſ. pone quęſtionem; Hinc ſimiliter Regia Audientia non poteſt procedere contra captum per iudicem inferiorem ſtante eius præuentione, vt tradit Bald. in auth. ſed nouo. C. de ſeru. fug. declarat Niger in c. Regni ad hoc, vt noſtrorum.

rum. Quando enim iuriſdictio competit pluribus, is iudex præfertur, qui cognitionem prę occupauit, l. ſi quis poſtquàm.ff.de iudic. Caſtrenſ.in l.teſtamenpta.C. de teſtam. Ber. conſ. 22. nu.26. vol. 1. Boſſ. in tit. de foro compet. nu.69. & Iul.Clarus in pract.crim.§.fin. queſt. 38.& ſcripſi ſupra in tit. de Baronibus: Hinc quoq; ſi aliquis Iuſtitiarius prouincię mandaret nuncium ſuum ad exequendum contra aliquem in terra Baronis, & ille famulus exequtionem faceret ſine licentia Baronis, aut eius officialis, poſſet puniri vltra hanc Prag.tanquā vſurpator iuriſdictionis alterius, vt declarat Iacob.Rebuffus in l.1. per illū tex. C.de exec. & exact. lib.12. ſimiliter licet Iuſtitiarius prouinciæ poſſit ſtare, & commorari in terris Baronum, & aliorum magnatum ad adminiſtrādam iuſtitiam, & ibi ſuum officium exercere, hoc tamen procedit, dummodo non ſe intromictat in cauſis ſpectantibus ad Barones, vt in cap.Regni itē quia ſunt ſub rub. quòd iuſtitiarij poſſ.ſtare, &c. & tradit Afflict. in conſt. iudices vbiq; col.fin. in 1 t. not. & in conſtit. capitaneorum col.5. in princ. verſ.2. quia, &c.

8 Secundò notandum eſt, † quòd iuriſdictio alicui officiali conceſſa ſuper certo genere cauſarum non adimit ordinariam poteſtatē alterius iudicis: ita tradit Bart. in l. 1. ff.de offic. pręf. vrb. vbi dicit, quòd licet fiat vnus officialis ſuper damnis datis, vel ſuper abundantia: non tamen propter hoc tollitur iuriſdictio, quā habet poteſtas, qui habet vniuerſalem reuiſionē, & idem ſcribunt Dec.conſ.3. nu.3. Corne.cōſ. 76. num.8. & ſeq. lib.1.Aret.conſ.83.& 502. Rom.conſ.293. Nacta conſ.536. nu.34.& Roland. à valle conſ. 80. lib.2. adeò quòd ſit vera, & recepta ab omnibus hæc ſentētia, vt per Iaſ.in l.quòd in rerū.§. ſi quis poteſt.ff. de leg. 1.Corn.conſ.767.nu.12. Bero.conſ.22.nu.25. 27. & 28. & 42. lib. 1. Simon de Pręcis conſil. 93. nu.2. & Dom.Tiber. Decianus in reſponſo 118. nu.22. & ſeq. lib.3. & reſp.35.nu.52.lib. 2. & in d. conſ.118. ampliat id etiam procedere, ſi ſpecialiter alicui officiali per verba taxatiua iuriſdictio concedatur, vt ſi fuerit conceſſa iurisdictio alicui cum facultate, quòd

9 ipſe ſolus poſſit † cognoſcere de talibus cauſis, quia nihilominus non cenſetur adempta iuriſdictio iudicibus habētibus ſimilem iuriſdictionem, ſed Felinus tenet contrarium, & rectè in cap. paſtoralis nu.6.de offic. ord. & dicit præd. verba taxatiua procedere reſpectu parilitatis iudicum, non autē reſpectu maioris magiſtratus, inter quos eſt locus poſtea præuentioni, vt alibi ſcripſi, & tradit Grāmat. in deciſ. Sacri conſ. 30. nu.4. & 7. & non etiam reſpectu principis, vel eius curiæ, Grammar. in voto 28. & latè id comprobat Rolandus à valle d. cōſ.80. nu.10.& ſeq. verſ. cùm igitur lib. 2. ſed ſi conſtaret de mente principis, quòd d.officiales nō poſſint ſe de talibus cauſis intromittere apponendo clauſulam priuatiuam, tunc etiam d.officiales nō poſſunt de prędictis cauſis cognoſcere, vt ſcribunt Capycius in deciſ. 9. nu. 14. & Grammat. d.deciſ.30. nu.1.

10 Secundò non procedit † qñ fuiſſet facta conceſſio, quòd cauſæ debeant agitari in aliquo loco per vicarium ibi imponendum: nam eo caſu ex mente concedētis apparet, quòd iuriſdictio illa fuerit priuatiuè conceſſa: ita voluit Rom. cōſ. 393. nu.9. verſ.ſed aduertendū eſt, & ibi Mandoſ.in addit. & idem tradunt Rom.ſing.21. viget pactum, Felin in d.cap.paſtoralis nu.4. de offic. ord. & Gram.in d.dec.30. nu. 9.

11 Tertiò non procedit † quando prædicta conceſſio fieret nedum reſpectu loci, verum etiam reſpectu certi generis cauſarum, ſcilicet viduarum, & pupillorum, quia videtur cæteris adempta iuriſdictio, vt tradit Corn. d. conſil. 76. nume. 1 t. lib. 1. Aret. conſ.102. nu.2. & id quod procedit reſpectu vnius perſonæ, habet locum etiam in congregatione aliqua, ſcilicet in Hoſpitali Sanctæ MARTAE, vt dicit Aret. loco cit. & ita eſt intelligenda deciſio Afflicti 41. dum refert in Sacro conſilio fuiſſe determinatum, quòd cauſa illius medici remitteretur ad Magnum Cancellariū Regni, cuius locum tenet hodie Ampliſſimus vir, ac Regius Conſiliarius D.Fuluius Cōſtantius, qui eſt iudex competens collegij doctorum abdicata iuriſdictione à Sacro conſilio, quia præd. priuilegium fuerat conceſſum propemodum vnicę perſonæ, ſcilicet d.collegio, vt not. addentes ad Afflict. loco cit. & D. Vincentius de Franchis in deciſ. ſacri conſ. 234. nu. 1. & 6. prædicta autem ſunt intelligenda, ſecundū Aret.d.conſ. 102. poſt princ. & Felin. in d.c. paſtoralis nu. 8. in 5. limit.

12 Quartò non procedit, † quando datur iudex per priuilegium principis ab aliquo obtentum, quia tunc iuriſdictio cenſetur data priuatiuè, non cumulatiuè, ſecus ſi motu proprio à principe fuiſſet facta conceſſio, ita ſcribunt Corn. conſ.76. nu.16. lib.1. Aret. d.conſ. 102. nu.2. Grammat. d. dec.30. nu.12.& ſecundum prædicta procedunt cap. ſtuduiſti de offic.d eleg. & l.conſulta diualia C.de teſtam.l.repetita, & l. placet.C.de epiſcop. & cler.

13 Quintò non procedit † quando datur iudex fauore fiſci in cauſis fiſcalibus, quia tunc cenſetur priuatiuè facta conceſſio, quò ad alios iudices, nā dantur ſpeciales iudices fiſco ad obuian-

uſandum fraudibus, quæ poſſent fieri contra fiſcum, ita Corn.d.cõſ.76. nu.13.lib.1. nam ad cognoſcendum, quæ iuriſdictio competat, attenditur perſona in cuius fauorem fit commiſſio, Bald. in l.1.§. ne autem. C.de caduc. toll. & cauſa fiſci dicitur ſpecialior cauſa pupillorum, vt voluit Aret.in conſ.83. nu.4. in fine.

14 Sextò nõ procedit, † quando iuriſdictio differt inter ſe tanquàm genus, & ſpeciem, quia ſpecies derogat generi, quando illa ſpecies edellitur de genere, vt ſpecies ſeparata à toto, ſcilicet quãdo ex mente ſtatuti apparet diuiſio iuriſdictionis circa cauſas ſeparatas, vt ſi iudex debet eſſe poteſtas in cauſis pupillorum, capitaneus verò à decem libris ſupra, in quibus poteſtas non poterit ſe intromittere, quia iuriſdictio fuit diſtincta, ita ſcribit Felin.in d.cap. paſtoralis nu.5. in 2.limit.de offic.ordin & facit Regia Prag.Ferdinandi primi incip.Illuſtri Viceregi noſtro Siciliæ, vbi fuit declaratũ iudicem cauſarum criminalium poſſe cognoſcere de illis criminibus,in quibus venit imponẽda pœna mortis naturalis, cinilis, vel membri abſciſſionis,alia verò ſpectare ad iudicem iuriſdictionis ciuilis, vt ibi not. Niger, & Carau. in Prag.per excellentèm.§.3. nu.3.& 4.ſub tit. de Senatuſconſ. Macedon.

15 Septimò non procedit, quando ſunt dati plures delegati, & vni ſpecialiter † expeditio illius cauſę committatur, quia quò ad illam videtur derogatum, vel quando ſuperior mandat de illa ſpecie cognitionẽ fieri per iudicem, habentem ſpecialem iurisdictionem : ita Felin.in d. c. paſtoralis nu.7. in 4. fall. Ottauò fallit in domino feudi,quia ei tradita eſt iuriſdictio ad ordinarium priuatiuè, vt ſcripſi ſupra in tit de baronibus in fine, & ita quoq; eſt in prælatis regularibus,quia habent hi iuriſdictionem priuatiuam ad epiſcopum, vt latè ſcribit Felin.in d.c.paſtoralis nu. 9. de offic. ordin. & idem eſt in iuriſdictione acquiſita per præſcriptionem, quia in dubio videtur acquiſita priuatiuè ad ſuperiorem : Felin.in d.c.paſtoralis nu.11.

16 Tertiò principaliter notandum eſt, † quòd iuſtitiarij, ſeu præſides prouinciarum, alijq; iudices ordinarij exercere imperium, & iuriſdictionem extra eorum territorium minimè poſſunt, vt ſcribit iureconſ. in l.præſes la 2. ff.de offic. præſid.& in l.vlt. ff.de iuriſdict. omn.iud. vbi latè per Dec. & facit præfata Prag. Regis Ferdinãdi incip.Diſcordias; Hinc dicimus iudicem domicilij extra territoriũ cognoſcere, &

17 punire delinquem non poſſe † ſecundùm Bart. in l.1.C.de ſumma Trin.nu.39. & 40. & Bald. in c.cum contingat nu.34. de foro compet. vbi ſe remittit ad c.poſtulaſti eod.tit. & pariter iudex originis nequit punire ſubditũ delinquentem in alieno territorio,ſed eum remittere debet ad loci delicti iudicem ſecundùm Felin. in c.fin. nu.11.de foro compet.& maximè in Regno, vt fuiſſe deciſum teſtantur Grammat. in decii. 26. nu.6. D. Vincentius de Franchis in deciſ.37. & Fab. de Paul. in addit. cap.7. praxis crim. M.Cur. Sed D. Couarru. lib.2.pract. quæſt. cap.11. dicit de iure pontiſicio, & ciuili poſſe tàm iudicem originis, quàm domicilij procedere, & punire delinquentem ſubditũ extra territorium ratione publicę vtilitatis, & allegat Abb. in d.c. cum contingat de foro cõpet. & Bart. in d. l. 1. nu.47. & ſeq. poſt Cyn. ſed quando ſimul proceſſerunt ad iudicem loci delicti eſt facienda remiſſio, quia potentior eſt forus delicti, vt ſcribuut Rol. à valle conſ. 19. per totum lib.2. & Foller.inter conſ.crim. Ziletti conſ.96. lib.2. & ita fuit ſtatutum de iure communi l. 1. & auct. qua in prouincia C.vbi de crim. agi oport.d.l. vlt.ff.de iuriſdict. omn. iudic.l.reſcripto. §.ſi quis accuſatorẽ.ff.de muner.& honor. & l.ſi cui.§.fin. ff.de accuſat.cap. vt animarum.§.ſtatuto de conſtit.lib.6. & plura ſimilia adducit Syluan. conſ. 103. in princ. vt refert D. Ant.Teiſaur. in deciſ. Pedem. 90. nu. 1. & 2. & nu.7. refert ita fuiſſe iudicatum in illo ſenatu, & licet aliqui dicant poſſe id facere ratione præuentionis, vt ſcribũt Anchar. in d c.vt animarum col.5. verſ.8. contra D.de Franchis in deciſ.ſacri conſ.88. nu.5. & adducunt Bald. in conſ.190. lib.4. conſ.418. lib.2. & Feder.de Senis conſ.2.tamen hęc opinio videtur eſſe cõtra auth.vt nulli iud.§.ſi verò,quę vult, quòd hoc caſu ſi petatur remiſsio, ſtatim ſit facienda ad iudicem delicti, & ideo contrarium tenuit Syluan.d.conſ.103. nu.7. verſ.nec dicatur; opinio autem Ancharani poteſt procedere, quãdo ſumus in territorijs omnino ſeparatis, tunc enim non eſt facienda remiſſio, vt tradunt Hipp. Bonacoſſa inter quæſt. crim. in verb. remiſſio & late D. Teſſaurus in d. deciſ. 90.nu.3. ſecus verò vbi ſumus in territorijs cõſtitutis ſub eodem principe, nã tunc iudex originis tenetur remittere, aliàs cogi poſſet per ſuperiorem, vt ſcribunt Boer.in deciſ.29.nu.5. & 6.& Ploc.inter conſ.crim. Ziletti conſ.133. nu.5.lib.1. Sed quid ſi iudex originis eſſet maior iudice loci delicti, an teneretur remittere cauſã minori iudici loci delicti, & Oldr. in cõſil. 123.reſpondit non teneri hoc caſu iudicem requiſitum remittere delinquentem, quia remiſſio fieri debet à minori ad maiorẽ,vel à pari ad parẽ, non autem à maiori ad minorem,l.ad cognitionem.ff.quibus ex cau. in poſſeſſ. eat.l. ad principem.ff.de app.& in auth. de appellat. in princ.

in princip. vt not. Chaſſan. in cõſuetud. Burg. rub. 12. nu. 16. & præfatam ſententiam declarat Couarru. d. cap. 11. fol. 164. verſ. 13. procedere quando iudex maior, vel ſuperior poterat alioqui cauſam iam cœptam à iudice inferiore ad ſe ipſum aduocare, aut retinere, cuiuſcunq; appellationis occaſione, ſecus verò ſi non poſſet, niſi dumtaxat per legitimam appellationem, tunc profectò iudex maior tenebitur requiſitus delinquentem remittere ad locum delicti, & ſic ad iudicem minorem faciunt ſupra in tit. de iuſt. ſeu Gubernat. nu. 48. in fine, quæ nota circa officiales baronum, & Regiarum Audientiarum. Hinc in Hiſpania ſeruatur, quòd delinquens fugiens ad locum Regis, vel Baronis, eſt abſq; dubio remittendus ad iudicẽ loci delicti, licet fuerit ſubditus baronis, vel Regis iſte iudex petens remiſſionem, vt probat Iac. de Bellouiſu in tit. quæ ſint reg. in §. contrah. nu. 112. & refert Couarru. loco cit. ſed quid ſi delictum in vno loco eſt inchoatum, & in alio conſumatum, quis erit iudex competens, vide D. Vincent. de Franchis in d. deciſ. 37. Item quid ſi aliquis in vno loco commiſerit furtum, & in alio fuit captus cũ re furtiua, vbi puniri debet, vide Ann. ſing. 438. & Iul. Clar. pract. crim. q. 38. & per Couar. loco cit. nu. 3. Similiter in Regno quando vnus Iuſtitiarius vult citari facere aliquem exiſtẽtem in prouincia alterius iuſtitiarij, debet citationem dirigere ad illum iuſtitiarium, vt citet, ſeu citari faciat talem per ſuum nuntiũ, vt not. Afflict. in conſt. Regni edictorum in 4. not. nu. 5. ſub rub. de liter. citator late ſcribit Iul. Cla. d. §. practica q. 29. nu. 19. & 20. per Alber. in l. 1. nu. 2. ff. de requir. reis ſimiliter iudex alterius territorij non poteſt remittere exequutioni ſententiam ab alio iudice latam, niſi ad literas, & requiſitionem iudicis, qui eam tulit, tex. eſt, quem ibi not. Ang. in l. properandum. §. ſin. autem reus C. de iudic. col. 1. & ibi dicit Paul. de Caſtr alibi in corpore iuris non reperiri meliorem, & vide Hiſpaniæ l. 1. tit. 27. p. 3. & hanc ſententiam limitat ibi Iaſ. col. 1. & Alex. in l. à Diuo Pio. §. ſententiam col. 5. ff. de re iud. vt refert Duennas in reg. 368. Vltimò notandum eſt, quod prædicta Reg. Prag. & d. l. vltima. ff. de iuriſd. omn. iud. limitantur in multis caſibus.

Et primò Magna curia vbicunque erit, poterit †
18 regere curiam, & per eius ingreſſum ceſſat aliorum iuriſdictio, & alij non poſſunt ſine eius licentia miniſtrare iuſtitiam, vt in conſtit. honorem debitum, & in ritu mag. cur. incip. itẽ quòd curiæ ipſæ, & quælibet ipſarum vbi latè per Carau. & ratio eſt, quia olim Magiſter Iuſtitiarius tenebatur diſcurrere prouincias Regni, vt in cap. Regni nuper, vbi dicit Niger, quòd hodie id non ſeruatur, quia Regens magnam curiam Vicariæ continuo aſſiſtit in ciuitate Neapolis cũ iudicibus, & iudices quando volunt ex aliqua cauſa accedere extra Neap. debent obtinere licentiam à Prorege Regni, vt eſt conſtitutum per Regiam Pragmat. incip. Ne ſubditi.

Secundò non procedunt in Iuſtitiario Principa-
19 tus, † qui poteſt proſequi malefactores in alijs prouincijs per quindecim miliaria ratione frequentiæ delinquentium, qui ibi facile commorari poſſunt propter mõtes, & loca ſterilia, pro vt ego vidi hiſce oculis, & habetur in cap. Regni, diu iam, & pluries ſub tit. de capiẽd. malef. in alter. prouincia, vbi Niger nu. 10. & idẽ eſt receptũ in alijs Regni Iuſtitiarijs ex d. cauſa, vt ſcribunt Sebaſt. de Neap. in d. cap. diu iã, Paris in tract. ſindic. in verbo. captura verſ. ſi index col. 2.

Tertiò non habet locũ in præſide duarum prouinciarum, qui expedire poteſt in vna prouincia negotia alterius prouinciæ, vt not. Innoc. in c. nouit de offic. deleg. Ang. Alex. & Dec. in d. l. fin. nu. 9. ff. de iuriſdict. omn. iud.

Quartò fallit in ciuitatibus confederatis, & colligatis, de quibus idem iudicatur, quod de proprio territorio, vt not. Bart. in l. 1. col. 16. in 8. q. C. de ſumma Trinit. & in l. nõ puto. ff. de iure iur. declarat Nellus in tract. bannit. in 2. p. ſecundi temporis in q. 36. incip. duæ ciuitates.

Quintò fallit in notorijs in quibus iudex poteſt extra territorium cognoſcere, vt not. Hoſti. & Io. Andr. in d. c. nouit, dummodo procedat in notorijs, in quibus nõn competat defenſio, vt declarat Dec. in d. l. vlt. & in c. cum ſit Romana §. fin. de app. vel in delictis enormibus, vt teſtatur Lud. in deciſ. Lucẽſi, 16. nu. 16. & ſeq.

20 Sextò fallit in Barone † etiam nõ habente priuilegium cognoſcendi de delictis per ſuos vaſſallos cõmiſſis extra territorium, nam ipſe hoc non obſtante poteſt cognoſcere, & punire vaſſallum delinquentẽ extra territorium vt in ſacro conſ. fuiſſe iudicatum teſtatur D. Vinc. de Franchis in deciſ. 66. & gratia quæ habet à iudice loci nõ ei prodeſt in iudice originis, vt iudicaſſe Senatum illũ teſtatur Iul. Cla. in pract. crim. q. 57. verſ. habet etiã in fine, & latè ſcribit Petr. Foller. in praxi crim. in verb. audiantur excuſatores nu. 108. ſed quid ſi baro habet priuilegiũ in ſuos vaſſallos delinquentes quoſcunq; & alius baro habet priuilegium in ſuos vaſſallos delinquentes etiam extra territoriũ, & huius vaſſallus commiſerit delictum in territorio illius, quis eius iudex cõpetens. Iudex

originis, & ſic ſecundus, an iudex loci delicti, & ſic primus, & Foller. ibidem nu. 65. & ſeq. concludit poſt longam diſcuſſionem, vt is cognoſcat de delicto, qui habet priuilegium anterius. Hinc dum in anno 1588. quidam Salernitanus, & vaſſallus Principis Salerni, qui habet ampliſſima priuilegia, etiam in vaſſallos delinquẽtes extra territorium commiſiſſet delictum in terra Pollæ, cuius Baro habebat priuilegium cum clauſula, quòd poſſet cognoſcere de delictis commiſſis per quoſcunq; ciues, incolas, & habitantes in præfata terra Pollę de anno 1558. & ſic anterius priuilegio Principis Salerni, quod erat de anno 1575. ac probata habitatione d. vaſſalli inquiſiti, fuit per Mag. Cur. Vicariæ remiſſa cauſa ad officiales terræ Pollæ per d. doctrinã Foller. vt refert Rouitus in prag. 1. incip. Licèt ſub tit. vbi de delicto qs cõueniri debet. Similiter quando conceduntur, vaſſalli, & iuriſdictio in vaſſallos non circũſcripto territorio, & in priuilegio dicatur nihil, ſeu nullam iuriſdictionem in nobis retinentes, & vaſſalli delinquant extra territorium, & fuerit preuentum per Reg. curiam, & carcerari fit remiſſio, ſecus ſi iuriſdictio fuiſſet circumſcripta territorio vt fuiſſe deciſum in Sacro conſ. teſtatur D. Minadous in deciſ. eiuſdem Senatus 18.

21 Septimo fallit, ſi de conſenſu partium † iudex extra territorium procederet, quia valeret proceſſus, c. ſtatutum. §. in nullo de reſcript. in 6. facit tex. in l. quæro. ff. de ſolut. & not. Alex. & Dec. in d. l. vlt. & ſic quando eſſet expreſsè facta prorogatio iuriſdictionis in alium iudicem, vel tacitè, vt latè ſcribit Iul. Clar. pract. crim. §. fin. q. 42. nu. 1. & nu. 2. dicit dummodo ſit facta de cauſis, quæ ſunt eiuſdem naturæ, & formæ, & in illos iudices, qui aliàs habebant iuriſdictionem reſpectu illarum cauſarum, licèt non reſpectu perſonarum litigantium, quæ erant alterius fori, vt latè ſcribit Iaſ. in l. ſi per errorem col. 11. ff. de iuriſdict. omn. iud. Hinc dicimus poſſe fieri prorogationem per partes ad iuſtitiarium prouinciæ de illis cauſis, quæ pertinebant ad baiulos non data negligentia, vt voluerunt Andreas, & Afflict. in conſtit. Iuſtitiarijs ſub tit. de offic. Iuſt. quia Iuſtitiarius habet iurisdictionem in ciuilibus, vt not. in cõſtit. ſtatuimus, licèt non exercitium, & facit, quod tradit Bald. in c. cum veniſſet de teſt. vbi dicit, quòd omnis prorogatio requirit prorogabile ſubſiſtere actu, vel habitu, allegat Bart. in l. dies in princ. ff. de damno infecto, & in l. ſi cũ hermes. C. locati, & iuriſdictio ordinaria propter ſui vniuerſitatem eſt omnium capax, & in potentia ad omnia particularia, vt tradit idem Bald. in cap pen. col. vlt. poſt glo. de offic. leg. & hanc eſſe veram, & de iure ſententiam teſtantur Bald. in l. ſi quis ex conſenſu. C. de Epiſc. audienc. arg. l. medicus. ff. de oper. liber. Andreas, & Afflict. loco cit. ſed non habet locum in clericis, per cap. ſignificaſti de foro cõpet. & in domino feudi, ſine cuius conſenſu nõ poteſt prorogari iuriſdictio per tex. in cap. Imperiale. §. prætere a inter duos de prohib. feud. alien. per Feder. vt per Bart. in l. 1. §. & poſt operis. ff de noui oper. nunciat vbi Iaſon quamplures alios allegat.

Vnde ex his clarè patet, quòd in eum iudicẽ poteſt fieri prorogatio, qui aliàs de prędictis cauſis in ſuos homines cognoſcebat; aliàs iudex iuriſdictionem ex litigantium conſenſu accipere non poſſet. l. priuatorum. ff. de iuriſd. omn. iud. Hinc dicebat Cyn. in l. 1 C. de ſeſt. quòd ſtante ſtatuto, vt iudices mercatorum non poſſint cognoſcere, niſi de cauſis mercantiæ, hoc caſu nõ poſſent aliqui etiam expreſsè in eos prorogare iuriſdictionẽ de aliqua cauſa non mercantili; & idem tradunt Paul. Caſtreſ. in cõſ. 26. Imo. col. 13. & Abbas col. 9. in c. P. & G. de offic. deleg. quos refert, & ſequitur Iaſon in d. l. ſi per errorem, vbi multa adducit, & præcipuè Ang. in l. 1. in fine. ff. de iudic. vbi dicebat, quòd ſi in ciuitate ſit deputatus aliquis iudex ſuper damnis datis, non poſſet coram eo fieri prorogatio etiam expreſsè per partes ad alias cauſas meri, & mixti imperij, & deniq; ſimile dicebat Bald. in l. teſtamenta omnia. C. de teſtam. quòd ſi in ciuitate ſunt diuiſæ iuriſdictiones, non poſſent partes ſpontè, & expreſsè prorogare in alium iudicem iuriſdictionem, quam ille non habet, vt per Cyn. & Iacob. de Arena in l. 1. C. de iuriſdict. omn. iud. & Affl. in d. conſt. Iuſtitiarijs nu. 30. circa medium.

Octabò fallit quando eſſet aliquis à ſuperiore de-
22 legatus † qui non erat ordinarius, vt in tit. de offic. deleg. & not. in l. more maiorum. ff. de iuriſdict. omn. iud. Hinc quando cauſa eſt commiſſa ſacro Regio conſilio per Viceregem, non poteſt adiri tribunal. mag. cur. iudicis ordinarij, ſed inferioris pro eadem cauſa, vt tradunt Bald. in l. 2. §. 1. ff. ſi quis caut. & Bald. in l. Senatus in fi. ff. qui accuſare non poſſ. & in auth. ſed nouo iure col. 8 C. de ſeru. fugit. Felin in c. ex tenore col. 8. de reſcript. & idem ſi id actũ fuit per citationem in ſacro conſ. quia hoc caſu dicitur facta præuentio iuriſdictionis, vt in c. propoſuiſti, & ibi Abbas de foro cõpet. & clem. fin. vt lite pend. vnde ſi aliquis adiret ſacrum conſilium petendo ſibi miniſtrari iuſtitiam vigore inſtrumenti ciuiliter præſentati ſuper aſſiſtentia in bonis debitoris, & deinde pendente lite eundem criminaliter conuenire vellet

in

in mag.cur.iuxta formam ritus, Id nunquã facere poſſet oppoſita litis pẽdentiæ exceptione, vt ſcribit Dec.in l.cum quædã puella in princ. ff. de iuriſdict.omn. iud. & latè Rob. Maranta in diſputat.6. nu.15.16.& ſeq. & in fine refert ita fuiſſe per Sacrum Cõſilium Neapolitanum iudicatũ referente D.Martiale Regio conſiliario. Sed aduerte, quòd quando cõmictitur aliqua cauſa ordinario per ſuperiorem, quæ ſpectabat ad eius iuriſdictionem, cenſetur iuriſdictio excitata, adeò quòd non per hoc efficiatur delegatus, ſed remaneat ordinarius in illa cauſa, vt fieri ſolet à Vicerege, dum dicit in ſupplicatione, Magna curia, vel Regia Audientia iuſtitiam faciat; iſta enim clauſula iuſtitiã faciat potius monitionem facit, quàm formam inducat, cap. de cauſis §. præterea, & ibi Felin.in princ. de offic. deleg. Ripa in l. qui Romæ.§. duo fratres nu.7. ff.de verb. oblig. & ita prædicta commiſſio appellatur miſſus, & non delegatio tex.eſt in auth. vt null. iud. §.& hoc verò iubemus, per quem tex. ita tradunt Bart. & Doct.in d l.more. ff.de iuriſdict.& Felin.latè in c.licèt de offic.ordin.ſecus, quando fit cõmiſſio alicui, qui in cauſa non erat ordinarius, quia iſte cenſetur mere delegatus, vt in tit.de offic. deleg. Illud autem quod dixi in ordinario, limita, niſi in commiſſione eſſet in aliquo alterata eius iuriſdictio, quo caſu cenſetur delegatus, & non dicitur iuriſdictio excitata ſecundùm Felin.in d.c. licèt & ſcribit Dec. in l. 3. in princ. ff. de offic.eius.

Deniq; iudex exercere poteſt extra territorium,
23 & in homines alterius fori † iuriſdictionẽ voluntariam, vt not.extra de iureiur.cap.ex parte, ita Bald. in ſua praxi iudic. in tit. de iuriſdict.in 10.q. nu.4. circa quod aduertẽdum eſt, quòd aut loquimur de Imperatore, alijſq; principibus, & Papa, & hoc caſu, quia eſt diuiſum imperium inter eos, meritò iuriſdictio voluntaria in creandis Doctoribus, militibus, & Notarijs, ac in legitimatione perſonarum, minimè poteſt exerceri extra territorium, & in homines alterius iuriſdictionis, cap. per venerabilem, qui filij ſunt legitimi, vbi id ex ſpeciali cauſa eſt permiſſum Summo Pontifici, ergo incontrarium eſt ius commune, & ita dicebãt Anchar. conſ.320. & Roland. à valle in conſ. 88. lib. 1. & in d.c. per venerabilem dixit Innocent.optime facere Papam à talibus abſtinẽdo arg.cap.vlt.de inſtit. cap. per veſtras de iure patronat.& l.nec quicquam. ff.de offic. proconſ. & hanc ſententiam ſequuti ſunt Imol. & Gemin.in c.grandi col.2. nu. 4. per illum tex. de ſupp.neglig. prælat. Rota in deciſ. 1. qui filij ſint leg. in nouis, Grãmat.in deciſ.61.nu.6. & ſeq. Michael ab aguirre in ſua Apologia de ſucceſſ.Regni Portug. 4.p. nu.39. Couarr.lib. 4 decret. c 8. § 8. nu.18. & Cephal.conſ.23. lib.1.nu.76.niſi adeſſet in aliqua ciuitate contraria conſtitutio; Hinc in Regno quilibet doctorari poteſt probato ſtudio per quinquẽnium huius legalis ſcientiæ, vt in proem. digeſtorũ, §. & quia ſolitum, & §.fin. & l.iubemus. §.nec de cætero.C.de aduoc.diuerſ.iudic.& not glo. vlt.in conſtit. Regni Aduocatos vbi Afflict. & idem in conſt. quia iniquum nu.1.& 2. vbi ponit de ſcholare in iure Canonico, & in Theologia, & Medicina, & refert Muſcat. in tract. de doctor. origine p.1.nu.30. & vide D.Preceptorem in rub. de offic.eius cui mãdata eſt iuriſdict.ſimiliter in Dominio Veneto legitimationes à Cæſare factæ valent, ac ſi ab ipſa Replubica Veneta eſſent factæ, vt tradunt Cagn. in l.vlt. nu.25. ff.de de iuriſdict.omn. iud. Pari.conſ.1. nu.15. lib.2. & D. Tiberius Decian. conſ. 3. nu. 109. lib. 1. ſimiliter in regno recipitur inſtrumentum factum Romæ, & probat, vt dixit Andreas in conſtit. Regni inſtrumentorum robur, & ita fuiſſe iudicatum refert ibi Afflict.nu.22. licèt nõ poſſit Notarius Apoſtolicus in Regno conficere inſtrumenta, vt dixerunt Afflict. in d. conſtit. inſtrumentorum robur, nu.17. & in conſtit. baiulos, Capic. in c. Imperialẽ.§.ſcriba col.222. de prohibita feud. alien. per Feder. Boer. in deciſ.242. nu.3.& 4. Couarru.pract.quæſt. cap.9. Vrſillus in addit. deciſ.245. & Io.Vincent.de Anna ſing.246.& quoq; ſi iudex Regius interuenerit, ita dixit Capicius in deciſ. 10.quia id etiam non poteſt facere ex partium voluntate Bald.in l.repetita in fine.C. de fidei inſtrum. vnde debet eſſe notarius à Rege creatus, vt tradit Marinus Freccia in tract.de præſentat. inſtrum. in princ. & refert.Dominus Carolus Grimaldus Iureconſ. Eruditiſſimus in ſuis addit. ad ciuilem pract. mag.curiæ cap.2.

Si verò loquimur de his quæ fiunt à iudicibus, & baiulis, vt ſunt adoptio, manumiſſio, emancipatio, & ſimiles, dic quòd iſti, quia fiunt principaliter à priuatis, poſſunt exerceri in homines alterius fori, & extra territorium, dũmodo exercens ſit conſtitutus à ſuperiore, vt in l. 2. ff.de offic.proconſ.l.apud proconſulem. ff.de manumiſſis vindicta, & ita eſt intelligenda. l. 1. cum l.vltima. C. de emancip. liber. vbi dicitur, quòd qui vult emancipare, poteſt adire tribunal iudicis cõpetentis, ſcilicet illius, qui eſt creatus à ſuperiore. Nam creatus ab inferiore à principe iuriſdictionem exercere non poteſt, niſi in ſuo territorio, vt dixerunt Bart. in l.1. nu.39. & 40. C. de ſumma Trinit. & in

N 2 d.l.

d.l. apud proconſulem, Paul. Caſtr. conſ. 226. ſuper i. quo quæritur in nouis, latè Felin. in c. cum P. de fide inſtrum. Decius in d. l. vlt. poſt nu. 6. ff. de iuriſdict. omn. iud. & in l. 1. eod. tit. nu. 5. Gemin. Philipp. Franc. in c. 1. §. fin. de foro compet. in 6. Salic. in d. l. 1. C. de emancipat. liber. Io. Lup. in præfat. rub. de donat. inter vir. & vxo. & Io. de Platea in l. duum virum in fine. C. de decur. lib. 10. Hinc notarij, qui non ſunt creati à Principe, vel à Papa, ſed ab inferioribus, non poſſunt facere inſtrumenta extra territorium conſtituentis, ſecundùm ſpeculat. in tit. de inſtrum. edit. §. reſtat verſ. ſi quis poteſt, & tradit Rota in deciſ. 5. de fide inſtrum. in nouis.

Laus Deo Omnipotenti.

SVMMARIVM.

1 *ONus in qualibet dignitate principaliter verſatur.*
2 *Dignitas ad onus publicũ ſupportandum datur.*
3 *Iudici incumbit onus muneris publici, ſ. iudicandi.*
4 *Iudex debet controuerſias per concordiã, vel ſententiam dirimere.*
5 *Magiſtratus poteſt lites componere, & partes ad pacem compellere.*
6 *Officiales Irenarchæ olim conſtituti ſuper ira, & odio ſedando, & pace imponẽda.*
7 *Concordia omnino ſuadẽda vbi partium iura ſunt dubia.*
8 *Iudex caſus dubios per arg. & rationes legum tenetur determinare, vel pro ipſis recurrere ad principem, & quid ſeruatur in Sacro Conſilio Neap.*
9 *Iudex tenetur iudicare ſecundùm leges, alias punitur.*
10 *Lex plura reliquit in arbitrio iudicantiũ.*
11 *Iura transgredi non licet inconſulto ſuperiore, & in quibus caſibus id non procedat.*
12 *Iudex in Regno tenetur primò iudicare ſecundum ſacras conſtit. & conſuetu. Regni, & deinde ſecundum iura communia.*
13 *Conſtitutiones Regni cur ſeruandæ ab officialibus, & ibidem plura de conſtit. Regni.*
14 *Capitula Regni dicuntur Regiæ conſtit. & ſeruanda ſunt ſub pœnis contentis in ſacris conſtitut. Regni.*
15 *Pragmaticæ cur ita dictæ.*
16 *Ritus M. Curiæ, vt conſtitutiones Regni, ſeruari debent in Regno.*
17 *Ritus Regiæ Cameræ ſummariæ vt leges ſeruandi ſunt per totum Regnum.*
18 *Conſuetudines ſunt ſeruandæ, & præcipue in concernentibus proceſſum.*
19 *Iudex tenetur ſupplere in his, quæ ſunt cõſuetudinis notoriæ.*
20 *Conſuetudo notoria an ſit probanda.*
21 *Conſuetudo cuius memoria in contrarium non extat, habet vim legis.*
22 *Conſuetudo in ſcriptis redacta & confirmata habet vim legis.*
23 *Iudex in conflictu opinionum, ſequi debet conſuetudinem, & ibi plura de conſuetudine.*
24 *Iudex in cauſarum deciſione, & iudicij ordiné ſeruare debet conſuetudines loci, alias teneretur in ſindicatu.*
25 *Conſuetudo in multis ſeruatur.*
26 *Conſuetudo ſeruatur in honoribus decernẽdis, in dignitatibus, in maleſactoribus puniendis, in vltimis voluntatibus in conficiendis inuentarijs, in negotijs mercatorum, in feudis, in laudo, & in ferenda ſententia.*
27 *Conſuetudo in ſyndicatu obſeruatur.*
28 *Conſuetudo inſpicienda eſt in materia iuriſdictionis.*
29 *Conſuetudo non poteſt dare iuriſdictionem in Regno ſine licentia Regis, & in quibus caſibus poſſit.*
30 *Conſuetudo quomodo inducatur.*
31 *Conſuetudo inducitur quando bis in contradictorio iudicio fuit actum, et obtentũ.*
32 *Conſuetudo, vt dicatur præſcripta, quod requiratur tempus.*
33 *Articuli quomodo formandi ad probandam*

dam conſuetudinem.

34 *Terræ omnes Regni in defectum ſtatutorũ, debent recurrere primò ad conſt. Regni, & deinde ad iura communia.*

35 *Iudex debet iudicare ſecũdùm allegata, & probata.*

36 *Iudicis ſentẽtia debet eſſe conformis libello, & quomodo id intelligatur, & procedat de iure Regni.*

37 *Princeps, vel Papa poteſt condemnare ad nõ petita, & an eius conſiliarij, & Auditores.*

38 *Iudices Regni an poſſint condemnare vltra petita.*

39 *Iudices Regni ſententias tenentur determinare poſt concluſum in cauſa infra decẽ dies, & quid ſeruatur.*

40 *Sententia Iudicis quando ſit diffinitiua, & quando interloquutoria, vel mixta.*

41 *Iudices tenentur ſententias proferre in loco publico, & quid ſeruatur in Sac. cõſ. Mag. cur. & Regijs Audientijs.*

De Officialium onere iudicandi ſecundùm leges conſtit. Prag. & conſuetud. Regni.

Cap. XII.

QVIA etiam iudicem eſſe non tantum eſt honor, ſed quoque onus prout ſcribit iureconſ. in l. munerum. §. iudicãdi, & in l.pen.§.duo ff. de muner.& honor. l.ſcimus. C. de aduoc. diuerſ. iudic. not. in auth. vt ind. non ex ſa.iuſ. in qualibet enim dignitate prin-
1 cipaliter † verſatur onus, vt tradit Abbas in c. aduerſus col.2. de immunit.eccleſ.& ad ſuppor-
2 tandum onus, & munus publicum † defertur dignitas d.§. Iudicandi, l.3.§.1. & ibi glo.ff. quemet. cau.&cap.dilectus ibi ne iudicialis euaneſcat auctoritas, de pœnis, cap. qui epiſcoparũ. 8. q.1. vt refert Boer. in deciſ. 222. nu.2. p.2. Meritò in primis dicimus, quòd iudici incumbit onus muneris † publici, ſcilicet iudicandi,
3 l.quippe, & l. Iudicare. ff. de iudic. & quilibet poſt ſemel ſuſceptum iudicãdi munus, ius reddere cogitur, & grauibus ſupponitur pœnis iuſtitiam, dum iuſtè deprecantibus per gratiam aut ſordes magiſtratus denegat, vt in auth. in diff. iudic. & i auth. vt iud. ſine quoquo ſuffrag. & latè ſcribit Quintinus in c. nouit ille, in verbo. de iuriſdict. de iudic. & iudex debet contro-
4 uerſias † per concordiam, vel ſententiam dirimere l.1.§.& poſt. ff. de noui oper. nunc arg. l. æquiſſimum de vſur. & l. quidam exiſtimauerunt. ff. ſi cert. pet. Iſta enim præcipua cura legiſlatoris dicitur, l.properãdum in princ. ff. de iudic. l. litibus. C. de agric. & cenſit. lib. 11. §. item verborum inſtit. de inutilib. ſtipulat. l. cõgruentius. C. de patr. poteſt. cap. finem litibus de dolo, & contum. cap.1. de appellat. in 6. & tradunt Anchar. in conſ. 159. verſ. primò colligitur, Dec. conſ. 232. in princ. & latè Ioan. Vincent. Anna in alleg. 72. col. 1. vol. 2. nam propter lites multi deducti ſunt ad egeſtatem, vt dicit Imperator in d. auth. vt diff. iud. in princip̃. & ex litibus rixæ oriri ſolent, l. ſeruus verſ. ſed ſi aliqua. ff. de act. & obligat. plura congerit in litium deteſtationem Lucas de Penna in d. l. litibus, & vide in Regno Prag. Regis Ferdin. incip. Diſpendia litium, & Prag. incip. Odia, & ibi per Troyſium, & rationabiliter iudex nõ debet pati iudicia eludi, & homines litibus, & impenſis vexari, ſecundùm Iacob. Menoch. in lib. de arbitr. iud. q.16. nu 4. & quoq; ad lites remouendas ſolet iudici committi, quòd cauſa prius concordia, quàm iudicio terminetur c. 1. de mutuis petit. c. quærelam de ſimon. vt ſcribunt Alex. in d.l.1. §.& poſt in 2. not. de oper. no. nunc. Pariſ. conſ. 10. nu. 63. lib. 1. & Grammar. in deciſ. Sacri conſ. q. & magiſtratus, puta
5 præſes prouinciæ, poteſt in iuriſdictione ſua † lites componere, & compellere partes ad pacem, ne veniam ad arma, & rixam, d.l. æquiſſimum, vt ſcribit Alber. in l. tranſigere. C. de tranſact. Hinc ſi eſſet diſcordia inter duces bellorum, vel magnates, vel ciues potentiſſimos, ex qua poſſet inferri detrimentũ Reip. vel ſtatui Principis, poſſent cogi, & compelli ad pacem, vt per Bart. in l. congruit. ff. de offic. præſid. Bald. in l.1.§. quies ff. de offic. præfecti vrb.
6 & antiquitus † erant Irenarchæ officiales conſtituti ſuper ira, & odio hominum ſedando, & pace imponenda, l.1. C. de Irenarch. & tradit Io. de Platea in l. ſuper creandis. C. de iure fiſci lib. 10. & omnino concordia à iudice ſuaderi debet, vbi partium iura ſunt dubia, vt ſcribunt Alex. in l.2. nu.15. ff. de reb. dub. latè Neuiz. lib. 6. Syluæ nupt. nu. 8. & 9. Soccin. ſim. conſ. 53. in fine lib. 2. & Tiraq. in tract. retract.

cerlag.

7 conſag.§ 8.glo.7.nu.21. Aliàs iſtos † caſus du
bios tenetur determinare per argumenta, & ra
tiones legum, l.qui filium. §.vlt.ff.ad Trebell,
& l. Diui.ff.de iure patron. procedendo etiam
de ſimilibus ad ſimilia nõ derogando legibus,
& ſacris conſtit.Regni, quia iniuriam faciunt
legibus, qui volunt meliores videri, quàm ip-
ſe leges, vt in auth.de iudic. §. oportet; Hinc
ſententia, quæ fertur contra regulas iuris di-
citur lata expreſſo errore iuris, vt ſcribit gloſ.
in l.2. in fi.ff. de appellat. recip. ſequitur Dec.
in conſ.452. in fine, 473. in princ.498. 2. dub.
in princ. 517. col.2.& in fine,& cõſ.552. nu.5.
Res enim dicitur certa ſecundùm eum, qui re-
gulis iuris innititur, vt tradunt Bart. in l.quo-
ties. ff. ſi quis caut. Dec. in c. tranſlato lect. 2.
nu.4. de conſtit.& in c.cum adeo col.1.in fine,
de reſcript.& ideo mẽs iudicis præſumitur eſſe
conformis menti legis, l. & puto. §. 1. ff. fam.
ercif. & l.nam, & ipſum.ff. de iuſtit.& iure, vt
dicit Bald.in l.2.C.ſi pend. app. Vel recurren-
8 dum eſt ad principem † pro iſtis cauſis dubijs,
vt not.in c.ſanè de offic.deleg.not.glo.& Cyn.
in l.cum de nouo C.de leg.latè Lucas de Pen-
na in l. 3. in fine C. de tabular. lib.10. & adeſt
tex.de iure Regni,in conſtit. vniuerſis.Sed Af-
flict. in conſtit.præſenti lege poſt 4.not.verſ. &
in ſacro dicit, quòd etiam in ſacro conſ. eſt ſo-
litum, quando veniunt iſtæ cauſæ dubiæ, quòd
partes hortantur, vt compromittant in con-
ſilium tanquam in arbitratorem, & conſilium
poſtea profert laudum, prout ſibi videtur de
bono, & æquo, & ita refert ibi pluries fuiſſe
iudicatum.

Secundò iudex tenetur iudicare ſecundùm leges
9 † non ſecundum ſuam conſcientiam, vt voluit
Io.Monac.in c.1.de ſenten.excomm.in 6. imò
debet facere id quòd medicus videlicet, ſecun-
dum regulam artis, ideſt ſecundum leges, &
conſtitutiones, aliàs punitur, quia vt ſupra di-
xi, iniuriam facit legibus, qui vult melior vi-
deri, quàm ſint ipſe leges. §. oportet auth. de
iudic. nec flecti debet contra legem, auth. de
triente, & ſemiſſe. §. ſi quis ante, & ſcribunt
Bald.in l.2.C.de ſentẽt. ex breuic. recit.& Si-
gnor. conſ.244. & declarat Iacob. Menoch. in
tract.de arbitr. q.16. nu.15. Nam non eſt affe-
ctanda clementiæ gloria, ſicut nec ſeueritatis
l.reſpiciendum.ff. de pœnis: obſeruare namq;
iudex debet, vt non aliter iudicet, quàm quod
legibus, aut conſtitutionibus, aut moribus pro-
ditũ eſt, vt inſtit. de offic.iud. in princ. & pro-
pterea Guido de ſuza dixit in l. præſes. C. de
trãſat. quòd officialis non poteſt vllo modo re-
mittere pœnas fiſcales, per l. prohibere.§.pla-
nè.ff.quod vi, aut clam. quia mandatum iuriſ-
dictionis non extenditur ad hoc, ſecundũ Cyn.
ibi, & ſequitur Bald. in d. l. præſes, vbi dicit
idem eſſe in prioribus ciuitatum; niſi ex con-
ſuetudine, vel ſtatuto ſit permiſſum: ſimiliter
Bart.in l.ambitioſa.ff.de decret.ab ord.facien.
dixit, quòd poteſtates non poſſunt facere gra-
tiam pœnarum ſine conſilio populi, & licentia
principis, & Andreas in conſtit.Regni. ſi quis
in poſterum dicit, quòd quando pœna eſt quę-
ſita fiſco, non poteſt officialis illã remittere,
& idem ſcribunt Paris de puteo in tract.ſind.in
verbo compoſitio in princ. & Lucas de Penna
in l.1. col.8. & 9. C.de deſertor.lib.11.refert
Niger in c. Regni, exercere volentes nu.12.&
14. & idem Andr. in tit. quæ ſint reg. in verbo
bona committentium col. 3. dixit, quòd Rex
Carolus Secundus fecit ſuſpendi quendam iu-
dicem, qui pro homicidio impoſuerat pœnam
manus, non vltimi ſuplicij, & idem tradunt
Paris in verb.pœna.§.iuxta prædicta,& Afflict.
in conſt.pœnam eorum col.13.in 14.requiſito:
vnde dicit ibi Paris caueãt Capitanei, & Iuſti-
tiarij Regni, etiã habentes literas arbitrarias,
vt iuſtitiã in pœnis, & multis non diſſimulent
facit Prag.Caroli V. incip. Mandamus, &c. &
ibi etiam infert cõtra officiales, qui in fine of-
ficij ante aduentum ſucceſſoris cancellant in-
quiſitiones, & denunciationes, vt gratificent,
quia nõ poſſunt hoc facere in præiudiciũ Reip.
& ſucceſſoris ſecundùm Bald. in l. ſi quis filio.
§.eius. ff. de iniuſto teſt. Nimirum ergo ſi Phi-
loſophus Rect. i. dixit non ſecundùm legem
ſcriptam iudicare, ſed vt ei videbitur, pericu-
loſum eſſe; licèt plura ſint quæ per legem de-
10 terminari non poſſint † quæ lex iudicibus iu-
dicanda reliquit, vt ſcribit Plato dialogo 9. de
legib. Ariſt.d. lib.rethor.cap.vlt.& habetur in
l. ſemper in obſcuris, & l. factum cuiq; ſuum
§.fin. vbi Dec. & Cagnol. ff.de reg.iur.l.ſi præ-
ſes.ff. de pœnis, l. arrianus.ff. de act. & oblig.
declarat iurecõſ.in l. hodie.ff. de pœnis, & hos
caſus congerit latè Iacob. Menoc.in eius tract.
de arbitr.iudic. & vide Doct. in l.ſi ſeuerior.C.
ex quibus cauſ. infam.inrog. Mant. Milleloq.
96. & ea quæ ſcripſi in tract. de var. iur. deciſ.
11 in tit. de pœnis, nu.8. & 9. Aliàs iura † trãſ-
gredi non licet inconſulto ſuperiore, l. Diuus.
ff. de falſ. & dixerunt Iaſ. per illum tex. in §.ex
maleficijs nu.15. & ſeq inſtit. de act.& Gram-
mat. in voto.31. niſi eſſemus in maioribus ma-
giſtratibus, vt per Marſilium in pract crim.§.
diligenter nu.170.vel quando ad ſuperiorẽ re-
curri non poſſet, vt declarat poſt alios Dec.in
rub.C. qui admitti in vlt.lect. nu.23. ſimiliter
inquirendo, non puniendo, Marſ. d.§. diligẽ-
ter, nu.175. & in l.vnius.§. cogniturum.ff. de
quæſt.

quæſtion. & deniq; idem eſt receptum in delictis enormibus, ita ſcribunt Salic. in auth. hodie C. de iudic. & Thom Gram. voto. 30. nu. 15. & ſcripſi in d. tract. de iudic. crim. nu. 20. & 21.

12 Tertiò iudex in Regno tenetur iudicare † primò ſecundùm ſacras Regni Siciliæ conſtit. & conſuetudines, deinde ſecundùm iura communia Longobardorum ſcilicet, & Romanorum, prout qualitas litigantium exegerit, nam ille qui viuit iure Francorum, iudicabitur per iura Romana, alij per iura Longobarda, quę derogant Romanis legibus, vt in conſt. Regni, vt vniuerſis, & ita declarant conſtit. puritatem quàm ſub tit. de præſtando Sacram. baiul. & cam. Andreas ibi, & Afflict. in 6. not. & Marſta in ſuo ſpec. 3. par. princ. nu. 95. & ſeq. & in ſua diſputat. 2. per totam, not. Lucas de Penna in l. 1 C. de procur. & condoct. lib. 11.

Conſtitutiones enim huius Regni ideo ſunt ſer-
13 uandæ, † quia fuerunt editæ ab Imperatore Federico ſecundo, & Rege Regni, vt patet in proem. & Rex Regni poteſt facere legē, & conſtitutionem contra ius poſitiuum, quia non eſt ſubiectus Imperatori, vt in clem. paſtoralis extra de ſentent. & re iud. & dixerunt glo. & Andreas in proem. conſt. Regni, & Afflict. in prę- lud. q. 2. & ſcripſi in tract. de magiſtrat. Regni cap. 1. nu 80. Itaq; iſtæ conſtitutiones ius cōmune Regni dicuntur, prout ſcribit Andr. in c. 1. in fine, de eo, qui ſibi, & hæred. in cap. 1. verſ. nec dominus col. 4 ibi quando ergo de prohibita feu. alienat. per Feder. Ioan. Andr. in c. ſuper eo circa finem de cognatione ſpirit. Ripa in rub. decret. de conſtit. Afflict. in prælud. conſt. q. 1, col. 1. poſt medium, & in conſt. com ſatis col pen. in fine, & hæ conſtitutiones dicuntur Ius ciuile Regni, l. omnes populi. ff. de iuſt. & iure, vbi per Doct. Bald. in l. nulli. C. de ſenten. & Alex. conſ. 106 col. 2. volu. 2. conſ. 214. circa finem eod. lib. & conſ. 144. nu. 4 vol. 7. & ideo prædictæ conſtit. debent intelligi, vt aliquid addant vltra ius commune, vt per Afflict. in conſtit. Diuorum principum, dummodo, quando ſunt contra ius commune interpretentur, vt minus illud lędant, Afflict. in conſt. ſi damna clandeſtina col. fin. quia nō extenduntur ad caſus de quibus nō loquuntur, ſed illi debent determinari, ſecundùm ius cōmune, glo. in conſtit. proſequentes, & ibi Afflict. col. fin. ſic tradunt, & idem in conſtit. probationum incurſibus in fine, & in deciſ. vlt. col. 3. Item dicuntur ſtricti iuris, inq; illis non fit extenſio de ſimilibus ad ſimilia, nec ad conſequentiam, vt voluit Andreas in d. conſt. proſequentes col. 2. dicens, quòd ſapientes Regni ſemper ita dixerunt, eaſq; vocat leges pœnales Afflict. in proem. conſtit. in 2. not. vbi ſubdit, quòd intelliguntur de regno vtriuſq; Siciliæ citra, & vltra farum, & quòd poſſunt interpretari à conſuetudine, vt per D. Alex. cōſ. 112. col. 2. vol. 1. & Afflict. in conſt. contingit colum. 2.

Similiter Capitula Regni dicuntur Regiæ conſti-
14 tutiones † quia quod principi nō ſubiecto placuit legis habet vigorem, appellaturq; conſtitutio, vt teſtatur D. Iuſtinianus in §. ſed & quod principi, inſtit. de iure nat. & tradit Niger in præfat. cap. Regni nu. 32. & iſta obſeruari debēt ab officialibus ſub pœnis cōtentis in ſacris conſt. Reg. & præcipuè ſub illa, quæ in contemptores iuſſionum Regiæ maieſtatis, ſicut in ſacrilegis eſt indicta, vt in cap. Reg. ſalubrem ſtatum ſub rub. de cōfirm. cap. vbi Sebaſt. de Neap. notat d cap. contra nō ſeruantes præfata Regia capitula, quia eſt de iure can. anatema, quia legem Regis putauerit violandam, & ibi dicit d. tex. facere contra iudices hodiernos, qui ideo, quia Tuſci, & Peruſini ſunt, & Iura Regni penitus ignorant, ea ſeruare negligunt.

Similiter Pragmaticæ Regiæ ſanctiones dicun-
15 tur † ſuper cauſis in conciſtorio principis ventilatę, ſecundùm glo. in l. fin. C. de diuerſ. reſcript. & ſic cum cauſę cognitione factæ ſecundum glo. in c. peruenit 101. diſt. ſunt aūt Pragmatici ſapientes viri, qui partiū conſenſu abſque lite cauſas dirimunt, quibus aliquando ſolet præſes officium interdicere l. moris. §. ſolet. ff. de pœnis, & ita cum a iudicibus ordinarijs diſceditur, & itur ad principem pro dirimenda lite, principis determinatio dicitur Pragmatica ſanctio. d. l. fin. C. de diuerſ. reſcript. & in l. non aliter C. de pala. ſacr. largit. lib. 12. vt refert Ripa loco cit. nu. 35.

Similiter Ritus Magnæ Curiæ in Regno, vt con-
16 ſtitutiones regiæ † ſeruari debent, vt voluit Regina Ioanna ſecunda in proem vt ibi id not. Carauita, & alij, & ſcripſi in tract. de var. iur. deciſ. in tit. de ſtylo cur. nu. 19. & 20. Similiter
17 Ritus, & obſeruantiæ † Regiæ Cameræ Summariæ, vt leges ſeruari debent per totum Regnum, vt voluit Rex Robertus in c. Regni incip. nonis morbis in fine verſ. volumus igitur, & vobis expreſſè mādamus, & habetur in Prag. incip. quæ bona acta ſunt à ſereniſſimis, &c. ſub tit. de his quæ in Reg. Cam. Summ. & in Prag. Imperatoris Caroli V. incip. cum Reges anteceſſores, & deniq; formæ Regiæ Canceliariæ poſſunt pro legibus allegari in Regno, vt ſcribit Lucas de penna in l. 1. col. fin. C. vt null. ex vita lib. 11.

Voluit quoq; Imperator in d. conſt. Regni puritatem quam in defectum Regiarū conſtit debere

offi-

officiales iudicare ſecundùm cõſuetudines ap-
probatas; Nam conſuetudines conuentiones,
& pacta ciuium dicuntur, vt per Neapod. in
proem.conſuet.§.præfatis, & ipſe ante alias le-
18 ges ſunt in ciuitate † ſeruandæ, l.2. C.quæ ſit
longa conſuet.vt declarat Sebaſt. Neap. in cõ-
ſuet.ſi quis aliquam, & ideo primò nota D. aſ-
ſeſſor, quòd conſuetudo loci ſeruanda eſt in cõ
cernentibus proceſſum in quo proceditur,& ſic
illius tribunalis, vel iudicis coram quo proce-
ditur, vt per glo.& Doct. in c.quod clericis de
foro compet.Bart.in l. cũctos populos in 1.col.
C.de ſumma Trin.per l.3.in fine.ff. de teſt. Io.
And.& Marianus in 2.col.verſ.quò ad primũ,
& in fine declarant in d.c.quod clericis, & hãc
regulã ponunt Berm. de lucco cum quatuor li-
mit.in reg.44. & eandem cum 8.ampliat.& 4.
limit.ponit Rochus de curte in tract.de cõſuet.
nu.759. & ſcribunt nouiſſimè Bernardus Diaz
in reg. 144. & Petrus Duennas reg. 147. in p.
parte. Hinc dicimus quòd conſuetudo,quæ eſt
in foro delegati debet ſeruari, non illa quæ eſt
in foro delegantis per l.ſi fundus.ff. de euict.&
cap.3.de eo, qui mittitur in poſſ.vt tradunt Io.
Andr. Butrius, & alij in rub. extra de cõſuet.
Alex.& Dec.in l.ſolet nu. 10.ff. de iuriſd.omn.
iud.vbi ita de iure eſſe teſtãtur Moderni Pariſ.
19 in addit.ad Dec.loco cit.Quinimò iudex † te-
netur ſupplere in his quæ ſunt cõſuetudinis no
toriæ, quia conſuetudo eſt ius non ſcriptum.§.
ex non ſcripto inſtit.de iure nat & licet cõſue-
tudo ſit probanda, cap.1.de conſtit.in 6.tradit
Bart. in l.ornamentorum.ff. de auro,& argen-
to leg. tamen talis probatio requiritur ad hoc,
vt iudex non poſſit ignorantiam pretẽdere,quæ
20 rõ ceſſat † in conſuetudine notoria ſecundùm
Abb.in c.1.col.pen.de re iud. Bald.& Felin. in
c.dudum, & ibi etiam Abb. de elect.& in c.ad
Apoſtolicam de ſimon.Curt.conſ.74. col.12.&
Ripa in l.4.§.hoc aũt iudicium.ff.de damno in-
fecto nu.34.facit glo. in l.2.ff.de ferijs, & in l.
1. C.qui, & aduerſus quos. Iſta enim conſue-
tudo notoria, cuius quoq; memoria in contra-
21 rium non extat, † habet vim legis, & priuile-
gij, vt ſcribunt Abbas in c. ſuper quibuſdam.
§.præterea de verbor.ſign. Andr.in c.imperia-
le.§.præterea ducatus in princ.de prohib.feud.
alien.per Feder.in c.1. in verbo.fulmina naui-
gabilia col. 2.quæ ſint reg. & conſtit. ſi dubita-
tio col. 3. & conſtit. quadragenalem col. 1. &
habetur in l.hoc iure.§.ductus aquæ.ff.de aqua
quotid.& æſtiua, Doct.in l.de quibus.ff. de le-
gib. & refert Maranta in ſuo ſpec.5.p.princ.nu.
126. Similiter dicitur,eſſe conſuetudo in ſcri-
22 ptis † redacta, & cõfirmata à principe, vt ſunt
noſtræ Neap.Regni conſuetudines a Rege Ca
rolo primo in ſcriptis redactæ, & commentatæ
à D.Seb. de Neap. alijſq; clariſſimis iureconſ.
& not. Idem Neap. in prohem.conſuet.nu.19.
Iſta enim dicitur fortior quia eſt cõformis iuri
communi, ſcilicet conſtit. Regijs, vt not.in c.
ſopite extra. de cenſib. & in c.cum dilectus de
conſuet.& quòd poſſit eſſe conſuetudo confor-
mis iuri cõmuni, tenet Abbas in c.fin.col.pen.
in princ.de conſuet.
23 Item iudex in conflictu opinionum † illam te-
nere debet, quam ſequitur conſuetudo, etiam
ſi ſit contra eccleſiam, vt dixerunt Abbas, &
Io.Andr.in c.at ſi clerici de iudic. Rocchus de
curte in tract.de conſuet.nume.511. & Petrus
Duen. reg. 100. in 1.fall. quia conſuetudo ra-
tionabilis ligat etiam principem, qui eſt ſolu-
tus legibus, vt per Bald. in cap. 1. §. & quia
col.11. de his qui feu.dare poſſ.& in cap. 1. de
nat.feu.& tollit contractum ſecundum Bald.in
d.§. & quia, & dicitur altera natura,vt ſcribit
Afflict.in prælud.conſtit.q.6. nu.3.& 4.& q.8.
vbi allegat Euangelium Lucæ cap.6. & cõſue-
tudo facit licitum, quod alias eſſet illicitum,
§. quia verò de defenſor. ciuit. in auth. tradit
Archidiac.in c.quia ſancta 63.diſtinct.facit de
lictum, quod alias de ſui natura non eſſet l.ſa-
lutari. §.ſunt quædam. ff. de extraordin.crim.
& conſuetudo habet vim decreti, iuriſdictio-
nis, & mandati, Bald.in c.1.circa princ. qua-
liter olim feu.pot. alien. & conſuetudo lex, &
ſtatutum æquiperantur; de lege eſt tex.in l.fin.
C.de reb.eccleſ.nõ alien. de ſtatuto eſt glo.or-
din.in rub. C.de decur.lib.10. & de conſuetu-
dine in c.ſacroſancta, & c. meſſana de elect. vt
tradunt Io.And.in d.c.ſacroſancta, & Io.Ang.
Piſan.in ſuo reſp.feud.incip.in hac cauſa inter
conſ.feud.nouiſſ.diuerſorum.
24 Ex his itaq; clarè patet, † quòd iudex in cau-
ſarum deciſione, & iudicij ordine debet atten-
dere locorum conſuetudines, aliàs teneretur
in ſindicatu l.2.C. quemadm. temp.app.l.eos.
ff.de vſur,l.ſi fundus.ff de euict.& not. in l. vlt.
C.de iuriſd.omn.iud. iure enim fieri videtur,
quod fit ſecundum conſuetudinem, vt ſcribit
Paris in verbo. an ſi plures carcerati nu. 15. &
conſuetum dicitur eſſe neceſſarium, l.ſacculà-
rij.ff.de extraordin.crim.l.quod ſi nolit.§. qui
aſſidua.ff. de ędilit.edicto, & in l. 1. & 3.ff.de
edific.priuat.not. Bald. in l. fin. C.de fruct. &
lit. expenſis, & è contra arguitur fraus ex no-
uitate,quando aliquid tentatur,contra antiquã
conſuetudinem, Ant. de Butrio in conſ.52. &
Aymon Crauet.conſ.238.nu.14.
25 Hinc conſuetudo in multis ſeruatur, † & pri-
mò in electionibus,ſeu collationibus officiorũ,
vt tradunt Doct. in cap. 1. de elect. Bellamera
deciſ.

deciſ.69.To.de ſelua in tract.de beneficio in 2. p.q.22. num.35. verſ. ſecundus caſus, glo. & Doct.in l.ſuper creandis C.de iure fiſci,& magiſtratibus officia intelliguntur conceſſa ſecũdùm conſuetudinem loci, Barr.in l.magiſtratibus.ff.ad municip.& Dec.in l.ſemper in ſtipulationibus.ff.de reg. iur. vt refert Franc. de claperijs in cent.cau. fiſcal.cauſa 35. q.4. nu. 5. & 6. Item ſi doctor aliquis fuerit ſimpliciter conductus, cenſetur conductus ſecundùm conſuetudinem ſtudij, vt ſcribunt Bart. in l. nemo eſt col. 2.& 5. ff. de duob. reis,& Abbas in c.ad noſtram de reb.eccleſ. non alien. quia generaliter quælibet diſpoſitio ſecundùm loci conſuetudinem intelligi debet, vt not. Innocent.in c.olim de verb.ſignific. Abb.in cap. certificari col. 1. in 2. not. de ſepultur. & copioſè Felin. in cap.cum Martinus col.3. & 4. de elect. & Dec. in d. l. ſemper in ſtipulationibus nume. 10.

26 Similiter conſuetudo ſeruatur in honoribus † decernendis, glo.ac Doct. in l.non tantum §. fin. ff. de decur. Item in dignitatibus,& præcedentijs, cap. epiſcopus vbi Præpoſit.17.diſt. Dec.in c.clerici nu.14. de indic. Doct. in l.cũ quid.ff. ſi cert.pet. Aret. conſ.23. & Moderni in rub.de maior. & obed. Item in exactoribus triburorum l. miſſi C. de exact. trib. §. cogas in auth. de mand. princ. l. ſi publicanus.§. in omnibus.ff.de public.& l. fin. C. noua vect. & in muneribus ſubeundis l. ſemper. §. legem ff. de iure immunit.ſic quoque in iudicijs l.1.C. quæ ſit longa conſuet. & in criminibus puniẽdis l.1.C.de petit.bon ſublat.& in procedendo contra publicos latrones, & fures, nam licet hi, alijq; facinoroſi homines etiam, quod confiteantur delictum ſuſpendi non poſſint,vt per Innocent. in cap. per inquiſitionem extra de elect. qui ſingulariter dicit, quòd contra cõfeſſum crimen debet formari inquiſitio, vel fieri accuſatio,vel denunciatio, tamen ex cõſuetudine in multis locis, maximè in Alemania,ſeu Germania ſeruatur, quòd tales fures, & facinoroſi homines, abſq; eo quòd formetur inquiſitio, ſuſpendantur ſtatim habita cõfeſſione, & illa conſuetudo ſeruanda eſt, vt voluit Bart.Cepol.cõſ.crim. 29. nu.66.& 67. & eam obſeruauit in Regno quidam Regius officialis contra huiuſmodi delinquentes, qui fuit D.Pancia, vt refert Ludouic.concluſ.38. in illat.92. ſic in contractibus l.ſi fundus.ff.de euict. ſic in vltimis voluntatibus, l.cum de lanionis.§. aſinam. ff.de fundo inſtr.ſic in conficiendis inuentarijs, vt ſcribit Capic.in deciſ. 101. nu.3.nam licet inuẽtarium debeat habere requiſita, de quibus per Doct. in l.fin.C.de iure delib. Nacta conſil.574. & ſeq. Rolan. à Valle conſ. 73. lib.2. nihilominus ſi inuentarium fuerit confectum ſecundum obſeruantiã loci attenditur, Capic. in d.deciſ. 101. nu.3. Item in exigendis redditibus à colonis l. pen. §.ſin autem C. de agric. & cenſ. & in grauãdis prouincialibus l.1.C.de exact. & trãſ. milit.anno. & l. publici, & l. curſum C. de curſu probat. vt latè ſcribit Io. de Platea in d. l. miſſi. Item inter mercatores conſuetudo ſeruatur, vt tradunt Simon de Prætis conſil.186. nu.31. & Bero conſ.171. num.11. lib.3.Hinc conſuetudo mercatorum eſt,quòd quando ſiũt literæ cambij, receptis literis immediatè recipientes ſoluere promittunt, ne ſcribentes literas læderentur, vt ſcribit Soc.Sen. conſ. 68. nu. 2. verſ. non omitto lib.3. Item in feudis, nam conſuetudo poteſt inducere, quòd feudũ alienetur ſine conſenſu Domini Bald. in l. 1. C.ad Velleian.& in conſ. 318. quidam nobilis 2. vol. item poteſt inducere, vt filiæ feminæ, & tranſuerſales ſuccedant, Bald.in conſ. 143. incip.pro regula col.2.verſ. ſed quæritur vtrum, & in conſ. 33. incip.ad euidentiã præmittendum, ibi iſtud debet intelligi vol.4. & refert Io. Ang.Piſanellus d. reſp. feu. incip. In hac cauſa nu. 21. Item verba laudi ſunt intelligenda ſecundùm conſuetudinem loci in quo prolata ſunt vt ſcribunt Nacta conſil. 192. nu. 1. & Bertran. conſ. 126. num.1. verſ. & idem puto lib.1.Sic quoq; in ferenda ſententia conſuetudo inſpicitur, quia ipſa ferri debet publicè, & in loco vbi ferri conſueuerunt, vt tradit Bart. in tract. de ordine iudic.col.5.& idẽ eſt in paribus in cauſa feudali, quia debent facere curiam,ſiue ſedem pro tribunali in loco more maiorum præfixo Bald.in c.t.§.præterea col.5.& ibi etiam Aluarot.col.3.& 4. de prohib.feud.alien. per Feder.

27 Similiter conſuetudo in ſindicatu † obſeruatur, nam in multis partibus Italiæ, officiales tàm cauſarum criminalium, quàm ciuilium non ſindicantur in fine eorum officij, niſi de dolo, & barattaria, vt tradunt Socc.ſen. in l. hoc edicto nu. 17. ff.quod quiſq; iur.Grãmat. conſ.54. nu.2. Amod.in tract.ſindic. nu.130. Paris de puteo in eius tract. in verbo, de officialibus ſindicandis nu.5.6. & ſeq.Boſſ.in tit. de offic.pec. corrupt.nu.6. Iul.Clar. in pract. crim.q.73. verſ. item iudex in fine.Officiales enim habent iuris præſumptionem pro ſe, vt ſcribit latè Cephal.conſ.359.nu.71.& 72.lib. 3. & ita fuiſſe deciſum in rota Lucenſi refert Ludou. in deciſ. 1. nu. 49. p.1.& ibi etiam dixit, quòd hæc obſeruãtia maximè Romæ viget, vbi non ſolum officiales non ſindicantur,

niſi de dolo, & barattaria, verum etiam ſolent accipere munera ab intereſſatis abſq; labe ſimoniç, & abſq; eo quod teneantur in ſindicatu, neq; remoueãtur ab officijs ex d.cauſa, prout eſt in Regno contra Regias Prag.& conſtit. niſi fecerint aliquam iniuſtitiam,& id eſt permiſſum præcipuè illis officialibus qui non habent à publico ſalarium, vt declarant Iacob Menoc. de arbitr.iud.caſu 342. nu.40. & Ludouic. in d.deciſ. 1.& in concluſ.38. vbi plura ſimilia referr,quç regulantur ſecundùm communem obſeruantiam.

Denique conſuetudo inſpicienda eſt in materia
28 iuriſdictionis † quia ipſa poteſt dare ordinariam iuriſdictionem, voluntariam ſcilicet, & contentioſam l.1.C.de emãcip. liber.l.ſaccularij §.ſunt quædam.ff.de extraordin.crim.& Bald.in d.l.1. dicit quòd iuriſdictio dependet à conſuetudine, & allegat l.miſſi opinatores. C.de exact tribut.lib. 10. & l.2. ff. quemadm. teſt.aper. & ſubdit quòd conſuetudo eſt origo omnium iuriſdictionum, allegat l. præcipit C.de can.largit. lib. 10. l.1. C. de petit. bon. ſublat. & l.2. in princ.ff.de orig.iur. & tradũt Lucas de Penna in l. viros C. de diren. offic. lib.12.Archid. in c. 1. de offic. ordin. in 6. in verbo.conſuetudinem, glo.in conſt.Regni,cũ ſatis in verbo, vniuerſitas Affl.ct. in prælud. conſtit.Regni in 6. q. & in d.conſtit. cum ſatis nu.2. Io. de Lopis in l. ſi pater nu.172. C. de hæred.Inſtit.vbi dicit, quòd id procedit ẽt ſi per errorem inducatur per l.quod nõ ratione.ff.de leg.& tradũt Bald.in l.2.col.4.C.quç ſit conſuet. Felin.in c.P.& G.col.vlt.verſ.excipitur de offic.deleg. Alex.in l.ſi per errorem ff.de iuriſdict. omn. iud. & licèt Iaſon ibi dicat contrarium, tñ eius opinio non eſt de iure, eiuſq; rationes tolluntur,per tex.in l.Barbarius ff.de offic.prætor.& ita de iure communi procedit,ſed in Regno non ita eſt; Nã con
29 ſuetudo non poteſt dare iuriſdictionẽ † ſine licentia Regis, vt in conſtit. cum ſatis, vbi id not. Affl.ct.in 2.not.ſicut etiam dicimus,quòd conſuetudo non poteſt dare aliquod ius ſpirituale laicis ſine auctoritate epiſcopi, vel Papæ, etiam ſi eſſet conſuetudo mille annorum, vt per Io. And. in c.2. de præbend. in 6. Abb. in d.cap.meſſana de elect.& c.cauſam de præſcripr. & Alex.conſ.74.col.4. vol.4. Afflictus autem in d.conſtit.cum ſatis nu.3.limitat prædictam concluſionem,vt non procedat, ſi vniuerſitas à tanto tempore, in cuius contrarium memoria hominis non extat, fuerit conſueta deputare officialem in adminiſtratione iuſtitiæ; iſta enim conſuetudo habet vim regalis priuilegij, & ſic id de licentia principis, vt tradunt glo. in cap. ſuper quibuſdam.§. præterea de verb. ſignific. Andreas in c. imperialem.§.præterea ducatus de prohib. feu. alien. per Feder. & Archidi. in c. generali de elect. in 6. Item non proceda in conſuetudine iuramento firmata da qua non loquitur d.conſtit. Regni, & propterea ad eam extendi non debet, vt voluit gloſa communiter recepta in cap. cũ non deceat de elect. lib.6.& tandẽ limitat non procedere, ſi ex conſuetudine præſcripta habuiſſet eccleſia prçdictã iuriſdictionem vt videmus I terra Citrarij de prouincia Calabriæ, vt dicit Andr.in d.conſtit.Item limitatur, vt non procedat, quando vniuerſitas tempore belli ad honorem Regis faceret Capitaneum ad defendendam terram in fide regia, ſecus verò tempore pacis, vt tradũt Capic. in deciſ.130. vbi ad idem nonnulla dicit, & Niger in c. Regni, caſtellanos nu.52.

Reſtat autem videre quomodo inducatur cõſuedo, & quomodo probari poſſit: & quantũ ad primum, dico ex mente Doct.quòd conſuetu-
30 do † primò dicitur inducta, quando ita fuit ſeruatũ ab immemorabili tempore,& hoc caſu circa actus certa regula nõ poteſt dari,Abbas in c.vltimo de conſuet. ſed tot actus requiruntur, ex quibus veriſimiliter colligi poſſit conſenſus populi, & ideo dicit ibi Anton. de Butrio id eſſe arbitrarium iudici, & tradunt Andr.Barbatia in repet. l.de quibus in 2.q.& ibi Iaſon.ff.de legib.& Zabarella conſ.62.vbi concludit non poſſe dari certam doctrinam: Nam inquit ipſe, & vnicum actum quandoq; ſufficere per tex.in c.cũ beneficio de præben. in 6. dummodo ſit ſucceſſiuus, vt tradunt Ripa reſp.1. ſub tit.de conſuet. lib.1.glo. in d.l. de quibus, Io.Andr.Card. Barbatia,& alij in d.c.vlt.de conſuet.Rom. conſ.368. Curt.ſen. conſ.41.Comen. conſ.9.col.1.vol.2.

31 Secundò inducitur conſuetudo † quando bis in contradictorio iudicio eſt actum, & obtentum l cum de conſuetudine.ff.de leg. & c.abbate de verbor. ſignif. & ſcripſerunt glo. in §. ex non ſcripto inſtit.de iure nat. & in rub. C. quç ſit longa cõſuet. Curt.in d.c.vlt nu.575. Alex.conſ.132.vol.1.& conſ.136.nu.20.vol. 2. & conſ.173. nu.8. vol.6. Franc. de Ramp. inter conſ.Calder.in tit.de cenſib.cõſ.6.Ang. conſ.267.& Anchar.conſ.178. & Iaſ.cõſ.46. vol. 1. & Abbas conſ. 73. vol. 2. & merito in ſacro conſilio dicitur inducta conſuetudo iudicandi ſecundùm vnam opinionem, quando bis ita fuit iudicatum, & obtentum, vt teſtatur D. Vinc. de Franchis Præſes meritiſſimus in deciſ.ſacri conſ.91. nu.16. in 1.p.vbi allegat glo.in l.2.C. de epiſc. audient.& auctoritatem

tatem Andreæ Iſernienſis in c. 1. col. 2. verſic. vnde ſi bis, de his qui feu. dare poſſ. & idē tradidit Marin. Freccia lib. 2. de ſubfeud. verſ. hic quæro in fine fol. 181. vt ſcripſi in tract. de var. iur. deciſ. in tit. de ſtylo curiæ nu. 11.

Denique inducitur conſuetudo, quando aliquid eſt præſcriptum d. cap. vlt. de conſuet. vt latè per Sebaſt. Neap. in proem. conſuet. nu. 10. & ſeq. & nu. 35. & ſeq. ponit tempus quod requiritur in præſcribenda cōſuetudine, ſed aduerte

32 te † quod ſi tractatur de præſcriptione cōſuetudinis, quæ non eſt contra ius, vel præter ius, hoc caſu inducitur ex curſu decem annorum vt ſcribunt glo. in c. conſuetudo 12. diſt. & in cap. fin. de conſuet. lib. 6. vbi Abbas, & Doct. in d. l. de quibus, & in d. l. 2. C. quæ ſit longa conſuet. & l. diuturna C. de leg. Ripa d. reſp. 1. & Corn. conſ. 155. vol. 4. ſi verò eſt cōtra ius, & tunc vt dicatur præſcripta requiritur 40. annorum, etiam quòd populus poteſtatē legis condendæ haberet, vt teſtantur Bald. in d. rub. C. quæ ſit &c. & Aret. conſ. 23. ſed alij Doct. dicunt ſpatium 30. ann ſufficere, vt per glo. in l. domini prædiorum in fine C. de agric. & cenſit. lib. 11. Bald. in c. 1. in princ. qualiter olim feu. poteſt alien. ſpecular. in tit. de præſcr. §. 1. verſ. de cōſuetudine, Iaſ. & alij in d. l. de quibus, & Curt. Iun. conſ. 60. & 61. Bene verum eſt quòd quando eſt præſcripta per ſpatium 40. annorum, procedit tunc etiam contra eccleſiam, vt per Doct. in d c. vlt. & in d. l. de quibus, & idē ſcripſerunt Alex. conſ. 5. vol. 3. Aret. conſ. 44. Corn. in conſ. 155. & Andreas in c 1. nu. 5. de his qui feu. dare poſſ. & in iſta cōſuetudine præſcripta ſpatio 30. vel 40. annorum non requiritur ſcientia, vel tollerantia principis ſecundum Aret. conſ. 23. & conſ. 160. Dec. conſ. 85. & 341. & Crauetta conſ. 21. nu. 12. vt in alijs requiritur ſecundū Bart. in d. l. de quibus, glo. in d. c. vlt. Io. And. in addit. ſpeculat. in rub. de feud. & declarat Bart. in extra. ad reprimendum in verbo, non obſtante, alij verò dicunt prædicta procedere quando de præiudicio, & intereſſe principis ageretur, Bald. in conſ. 407. vol. 3. Caſtr. conſ. 256. 2. vol. Curt. Iun. in tract. feu. in 4. p. q. 3. col. 2. ideoq; conſuetudines feudorum abſque principis ſcientia non tenent, vt per Bald. cōſ. 401. vol. 5.

33 Quò ad vltimum dico, † quòd ad probandam conſuetudinē, ſunt articuli, ſeu capitula formanda cum maxima diligentia, & ſunt actus ſpecificandi, quos aſſerimus conſuetos, & de frequentia, & puritate actuum, & de tempore 10. vel 30. annorum, & ita tradunt noſtri Doct. ſ. Cardin. in c. 1. q. 40. in fine de cōſuet. Curt. iun. conſ. 184. in fine Iaſ. in d. l. de quibus nu. 51. Bart. Cyn. & Pet. in d. l. 2. C. quæ ſit longa conſuet. & alij, quos citat Dec. conſ. 483. nu. 25. & ſeq. prædicta autem non procedunt in conſuetudine notoria, & de qua non extat memoria hominis in contrarium, vel in conſuetudine redacta in ſcriptis, vt ſupra dixi ſecundum Bald. & Felinum in cap. dudum de elect. & Rip. in l. 4. §. hoc autem. ff. de damno infecto nu. 34.

34 Itē nota D. Aſſeſſor † quòd omnes terræ ſubditæ huic regno in defectum ſtatutorum eorū recurrere debent primò ad prædictas conſtitutiones, & conſuetudines Regni, deinde ad iura communia, facit tex. in §. vlt. in fine inſtit. de ſatisdat. & conſtit. Regni honorem debitū, & quod notat Andr. in conſtit. ſi quis in poſterum ſuper glo. in verbo, monetas in princ. quia ſtatutum, quo corrigitur ciuitas, debet ſeruari in toto eius territorio, l. 1. §. initium. ff. de offic. præf. urb. etiam in caſtellis de nouo quæſitis, vt tradit Bald. in l. etiam verſ. & iſta lex inducitur in argum. C. de iure dot. & not. in l. ex cauſa. ff. de poſtu. & vicus, & caſtrum ſequi debēt Remp. illius villę vbi reſpondent l. qui ex vno ff. ad municip. & l. pauper. §. incola. ff. de verb. ſignif. facit tex. in l. 2. §. ſi noſtræ non petierit. ff. ad municip. ſic conſuluit Rom. conſ. 218. quod Piſani in defectum ſtatutorum ciuitatis debeant recurrere ad ſtatuta ciuitatis Florentię, cui Piſani ſunt ſubiecti, & idem ſcribunt Corn. conſ. 151. lib. 3. Socin. ſen. conſ. 81. nu. 7. lib. 4. vbi conſuluit, quod illi de caſtro Plani teneātur recurrere in ſubſidium ad ſtatuta ciuitatis Senarum, cui eſt ſubiectum d. caſtrum, vt per Curt. ſen. conſ. 46. Iacobin. Barbat. Cum. Bolog. & cæteros, quos refert Soc. iun. conſ. 2. nu. 31. & 32. lib. 1. vbi conſuluit, quòd homines Barghæ, vbi non diſponūt eorū ſtatuta, debeant recurrere ad ſtatuta Florentiæ, dominantis d. terræ Barghæ, & idem ſcribit conſ 81. nu. 9. Aret. in §. ex nō ſcripto inſtit. de iure nat. Caccialup. in l. omnes populi nume. 9. ff. de iuſtit. & iure, & alij, quos refert Ludouic concluſ. 55. vbi vide eius diſtinctionem circa alias ciuitates ſubiectas, & coniunctas, & vide Cephal. conſ. 414. nu. 42. & ſeq. Dec. conſ. 538. nu. 13. & Gozadin. conſ. 37. Similiter ſi aliqua terra, vel ciuitas ſubdita non habeat propriam conſuetudinem, tunc recurrere debet ad ciuitatis conſuetudinem, eam dominantis d. l. de quibus vbi per Doct. d. l. 1. §. cum vrbem. ff. de offic. præf. vrb. & l. ex cauſa. ff. de poſtlim. & l. qui ex vico ad municip. & l. nulli C. de epiſc. & clericis, & ita conſuluit Caſtren. conſ. 164. vol. 2. dicens

non licere membris à capite diſcedere, ſic cōſuetudo Regni extēditur ad alias prouincias, vt ſcribunt Paris.conſ.25.nu.40. & ſeq. lib.4. Dec. conſ. 189. nu. 1. Loffred. conſ. 1. nu.55. conſ.39. nu.34 & conſ.46.nu.11. & 12.& alij quos refert D. Tiber. Decianus conſ.31.lib.3.

35 Quartò iudex debet iudicare † ſecundum allegata, & probata, & non ſecundū quod ſcutit l.illicitas.§.veritas.ff de offic.præſid.c.1.& ſeq. extra de offic. ordin. nemo enim proprio ſenſu iudicare debet,cap. ne innitaris de conſtit nec obſtat tex.in l.ſicut.§. ſed ſi quæratur. ff. ſi ſeruit. vendic.ſecundùm Doct. in rub. de iudic & Felin.extra eod.col.2.nam fateor, ꝙ iudex debet iudicare ſecundum quòd ſentit, ſcilicet ex allegatis, & probatis, ideo glo. in c.iudicet 3.q.7. dicit iudicem debere iudicare ſecūndum opinionem ſuam, & non ſecundum voluntatem, quia voluntas non eſt à iure regulata, cap. Nicena 31. diſtinct.c.relatū 37. diſtinct. c. ſcimus 43. diſtinct. & c. & qui emendet 45. diſtinct. ſequitur Barbatia conſ. 42. illud afferam vol.1. Lucas de Penna in l. quicunq;col.3.& ſeq.C.de tab.lib.10.& l.fin. col.2. C.de agrico. Iaſ.in §. ſi minus col.4. & ſeq. inſtit.de action. licet aliquando capiatur ſecundum ſubiectam materiam pro voluntate iure regulata, quia per verbum volumus, ſic lex clem.1.de offic.vic. & clem.1. de rer.permut.& habetur in Euangelio ibi omnia quæcunq; vultis vobis fieri, idest debetis velle. c. 1.diſtinct.1. Felin.in rub de iudic.col.2.Hinc eum non excuſat certa conſcientia, vt ſi ipſe ex ſpecula videret ſeium à Titio interfectum, ſi deinde Titius coram eo, tanquàm coram iudice non fuit confeſſus, nec conuictus, deberet eum abſoluere, quemadmodū fertur olim fuiſſe cōſultum per iuriſperitos Bonon.vt ſcribunt Caſtrenſ. conſ.299. alias 195. nu.4. lib. 2. Azo, & alij relati à ſpeculat. in tit.de ſentent. §. qualiter nu.1. Alber. de roſate in 1.p. ſtat.q.53.& Iul.Clar.in pract. crim.§.vlt.q.8. verſ.ſed pone; ſed prædicta non procedunt in principe,qui poteſt iudicare omiſſis allegatis, & probatis ſecundùm ſuam conſcientiā Bart. in l.emilius.ff.de minor. Abbas in c. cum inter de cōſuet. Archid.in c.2.de reſtit. ſpoliat. lib.6. Similiter curia principis vt ſcribit Guido Papa q. 29. dicit tamen Ferdin. Vaſquius de teſtat.potentia lib.1.§.6.nu.4.præfectos,& alios ſupremos iudices pręfatam auctoritatem non habere, ſed cum ſint conſtituti ad reddēdum ius, formam iuris ſeruare debere l. 2. §. poſt originem.ff.de orig.iur.iuncta d. l. illicitas §.veritas,& §.qui vniuerſas Alex.Iaſ.Ripa, & Crot. in l. nemo poteſt. ff. de leg.1. & ideo Oſaſch. in deciſ. 1. nume. 43. aſſerit ibi Guid. Papam male fuiſſe loquutum, nec ſententiam ſenatus aliter vim legis habere, ſed teneri ſecundum allegata, & probata iudicare facit quod tradit Marcus in quæſt.13.& ea quæ ſcripſi in tract. de mag.Reg.in tit.de ſac.regio conſ. Nec obſtat conſtit. Regni iudices vbiq; vbi notatur iudices Regni iudicare debere ſecundùm puriſſimam conſcientiam per d. conſtitut. & ideo Carauita in ritu mag. cur.284. dat hanc cautelam, vt hoc caſu iudex à iudicando abſtineat, quæ non videtur tuta, quia princeps alteri cauſam committet, & iſte innocētem ex allegatis, & probatis condemnabit contra conſcientiam primi iudicis, qui tenebatur denunciare ſecūdo veritatem, vt prodeſſe poſſet cap.noli timere 11. q 3. & c. intimauit vbi Doct.de teſt.ſed tutior cautela erit, vt hoc caſu iudex informet principem, vel ſuperiorem, legis condendæ poteſtatem habentem de his, quę vt priuatus ſcit circa veritatem cauſæ, nam tunc princeps poterit ſententiā dicere ſecundùm propriam cōſcientiam, vt ſupradixi, aliàs principe ita informato, & iudicante ſecundùm allegata, & probata vtique excuſationem haberet in vtroq; foro, ita latè ſcribit Did.Couar.lib. var. reſolut cap.1. nu. 7. verſ. tertium etiam, & nu.9. Nam d. conſtit.Regni non ſimpliciter dixit iudices iudicare debere ſecundùm puriſſimam cōſcientiam, ſed quòd iudices ſecundùm formam conſt. Regni, & iura communia, & conſuetudines approbatas, &c. de puriſſima conſcientia cauſas audiant,ex quibus verbis in 10 not.notat Afflict. iudicis conſcientiam debere eſſe legibus informatam, vt in c.1.de re iud.in 6. & ex his patet quòd iudices omnino debent iudicare ſecundùm allegata, & probata.

36 Hinc iudicis ſententia debet eſſe † conformis libello, l. vt fundus. ff. cōmuni diuid.& l. vlt. C.de fideicom. libert. & not. in clem. ſæpe in verbo,formam de verbor. ſign. & tradunt Rimin. in rub. C. qui admitti nu. 11. & Afflict. in deciſ. ſacri conſ.365. nu.19. & deciſ. 372. nu. 3. & hac ratione libellus incertus, ſi maximè opponatur,non procedit l.fin.C.de ann. except. nam libellus regulariter offertur, vt actor ius ſuum declaret, & reus deliberet, an velit cædere, vel contendere, & vt iudex ferat ſententiam ipſi libello conformem, l. 1. ff. de edēdo,c.1. de libelli oblat.Abbas in pract. ſua de forma procurat. col.2.verſ.poſt hæc.Et aduerte quòd requiritur conformitas ſententiæ ad rectè eſſe ipſius ſententiæ,non ad ipſius eſſe, niſi ad petitionem, vt per Bald. in l. 1. col.1. C.de errore calc. vnde ſufficit, quòd ſit con-

conformis petitioni per æquipollens, vt nor.
in l. in ſumma:ff.de re iudic.Bertran.cōſ.253.
nu. 8. vol.1. Namque iudiciorum cauſæ ſunt
quatuor. Efficiens, magiſtratus, ſcilicet actor,
& reus, Finalis victoria, materialis negotiū;
Formalis verò libellus, ſiue modus libellandi
ad effectum, de quo ſupra, l.ſolemus.ff.de iu-
dic. l.in ratione.§.cum quidam.ff.ad leg. fal-
cid.l. iuriſgentium.§. 1. ff.de pactis, & d.l. vt
fundus, & declarat Bald.in rub.de iudic. col.
1. nu. 2. lect 1. qui alibi dicit, quòd ſi omit-
tatur caſus pro omiſſo haberi debet, vſq; adeo,
vt in eo vel ſuper eo ſententia fundari nō poſ-
ſit, nē ſit in noſtro arbitrio formam iudiciorū
mutare, conſ. 246. circa fin. & probatur in l.
non poſſumus ff.de petit.hæreditatis.
37 Supradicta autem † iuris diſpoſitio pariter nō
habet locum in principe, vel in Papa, qui poſ-
ſunt condemnare ad non petita, vt in c.2. de
reſtit.ſpoliat.in 6.& not.in c. cōſtitutus de re-
ligioſ. dom.& tradunt Io. de Anan. in c. licet
Hely de Simonia, & Iaſ.in l. vinum in 7. li-
mit. ff. ſi cert. petat. & idem eſt in ſacro conſ.
Neap. vt ſcribunt Affl'ct. in deciſ.83. num.8.
verſ.vnde fuit mihi viſum, & Grammat.deciſ.
19. nu. 2. & 3. quia ſacrum conſilium repræ-
ſentat perſonam regis, vt per eūdem Afflict.
in deciſ.120. poſt nu. 6.ſed hæc limitatio non
videtur, quòd poſſit procedere per ea quæ ſu-
pradixi, & infra dicetur, imò debet intelligi
cauſa legitima ſubſiſtēte per c.in cauſis de ſen
ten.& re iudic. in extra.ſecundò fallit in cri-
minalibus, in quibus nec cōcluſione opus eſt,
& ſi concluſio fiat, adhuc tamen iudex liberā
poteſtatem habet plus, minusuè condemnan-
di cognita qualitate delicti, & perſonarum, vt
ſcribunt Bart.in l.quid ergo.§. pœna grauior.
ff.de his qui not. infam. & Bald. latè in l. & ſi
ſeuerior C. eod. tit. Tertiò poteſt, & in ciuili-
bus cauſis, quò ad qualitates, tempora, mo-
dos, & loca, non ſequi petitionē libelli; Hinc
Bald. in l. 1. C. ſi plures vna ſentent. ſufficere
ait, ſi ſententia cum libello conueniat in re,
cauſa, & actione: primum in re petita, vt iu-
dex de alia non pronunciat, quàm de qua eſt
petitum, deinde in cauſa petendi, vt iudex
aliā cauſam non prętendat: veluti ſi actore pe-
tente ex cauſa depoſiti, iudex ex cauſa mutui
pronūciaret: deniq; in actione, vt iudex actio
nem ab actore inſtitutam, vel condemnando,
vel abſoluendo ſequatur. Quinimò poteſt iu-
dex libellum modificare etiam, quod non ſit
petitum, vt ſcribit idem Bald.in l.vlt. col.2.
C.de fideicom. liber.per l. cū is qui legatum.
ff.de petit.hære.Quartò ſi ab initio actor quā-
titatem petat minorem, deinde in progreſſu
cauſæ probet maiorem, hoc caſu non valebit
ſententia, quod minorem quantitatem conti-
neat, oportuit enim iudicem veritatem pro-
bationis ſequi, quàm in principio litis ferrè.
nec ipſe actor ſcire poterat l. vlt. §.vlt. C. de
appellat. Quintò ſi actor petat quinq; & reus
confiteatur ſe debere decē, iudex poteſt, imò
debet reum condemnare in decem, vt tradit
Ang.in l. vlt.C.de bon.vacan. lib.10. Itē po-
teſt ferri ſentētia ſuper non petitis in libello,
ſi tamen ſint de natura petitorum, vel corre-
latiua, vel correſpondentia, aut aliàs ex eo-
dem fonte emanantia vt refert Miſinger. in §.
curare nu. 11. inſtit.de act. facit ꝙ not. Ioan.
Vinc. Anna ſing. 275. & deniq; fallit in Re-
gno, quia iudex poteſt ferre ſententiam non
conformem libello per cap Regni, deteſtātes,
& literā Reginæ Iſabellę in fine rit. m.cur.per
38 quæ iura dicūt Doct. eſſe correctū † quod agēs
ex vna cauſa, probans per aliam excludatur,
Alex.in l.ſi ita ſtipulatus. §. Griſogonus.ff.de
verbor.oblig. Iaſ. in l. certi condictio.§.ſi nū-
mos. ff. ſi cert.pet. Item corrigitur, quòd ſen-
tentia debet eſſe conformis libello, Iaſ. in l.
vinum nu.28.& 29.ff.ſi cert.pet. vbi poſt alios
plura congerit Marcus Mant. Iureconſ. Pa-
tauinus. Sed aduerte, ꝙ Maranta in ſuo ſpec.
6.p.in tit.& demum fertur ſententia nu.62. &
64.declarat vt prętata procedant quando vnū
fuit petitum in libello, & pendente iudicio in-
cipit conſtare de alio per probationes, vel per
confeſſionē, tunc enim iudex, qui tenetur iu-
dicare ſecundùm veritatem, poterit quoq; ad
illud condemnare non obſtante ſcrupuloſitate
iuris ciuilis, volentis quod nō proferatur ſen-
tentia niſi ſuper eo, de quo eſt lis conteſtata,
vt per Bart. in l.prolatam C.de ſentent. & id
per d.cap. deteſtantes, ſed melius dicas quòd
nullo modo iudices Regni poſſunt condemna-
re vltra petita, quia tollerentur partibus de-
fenſiones, vt per Felin. in c. licet Hely de Si-
mon. Boer.in deciſ. 42. nu 20. & ſeq. Afflict.
in deciſ. 60. & poſt alios nouiſſime idem fir-
mat Io.Berar. Muſcat.in ſua pract. ſacri conſ.
in glo. condemnando poſt nu.69. & in 2.par.
in glo.petitur adducit nō nullas deciſiones ſa-
cri conſ.in quibus clarè patet ſacrum conſiliū
nunquam voluiſſe iudicare ſuper non petitis,
quādo non veniebant in eodem iudicio ex na-
tura primæ actionis intentatæ, vide Vant. in
tract.de nullit.in rub.de nullit.ex defectu pro
ceſſ. nu.97.Quoties enim illud ſuper quo pro
nunciatur acceſſoriè, aut virtualiter ex natu-
ra actionis, vel aliàs comprehenditur, & pe-
titioni ſubeſt, ſententia non poteſt dici, quòd
ſit extra petita; nam ſaltē tacitè inſunt Bald.
in l.

in l. fin C. de fideicom. libert. & in l. & ſi ſeuerior col 1. C. de his qui not. infa. Iaſ. in d. §. cu rare inſtit. de action. & Alex. in conſ. 48. nu. 7. lib. 7. ſi verò eſſet omnino diuerſum, & tūc indiſtinctè ſiue ante, ſiue poſt litē conteſtatam, & concluſionem fuit deductum, non dicitur libello ſubeſſe, nec poteſt iudex ad illud condemnare, quia auferetur parti defenſio, vt ſupra dixi ex Muſcat. loco cit. qui nu. 70. ponderat verba d. c. deteſtantes, & declarat per d. clem. ſæpe de verbor. ſignific. faciunt quæ dixi ſupra verſ. ſupradicta autē iuris diſpoſitio, & verſ. ſimiliter curia principis.

39 Quintò iudices Regni tenentur † ſententias determinare iuxta d. l. 1. §. & poſt. ff de noui oper. nunc. poſt concluſum in cauſa infra decem dies, vt in conſtit. Regni hac lege, & cōſtit. vniuerſos, vbi dicit Afflict. nu. 11. eā non ſeruari, ſed id remitti arbitrio iudicum, benè uerum eſt, quòd iudices tenentur prius expedire cauſas concluſas, & iſtarum cauſas priuilegiatas, vel miſerabilium perſonarum, vt habetur in multis Pragmat. ſub tit. de Sacro Reg. Conſil.

40 Sed videamus, an ſententia iudicis† ſit interloquutoria, vel diffinitiua, q̄ à noſtris Doct. controuertitur; Nam Alex. Iaſ. & Caccialup. in l. imperium. ff. de iuriſdict. omn. iud. idem Alex. & Iaſ. in l. ſtipulationum aliæ. ff. de verbor. oblig. Felin. in rub. col. 4. & in c. quò ad conſultationem col. 8. de re iud. Vall. in d. l. imperium col. pen. arbitrantur, quòd potius ſit diffinitiua; Anton. verò ab Alex. col. 2. & Iaſ. ſibi contrarius col. 3. in l. properandum. C. de iudic. in princ. Gemin. in rub. de re iud. col. 2. contendunt, quòd ſit interloquutoria, ſed Sebaſt. Sapia, & Rimin. Iun. in d. l. imperium, has opiniones concordant, & dicunt, quòd ſi cum poſſet procedi ſummariè, eligitur via ordinaria, ſententia eſt diffinitiua: ſi verò eligitur ſummaria eſt interloquutoria. Denique Decius, & Aquenſ. in d. l. imperium diſſoluere videntur, quòd ſi de iure cōmuni cauſa eſt ſummaria, ſentētia eſt interloquutoria, ſi verò contra ius commune à principe cōtrarium eſt conſtitutum, hæc ſententia eſt diffinitiua: & ideo ſententia de exequendo inſtrumētum iuxta formam ritus eſt interloquutoria, vt not. Moder. in d. rit. licet aliqui dicant eſſe interloquutoriā habentem vim diffinitiuę, vt per Barr. & Bald. in l. ab executione col. 1. & ſeq. C. quorū app. non recip. & l. actori col. 2. de reb. credit. & hanc opinionem multi ſequuti ſunt, vt refert Petrus Rebuff. in l. quod iuſſit in pręfat. nu. 56. ff. de iudic. & in ſtylo Curiæ Bituricenſi. §. 1. des executions, tamen Guido Papa in ſuis deciſ. q. 574. an iudex, in fine tenet eſſe meram interloquutoriam, & eum ſequūtur Ang. conſil. 114. quidam petijt, & Aret. conſ. 75. diligenter col. 6.

Item ſententia dicitur interloquutoria quando profertur ſuper aliquo incidenti inter principium, & finem cauſæ: ita tradunt ſpecula. in tit. de ſentent. §. ſpecies. verſ. interloquutoria, & glo. in clem. 1. in ver. diffinitiua de ſeq. poſſ. & fruct. Bart. in l. 1. §. quod ſi in aliqua nu. 3. verſ. ad contraria. ff. de prætor. ſtip. Bald. in l. qui reſtituere. ff. de re iud. Fed. de Senis conſ. 159. Imo. in l. ſi finita. §. non autem. ff. de dāno infecto; & facit doctrina Alex. in rub. ff. de re iudic. ſententia verò diffinitiua eſt illa, quę principale negotiū diffinit, vt l. 1. ff. de re iud. ita glo. in d. l. qui reſtituere, & in d. clem. 1. & ſpec. loco cit verſ. diffinitiua verò, Bart. in d. l. 1. §. fin. col. vlt. & Iaſ. poſt alios in d. rub. de re iud. col. 1. verſ. ego iſto modo, & Maranta latiſſimè proſequitur in ſuo ſpec. p. 6. in verbo ſententia nu. 23. 24 & ſeq.

Vnde ſententia mixta rectè dicetur, quæ eſt lata ſuper incidenti, & diffinit negotium principale, vt patet ex prædictis, nam ſi litigatur de reſtitutione in integrū, & aduerſarius opponit de ætate, ſi pronunciatur ſuper ætate, certè eſt interloquutoria, quia fertur ſuper incidenti, poteſt quoque dici diffinitiua, quia conſequenter diffinit negotium principale: nā de reſtitutione amplius non tractabitur facit tex. iuxta glo. in l. intra vtile. ff. de minor. & alia exempla tradit Alex. in d. rub. de re iud. col. fin. facit tex. in l. 3. C. de ſent. & interloq. omn. iud. & quæ tradunt Rota in deciſ. 10. de ſent. & re iud. in antiquis, Purpur. conſ. 256. nu. 6. & Achilles Perſon. de adipiſcenda poſſeſſ. nu. 34. Rota Biſig. deciſ. 1. & deciſ. 5. de re iud. & Iaſ. in l. nec quicquam §. vbi decretum col. 11. verſ. vltimò quæritur. ff. de offic. proconſ.

41 Deniq; iudices tenentur † ſententias proferre in loco publico, & ſolito maiorum præſentibus etiam officialibus, vt in l. cum ſententiā. C. de ſentent. & interloq. & latè ſcribit ſpec. in tit. de ſent. §. qualiter nu. 5. verſ. debet autem proferri, & not. in conſt. iudices vbi Afflict. nu. 13. non autem in occulto, niſi in aliquibus locis, vt per Menoc. in tract. de arbitr. iud. q. 62. & 64. Item in ſcriptis, l. 1. & fin. C. de ſent. ex breuic. recit. cap. fin. de re iud. in 6. & conſtit. Regni ab omnibus, vbi Andr. & Afflict. etiā in iudicio ſummario, vt in clem. ſæpe de verbor. ſignif. item nedum neceſſe eſt dicere, lecta, lata, die, &c. quia ſententia debet continere datam, vt not. Hoſt. & Anchar, in cap.

In cap.ex literis de integ.reſtit. ſic reſcriptum cap.eam de reſcriptis, cap. ſi eo tempore eod. tit. in 6. ſed etiam dicere, viſis actis, & actitatis in cauſa, & ita debet eſſe certus de ſua iuriſdictione, alias procedere non poſſet ſecundum Bald. in c.prudentiam nu.2.de offic.deleg. nec ſufficeret, ſi ipſe ignoraret vt idem Bald. tradit in l.properandum.§. & ſi quidem col.2.C. de iudic.imò dicere curia ſedẽte pro tribunali, vt in ritu mag.cur. 37.vbi Carauita nu.8. & ſeq. Sed Guido Papa in deciſ.45 t. dicit quòd ſi dicatur viſis actis curia ſic ordinat, vt pro curia. & magiſtratu loci, inq; curia præſidente ſumatur, l.ſi vno. ff.locati, l ſi ſtipulatus. ff. de vſuris, & quòd ita ſententia lata valeat, & idem dicit eſſe, ſi dicatur, curia ita ordinat, vel condẽnat, & quòd ita eſt de ſtylo in curia parlamenti Delphinatus Pariſ. & Tholoſæ vt latè ſcribit Marcus Mant.in lib.4 qui polymathia inſcribitur, cap.9. & in cap. ſanè de offic. deleg. & not. Carauita in d. ritu per cap. Regni deteſtantes, ſimiliter ſufficit, vt ſententia legatur per actuarios, vt tradunt Paris in tract. ſynd. in verbo. ſententia cap.2. nu.12. & Maranta in tit. & demum fertur ſententia nume. 55. & 56. & not. in d. clem. ſæpe, ibi ſtans, vel ſedens; & ita ſeruatur in ſacro conſilio, nã regulariter ſententiæ leguntur, & recitantur intus aulam, vbi adeſt rota, ſtantibus Regijs conſiliarijs, vel ſedentibus, prout ipſis placet, & ita lecta, lata ſcribitur, & ſententia legitur præſentibus collegis, qui ibi adhibẽtur vti teſtes d. l.cum ſententiam, vbi Bart. & Bald. imò in magna curia ob multitudinem cauſarum, non leguntur ſententiæ intus aulam, ſed tantum proferuntur, & ponuntur in quodam libro, & deinde magiſtri actorum eas ſcribunt in publica forma, & cum iudices firmauerint, ipſi actuarij ſcribunt, lecta, lata, die, &c. iuxta d.rit.37. idque fuit prouiſum per decretum in d.magna curia, vt dicit Carauita in dicto ritu 37. & in ritu 288. nume.27. vbi etiam dicit, quòd ita ſeruant Regiæ Audiẽtiæ prouinciarum, & ita quoque deberent ſeruare aliæ curiæ Regni, per ea quæ tradunt Afflict.in conſtit.Regni grandis vtilitas verſ quid ſi iſta publicatio, & Alex.Rom. in Prag.1. nume.59. ſub tit. de blaſphemia.

Laus Deo Omnipotenti.

SVMMARIVM.

1 *ORdo iudiciarius ſeruandus in cauſis ciuilibus.*
2 *Sententia iudicis non procedit oppoſita nullitate ratione ordinis peruerſi.*
3 *Ordo iudiciarius in crim.ſeruandus.*
4 *Iudices Regni tenentur ſeruare ordinẽ iudiciarium Mag. cur.*
5 *Libellus cur debeat eſſe clarus.*
6 *Libellus quare talis qualis petitio appelletur.*
7 *Per cap.Regni deteſtantes, & literam Reginalem, & Prag.1. de ordine iud.quæ fuerunt ſublata.*
8 *Quot modis quis conueniatur ciuiliter in Mag. curia.*
9 *Contumacia quomodo incuſanda in ciuilib.*
10 *Iudicis officium quieſcere debet die feſtiuo, vel feriato.*
11 *Feriæ ſunt introductæ in fauorem litigantium, & ideo cum diſpenſatione ex ipſorum conſenſu iudices debent procedere.*
12 *Primum decretum quando interponatur.*
13 *Contumax quomodo poſſit contumaciam purgare in ciu.*
14 *Secundũ decretum quando interponatur.*
15 *Reus comparens in iudicio poteſt primò opponere exceptiones, ſcilicet fori declinatorias, & iudicis incompetentiæ, & alia vt ibi.*
16 *Reus fundato iudicio poteſt opponere alias exceptiones, ſcilicet carentiæ, & incõpetentiæ actionis legitimationis perſonæ, &c. et etiam peremptorias vt ibi.*
17 *Terminus ad probandum incumbentia.*
18 *Acta quæ fiunt in iudicio dato termino vſque ad concluſionem ponuntur.*
19 *Citatio ad dicendũ fit in tribunalibus mag. cur. & ſacri conſ. & in alijs ad audiendam ſententiam.*
20 *Sententia condemnatoria mag.cur. quando*

do poſſit exequi.

21 *Sententiæ ſacri conſ. mandantur exequutioni, & quando dicitur impoſitum perpetuum ſilentium.*

22 *Iudicium criminale quid ſit, & ibi de accuſatione, denunciatione, & inquiſitione agitur.*

23 *Prag. Regis Ferdinandi ſuper cau. ciu. & crim. declaratur.*

24 *Mag. cur. actuarij ſolent inquirere, & capere informationes.*

25 *Triduum expectatur in Regno poſt terminum elapſum in crim.*

26 *Procurator, vel eius affinis an poſſit comparere pro delinquente abſente, vel infirmo, etc.*

27 *Practica quæ ſeruatur circa exceptionem abſentiæ in crim.*

28 *Practica in exceptione infirmitatis.*

29 *Practica in exceptione carcerationis.*

30 *Practica ſuper exceptione nullitatis.*

31 *Citatio in crim. quæ debet continere.*

32 *Procurator quãdo poſſit in crim. pro reis comparere.*

33 *Practica quãdo allegatur falſitas citationis, vel ſimile.*

34 *Contumaciæ in crim. quõ accuſentur.*

35 *Contumax debet banniri, & eius bona adnotari, & quando.*

36 *Contumax poteſt comparere vſq; ad dimidiam noctem in criminalibus.*

37 *Foriudicatio in quibus delictis fiat.*

38 *Terminus diuerſus ſtatutus ad forindicandum delinquentes ordinarios, & illos, qui vadũt in comitiua forbannitorum.*

39 *Reus contumax elapſo anno debet citari ad foriudicandum, & quid hodie obſeruatur.*

40 *Practica quando comparet affinis, vel alius ad impediendã foriudicationis ſententiam.*

41 *Ordo iudiciarius quis in crim. reo conſtituto in fortijs curiæ.*

42 *Iudex diuerſimodè procedere debet in cauſ. crimin.*

43 *Cauſa mixta quæ dicatur ſecundum Doct. & quæ ſecundum auctorem.*

44 *Cauſa liquidationis dicitur mixta.*

45 *Inſtrumentum præſentandum iuxta formam ritus mag. curiæ, quæ debet continere.*

46 *Creditor pro facienda liquidatione debet perſonaliter comparere, etiam ſi eſſet infirmus, carceratus, vel infans, & quid in muliere ibidem.*

47 *Pract. ſuper citatione, & liquidatione inſtrumenti iuxta formam ritus.*

48 *Practica ſuper actione crim. de periurio.*

49 *Practica ſuper obligatione pænes acta accuſata.*

50 *Obligatio pænes acta curiæ habet exequutionem paratam, & habetur vti ſententia lata.*

De ordine iudiciario ſeruando per officiales Regni in cauſis ciu. crim. & mixtis iuxta pract. Mag. Curiæ. Cap. XIII.

QVIA Iuſtitia dicitur ſeruati ordine iuris ſeruato, vt not. Dec. in l. legẽ. nu. 7. C. de pactis, poſt Ang. in auth. de hæred. & Falc. §. exhæredatos in princ. Meritò primò notandum eſt, † quòd nedum in cau-
1 ſis ciuilibus ordo iuris ſeruandus eſt, vt poſt alios latè ſcripſerunt Rob. Maranta in princ. ſui ſpec. Vant. in tract. nullit. in tit. ex defectu proceſſ. & Carauita in ritu Mag. Cur. incip. ordo gerendorum poſt princ. facit Regia Prag. 1. ſub tit. de ordine iudic. & l. 1. §. & ſi quæ leges veteſ. aut hæc tantummodo obtinere volumus, &c. C. de veteri iure enuclea. aliàs ſen-
2 tentia iudicis impediretur † oppoſita nullitatis exceptione ratione ordinis peruerſi, vt latè diſputat Put. in deciſ. 317. lib. 2. faciũt tradita per Alex. cõſ. 5. col. 2. vol. 2. Abb. conſ. 3 verſ. 11. lib. 2. Caſtren. conſ. 321. vol. 1. col. 3

Aſſlict

Affliͣct. in deciſ.358.& datur tunc appellatio,
vt tenẽt Moderni in l.1.C.ſi de moment.poſſ.
& Put. d. deciſ. & propterea etiam olim præ-
tor Romæ ſolebat in iudicijs, ſeu actionibus
propoſitis dare iudicem, ipſiq; formulam præ-
ſcribere, quam in iudicando ſequi deberet, l.
item.§.prætor ait.ff.de iniur.l.veluti.ff.de ver
bor.oblig. & l.iuriſgent.§. & ideo cum ſim.ff.
de pactis vt latè ſcripſi poſt D.Præceptorem in
tract.de var.iur.deciſ.in tit. de offic.iudicis no
bili, & mercennario num.5.6.& ſeq. Verum
3 quoque in cauſis criminalibus † ſeruandus eſt
ordo iuris, vt in l.accuſationis ordinem C.de
accuſat. cap. cum dilectus extra. de ſimon. &
ſcribũt Bald. in ſua pract.iud.in rub.de libel-
lis crim.q.7.nu.5. & Afflict.in conſtit. Regni
cauſas alias num.2. ſub rub.qualiter iuſtit. ſe
gerere debeant.
4 Secundò notandũ eſt, † quòd officiales Regni
debent procedere in cauſis ciu. crim.& mixtis
ordine iuris ſeruato iuxta practicam Magnæ
Curiæ Vicariæ, quæ dicitur caput aliarũ cu-
riarũ, & quod ipſa ſeruat, id omnes aliæ cu-
riæ ſeruare tenentur, Andreas in cõſt. ſi quis
in poſterum, facit tex.in §.vlt.inſtit. de ſatiſ-
dat. & ſcripſi ſupra in tit. de iuſtit. verſ. nam
magna curia, & ideo dicitur magna ad diffe-
rentiam aliarum ſecundùm glo. in conſt. Re-
gni, ſtatuimus, quia ipſa eſt fons à quo ad a-
lias curias deriuatur norma iuſtitiæ, ſicut ad
riuolos, vt in conſtit. nihil veterum, imò ap-
pellatur ſpeculum inferiorum curiarum eo, ꝙ
inferiores gradu in ipſa debent aſpicere, quod
in ſe ipſis volunt obſeruare, vt in conſtit. ho-
norem debitum.
Tertiò notandum eſt, quòd Mag. curia in ciuili-
bus cauſis ita obſeruàt procedere, nam in pri-
mis offertur libellus, per quem aliquid dari,
5 vel fieri petitur, qui debet eſſe adeò clarus, †
quòd reus poſſit deliberare, ſi cedere, vel cõ-
tẽdere habeat, l.1. ff.de edendo, c.1.de libel-
li oblat. auth. offeratur. C. de litis conteſt. &
poſſit deinde actor ex ipſo formare articulos
claros, non impertinentes, vt ſcribit Bald. in
l.vinum, nu.22.ff. ſi cert.pet. & in l.2. §. quod
ſeruari nu.25. C. de iureiur. propt. calum. &
deniq; valeat iudex, ſiue aſſeſſor claram, &
certam ſententiam dicere, vt not.in l.3. & 4.
per illum tex.C. de ſentent. quæ ſine certa, &
in §.curare, vbi Miſinger. & alij, inſtit. de a-
ction. & ſcripſerunt Bald. & cæteri in d.auth.
offeratur, Cardin. Zabarella in clem. ſæpè de
verbor.ſignific.& ſpeculator in tit.de ſentent.
§.qualiter nu.7. verſ.debet eſſe certa; Et iſte
6 libellus appellatur † talis qualis petitio à Re-
ge Ferdinando in prag.1.ſub tit.de ordine iu-
dic. quia in Regno proceditur ſola facti veri-
tate inſpecta, ſummariè, & de plano, vt ibi,
& in cap.deteſtantes, & in litera Reginæ Iſa-
bellæ incip.quantũ eſt poſſibile, per quas con-
7 ſtitutiones, ſeu cap.aduerte, † quòd dumtaxat
fuerunt ſublata illa iura communia, quæ ſer-
uabantur circa formulas, & ſollemnitates li-
bellorum, & ita iuris ſubtilitates, quæ à iudi-
cibus non ſunt admittendæ, vt ſcribit iurecõſ.
in l.ſicuti.§. ſi debitori. ff quib mod. pig. vel
hypot.ſolu. & ita tradunt Paris in tract. ſynd.
in verbo, ſententia, cap.2. nu.13. & 53. Ma-
ranta in 4. p. ſui ſpec. diſt.9. nu.11. & Cara-
uita in ritu Mag. cur. 288. nu.4. per tex. d. c.
deteſtantes ibi magis per ſophiſticas, quã ve-
races aduocatorum verſutias, & per d. Prag.
diſpendia litium, ibi dũmodo probationes, &c.
& ita intelligas, quod ſcripſi in tract. de var.
iur. deciſ. cap.1. nu.8.
8 Vnde in Magna curia nedum quis poteſt † cõ-
ueniri oblato libello per viam prouiſionis, ſeu
citationis abſq; pœnæ appoſitione, vt per Af-
flict.in conſt.Regni in ciuilibus nu.1.de term.
pon. in citat. verum etiam per viam mandati
pœnalis ad inſtantiã alicuius aliquid ſibi da-
ri, vel fieri prætendentis, & iſtud dicitur mã-
datum iuſtificatum, in quo debet poni verbũ
peremptoriè, vt reus legitimè compareat in-
fra tot dies iuxta diſtantiam loci, & ita d. reus
citari debet perſonaliter, vel in domo ſuæ ſo-
litæ habitationis, de qua relatione debet cõ-
ſtare in pede ipſius mandati, ſeu prouiſionis
cum ſubſcriptione duorum teſtium, qui præ-
ſentes fuerint dictæ intimationi, ſi ſit in loco,
vbi copia literatorum haberi poſſit, alibi au-
tem ſufficit cum duobus teſtibus non aliter ſe
ſubſcribẽtibus, dummodo nuncius referat de
eorum nominibus, & cognominibus, vt ha-
betur in d. Prag. 1. de ordine iudic. vide Af-
flict.in deciſ.ſacri conſ.289. poſt nu.6.& Ma-
ran. in 6. p. in verbo, rectè concipiatur cita-
tio poſt num.57. & nu.72. allegat Bald.in l.ſi
quando col.2. C.de teſtibus, & quæ requirã-
tur in citatione, vide eundem nu.51. & 52.&
Marſil.ſing.118.& pract. ciu. Mag.cur. cap.1.
nu.4. Et aduerte, quòd ſi in mãdato, ſeu cita-
tione ponitur, quòd reus cõpareat infra duos
dies poſt intimationem, & fuit citatus die pri-
mo Nouembris; Prima contumacia accuſari
9 debet † die 3. eiuſdem, iuxta Reg. Prag.incip.
relatione, vbi latè Troyſius, dummodo nõ ſit
dies feſtiuus, vel feriatus, aliàs ſequenti die
erit incuſanda, quia d.tempore debet quieſce-
10 re † iudicis officium, ſiue Meſſium, vel vin-
demiarum, vel repentinæ, vel ob honorẽ Dei
introductę ſint, vt habeẽ in l.dies feſtos, & in l.

omnes.C.de ferijs,& in l.1.ff.eod.niſi eſſemus
in cauſa in qua poſſet procedi ſine figura iudi-
cij; vt in d.clem. ſæpe, Bart. in extrau.ad re-
primendum, Carau. in ritu Mag.cur.44. nu.
1.& Maranta in ſuo ſpec. 4. p. diſt.16. nu.80.
11 83.& ſeq. & etiam quia feriæ ſunt † introdu
ctæ in fauorem litigantium, & non iudicum,
ideo obtenta diſpenſatione ab Illuſtriſs. Pro-
rege Regni iudices tenentur iudicare,& pro-
cedere, ita Bald. in conſ.6.verſ.præterea vol.
3.duplicato in 1.vol.conſ.6. & conſ.467.vol.
1. quod nota contra iudices qui nolũt proce-
dere, quia poſſent conueniri in ſyndicatu, vt
teſtatur Io.Vinc. Anna ſing.192. vltima verò
contumacia debet accuſari elapſo triduo à die
primæ contumaciæ, vel infra duos menſes, ſi
fuerit extera territorium huius ciuitatis,ſi in-
tus,infra vnum menſem ad electionem actoris
computandos à die primæ cõtumaciæ, & ſi in
vltima contumacia tempore vocationis, vel
antè reus comparuerit,vel eius procurator cũ
mandato admittitur, & proceditur cum ipſo,
ſi autem nemo comparuerit debet condemna-
12 ri † & interponi primum decretum, vel dari
terminus in cõtumaciam citati ad electionem
actoris, vt in d. Prag. relatione, Maranta in
6. p. in ver.aduertatur circa contumacias nu.
9. 10. & ſeq. vt refert D.Carolus Grimaldus
in addit.ad pract.ciu.Mag.cur.cap.1.verſ pæ-
næ autem, & quis dicatur verè contumax, vi-
de Doct.in d.Prag.D. Anton. Teſſau.in deciſ.
Pedem.19. nu.1. Marſ.in l.de vnoquoq; ff.de
re iudic. & Carau.in ritu Mag. cur.211.nu.2.
& 3. Si verò actor eligit viam condemnatio-
nis, & facta condemnatione debent expediri
literæ exequtoriales ex primo decreto, vt ip-
ſarum vigore ponatur actor in poſſeſſionẽ bo-
norum Rei contumacis pro quantitate debiti
petita, vt per Troyſium in d. Prag. Relaione
nume 7. & 8.
13 Contumax autem † poteſt contumaciam pur-
gare infra tres menſes à die interpoſiti decre-
ti per reſtitutionem expenſarum omnium fa-
ciendam actori deductis expenſis dũtaxat pri-
mi mandati, vel prouiſionis, & primæ contu-
maciæ,quæ tunc non ſoluuntur per præſtatio-
nem cautionis de ſtãdo iuri in forma cũ acto-
re pro debito petito, & purgationem cõtuma-
ciæ,& debet conſtituere procuratorem inſtru-
ctum, & notum in curia, cum quo poſſit pro-
cedi, vt in d.Prag.relatione, & tradit Marã-
ta d.p.4.diſt.16. nu.16. verum reus purgando
contumaciam non remittitur ad locum domi-
cilij pro cautione præſtanda, niſi in loco iudi-
cij ſatiſdare non poſſet, vt dixit Alex. in l. de
die §.tutor.ff. qui ſatiſdare cog. quẽ ſequitur
Afflict.in deciſ. ſacri conſ.137. poſt num.2 &
vide ibidem in addit. Vrſillum.
Reus in eius contumacia perſeuerans per d. tres
menſes, quibus elapſis computandis à die, in
quo actor fuerit inductus in corporalẽ poſſeſ-
ſionem bonorum conuenti, iterum citatur ad
14 videndam † ſecundùm decreti interpoſitionẽ
infra terminum præfigendum iuxta diſtantiã
loci, in quo ſi comparuerit, & adimplenda,
vt ſupra adimpleuerit, debet admitti, ſi verò
non comparuerit, incuſata vt ſupra contuma-
cia, & expectato triduo, debet d. citatio vo-
cari in banca, & prouidebitur fore proceden-
dum contra debitorem ad actus incumbentes
in contumaciam ipſius rei citati contumacis,
& non comparentis, & poſtea debet actor of-
ferre petitionem, in qua petat adiudicationẽ
bonorum exequutorum ex primo decreto, in
quibus fuit poſitus pro quantitate debiti me-
diante appretio expertorum, & ſuper d. peti-
tione debet dari terminus in contumaciã rei,
& actor debet facere ſuas probationes, in qui-
bus debet probare debitum petitum, & bona
in quibus fuit exequutum fuiſſe in bonis, &
de bonis debitoris, & factis huiuſmodi pro-
bationibus debet fieri publicatio, & concluſio
in cauſa, & poſtea iudex debet interponere
ſecundum decretum, in quo debet declarare
d.debitorem fore,& eſſe legitimum contuma-
cem, & bona exequuta eſſe adiudicanda cre-
ditori pro quantitate petita mediante appre-
tio expertorum ad faciendum,& diſponendũ,
prout de alijs bonis facit, & diſponit, vt ve-
rus dominus,& debet legi curia ſedẽte in con
tumaciam, & elapſis decem diebus debẽt ex-
pediri literę exequuteriales ex ſecũdo decre-
to; Poſt verò ſecũdi decreti interpoſitionem,
ſi reus infra menſem cõtinuum comparuerit,
& debitum cum omnibus expenſis in cauſa fa-
ctis creditori ſoluerit, poſſeſſionem rei adiu-
dicatæ vtiq; recuperare poterit, & elapſo di-
cto menſe amplius non auditur, niſi fortè le-
gitimè docuerit, quòd iuſta cauſa impeditus
fuit, quo caſu ad tempora iuſto impedimento
decurſa debet reſtitui, vt in Prag. eo ſub tit.
de interpoſit. ſecundi decreti.
Reus verò componens poſt intimationem ſibi fa-
ctam libelli in curia præſentati poteſt ſibi cõ-
15 petentes opponere exceptiones, & primò †
fori declinatorias, ſcilicet quando iudiciũ po-
terat eſſe cum citato,ex quo iudex citatus ha-
bebat aliquam iuriſdictionẽ in eum, & ſic po-
terat citare, vt in Magna curia, quæ eſt iudex
competens omnium perſonarum, cuiuſcunq;
ſtatus, gradus, conditionis, dignitatiſq; fue-
rint, in Regno, vt ſcribit Carau.in ritu Mag.
cur.

-rit.46. per illum rit. & in ritu 230. nu.7. poſt Afflict. in conſtit. ſtatuimus, vt Magnæ curię in 8. not.q.3. & alibi ſcripſi; Nam omnes præfatæ perſonæ poſſunt citari, & non obſtantibus eorum priuilegijs comparere tenentur, & priuilegia allegare, quibus inſpectis, & militantibus, tunc eſt locus remiſſioni ad iudices competẽtes, & ita declinatur forus, vt dicit tex. in l. ſi quis ex aliena. ff. de iudic. & in l. 2. ff. ſi quis in ius voc. &c. vbi per Bald. & Carau. d. ritu 230. Similiter poteſt allegare exceptionem iudicis incõpetentię, vt quando nunquam iudicium cum citato poterat eſſe in illo foro, vt in notorio clerico citato, tanquã laico l. generaliter, & ibi Bald. C. de epiſco. & cleric. & declarat poſt alios D. Muſcatellus in pract. ſacri conſ. in 2. p. in glo. competentes; Hinc licet iudex remittens aliquem Baroni, vel alio iudici poſſit ſtatuere terminum infra quem debeat remiſſus comparere apud iudicẽ ad quem l. 2. § ſi dubitetur, vbi Paul. Caſtreſ. ff. de iudic. id tamen procedit quando iudex non eſt omnino incompetens, ſecus verò ſi eſſet omninò incompetens, vt in clerico, cui iudex ſæcularis non poſſet præfigere terminum Andr. in fine, & Afflict. in conſt. Regni, ſi quẽ noſtrorum; & latè ſcribit Io. Vinc. Anna ſing. 270. Aliàs ſi opponeret exceptiones peremptorias, vel dilatorias vtiq; videretur approbare iudicem vt in l. ſed & ſi ſuſceperit in princ. ff. de iudic. cap. inter monaſterium extra. de reg. iur. licèt per ſolam ſatisdationem de iudicio ſiſti non videatur iudicem approbare; vt in auth. offeratur. C. de litis conteſt. Franc. Aret. in conſ. 87. nec per petitionem copiæ libelli, l. non videtur. ff. de iudic. quæ ſi petitur concedi debet expenſis actoris, vt in d. auth. offeratur, & in Pragm. comparente reo, ſub tit. de ord. iudic. Similiter poteſt allegare exceptionẽ litis pendentię in alia curia per l. vbi cæptum ff. de iudic. Item poteſt petere, quòd cauſa cõpromittatur, quia inter cõiunctos ſeruata forma Regiæ Prag. incip. diſpendia litium.

16 Deinde verò fundato iudicio reus poteſt † opponere alias exceptiones dilatorias, ſcilicet carentiæ, & incompetentiæ actionis, legitimationis perſonæ comparentis, cautionis de expenſis, exhibitionis ſcripturarum, vel inſtrumentorum in petitione mentionatorũ, vel quòd actor declaret libellum in partibus ſuis obſcuris, vel ſi eſt hęres ex teſtamento, vel ab inteſtato, & pro quota parte, ac ſi tenet, & poſſidet bona hæreditaria, vel reconueniat actorem, vel laudet in authorẽ, vel petat ſibi dari copiam citationis vt ſupra dixi, & ſcribit Muſcat. in 2. p. ſuæ praxis ſacri conſ.

Similiter poteſt opponere exceptiones peremptorias, ſcilicet exceptionem periurij, litis finitæ, rei iudicatæ, tranſactionis, pacti de non petendo, & ſimilia, quæ impediunt proceſſũ ad vlteriora; Exceptiones verò fori declinatoriæ, & dilatoriæ opponi debent antè litẽ conteſtatam, ſcilicet ante dationem termini cõmunis actori, & reo ſecundùm Bald. in l. exceptionem. C. de except. Innoc. in c. prout de dolo, & contum. & Afflict. in conſtit. probationum defectum nu. 22. ſub rub. quæ probat. in cau. vt tradit Annonus in ſua pract. iudic. cap. 35. & allegat Bart. in l. nulla. C. de procur. & ad idem vide Bart. in extra. ad reprimendum in verbo, & figura verſ. item an ſit conteſtanda lis, vbi dicit, quòd articuli vtriuſq; partis habent vim litis cõteſtationis, vide quæ ſcripſi in tit. de iudic. ciu. nu. 10. Peremptoriæ autem vſque ad concluſionem, vt refert pract. Pap. in titu. de declin. iuriſdict. verſ. coram vobis nu. 2.

Quibus diſcuſſis, & adimpletis, vel reiectis, ſeu
17 ad merita cauſæ reſeruatis † datur terminus in cauſa ad probandum in cumbentia vtrique parti actori, ſcilicet ad probandum, & reo
18 ad defendendum, quo dato citantur teſtes, † & pars ad videndum ipſorum iuramenta, vel fit nominatio teſtium in alijs locis, petendo expediri literas commiſſionales ordinarijs locorum non ſuſpectorum; præſentantur articuli non impertinentes, & per examinatorem à iudice electum partibus non ſuſpectum teſtes in termino citati, & principales tanquã idoniores ſuper dictis articulis examinantur; & completo examine fit publicatio in cauſa, qua facta, ac percunctato examine per partes, poteſt per aliquam ex eis peti terminus repulſæ, qui eſt medietas primi termini, curritque de momento ad momentum, in quo poſſunt repulſari teſtes aduerſarij, & approbari teſtes ſui, factaq; publicatione in cauſa repulſæ, poteſt per alteram partium peti terminus repulſæ, qui eſt medietas termini primæ repulſæ, in quo ſimiliter examinantur teſtes ad repulſam, & approbantur teſtes examinati in termino repulſæ, & deinde facta publicatione ſecundæ repulſæ non datur alius terminus, niſi aliqua partium eſſet perſona priuilegiata, vt mulier minor, eccleſia, vel eccleſiaſtica perſona, vel vniuerſitas, vel fiſcus, quia hæ perſonæ poſſunt petere primum, & ſecundum beneficium, ideſt primam, & ſecundam reſtitutionem in integrum; terminuſq; primi beneficij eſt medietas primi termini, terminus verò ſecundi beneficij eſt medietas termini primi beneficij, in quibus terminis primi, & ſecundi

P 2 bene-

beneficij poſſunt ſimiliter fieri nominationes teſtium, prout in primo termino, & ex vtraq; parte admitti articuli impertinentes, ſcilicet contrarij articulis partis aduerſæ in primo termino, & ſi tàm actor, quàm reus fuerint perſonæ priuilegiatæ, vterque petere poteſt duo beneficia, & ſic erunt in cauſa quatuor beneficia, & quilibet vti poterit beneficio partis aduerſæ ex quo quilibet terminus eſt communis. Facta publicatione in beneficijs, fit concluſio in cauſa, & idem eſt, quòd renunciatio probationum, ac poſt concluſionē de iure nemo loqui debet, ſed de ſtylo Mag. cur. Vic. & ſacri conſ. concluſio fit in forma, quæ intelligitur ſalua productione ſcripturarum adeò vt concluſione facta poſſint produci ſcripturæ, & ſi publicæ erunt, poteſt peti terminus ad concomitandum ſcripturas per partem producētem, qui terminus dabitur arbitrio iudicis, & per alteram partē poteſt peti terminus ad impugnādum, ad hoc vt valeat aduerſus ſcripturas ſe defendere, & cum fuerint prædicta adimpleta, remanet firma concluſio, & tunc
19 citantur partes † ad dicendum in iure, & in facto in tribunalibus Mag. cur. & ſacri conſil. in alijs verò curijs Regni fit citatio ad audiēdam ſententiam, & poſtea iudex profert ſententiam diffinitiuam abſoluendo, vel condēnando, vt in Prag. cōcluſione facta, vbi Troyſius, & alij, & latè præfata declarat D. Ioan. Beru. Muſcat. in pract. ſacri conſ. & Mag. cur. quem videas pro materiæ intelligentia.
20 Sententia autem † condemnatoria d. Magnæ curiæ infra ſummam ducatorum 150. nō obſtante appellatione mandatur exequutioni cū cautione, vt in Prag. nos autem §. quod verò ſub tit. de ſacro conſil. & tradit Io. Vinc. Anna in ſing. 466. & vide D. Vinc. de Franchis in deciſ. 141. Idē eſt in duabus ſententijs conformibus per quoſcunq; iudices latis non excedentibus d. ſummā, vt in Prag. deficiēte ſub tit. de offic. ſacri conſ. in antiquis, idem eſt in duabus ſententijs infra d. ſummam conformiter latis ab eadem Mag. curia, vt in d. Pragm. nos autem. §. quod verò, & tradit Afflict. in deciſ. 28. 39. & 47. Similiter nō obſtante appellatione ſententia aſſiſtentiæ exequutioni demandatur, vt in Prag. Magnæ curiæ ſub tit. de app. & tradunt Maranta in verbo, & quādoq; appellatur nu. 181. & vide D. Vincen. de Frāchis in deciſ. 86. nu. 2. & deciſ. 120. & deciſ. 136. per totam; Idem ſeruatur in quolibet decreto affirmatiuo d. Mag. cur. vt not Carauita in ritu 259. per illum ritum num. 16. poſt Afflict. in deciſ. 261. nu. 1. Idem ſeruatur in ſententijs infra in duas vncias, imò huiuſmodi ſententiæ ſine cautione exequutioni mandantur, vt in ritu Mag. cur. 257. vbi Carau. nu. 5. & idem obſeruari debet in Regijs Audientijs, vt tradit Muſcat. in 7. p. ſuæ praxis nu. 107. & 108. Et tandem ita ſententię ſacri conſ. arma-
21 ta manu † exequutioni mandantur cū cautione, q̃ ſi infra decē dies reclament, vt in Prag. 5. incip. ſententias ſub tit. de ſacro Reg. cōſ. & bis victus in ſacro conſilio, non poterit amplius reclamare, quia duabus cōformibus ſentētijs latis in Regno imponitur perpetuum ſilentium, vt in d. Prag. 5. & id etiam procedit ſi inter duas ſententias conformes adeſſet vna intermedia contraria primæ, & ita fuit obſeruatum in Regia Camera in cauſa M. Beatricis Pignatellæ cum Io. Baptiſta Pignatello ſuper Caſtro Martignaui, prout etiā tradidit Dec. in conſ. 385. cætera ſcribunt in hac materia Maranta in d. ver. quādoq; appellatur, Tartaglia in Pract. Mag. cur. ciu. nouiſſimè Prę̄fatus Doctor Io. Beru. Muſcat. in 7. par. ſuæ praxis nu. 90. & ſeq. & vidi quæ ſcripſi in tit. de Iuſtit. ſupra in fine.

Quartò notanda ſunt aliqua circa iudicium criminale, & in primis dic, omiſſa longiori diſputatione de qua per Bart. in l. prætor in principio. & ibi Alex. in addit. ff. de ſepulchro violato, Bald. & Alex. in l. à Diuo Pio. §. ſententiā. ff. de re iudic. Iaſ. in §. 1. & ibi Gomeſ. inſtit. de action. & poſt alios nouiſſimè per Duaren. lib. 1. diſput. anniuerſ. cap. 33. Iul. Clar. in princ. §. vlt. ſuæ praxis crim. & Iac. Menoch. lib. 2. de arbitr. iud. caſu 265. nu. 4. 5. & 6. q̃
22 iudicium criminale dicitur, † quando proceditur per accuſationem, per l. 3. ff. de publ. iudic. vt not. Bart. in l. viro, atq; vxore. ff. ſoluto matrim. glo. in princ. de public. iudic. Abbas, in c. cum in tua nu. 1. de teſt. & Barbat. in c. dilecti in 2. not. extra. de iudic. ad quam de iure Regni non omnes admittuntur, ſed duntaxat hi, qui ſuam, vel ſuorum iniuriam proſequuntur, vt in ritu Mag. Cur. 191. vbi latè Carau. & D. Vinc. de Franchis in deciſ. ſacri conſ. 382. nu. 8. in 2. par. & habetur etiam in l. Regia 2. tit. 1. par. 7. Qui autem veniant appellatione ſuorum vide ibidem Carau. & addentes ad Salyc. in l. ſi fœmina C. ad Turpill. Abb. in c. de cætero nu. 7. extra. de teſt. Iul. Clar. d. §. vlt. q. 14. verſ. volo etiam Marant. in 6. p. in tit. de inquiſit. nu 62. & Pract. crim. Mag. cur. cap. 2. nume. 19. & propterea proximioribus remittentibus vlteriores non admittuntur, vt tradunt Boer. in deciſ. 120. nu. 7. Iacob. de Villaiprando in l. partitæ. 2. par. §. 25. nu. 4. D. Couarru. lib. 2. var. reſolut. c. 10. nu. 5. verſ. nonò idem canon, licet in cō-

traria

traria ſententia ſint Maranta loco cit. nume. 58. & Diegus Perez in l. 2. titu. 11. verſic. eſt tamen elegans lib. 1. ordin. ſed aduerte, quòd ex dictis Carau. in d. ritu 191. colligitur quoque actiones populares eſſe ſublatas, quæ ſententia re uera ibi non probatur; nam Magnę Cur. ritus loquitur in accuſationibus, & ſic in cauſis criminalibus, non in ciuilibus, vt ſunt actiones populares, in quibus quis dicitur factus locupletior, vt not. per Alciat. in l. ſi cui, ff. de verbor. ſignif. & maxime differunt actiones populares à cauſis criminalibus, vt not. in l. ſi quis id, quod. ff. de iuriſdict. omn. iud. & de hac re latè ſcripſi in tract. de var. iur. deciſ. cap. 1. nu. 12. 13. & ſeq.

Similiter quando proceditur per denunciationē, vt latè ſcribunt Cyn. & Salyc. in l. ea quidem C. de accuſation. Maranta in ſuo ſpec. 6. p. in tit. de denunciatione, & not. in c. Romana. §. ſanè de cēſibus lib. 6. Iul. Clar. in pract. crim. §. vlt. q. 7. col. 1. Cauenſis in ritu 192. nu. 13. & Carau. in ritu 69. nu. 9. Et meritò Magna Curia Vic. denunciator, & accuſator ad paria iudicantur, vt in ritu Mag. Cur. 199. & ibi Carau. nu. 6. vbi dicitur, quòd magna curia olim non recipiebat denunciationem aliquam, niſi denuncians ſe obligaret ad certam pœnam, & idem quoq; erat in accuſatore, vt in ritu 194. & dixerunt Afflict. in conſt. Reg. peſſimam nu. 9. ſub rub. de pœna mul. iniuſtè conquer. & latè Io. Anton. de Nigris in c. Regni ſubditorum, num. 143. ſed hodie præfatæ obligationes nō præſtantur, vt not. Carauita in d. ritu 199. nu. 3. & 4. licèt parte inquiſita petente, præſtāda ſit cautio de expenſis ab altera parte accuſante, vel denunciante in caſu ſuccumbantiæ, & ita quotidie practicatur, vt dixit Carauita in d. ritu 194. & in ritu 200. nu. 1. ſicut de iure quilibet actor in principio litis præſtare debet prædictam cautionem, vt not. in auth. generaliter C. de epiſcop. & cler. & idem ſcripſerunt Grāmat. in deciſ. 39. nu. 4. & in fine, & Iul. Clar. in d. §. vlt. nu. 12. vt ſcripſi in tractatu de var. iur. deciſ. in tit. de denunciatione nu. 6.

Et deniq; per inquiſitionem, quę dicitur eſſe loco accuſationis, vt per Bart. in l. 2. §. ſi publico, nu. 16. ff. de adulter. & Marſ. ſing. 524. incip. inquiſitio, vt quando iudex ex officio in caſibus à iure permiſſis procedit ad malos homines inquirendos, & pœna debita puniendos ob publicam vtilitatem, l. 3. §. 1. & l. congruit, vbi Doct. ff. de offic. præſid. & latè ſcripſi in tit. de inquiſitione, & ſupra cap. 5. nu. 46. verſ. nonò principaliter nota. Præfata autem ſententia, vt dicatur iudicium criminale in d. caſibus, procedit nedum in publicis, ſed quoq; in priuatis delictis iuxta l. 1. ff. de public. delict. & in tit. de priuatis delictis, & in l. iniuriarū cauſa C. de iniurijs, vt notat Iul. Clar. in d. §. vlt. q. 1. in princ. Item ſiue veniat imponenda pœna capitalis, ſiue pecuniaria, l. 2. in fine. ff. de public. iudic. & deniq; ſiue pœna pecuniaria applicetur fiſco, ſiue priuato, vt per Iul. Clar. d. q. 1. verſ. ex quorum, & verſ. tertius caſus cum ſim. & Rimin. Iun. cōſ 336. num. 3. col. 3. & latè ſcripſi in d. tit. de iudic. crim. nu. 3. 13. & 14. Nec obſtat Regia Prag.

23 Regis Ferdinādi † quæ vult tunc dici cauſam criminalem, quando venit imponenda pœna mortis naturalis, ciuilis, vel membri abſciſſionis, quia d. Prag. fuit facta ad effectum diſtinguendarum iuriſdictionum inter Barones habentes in vna terra iuriſdictionem criminalem, & ciuilem ſeparatam, vt tradidit Carauita in Prag. per excellentem. §. 3. nu. 4. ſub tit. de Senatuſconſ. Macedon. & etiam extra d. caſus, vt in priuatione officij dicitur quoq; cauſa criminalis, l. 2. §. pœna autem. ff. de crimine ſtell. & habetur ī multis Regijs Prag. vt per Marant. in 4. p. ſui ſpec. nu. 33. Boſſ. in tit. quomodo procedatur per except. & Iul. Clar. in q. 1. in princ. & tandem quando pœna deſcendit ex delicto, etiam ſi agatur ciuiliter, dicitur cauſa criminalis, nā origo inſpicitur, Andr. in c. imperialem. §. præterea ſi quis infeudatus col. 1. de prohib. feu. alien. per Feder. vbi allegat l. id quod. ff. de donat. & ita in pęnis bannorum frumenti in indulto ſuæ maieſtatis ſe obtinuiſſe teſtatur Ioan. Vinc. Anna in ſing. 384.

24 Similiter aduertendum eſt † ꝙ in cauſis crim. M. C. actuarij, & ſcribæ fiſcales tàm ex ſe, quā ex iudicis, vel fiſci mandato ſolent capere informationes vt in Prag. 1. D. Ber. Vill. ſub tit. de Mag. cur. fol. 50. in antiquis, & not. Pract. crim. Mag. cur. cap. 6. nu. 1. & nu. 6. dicit, ꝙ capta informatione citatur delinquens ad recipiendum capitula, ſeu ad informandū, quæ citatio ſi eſt facienda extra ciuitatem Neap. non poteſt fieri, niſi prius fuerit inſpecta informatio capta per vnum ex iudicibus Mag. cur. & per eum ſuſcripta, & ſigillata, vt dicitur in Reg. Prag. incip. quoniam huculq; fol. 112. in antiquis, & facta d. citatione, & relatione delinquens debet perſonaliter cōpare, aliàs bannitur, & condemnatur, vt not. in l. ven. §. ad crimen. ff. de public. iudic. & in conſt. Regni,

25 edictorum, & in Regno ſeruatur, † quòd ſtatim elapſo termino peremptoriè ſtatuto ad cōparēdum expectatur triduum poſt incuſatam contumaciam per partem, vel procuratorem fiſci,

ſiſci, quando ad eius inſtãtiam proceditur ſecundùm Carau. in ritu Mag. cur. 198. nu. 5. & deinde ſequenti die ſit condemnatio, ita Afflict. in 2. p. conſtit. Regni rub. 12. poſt num. 6. verſ. quid autem, quem refert Carauita in d. ritu, in fine, & ita practicari teſtatur Iul. Cla. d. §. vlt. q. 44. nu. 14.

26 Poteſt autem pro delinquente cõparere † procurator, vel eius affinis ad allegandum cauſas, & exceptiones, ſcilicet abſentiæ, infirmitatis, carcerationis, & nullitatum apparentium in promptu ex inſpictione actorum, vt tradunt Alber. in l. ſeruum quoq; §. publicè nu. 16. ff. de procurat. Carauita in ritu. 269. nume. 13. & Tartaglia in pract. crim. Mag. cur. cap. 6. nu. 7.

27 Circa abſentiam nota, † quòd delinquens poteſt allegare abſentiam, vt in ritu Mag. cur. 266. vbi Carau. & Cauenſ. Nam abſens non debet condemnari, l. abſentem. ff. de pœnis in princ. vbi dicit iureconſ. quòd ſanctius eſt impunitum relinqui facinus nocentis, quàm innocentem damnare, & habetur in c. exiſtimemus 13. q. 2. & in c. ſacris, extra. de ſepult. vt notat Afflict. in conſtit. terminum vitæ in 4. not. de homic. pun. & ideo quilibet poteſt cauſas abſentię allegare, vt dixerunt glo. in l. in eos. §. nemo. ff. de re iud. Ang. in l. quos prohibet. ff. de poſtul. & in l. filiusfam. ff. procurat. Felin. in cap. cum ſuper de re iud. Guido Papa in deciſ. 338. & Foller. in pract. crim. in verbo, audiantur excuſatores; Vnde Magna curia ſeruat, quòd delinquente non viſo, & citato, ſecundùm Ang. de malefic. in verb. iudex cõmiſit, &c. nu. 12. oblataq; petitione abſentiæ, & delato tantum iuramento producenti, quia defenſor nõ tenetur ſatisdare, vt in l. exigẽdi, C. de procurat. Alber. in d. §. publicè nu. 12. in fine, cõceditur dilatio ad denunciandũ, & comparendum iuxta diſtantiam loci, ſed delinquens viſus per diẽ antè delictum, die delicti, aut die poſt delictum, vel citationem, bannitur, & condemnatur, & pariter citatus perſonaliter non obſtante abſentia allegata, quæ hoc caſu dicitur malitioſa, vt probatur in l. aduerſarius, & ibi Abb. in pen. col. extra de eo qui mitt. in poſſeſ. cauſa rei ſeru. & habetur in ritu Mag. cur. 266. vbi latè Cauenſis nu. 4. Et nota, quòd dato termino ad denũciandum, & comparendum, ſi fiſcus, vel pars vult probare contrarium, poteſt; Item ſeruatur, & decernitur vnico decreto, quòd ſi fuerit cõuictus dilatione non gaudeat, & ita ſit, & remaneat ex nunc condemnatus, & ſi conſtat delinquentem fuiſſe bannitum, & condẽnatum pro alio crimine, & perſeuerat in contumacia, & tunc ſtante abſentia legitimè allegata, non debet ſibi dari terminus ad comparendum, vt habetur in ritu Mag. cur. 220. incip. Item ſi aliquis, vel aliqua, & ratio eſt, quia contumaci denegatur audientia, vt in l. ſed ſi per procuratorẽ. §. ait prætor iuncta glo. in verbo, decreto. ff. ex quib. cau. maior. & tradunt Foller. in pract. crim. in verb. banniantur nu. 55. verſ. item cõtumax, Carauita in d. ritu nu. 2. & pro bannito nemo debet loqui, Afflict. in conſt. Regni, grandis, nu. 2. & Carau. loco cit. nu. 6. Item ſi delinquens eſt Neapolitana, & mulier honeſta, & citatur ad recipiendum capitula, tunc pro ea admittitur procurator cũ ſpeciali mandato, ad quod vide Carauitã in ritu 167. nu. 2. & in ritu 304. nu. 2. & Foller. d. pract. crimin. fol. 41. num. 9. licet debeat comparere in eccleſia propinquiori, & ſi eſt extera debet perſonaliter comparere in palatio.

28 Circa infirmitatem ſeruatur, † quòd ſi delinquens infirmus eſt Neapolitanus, vel in diſtrictu, & allegatur eius infirmitas, bannitur, & condemnatur ſub conditione, quòd præſenti, vel ſequẽti die accedat actuarius, & eo reperto infirmo deleatur. Infirmitas enim excuſat à contumacia, vt per Bald. in l. vlt. col. fin. verſ. quæro an pater. C. de bon. quæ liber. & not. in l. [illegible] §. ſi quis in iudicio vbi Doct. ff. ſi quis caut. & Grammat. in conſ. 45. nu. 29. Item ſi delictum de quo inquiritur eſt graue, ordinari ſolet, quòd ſi eſt infirmus idoneè caueat cũ primũ conualuerit ſine requiſitione de ſe pręſentando; vel fieri præceptum pœnale modo quo ſupra; prout videtur d. Mag. cur. conſideratis conſiderandis; & ſi allegatur infirmitas extra territorium Neap. tunc allegãs debet præſentare inſtrumentum infirmitatis in forma probante cum literis medici, continens qualitatem, & ſpeciem ſuæ infirmitatis, vel d. inſtrumentum cum ſubſcriptione medici loco literarum, aliàs ſi præſentatur inſtrumentum abſque litera medici, vel litera abſq; inſtrumento, & ſubſcriptione, ipſis non obſtantibus cõdemnatur; verum aliquando conſideratis delicto, & alijs, de æquitate condemnatur ſub conditione, quòd ſi infra talem terminum iuxta loci diſtantiam conſtiterit legitimè de infirmitate, aut talis delinquens comparuerit, deleatur; Item ſi fiſcus, & pars petunt, & volunt probare contrarium, & prętenſum infirmum conualuiſſe, & conualere, aut nunquam ſtetiſſe infirmum, abſq; dubio admittuntur, & prouidetur, quòd capiatur de prædictis informatio, ad quę vide ritum d. Mag. cur. 167. vbi latè Carau. tractat de hac pract. & Maſuer. in ſua pract. in tit. de contum. nu. 4. & ſeq.

29 Circa exceptionem carcerationis ſeruatur, † quod allegans exceptionem carcerationis ex-
tra territorium Neap. debet in prontu docere,
ſi infra dietem per authenticam fidem, ſi vltra
per inſtrumentum publicum, & authenticum,
aliàs condemnatur; verum ſi fiſcus, aut pars
opponeret, quòd talis carceratio eſt procura-
ta, & affectata, & conſtaret per inſpictionem
citationis, ſeu actorum videlicet, quòd carce-
ratio eſſet poſt citationem, & intimationẽ ſibi
factam, & tunc non admittitur, ſed condem-
natur, aliàs ſi eſt antè citationem non condẽ-
natur, vel decernitur, quòd intimetur fiſcus,
& prouidebitur extra bancam; & ſi delictum
eſt atrox ſub taciturnitate extra bãcam poteſt,
& debet d. Magna curia per eius literas, & mã
datum pœnale, ordinare curiæ, ſeu officiali
detinenti huiuſmodi delinquentem carcera-
tum, quòd ipſum non dimittat, vel liberet,
ſed caute detineat, donec aliter fuerit per ip-
ſam Mag. cur. prouiſum, & ita ſeruatur, & de
iſta exceptione carcerationis pænes alium iu-
dicem vide tex. in l. 2. §. ſimili modo. ff. ſi quis
caut. Marſ. in pract. crim. §. ſequitur, nu. 31. &
Afflict. in deciſ. 389. nu. 94. & Carauita latè
in ritu Mag. cur. 269. nu. 13. 14. & ſeq.
30 Circa exceptionem nullitatis ſeruatur, † quòd
ſi opponitur nullitas citationis ex defectu ip-
ſius, quia non eſt facta de ſpeciali iudicis cõ-
miſſione, vt in conſtit. edictorum, quo caſu di-
citur nulla, vt ſcribit Io. Franc. Rip. in cap. 1.
nu. 86. de iudic. Blanc. de iudic. & tort. nume.
334. allegat. l. neminem. C. de exhib. reor. &
ita de conſuetudine ſeruari teſtatur Bald. in l.
fin. C. eod. & idem ſeruatur reſpectu aliorum
requiſitorum in citatione; Nam ipſa quoque
31 debet † continere cauſam propter quam quis
citatur, & ita practicatur, vt tradit Foller. in
pract. crim. fol. 40. nu. 2. Item verbum ad pe-
remptoriè comparendum, vt in d. conſtit. edi-
ctorum, & ibi Afflict. per quam corrigitur. l.
ad perẽptorium. ff. de iudic. Item nomen actua
rij, vt videtur ſentire glo. not. ſuper ritu Mag.
cur. incip. Ioanna 2. Dei gratia, in verbo, itẽ
quod actorum notarij, & ita ſeruatur, vt ha-
betur in pract. crim. Mag. cur. cap. 6. nu. 6. Itẽ
in citatione requiritur terminus ad comparẽ-
dum l. ſin. ff. de requiren. reis, & d. conſt. edi-
ctorum; Item requiritur relatio nuntij citan-
tis, vt in conſtit. citationis literæ, quæ extra
ciuitatem debet continere ſubſcriptionem, &
nomina duorum teſtium, vt notat Afflict. in
d. conſt. edictorum nu. 5. & 6. ſed hodie tenet
etiã ſine d. nominatione, & ita in iudicijs ſer-
uari teſtatur Practica ſacri conſil. in 2. p. glo.
intimato. nu. 18. Item citatio non poteſt fieri
die Dominico, vel alio feſtiuo, facit tex. in l.
fin. C. de ferijs; Item in citatione requiritur,
quòd apponatur verbum perſonaliter compa-
rendum, vt in d. conſt. edictorum, quia in cri-
minalibus debet reus perſonaliter comparere,
nec admittitur procurator. d. l. pen. §. ad crimẽ
vbi per Doct. & in l. ſeruum quoq; §. publicè.
ff. de procurat. & ratio eſt, quia ſi reus poſſet
per procuratorem comparere, nunquam poſ-
ſet fieri exequutio pœnæ corporalis, vt teſta-
tur Blanc. in pract. crim. fol. 15. nu. 28. & Al-
ber. in d. §. publicè poſt nu. 18. facit ritus eiuſ-
dem Mag. curiæ 269. Item ſi aliquis, vel ali-
qua bãnitus, vbi id notat Carauita nu. 3. Sed
32 hæc regula fallit in criminalibus † quãdo vni-
uerſitas citatur, quæ abſq; dubio poteſt com-
parere per ſindicum conſtitutum, & ſpeciali-
ter inſtructum cum ſpeciali mandato iurandi,
& comparendi, vt in d. conſtit. Regni, genera-
lia iura; vel quãdo citantur ad minus decem
perſonæ, vt in cap. Regni, itẽ ſtatuimus quo-
ties perſonę; Item niſi pupillus citatus fuerit,
is etiam per procuratorem comparere poteſt,
vt dicit Petrus de monteforte in d. conſtit. ge-
neralia iura, per conſtit. minorum iura, & idẽ
tradit ibi D. Barthol. de Capua; Item admit-
titur procurator ſi mulier prægnãs citata fuiſ-
ſet, vt eſt ritus Magnæ Curiæ, item ſi aliquis,
vel aliqua aliæ autem mulieres honeſtæ licet
poſſint citatæ ad informandum per procurato
rem comparere, vt in d. conſtit. generalia iu-
ra, hoc tamen non ſeruari in practica teſtatur
Foller. in pract. crim. fol. 41. nu. 9. & ſupradi-
ctum eſt, & tandem licet procurator in crimi-
nalibus non admittatur ad allegandum cleri-
catum, minoritatem, aut remiſſionem ad ba-
ronem, abſente reo, ſecundùm ſtilũ Mag. cur.
nihilominus admittitur ad allegandum iuſtas
cauſas, ſcilicet abſentiæ, infirmitatis, carce-
rationis, & nullitatis, vt in decreto Reginali
poſito in ritu Mag. cur. incip. die vigeſimopri-
mo menſis Iulij primæ indictionis, & hoſticæ
exceptionis, vt eſt tex. in conſtit. Reg. hoſti-
ci exceptionem, & ita ſeruari in iudicijs etiã
de iure communi teſtatur Alber. in d. §. publi-
cè nu. 16. & ita redeundo ad propoſitum inſpi-
citur citatio, & apparente aliqua ex prædictis
nullitatibus non proceditur in cauſa, & ita
ſeruatur.
33 Et ſi allegatur falſitas relationis præfatæ † ci-
tationis, vel quòd non fuit citatus in loco ſuæ
ſolitæ habitationis, ſed alibi, vel nunquàm
fuiſſe citatum opponatur, & tunc ſtandum eſt
relationi publici nuntij maximè referentis ſe
illum citaſſe in domo ſuæ ſolitæ habitationis,
& debet condemnari ſimpliciter, verum tem-

pore

pore ſuæ comparationis, vel capturæ habebi-
tur de præmiſſis ea ratio, quæ de iure haben-
dà eſt conſideratis cõſiderandis vt not. in ritu
mag.cur.112.& in ritu 114. dicitur citationes
committi debere habenti officium publicum,
cui in dubio credendum eſt, & not. Afflict. in
d.conſtit.citationis nu.4.& 10.& in d.conſtit.
edictorum nu.5. & vide Iacob.Menoch.de ar-
bitr. iud.caſu 112.cent.2. per totum.

Item ſi allegatur, quòd citatio eſt circundncta à
die accuſatæ contumaciæ, vel quòd contuma-
cià non eſt accuſata ſuo die, & tunc apparen-
te aliqua huiuſmodi nullitate non procedi-
tur, Nam in Regno citatione intimata hoc
34 modo accuſantur cõtumaciæ † nempe, ſi reus
citatur intra ciuitatem Neap. vbi regitur cu-
rià, prima contumacia accuſatur in die ſeqnē-
ti comparitionis, ſi extra ciuitatem accuſatur
in vltimo die comparitionis; ſi extra regnum
citatur, tunc accuſatur contumacia in ſexage-
ſimo die, qua contumacia incuſata expectatur
triduum, vt not. Afflict.in 2.p.conſtit.Regni
rub. 12. poſt nu.6. verſ.quid autem, & dein-
de quarto die iuridico ſequenti vocatur in bā-
ca curia ſedēte po tribunali, vt eſt ritus Mag.
cur.incip. Item ſeruat ipſa curia, & adeſt re-
gia Prag.3.de ord. iudic. & ſupradictum eſt.

Sed ſi nemo pro reo citato excuſationem aliquā
allegauerit, & reus fuerit contumax reputa-
tus pro cauſa, in qua venit imponenda pœna
mortis naturalis, ciuilis, vel membri abſciſ-
35 ſionis, tunc debent † bona omnia annotari.i.
mobilia, & ſtabilia, vt in conſtit.Regni gran-
dis vtilitas, & in cap.Regni, ſiue quis ſit for-
bannitus; Hæc autem bonorum annotatio ho-
die non ſeruatur de cõſuetudine generali Ita-
liæ, vt ſcribũt Gandin.in tract.malef.in rub.
quid ſit agendum reo abſente nu.3. Bald.in l.
abſentem nu.2. C. de accuſat.Blanc.in pract.
crim. fol.9. nu.8. ſed conſtitutus reus in con-
tumacia ſeruatis ſeruandis bannitur per loca
ſolita, & conſueta iuxta formam d.conſt.Re-
gni, grandis, eſt autem bannire reum extra
protectionem ciuitatis ponere ſecũdum Bald.
in tit. de pace tenen. col.6.

36 Sed aduerte D. Aſſeſſor, † quòd bannitus, &
condemnatus ad fiſci, & partium inſtantiam
poteſt comparere die banni, & condemnatio-
nis, vſq; ad dimidiam noctem coram D. Re-
gente Mag.curiæ, vel vno ex iudicibus in pa-
latio, domi, vel alibi, & iſta dicitur compa-
ritio de ſero, proùt ſeruatur, vt in ritu Mag.
curiæ, item ſeruat ipſa curia, quòd ſi aliquis
bannitur, &c. & cõdemnatus criminaliter in-
fra biduum ſatisdare, condemnatus verò ſu-
per tenore inſtrumenti liquidi ſequenti curia
pro tribunali ſedente inſtare, aliàs remanent
condemnati; verum delinquens cõdemnatus,
& comparens cum cautione deponere tenetur,
& debet tempore d.ſatisdationis, & ſi detinē-
dus eſt, detinetur, & ſi relaxandus fideiuſſo-
ribus, relaxatur, prout iudici videbitur iuxta
not. in c. Regni ab illo inchoandum, & ſcripſi
ſupra in tit.de litter.commiſſ. num.18.verſ.ſe-
ptimò nota quòd miſſio in carcerem, &c. Itē
ſeruat ipſa curia, quòd ſi condemnatus com-
paret cum ſupplicatione, ipſa viſa, ſi eſt ſub-
reptitia, & cauſa magni momenti, tunc deti-
netur, & incontinenti fit relatio, ſi vero non
eſt cauſa tanti momenti, tũc recipitur ſuppli-
catio, & reus ſe præſentare tenetur, & debet
idonee cauere more ſolito, & quādo vocatur
delinquēs, & fideiuſſor ad præſentandũ reum,
iuxta ea quæ ſcribunt Carauita, & alij in ri-
tu mag.curiæ 159.& 163. & allega tur abſen-
tia, tunc decernitur viſa petitione, & procura-
toribus auditis prouidebitur, & aduerte, quòd
de facili non eſt concedenda dilatio ad denũ-
ciandum, & comparendum iuxta diſtantiam
loci, ſed legenda eſt ſatisdatio præſtita, quia
multoties iuxta qualitatem, & grauitatem de-
licti ſolet apponi terminus in fideiuſſione, qđ
nõ poſſit allegari abſentia in loco ĩ quo requi-
ratur maior dilatio tot dierum, & ſit talis ter-
minus impartiendus, & in alia fideiuſſione ſo-
let apponi, quòd ciuitas Neap.datur loco car-
ceris, quia palatiũ, & ciuitas aliquando dan-
tur loco carceris cum fideiuſſoribus, vt ſcribit
Carauita in ritu mag.cur. 166. nu.28. & tunc
non eſt dandus terminus, vel breuiſſimus ad
ad perquirendum, & præſentandũ, aliàs pro-
nunciatur pœna fideiuſſionis, vt not. in d. ri-
tu 163. not. Afflict. in conſtit.baiulus ſi furem
poſt nu.3. & in deciſ.3. & poſt pœnæ accuſa-
tionem fideiuſſores non poſſunt amplius reum
præſentādo illam euitare in magna curia, ſe-
cus verò extra d.Mag.curiam, vt in ritu mag.
163. vbi id teſtantur Carauita, & Vrſillus in
addit.deciſ.130. nu.9.

Sed videamus, quomodo procedatur ad foriudi-
candum delinquentem in d.mag. curia, dicas
ergo, quòd emanato, & publicato bāno, vt ſu-
pra, & ſic effecto reo cõtumace de delicto, pro
37 quo veniret imponenda pœna † mortis natu-
ralis, ciuilis, vel membri amputationis, aut
perpetui carceris, proceditur ad foriudicatio-
nem, vt in conſtit.pœnam eorum, excepto cri-
mine periurij, vt in ritu mag.cur. incip. item
ſeruat ipſa curia; & habetur in c.Regni, ſiue
quis, not.Afflict.in d.conſt.pœnam eorum nu.
22.& in conſtit.grandis vtilitas 3.not.in fine,
& Carauita in ritu mag.cur.270. nume.1. Id
autem

autem procedit poſt annum elapſum, qui da-
tur à iure communi, & conſt. Regni ad foriu-
dicandum, vt in l. 1. ff. de requiren. reis, & d.
38 conſtit. pœnam eorum † licet id non procedat
in illis contumacibus, qui vadunt in comiti-
ua forbannitorum per nemora delinquendo,
& inquietando, in quibus foriudicãdis termi-
nus eſt breuiatus ad terminum dierum decẽ,
vt in Prag. 1. ſub tit. de exulib. vbi Carau. nu.
12. dicit, quòd niſi fuiſſet conceſſus iſte bre-
uis terminus, non potuiſſent de facto foriudi-
cari, quia foriudicatio excludit inquiſitum à
limine iudicij adeò, quòd non poſſit ſe ſuper
crimine defendere, vt in d. conſtit. pœnã eo-
rum; & ſtatutum per quod tollitur defenſio eſt
nullius momenti, clem. paſtoralis de re iudic.
& not. Bald. in l. vt vim col. 3. ff de iuſtit. & iu-
re, ſed dato termino prędicto dierum decem
ad comparendum, nõ poteſt dici ſublatas eſſe
defenſiones, ſed breuiatum terminum ad il-
las faciendum, quod fieri poteſt, vt not. And.
in d. conſtit. pœnam eorum col. 4. & Alex. cõſ.
105. nu. 7. vol. 5. & Foller. in Prag. 1. nu. 5.
ſub tit. de exulib. verum ſi huiuſmodi delin-
quens vt ſupra, qui non ſe præſentauit infra
d. terminum decem dierum, & ſic fuit reputa-
tus contumax à d. Regia Prag. fuerit per cu-
riam captus, non debet ſtatim facta recogni-
tione condemnari ad furcas, ſed benè audiri
in ſuis defenſionibus per tex. in l. 3. §. ad diem.
ff. de teſt. milit. vnde alius terminus debet dari
ad dicendum, quare non debeat, vt foriudi-
catus condemnari, & quare foriudicatus dici
non debeat, & tunc eo aliquid non probante,
poteſt condemnari, vt dicit Foller. in d. Prag.
1. nu. 36. verſ. ego puto contrarium, & ibidem
ſe idem ſeruaſſe dum eſſet iudex in terra San-
cti Seuerini teſtatur.
39 Elapſo itaq; anno reus cõtumax eſt citandus†
ad ſententiam, vt colligitur ex l. accuſatorẽ,
ff. de publ. iudic. ſed de conſuetudine non ci-
tatur, vt ſcribunt Ang. in verbo, qui iudex cõ-
miſit nu. 2. & 3: & Card. Alex. in c. de accuſat.
col. 14. verſ. expedita 2. q. 8. qui etiam atteſta-
tur, quòd conſuetudo eſt, quòd per preconem
banniatur ad conſilium generale, vel campa-
nam, vel cornu, aut tubam ſecundùm ſtatuta
locorum, & dicit Pract. Millei fol. 8. nu. 76.
ꝙ de conſuetudine citantur contumaces vni-
ca citatione pro tribus, & ſubdit, quòd de cõ-
ſuetudine Franciæ citantur regulariter ad ſo-
num tubæ, prout ſeruatur in illo Senatu, vt te-
ſtatur Iul. Clar. in §. vlt. q. 44. nu. 13. & q. 31.
verſ. quæro nunquid dicit, ꝙ in Regno Neap.
citantur non modo reus ipſe ad domum, ſed
etiam eius cõſanguinei, amici, & vicini ad al-
legandum cauſas, prout ab innumerabili tem-
pore introductum eſſe de iure, & ſtylo Magnæ
curiæ teſtatur Grammat. ſuper conſtit. regni.
fol. 52. nu. 12. poſt glo. Magnam in d. conſtit.
pœnam eorum circa mediũ, & ideo dicit ibi
ibi Iul. Clar. ab omnibus ſeruandũ eſſe illud,
quòd ſeruari conſueuit in locis, in quibus pro
40 ceditur; Et tunc ſi † pro delinquente compa-
ritur, & petitur copia actorum, vt videtur, de-
bet dari, & ſi allegatur abſentia, & nõ fuit vi-
ſus, nec aliàs datus terminus, debet dari; &
ſi allegatur nullitas citationis, quia non fuit
citatus in domo ſuæ ſolitæ habitationis, aut
quòd relatio facta ſit falſa, & tunc prouidebi-
tur vt ſupra, & ſi allegatur clericatus; vel mi-
noritas, & tunc non admittitur, ſed decerni-
tur, quòd ipſo comparente prouidebitur, nam
minor ſemper reſtituitur aduerſus bãnum ſe-
cundùm Afflict. in conſtit. minorum iura. in 4.
not. num. 9. & foriudicatio dicitur nulla lata
contra minorem, vt fuiſſe deciſum in ſac. cõſ.
teſtatur Io. Vinc. Anna, ſing. 379. & idem ſer-
uatur, ſi alia ſimilia allegantur, & quãdo al-
legata non militant, tunc interponitur decre-
tum procedendum eſſe ſeruatis ſeruandis ad
prolationẽ ſententiæ foriudicationis; & ſi ſunt
dubia decernitur, quòd intimentur fiſco, & ip-
ſo audito prouidebitur, vel ꝙ remaneat pro-
uidendum ſequenti curia, & interim compa-
reant cum aduocatis ad dicendũ quicquid vo-
luerint, aut prouideri ſolet, quòd interpona-
tur decretum, & ſuperſedeatur infra tot dies
in prolatione ſententiæ, infra quos detur co-
pia actorum, & aduocati ex aduerſo audian-
tur; & tandem ſi nemo prædictorum pro de-
linquente comparuerit, accuſatis cõtumacijs
profertur decretum procedendum eſſe ad ſen
tẽtiam foriudicationis ſeruata forma iuris, &
ita ſeruatur in Magna curia vt teſtãtur d. glo.
magna in conſt. pœnam eorum circa mediũ,
& ibidem Andreas, & Grammat. in conſ. 1. in
materia foriudicationis num. 17. Et in vigilia
Natiuitatis Domini noſtri Ieſu Chriſti, vel in
vltima curia aliarum curiarum publicatur prę
fata foriudicationis ſententia.
Reo tamen in fortijs curiæ conſtituto, vel quia
comparuit, vel captus fuit per curiam, iuxta
ea, quæ tradit Iul. Clar. in pract. crim. §. fin. q.
37. nu. 1. & 2. & ſcripſi ſupra in tit. de literis
41 commiſſ. nu. 18. circa medium; Primo loco †
ipſe examinandus eſt ſuper delicto, de quo in-
quiritur, circa quod legenda, & huc transfe-
renda ſunt ea, quæ ſcripſi poſt Foller. in pract.
crim. fol. 140. nu. 13. in d. tit. de literis com-
miſſ. nu. 34. & 35. circa finem ex eodem Iul.
Clar. q. 20. verſ. & hoc ego credo propriè, &

q.28.In princ. Reo examinato facienda eſt litis conteſtatio, cuius formam docet Foller.in d.pract.crim. fol.243. nu.2. Lite itaq; conteſtata cōceditur reo terminus ad faciendū ſuas defenſiones, & fiſco, ſiue curiæ coadiutori ad impinguandū informationem, vt declarat idē Foller.loco cit.fol.247. & à dicto tempore litis conteſtatę incipere inſtātiam teſtatur Carauita in ritu Mag.cur.243. nu.1. Et quoniā inquiſitus non poteſt facere ſuas defenſiones, niſi conſignata ſibi copia repertorum,ideò dato termino prædicti inquiſiti pręſentant comparitionem, per quā declarant, quod habent teſtes curiæ pro citatis, iuratis, & legitimè re petitis, & inſtant pro conſignatione copiæ repertorū,& proteſtantur, quòd donec non fuerit ipſis cōſignata copia dictorum repertorum terminus defenſionum ipſis non currat; circa quod aduertas D. Aſſeſſor ad duo; primò ad clauſulam, qua vtuntur inquiſiti in dicta cōparitione; dicunt enim quòd contentantur ha bere teſtes curiæ pro citatis, iuratis, & legitimè repetitis, præter tamen mortuos, & abſentes, vt not. Foller. in d. ſua pract. in verſ. detur copia capitulorum fol.269. nu.5. ſecundò ad modum concedēdi copiam repertorum de quo poſt Foller.loco cit. ſcripſi in d. tit. de lit. commiſſ. nu.44. & 45. & ſi inquiſitus, vel inquiſiti nō intendunt habere teſtes curiæ pro citatis, iuratis, & legitimè repetitis, repetēdi ſunt per curiā, & deinde datur copia repertorum iuxta practicam traditā per Foller. loco cit. in ver. & domum repetantur fol.221. Elapſo termino prædicto proceditur ad faciēdum actum publicationis in cauſa,de quo per Foller.fol.251. Facta publicatione datur terminus ſuper repulſa quādo petitur de qua latè per Foller. poſt alios loco cit. fol.282. Factaque publicatione tàm in cauſa principali, quam in cauſa repulſæ, quando fuit petita, vt per Foller. fol. 285. nā in cauſis criminalibus non fit concluſio,vt tradunt Bart. in l.libellorum. ff.de accuſat. Bald. in l.& ſi ſeuerior.C. de his qui not. infam.& Bianc.in pract. crim. §.verum quia fol.18. & fol.51. num.97. ſicuti etiam non fit in cauſis ſummarijs, vt not.Carauita in ritu Mag.cur.75. nu.6. & Maranta in 9. diſtinct ſui ſpec.nu.23.

Deinde proceditur ad torturam ſeruatis ſeruandis, vt ſcribit Foller.in d. ſua pract.crimin.in ver. rei indurati torqueantur fol. 28. & latè ſcripſi in d.tit.de liter. commiſſ. nu.23.& ſeq. & nu. 40. 41. 42. & ſeq. Tortura autem altero de duobus modis poteſt inferri, primò datis defenſionibus,vt per Iul.Clar.in pract.crimin.q.64.nu.28. verſ. tu verò dic,& loco cit. nu.44. niſi hoc caſu à cōminata tortura fuiſſet appellatū, vt ſcribit Carauita in ritu 259. nu.14. in fine, & ita obſeruari in d.Mag.cur, teſtatur Grāmat.ſuper conſtit.Regni fol.133. nu.4. in fine, & ratio eſt, quia licet decretum de torquendo ſit merum interloquutorium, vt per Aret. conſ.20. continet tamen grauamen inreparabile, vt in l.2.ff.de appell. recip.glo. in clem.1. in verbo, ipſo iure, de hæret. ſed ſi per appellationem torturam reus non euaſit, debet torqueri iux. qualitatem delicti, & loci conſuetudinem, vt ſcripſi in d.tit. de liter. cōmiſſ. nu.41. poſt Iul.Clar.in d. pract.crim. q.64. num.31. & Foller. in d.ver.rei indurati torqueantur nu. 11. verum ſufficienter tortus non debet iterum torqueri, quia videtur perſiſtere in pura veritate, ſecundum Alber. in rub.C.de quæſtion. num.9. Grammat. deciſ. 96. nu.2. & Cepol. conſ. crim.32. niſi ſuperueniant noua indicia, & ſecundū aliquos,fortiora primis, vt per Gozadin.in tract. de malefic. in tit.de quæſt.nu.2. ſecus verò ſi fuiſſet leuiter tortus,nam tunc poſſet iterum torqueri, quo caſu ſolent iudices reum deponere animo repetendi torturam,vt not.Dyn.in l.repet. ff. de quæſt. & quod ita vidit obſeruari à bonis iudicibus teſtatur Afflict.ſuper 1 p.conſtit. Regni rub.7. no.47. Secūdò modo infertur tortura ex proceſſu non legitimato, ſeu informatiuo cum diſpenſatione tamen Illuſtriſſimi Proregis, vt animaduertit in addit. c.12. Praxis crim. M cur.Iulius Cæſar Comus qui cum iuris prudentiæ cognitione reliquarum etiam literarum ſtudia feliciter coniunxit ſed aduerte, quòd reo ſemel torto ex proceſſu informatiuo concedendæ ſunt defenſiones, quarum formam tradunt Foller. loco cit.& Montelcon.in praxi arbitr. 6. p. princip. & ita iſta tortura non poteſt reperi, vt not Grammat.in voto.28. & alia requiſita docet D Vincent.de Franchis Præſes ſacri cōſ.meritiſſimus in deciſ.143. Et vtroq; caſu aduertēdum eſt, quòd non ſunt danda reo in tortura interrogatiua ſuggeſtiua ſecundum Iul. Clar.in d.ſua pract. q 64. & pariter an reus in caſu confeſſionis poſſit interrogari etiā de alijs delictis,de quibus nulla extant iudicia, vide per Foller.in d. tit. rei indurati torqueantur nu.6. Reus verò confeſſus tenetur ante bancū iuſtitiæ ſuā con feſſionem ratificare, vt tradunt Bart.in l.1. in fine.ff de cuſtod. reor. Boer. in deciſ.163. nu. 18. & Brun. de indic. & tortur. fol.134. nu.3. & eam ratificare tenetur poſt ſpatium 24. horarum Ang.in l.2.nu.1 C.de cuſto.reor. Aug. ad Ang. de malefic. in ver. fama publica poſt nu.137. & Foller. in d. pract.in tit. & ſi confitebun-

rebuntur nu.63.fol.304. Aliàs ſi reus ſuã con-
feſſionem ratificare nollet,eſſet iterũ torquen
dus Bart.in l.vnius. §.reus ĩ princ.ff.pe quęſt.
Camer.pract.crim. fol.164. nu.190. & Pract.
Mag. Cur.Vic. crim. cap.12.circa finem,& ſi
reus ratificat ſuam confeſſionem, tunc conce-
dendus eſt terminus ad defendendum aduer-
ſus ſuam cõfeſſionem de quo per Folier. in d.
tit.& ſi confitebuntur, num.64. & Pract.Mag.
Cur.loco cit.Et tandem ratificata confeſſione
proceditur ipſo citato,& viſis videndis ad fe-
rendam ſententiam , vt declarat Pract. Mag.
Cur.cap.14.in princ.Ea verò,quæ ad cauſam
appellationis pertinẽt, patent ſimiliter ex prę
dictis, & poſſent videri apud Ioan.Franc.Sca-
glionum in ſuo compendio ordinis iudiciarij,
quẽ poſuit poſt ſuas explanationes ad Rit.M.
Curiæ , & tradunt Maranta in ver. & quan-
doque appellatur, Foller. & Pract.Mag.Cur.
in locis citatis.

Et deniq; iudices, vt in hac materia non errent,
debẽt recurrere ad doctrinam Abbatis in cap.
veritatis col.3. de dolo, & contumac.vbi poſt
42 Hoſt.& Io.Andr.declarat, † quod multiplex
eſt ordo iudiciarius in criminalibus cauſis. In
terdum enim proceditur ſuper criminibus oc-
cultis ad accuſationem alterius partis , & tũc
eſt ſeruandus ordo iudiciarius conſtit.Regni,
cauſas alias , & glo.in l.prolatam. C.de ſent.
& cap.pen.de iuram calumn.interdum proce-
dit ſuper famoſis delictis , de quibus non con-
ſtat, & tunc ordo eſt, vt vocetur inquirendus,
& ſeruetur quod dicitur in c.qualiter.2.de ac-
cuſat.Interdum proceditur extra ordinem ex
mero,& puro officio, vt in notorijs, & in iſtis
non ſeruatur ordo iuris vt alibi adnotaui,ſed
ordo eſt ordinem non ſeruare , vt in c.ad ma-
teriã de iureiur.& latè ſcripſi in tract. de var.
iur.deciſ cap.2. num.19.& 20. & cætera ſcri-
bunt Afflict.in d.conſtit. cauſas alias, Foller.
in d.pract.crimin. in verbo, rei indurati,& in
ſeq. cap. Iul. Clar. in ſua pract.crim. q.45.&
nouiſſimè aliqua notabilia ex præfatorum di-
ctis reperies in pract.Mag. Cur. Vic. crimin.
cap. 7. & ſeq. & ſupra in tit. de literis cõmiſſ.
in verbo, miſſis in carcerem, in verbo, tortu-
ra,& in ver.cum quatuor literis arbitrarijs.

Hactenus, de his quæ in iudicijs ciu.& crimina-
libus contingunt dictum eſt, ſed videamus de
his quæ in cauſis mixtis ſeruari ſolent. Et pro
materiæ intelligentia, primò videndum quid
ſit cauſa criminalis , & ciuilis ſimul, qui aliàs
dicitur mixta, & Doctores omnes concludunt
43 † illam dici cauſam mixtam , quando tracta-
tur de pœna applicanda pro parte fiſco,& pro
parte priuato , vel quando ex delicto agitur
ciuiliter,vt poſt alios tradunt Maranta in ſuo
ſpec. 4.p. diſtinct.1. num.94. & Ott.Veſtrius
lib.3. praxis Rom.Aulæ cap.2 nu. 2. & hanc
ſententiã non admittit Benincaſa in §.ſuper-
eſt inſtit. de action. nu 128. Ego verò de hac
re latè ſcripſi in tract de var.iur.deciſ.in tit.de
iudicio mixto,vbi animaduerti præter alia nõ
poſſe dari iudicium mixtum, ſcilicet ciuile,&
criminale ſimul, quia inter ſe ſunt cõtraria,&
ideo eadẽ petitione meritò non ſunt proponẽ-
da , vt declarat Bart.in l. cum creditor. §. qui
furem.ff.de furtis nu.3.in l.2.§.1.ff.de vi bon.
rapt. & in l.ſi ab eo nu.2. ff. de calumn. vt per
Iaſ. conſ.110. & Mar. Anguiſſ. in conſ. 1. nu.
21. vol.1.Rebuffus reſp.124.nu.21. Hinc ani-
maduertit Maranta loco cit. nu. 91. ꝙ quan-
do ſumus in iudicio mixto ſi quis agere inten-
dit, nõ debet in libello concludere, quòd pęna
pro parte fiſco,& pro parte ſibi applicetur, ſed
quòd tota fiſco , quia non procederet libellus
in quo iudicia contraria eſſent intẽtata,vt per
Ang.Aret.in §.pœnales col.4. in fine de act.&
propterea reus ſi intentat iudicium criminale
aduerſus agentem ciuiliter , iudiciũ ciuile ſu-
ſpenditur ſecundum Loffred.conſ.6. nu.6. fa-
cit l.1.& l.de his C. de cuſtod. reor. licet ho-
die in Regno non ſuſpẽdatur, vt declarat Vr-
ſillus in addit. deciſ.229.poſt Afflict. ibi. idq;
fuit conſtitutum per Prag.Regiam incip. Rai-
mũdus fol.12.vt refert Grammat.in in deciſ.
ſacri cõſ.60. nu.23. & 24. & not.in pract. ciu.
Mag.cur. cap.1.poſt nu.3. & propterea quoq;
inter iudicium ciuile , & criminale multæ ad
ſunt differentiæ,vt latè ſcribunt Io. Iaco.Cõ-
cennat.lib.9. iur.ſing.cap.7.Afflict.in conſtit.
in pecuniarijs in glo.vlt.& in conſtit. varieta-
tes pœnarũ in vlt.not. & Franc.Brun.in tract.
de ſynd. & tort. in 3.p.2.par.nu.6. Licet poſ-
ſit aliquando iudex criminalis de cauſa ciui-
li cognoſcere ; ſecundum Bart. in l.interdum
§. qui furem per illum tex.ff.de furtis,& in l.
defuncto.§.vlt.& ibi per Imol.ff.de publ. iud.
& per Doct.in l.ſolemus.§.latrunculator.ff.de
iudic. & probatur ĩ l.1.col.medicus.ff.de var.
& extraordin. cognit.l.ꝙ euitandi C.de con-
dict.ob turpem cau.l.4.§.ſi dicantur.ff.finium
reg. & not. in l.1. ff. de concuſſ. & in auth. de
mand. princ.§.euod ſi delinquentes,& ita tra-
dit Crauetta in conſ.14. & Vant. in tract. de
nullit.ex defectu iuriſdict.nu.47. nam quis po
teſt accuſare,& petere reſtitutionem rei abla-
tè coram iudice maleficiorum,vt latè per Iul.
Clar.in pract.crim. q.11. verſ.& hæc quidem
poſt alios quos retuli ĩ d. tit. de iudicio mixto
nu.5. & licèt idem eſſet dicendũ in iudice ci-
uili , qui poteſt cognoſcere incidẽter de cauſa

crim.per l. nullam. C. de teſt. vt ſcribit Ioan.
Igneus in repetit.l.neceſſarios.§. nõ aliàs nu.
490.de ſenatuſconſ.Sillan.quia cauſa incidẽs
non ampliat iuriſdictionem, vt not.Abb. in c.
vnum col.3.nu.59. de ordin.cognit. tamen iu-
dex ciuilis M.cur.incidenter nõ poteſt de cau-
ſa criminali cognoſcere, vt ſeruari in Regno
teſtatur D. Præſes ſacri conſil.Vinc.de Fran-
chis in deciſ. 141.nu. 6. in 1. p. & ſic iudices
criminales in hoc, & in alijs præferuntur ci-
uilibus, vt ſcribit D.Marinus Freccia lib 1.de
ſubfeu.in tit. de offic. M.Iuſtit. nu.25. & 28.
& ſeq.loco cit. nu.6.

Sed benè dico poſſe dari iudicium mixtum, quã-
do ex eadem cauſa poteſt agi ciuiliter, & cri-
minaliter, vt in c.per tuas de ſimonia, & not.
in §.vlt.inſtit.de oblig.quæ ex delicto naſc.§.
in ſumma inſtit. de iniurijs, l.ex morte. ff.ad
leg.Aquiliam, l.2.ff. de priuatis delictis l.prę-
tor.§.1.ff.de vi bonor.rap.& l. qui in nomine.
ff.de falſis, & l.1.C.quãdo ciu.actio crim.prę-
iud.& ita eſt intelligenda Prag.Regni diſpẽ-
dia litium, quæ loquitur de cauſis mixtis, ſic
etiam procedit deciſio Rotæ 19. de iudic. in
antiquis, ſicq; dicimus imperium mixtum, ꝙ
ſit mixtura, ideſt (prout apud Varronẽ Mar-
cellus interpretatur) moderatione quadam,
& ad normam aliquam temperatum intra res
dumtaxat, & bona noſtra ſe continens, non ẽt
prolatum in vitam noſtram, ſeu plena quadã
poteſtate liberum, & abſolutum, vt tradit Io.
Quintinus Aedus in c. nouit ille in verbo de
mixto imperio de iudicijs, ſic dicimus ſenten-
tiam mixtam, quia non tantum decidit inci-
dens negotiũ, ſed principale, vt ſcribit Alex.
in rub. de re iudicata col.fin. nu.9.ſic denique
actiones mixtas dicimus, quia non tantum or-
dinatæ ſunt, vt per eas petamus id quod no-
ſtrum eſt, ſed quoq; vt petamus perſonam no-
bis eſſe obligatam.§. quædam inſtit.de act. nã
aliter eſſet contra ſummam actionum diuiſio-
nem.§.omniũ inſtit.eod.tit.& latè ſcripſi loco
44 cit.nu.9. & 10. Et propterea † in Magna cur.
iudicium mixtũ quoq; dicimus cauſam liqui-
dationis inſtrumenti iuxta formam eius ritus
nam præter ciuilem cauſam, continet quoque
reſpectu pœnæ appoſitæ huiuſmodi iudicium
liquidationis criminalem, vt in ritu Mag.C.
incip.item ſeruat d.curia, quòd in cauſis extra
ordinarijs, &c. & tradũt Afflict. in deciſ.224.
in 3. dubio, & in deciſ. 64. Cauenſis in ritu
166. nu.24. & D.Vince.de Franchis in deciſ.
162. nu.6. 15. & 16. & notat Scipio Rouitus
in addit. ad Carau. in Prag.2. ſub tit. de falſ.
nu.184. & ideo in præfato iudicio admittun-
tur exceptiones abſentiæ, carcerationis, infir-
mitatis, & nullitatis, quæ admittuntur in cri-
minalibus, vt ſcribit Carau. in ritu Mag. C.
169. nu.13.per illum ritum, & infra dicetur;
Sed quomodo in d.cauſis liquidationis inſtru-
menti procedendum ſit, non erit ab inſtituto
alienum tractare, cũ etiam in Regijs Audien-
tijs, alijſq; curijs fiant huiuſmodi liquidatio-
num cauſæ iuxta formam ritus, vt notat Ca-
rau.in ritu Mag.Cur.54.& ibi addentes, & D.
Marin.Freccia in tit.de offic. M.Iuſtit.in fine,
& ſcripſi latè ſupra in tit. de Iuſtit.ſeu Guber
nat. nu.65.

Quapropter ſciendum eſt, quòd ad faciendam li-
quidationem iuxta formam ritus multa requi
runtur, & primò quòd inſtrumentũ pręſentan
45 dum ſit liquidum, † & aliqua probatiõe nõ
indigeat, vt per Bart. in l.creditores.C.de pi-
gnor.& tradunt Loffred.conſ.18.nu.5.& Frã-
ciſc.Anton.de iudice in ſua praxi liquid.con-
ſiderat.2. in princ.vbi etiam dicit, quòd liqui-
ditas inſtrumenti dupliciter cõſiderari poteſt,
ſcilicet reſpectu conuentionis partium, ne ſint
pactionata, & vltrocitroq; obligatoria, & re-
ſpectu quantitatis promiſſę in inſtrumento, &
proinde dicit ipſe, quòd iſta inſtrumẽta liqui-
da per ſe, vel per aliud inſtrumentum publi-
cum, & æquè ſolẽne poſſunt liquidari, & præ-
ſentari iuxta formam ritus d.Mag.curiæ, & è
contra poſſunt d. inſtrumenta in liquidari ex
alio inſtrumento, vt prædicta not.in ritu eiuſ-
dem Mag.Cur.incip. intelligitur iſte ritus, &
tradunt Bart. in l. proinde.§. notandum.ff. ad
leg.Aquil. cum ſim. ibi per Alex. adductis in
addit. & Dec. in c.ex parte 2. in 1.Fall. extra
de offic. deleg. dũmodo adſint in præfatis in-
ſtrumentis liquidandis pœnæ pæcuniariæ, &
iuramentum, & ſic ſtipulata de facie ad faciẽ,
vt not. in alio ritu, quod ſi qui debitores not.
Mar.Freccia in tract. de præſentat.inſtrum.p.
8. q.3. nu.84. Similiter inſtrumentum liqui-
dum poteſt præſentari, dummodo nõ ſint ela-
pſi viginti anni à die natæ actionis debiti in
inſtrumento contenti, vt in ritu incip. nota ꝙ
iſte ritus, & ſimilia congerit Bart. in l.planè.
ff.quòd fal.tut.aut. verum ſi infra d. tẽpus eſt
expedita citatio debitori, dũmodo non ſit cir-
cunducta, & nulla inſtrumentũ poſſet præſen-
tari, qui dicitur interrupta pręſcriptio, ſecun-
dùm Iaſ.poſt alios in §.pœnales inſtit. de act.
nu.128. & nu.130. Similiter inſtrumẽtum in-
fra vnciam non poteſt pręſentari, vt in alio ri-
tu d.Mag.Cur.incip.Item quęcunq; item in-
ſtrumentum excedens librã auri, vt poſſit præ
ſentari debet eſſe ſubſcriptum à iudice, & tri-
bus teſtibus literatis, infra verò d. ſummã iu-
dice, & duobus teſtibus literatis, alias ſi ad-
eſſet

eſſet ſignum crucis, & eſſemus in loco in quo aderat copia literatorum, non poſſet præſentari, ſecus verò ſi non aderat, & ſi eſt dubiũ prouidebitur partibus auditis, vt præfata habentur in conſtit. Regni inſtrumentorum robur, vbi Afflict. nu. 4. & Lucas de Penna in l. nulli. §. omnia. C. de num. in verbo, mentionem lib. 12. Andreas, & glo. in d. conſtit. inſtrumentorum robur in verbo, aſſumantur per tex. in l. fin. in fine C. de iure delib. latè Franc. Anton. in d. praxi conſid. 1. not. 14. Similiter inſtrumentum in quo eſt promiſſa aliqua grani ordei, vel tabularum quantitas in alio loco, vbi non moratur creditor, non poteſt præſentari, niſi facta fide per ſcripturas publicas, & in forma probante, ꝙ tempore ſatisfactionis, ibi fuit creditor, vel legitima perſona pro eo, per tex. in l. arbiter calendis. ff. de recept. arb. Bart. in l. item illa. ff. de conſtit. pecunia Afflict. in d. deciſ. 316. & Lanfranc. in deciſ. 197. qui allegat l. ſi in diem in princip. ff. de condict. & demonſtrat. Item inſtrumentum venditionis feudi, non poteſt præſentari niſi conſtito de aſſenſu Regio, & idem eſt in inſtrumento affictus, quando non conſtat de patientia præſtita, & ita obſeruari teſtatur in d. Magna Curia Franc. Ant. d. praxi conſiderat 2. poſt nu. 14. vbi plura allegat niſi tamen eſſet renũciatum exceptioni patientiæ, vt ipſe dicit loco cit. verſ. cautela igitur eſt; Et inſtrumentum in quo eſt promiſſa ſatisfactio, & ea facta ꝙ fiat hoc, eſt liquidum, & poteſt fieri condemnatio, & exequutio, quæ deinde non debet liberarari, niſi adimpleta prouiſione, vt tradit obſeruari loco cit. Franc. nu. 13. & 14.

46 Secundò requiritur, † quòd creditor perſonaliter compareat in curia ad faciendam liquidationẽ, etiam ſi eſſet carceratus debet aſcendere curiã cum licentia, & idem eſt quãdo eſſet infirmus, quia debet duci in ſede per miniſtros in locũ, vbi curia regitur, vt tradit Franciſcus Ant. d. ſua praxi conſid. 4. nu. 5. & 6. verum cum diſpenſatione ſuæ Eccellentiæ infirmus nõ accedens ad palatium poteſt facere liquidationem, & tunc accedet actuarius ad faciendam liquidationem eo tamen reperto infirmo, vt obſeruari vidi de anno 1594. in d. Magna curia penes Paganum actuariũ; inſtrumentum autem præſentandum ad inſtantiam tutoris pupilli infantis conſtito de ſolemnitatibus, & præambulo poteſt liquidari abſq; pupillis, verum debet fieri mentio in citatione, quòd pupilli ſunt infantes, ſed hodie antiquiores actorum magiſtri d. Mag. curiæ dicunt vidiſſe infantes ſub bracchijs in curia aſportari, & quando partes inſtant pro præſentia pupillorum ſolent venire, & ſi dicitur quòd pupilli non ſunt infantes, & tunc interponitur decretum, quòd craſtina die compareant pupilli coram D. iudice, & viſis perſonis prouidebitur, & interim ſuperſedeatur in exequendo, vt latè ſcribit Franc. Ant. d. 3. conſid. nu. 7. & tandem mulier creditrix honeſta pro facienda liquidatione debet cõparere in eccleſia propinquiori præfatę curię ratione honeſtatis, & idẽ eſt in debitrice, facit quod tradit Caſtren. in l. 2. nu. 6. C. de his qui uon. ætat. impetran. & tradit loco cit. Frãc. nu. 7. & 8. dicit quòd monialis creditrix non tenetur exire ex monaſterio, ſed in prædictis caſibus mittitur actuarius ad faciendam liquidationem, & rationabiliter quia honeſtas in omni diſpoſitione intelligitur excepta, & oĩbus rebus quaſi dignior præferenda, Bald. in l. quod ex liberta C. de oper. libert. facit quòd not. Bonus de Cunt. in tract. de nobil. 2. p. nu. 40. & 41. & Dec. in l. ſemper in contractibus nu. 3. ff. de reg. iur.

47 Tertiò requiritur, † quòd fiat citatio, & in ea fiat mentio ſcripturarum, & aliorum, vt ſupra dictũ eſt, vt pars aduerſa ſit inſtructa, & certa cõparere, debeatq; continere verbum peremptoriè, & alia prout dictũ eſt in criminalibus, & reus cõparens in prima contumacia non inuenta citatione, ſolet licentiari, & actor condemnari in expenſis; & ſi non compareret, & tũc prima die iuridica poſt citationem accuſanda eſt cõtumacia, vt tradunt Alex. Ant. de Alex. & Iaſ. in l. properandum. §. & ſi quidem. C. de iudic. Afflict. in conſtit. pœnam eorum in 7. q. 3. not. & habetur in Prag. relatione, quã accuſata expectatur triduum ad extremam incuſandam, vt in ritu 219. & d. Prag. relatione, & not. Afflict. in d. conſtit. citationis literæ vlt. not. 5. q. & d. prima contumacia accuſatur die iuridico, vt in ritu 223. & ſi non accuſatur nõ poteſt amplius ſequenti die incuſari vt in ritu 221. Tempore verò vltimæ cõtumaciæ poteſt pro reo procurator allegare exceptiones abſẽtiæ, infirmitatis carcerationis, & nullitatis, vt not. Carauita in ritu Mag. cur. 169. nu. 13. & ſi actor dicit velle conuincere reum, quòd fuit viſus, aut benè ſe habet, & ſi opponitur de falſitate relationis, vel quòd non fuit citatus in loco incolatus, & tunc prouidebitur, vt ſupra dictum eſt in criminalibus, & idem obſeruatur, quãdo allegantur minoritas, vel remiſſio, nam primo caſu condemnatur, ipſo comparente, & viſa perſona prouidebitur, ſecũdo caſu cõdemnatur ſimpliciter ſtante reg. Prag. ſub tit. de inſtrum. liquidatione non facienda, & not. Carauita in ritu. 166. nu. 75. & ſcripſi ſupra in tit. de inſtit. nu. 65. & ſi allegatur in-

l. qui-

liquidatas, legitur inſtrumentum, & conſtito de inliquidate non proceditur, vt dictũ eſt ſupra in 1.requiſito.

Sed aduerte, quòd ſi reus compareat cum ſupplicatione, & tunc inſpicienda eſt decretatio, nã ſi dictat quòd Mag.cur.prouideat, aut referat & tunc Mag.cur.ſi vult poteſt procedere ad liquidationem, ſi verò dictat quòd Mag.cur.de ſupplicatis verbum faciat, & tunc debet ſatiſdari, vt in criminalibus, dummodo fuerint hę ſupplicationes præſentatę eadem, vel ſequenti die decretationis, aliàs de ea nulla habebitur ratio, & hæ etiam, & aliæ ſcripturæ per reum præſentandæ non recipiuntur, niſi curia pro tribunali ſedente; & ſi comparet cum depoſito facto, non admittitur poſt vltimã contumaciam, ſed bene ante vltimam contumaciam, vel purgata vltima contumacia per cõparitionẽ de ſero antequàm fiat inſiſtentia ſequenti curia, & ita poteſt impediri liquidatio non obſtãte Regia Prag.incip.cum nuper, non ſi alicuius diſpoſitionis finis non læditur, ceſſat d.diſpoſitio per ea quæ tradit Dec. in c. quoniam contra in vlt. not. extra de probat. poſtquàm d.Regia Prag.fuit facta ad finẽ euitandi abſurdũ, quod erat in facto conſil. Nam ſacrum conſ.recipiebat depoſita, & alias ſcripturas in eius aula ad impediendam liquidationem, quod tantũmodo fieri poteſt in Mag. curia tẽpore vltimæ contumaciæ, ſeu inſiſtentiæ curia pro tribunali ſedente, vt in d. Prag. cum nuper, & id etiam procedit in creditore, qui pariter non debet admitti ad pręſentandũ ſcripturas, aut alia inſtrumẽta neceſſaria pro faciendo inſtrumentum pręſentatum liquidũ, quod alias eſſet inliquidum, vel pro exhibendo ſcripturas forſan per debitorem præſentatas curia pro tribunali ſedente, quia actor, & reus non debent ad imparia iudicari l. fin. C. de fruct.& lit.exp.& ita ſacrum conſ.iudicaſſe teſtatur D.Vinc. de Franchis in deciſ.420. vnde ex prædictis clarè patet, quòd quãdo ad ſacrum conſ. appellatur à liquidatione facienda per Mag.cur.non poteſt cauſa cõmitti Regijs cõſiliarijs, ſed benè mandatur, quod ſummatim fiat relatio de meritis cauſæ, & idem obſeruatur ſi appellatur in d.cauſa ab inferioribus iudicibus Regni ad Mag. curiam, nam tunc non fit inhibitio, ſed tantum mandatur, quod tranſmittatur copia actorum, & nõ ligantur manus iudicum, quia non debet admitti appellatio ab exequutione inſtrumenti liquidati ſecundum formam ritus ad effectum retardandæ exequutionis, vt per Felin. in c. quod ad ſedẽ col.8. nu.13. extra de ſentent. & ita obſeruari per Mag. curiam teſtatur Franc. Anton.de Iudice loco cit.conſ.4. nu.79. circa medium effectus enim inſtrumenti liquidi eſt vt habeat exequutionem paratam, vt in d.ritu Mag.cur.164.& in Hiſpania extat l.fin. tit.8. lib.3. ordinam. vt refert Ant.de Padilla in l. 1. nu.20. C.de iur. & facti ignor. & per Did. Conaru. lib.2.var.reſolut. cap.11. nu.1. & 2. & ratio eſt, quia quando fit tale inſtrumentũ vltra teſtes, & notariũ, interuenit iudex Regius ad contractus, qui videtur veluti in iudicio ferre ſententiam inter partes, & ita tanquam res iudicata habet exequutionem paratam, vt per Bart.in l. 1.nu.8.ff. de edendo, Soc. in l. 1. num.93. ff. ſoluto matrim.vbi allegat. Bald.in rub.C. de priuileg. Dotis, & in l.pecuniæ. C.de ſolut.& ſcripſerunt Iaſ. in l. vlt. nu.6. C.de edicto Diui Adriani toll. Marc.q. 393. nu.1. Gozad. conſ.28. num.27. Boer. in deciſ.295. nu.6. & D. Anton.Teſſau.in deciſ. 29. num.12. & declarat Maranta in diſput.6. nu.2. ſic etiam in Gallia inſtrumenta obligatoria habent vti res iudicata exequutionẽ paratam, vt tradunt Ioan.Faber in l. vnica C. de confeſſis, & l. ſcripturę C.de fidei inſtrum.& Renatus Choppinus lib. 1. de iuriſd. Andeg. tit.4. c.43. verſ. authentico anulo, & tit.6. c. 76. vt ſcripſi in tract.de var.iur.deciſ.in tit.de inſtrum. guarant. nu.9. 10.& ſeq.

46 Similiter in Magna cur. † ſuper cauſis periurij ita proceditur, quòd ſcilicet fiant actiones criminales de periurio, aduerſas quas allegari poſſunt prædictæ exceptiones abſentiæ infirmitatis carceris, & nullitatis, & prouidebitur, vt ſupra dictum eſt. Periurij autẽ pœna in Regno eſt mutilatio manus vt in ritu Mag. cur. 169.& idem habetur in conſtit. eos qui, licet aliter eſſet de iure communi, vt per Rip. in c. 2.de reſcript.Cagn.in l.ſi quis maior nu.129. C. de tranſact. verũ periurus ex cauſa inſtrumenti accuſati iuxta formam ritus punitur de conſuetudine pœna pecuniaria, vt not Afflict. in conſtit. ſtatuimus in 17. notab. & periurij lapſus requirit præter ſolutionem non factam omne aliud requiſitum vt in d.ritu 169. licet aliter dixerit Afflict. in d.conſtit. eos, & not. Pand.in 4.p. ſui tract.in 16.declarat. nu.102. & periurus ſuper interrogationibus puniẽ pęna arbitraria vt in ritu 78. & in Prag. quinta die, & inde Afflict.in d.conſt, eos qui. Et nota, quòd in cauſa periurij pro mulieribus honeſtis, tàm actricibus, quàm conuentis poteſt procurator cum ſpeciali mandato comparere, & ſi petitur edi inſtrumentum tempore condẽnationis, non debet exhiberi, ſed eſt exhibendum tempore offerendi libelli, & litem conteſtandi, & ſi opponatur, quòd non eſt ſtipula-

cum

tum de facie ad faciem, & tunc olim non obſtante prædicta exceptione procedatur criminaliter, & de periurio ratione iuramenti per l. ſi quis maior. C. de tranſact. & tradit Freccia in tract. de præſentat. p. 8. q. 3. nu. 86. facit tex. in c. cum contingat extra. de iureiur. & c. quamuis de pactis in 6. ſed hodie id non ſeruatur, nã non proceditur criminaliter de periurio, ſed ſuper crimine ſtellionatus, vt not. Prax. crim. mag. cur. cap. 1. num. 5. Bannitus autem, & condemnatus criminaliter de periurio poteſt comparere vſq; ad mediam noctẽ, vt ſupra, & infra triduum ſatisdare tenetur, aliàs remanet condemnatus, & ſi præſtat d. ſatiſdationem, tunc debet requiri, ſi actor debet procedere, & in actione criminali de periurio non datur reconuentio, niſi ex eodem inſtrumento, quo accuſatur, & in crimine ſtellionatus proceditur ad inſtar actionis criminalis de periurio, & ad prædicta vide Frecciam loco cit. Io. Ber. Pand. in d. 16. declarat. & Pract. Mag. cur. crim. cap. 1. nu. 5.

49 Et tandem † in obligatione facta pœnes acta curiæ ſeruatur, quòd ſi ipſa eſt liquida, & infra decẽ annos à die natæ obligationis, poteſt accuſari, & elapſis decem annis poteſt accuſari parte prius requiſita ad docendum cauſam quare non debet accuſari, & exequi, & ita obſeruatur in d. Mag. cur. & licet de hac obſeruãtia nõ faciat mentionem ritus Mag. cur. tamen de ea loquitur Afflict. & eam confirmat in cõſtit. Regni, dilationes nu. 22. & ſi allegatur ſatiſfactio, debet declarare, ſi ante, vel poſt accuſatam pœnam, ſi opponitur antè non auditur, ſecus ſi poſt, nam tunc interponitur decretum, & mandatur ſuperſederi in liberatione per tot dies, infra quos poſſit docere de ſatiſfactione, prædicta, & exequutio virtute d. obligationis poteſt fieri realis, & perſonalis, ſi cõparet tertius dicens bona exequuta eſſe ſua, tunc prouidebitur vt ſupra.

50 Et ratio prædictorum eſt † quia præfata obligatio facta pœnes acta curiæ habet exequutionem paratam, vt adnotat glo. in auth. generaliter C. de epiſcop. & cler. Pau. Caſt. Alex. & alij in l. eum pro quo. ff. de in ius voc. Barbat. & alij in c. ſi quando extra. de offic. delegati in l. 1. poſt nu. 3. ff. de iud. ſolui Lucas de Penna in l. 2. C. de iure fiſci lib. 10. Io. Ant. de Nigris in extra. conſtit. clem. 7. in glo. priuilegio nu. 147. ſub tit. de vita, & honeſt. cler. & D. Vinc. de Franchis in deciſ. 118. nu. 7. & ſeq. & perinde habetur, ac ſi eſſet ſententia lata, vt tradunt Ang. in l. frater à fratre. ff. de condict. indebiti, & D. Vincent. de Frãchis in deciſ. 200. nu. 22. & not. in ritu Mag. cur. 128. vbi per Carau. & Afflict. in conſtit. Baiulus ſi furem in 2. quæſt. num. 3. & alia vtilia refert Carau. in ritu 127.

Laus Deo Omnipotenti.

SVMMARIVM.

1 *Iudex ex quibus cauſis recuſatur.*

2 *Iudex ſuſpectus non amittit iuriſdictionem.*

3 *Iuriſdictio dicitur fundamentum iudicij.*

4 *Iudex ob defectum iuriſdictionis in multis caſibus recuſatur.*

5 *Iudex incompetens recuſatur.*

6 *Iudex quis ſit competens in cauſis decimarum in Regno.*

7 *Iudex ſecularis an poſſit cognoſcere de crimine vſurariæ prauitatis.*

8 *Barones habentes merum, & mixtum imperium an poſſint cognoſcere de crimine vſurario.*

9 *Iudex recuſatur in multis caſibus ob ipſius perſonæ incapacitatem.*

10 *Bannitus ob cauſ. criminalem eſt infamis, & non poteſt eſſe iudex.*

11 *Illiteratus iudex nequit eſſe.*

12 *Iudex non poteſt eſſe, qui non habet viginti annos.*

13 *Iudex an poſſit eſſe qui dignitate doctoratus caret.*

14 *Iudex qui non niſi cum periculo adiri poteſt, recuſatur.*

15 *Iudex ſuſpectus in quibus caſibus recuſetur.*

16 *Recuſationis exceptio quo tempore debet opponi, & quid ſeruatur in Regno.*

17 *Cauſa recuſationis an ſit neceſſaria in libello.*

18 *Iudex recuſatus an poſſit ipſe de cauſa recuſationis cognoſcere.*

19 *Iudex quis in Regno in cauſis ſuſpicionis officialium Regiorum, & Baronalium.*

20 *Offi-*

20 *Officialis priuatur officio expreſsè, & tacitè.*

21 *Officialis priuatur officio, ſi non habet cō miſſionem à vero dominio.*

22 *Officialis crudelis in torquēdo priuatur officio.*

23 *Officialis negligens priuatur officio.*

24 *Officialis negligens punitur pœna legitima conſtit. ſtatuimus.*

25 *Officialis negligens in cauſis crim. quomodo puniatur.*

26 *Iudex dicitur negligens ſi ter ex interuallo fuerit interpellatus, quòd iuſtitiā faciat, & in alijs caſibus vt ibi.*

27 *Iudex inferior dicitur negligēs poſt elapſum terminum ſtatutum in comminatione facta à Magna Curia, quòd cauſam expediat.*

28 *Baroni habenti ſecundas cauſas non poteſt comminari, niſi malitioſè, & negligenter ageret.*

29 *Officialis committens barattariam punitur, & priuatur officio, & quādo dicatur barattariam committere.*

30 *Officialis officio priuatus, non debet admitti ad aliud officium.*

De Recuſatione Officialium.

Cap. XIIII.

RECTE à noſtris Iurecōſ. cæteriſq; legumlatoribus fuit cōſtitutum quòd antequàm magſtratus ſyndicatui ſe exhibeat, à iudicandi munere nedum repelli poſ-
1 ſit, † quod primo contingit, ſi ſine iuriſdictione ſit, ſecundò ſi incōpetens; tertiò ſi incapax; quartò ſi periculum in adeundo; quintò ſi ſit ſuſpectus aduerſus, & inimicus cap. quod ſuſpecti, 3. q. 5. l. apertiſſimi. C. de iudic. prout latè ſcripſerunt ſpecula. Aufred. in tract. de recuſat. Lāfranc. in c. quoniā contra de probat. in ver. recuſationes, Prępoſ. in c. poſtremo de appellat. & Io. Ferrat. in tract. de recuſat. iudic. Sed etiā ne ſubditi aggrauentur perpetuo abſtineri in his caſibus, in quibus à lege pœna priuationis officij indicta eſt, facit tex. in l. 2. §. pœna. ff. de crimine ſtellion. quę in hoc differt à recuſatione, nam iu-
2 dex per ſuſpictionē † iuriſdictionem non amittit, ſed benè remanet iudex poſt pronūciationem factam ſuper ſuſpitione, quæ perſonam concernit non iuriſdictionem recuſati, vt latè tradunt Anchar. & Fran. in c. ſi contra vnum de offic. delegati in 6. Idem Franc. in c. iudex in 3. not. eod. tit. Bellam. in c. cum ſpeciali nu. 16. de app. Marin. Freccia lib. 2. de ſubfeu. in tit. de differ. feu. quater. nu. 37. & latè D. Stephanus Quaranta iureconſ. eruditiſſ. & integerrimus in tract. de auct. Archiep. fol. 66. ſecus verò quando ſumus in priuatione officij.

Vnde primò nota, quòd meritò iudex ob defectū iuriſdictionis recuſari poſſit, quia iuriſdictio
3 † eſt fundamentum iudicij, & ſine ea conſiſtere non poteſt, ſecundùm Abb. in rub extra. de foro compet. & Marſ. ſing. 10. nu. 3. Hinc rationabiliter dicitur, quòd ſi aduerſus 3. ſentētiam alijs omnino conformem obiecta ſit nullitatis exceptio ex eo, quòd iudex qui eam tulit, nō habuit iuriſdictionem ad cognitionem cauſæ, nec ad eius diffinitionem, tunc impeditur trium ſentētiarum conformium executio, quaſi hic defectus ſit magis potens, vt in ſpecie ſcripſerūt Anchar. & Abbas in clem. 1. de re iud. Marſ. ſing. 10. & in l. vlt. nu. 46. ff. de iuriſdict. omn. iud. & Did. Couarru. lib. pract. quæſt. cap. 25. nu. 4. facit quod notant Card. Abbas, & Imo. in clem. vnica iuncta glo. de ſequeſt. poſſeſſ. & fruct. in ver. non obſtante, vbi notant ſublata nullitatis exceptione, non cenſeri ſublatam illam, quæ ex defectu iuriſdictionis procedit, facit glo. in c. noſtra in ver. momenti, & cap. exceptionem verbo, condemnatus de except. & in cap. ſuper eo de crim. falſi, & poſtremo facit lex Regia 2. tit. 13. lib. 3. ordin. vt latè proſequitur Couaru. loco cit.

4 Recuſatur autē † officialis ob defectum iuriſdictionis, Primò ſi officio ſuo functus ſit, & iudicauerit l. iudex. ff. de re iudic. & c. in venerabili, & c. in literis de offic. deleg. Secundò ſi iuriſdictio ſit mandata ad tēpus, & illud exierit, c. de cauſis de offic. deleg. Tertiò ſi ſucceſſor velit cognoſcere de cauſa ſuo prædeceſſori nominatim mandata, c. quoniam abbas de offic. deleg. Quartò ſi delegatus renuat exhiqere inſtrumentum ſuæ delegationis, etiam ſi non fuit rogatus l. vnica C. de mandat. princ. cap. cum in iure de offic. deleg. ex quibus clarè patet mandatū principis non poſſe probari, niſi

niſi per literas, & ibi not. Doct. quòd non cre-
ditur nuncijs Apoſtolicæ Sedis abſq; literis,
facit tex. in l. prohibitum cum ſim. C. de iure
fiſci lib. 10. & tradunt Crauetta conſ. 266. nu.
5. & 6. Gramm. in deciſ. 36. nu. 25. & 26. Pa-
riſ. conſ. 17. nu. 12. Tiraquell. in tract. de pœ-
nis legum cauſa 51. nu. 13. 14. & nu. 100. de-
clarat, & idẽ Pariſ. conſ. 99. nu. 9. lib. 4. Quin-
tò ſi mandatum iuriſdictionis tacitè, aut ex-
preſsè reuocatum ſit, aut cauſa ad maius tri-
bunal auocetur, l. & quia. ff. de iuriſdict. omn.
iud. & l. iudiciũ ſoluitur. ff. de iudic. & c. vt no-
ſtrum de appellat. & tradunt latè Maranta in
ſuo ſpec. 4. p. diſtinct. 12. nu. 25. & habetur in
Prag. Regis Ferdinandi ſub tit. de offic. mag.
Iuſtit. & alibi adnotaui.
5 Similiter recuſatur iudex † incompetẽs in his
caſibus, primò ſi reus ſit euocatus ad tribunal
iudicis extranei, tunc enim illum remitti ne-
ceſſe eſt, ſi ipſe petat, & velit quòd iudex in
cauſa nõ ſe intromittat l. heres abſens in prin-
cip. & §. fin. ff. de iudic. l. ordinem C. de iuriſ-
dict. omn. iud & hanc materiã declarant Boer.
deciſ 29. Plotus inter conſ. crim. Ziletti conſ.
133. nu. 5. lib. 1. Gramm. in deciſ. 26. D. Vin-
cent. de Franch. in deciſ. 37. & D. Antonin.
Teſſau. latè in deciſ. Pedem. 90. & alibi ſcripſi.
Secundò ſi iudex ſit infimæ notæ, & de mino-
ribus magiſtratibus ad quem cognitio rei pro-
poſita non pertinet, vt quia habeat limitatam
iuriſdictionem, & tãtam mulctam imponere,
aut adiudicare non poteſt, quantã petijt actor
l. fin. C. de modo mulct. & l. quid erit. ff. de of-
fic præcõſ. l. fin. ibi ſi ſupra iuriſdictionem ſuã
velit ius dicere. ff. de iuriſdict. omn. iudic. &
cap. ei qui verſ. item cum certa ratione, 2. q.
6. facit quòd tradit Afflict. in conſt. baiuli lo-
corum, ſub rub. de offic. baiul. Tertiò ſi ratio-
ne perſonæ ſit incompetens, vt ſi laicus velit
de re ſpirituali cognoſcere c. at ſi clerici, & c.
decernimus de decimis; Hinc ſi de decimis a-
gatur, quæ ſpirituales ſunt, cap. peruenit, cap.
parochianos, & c. dudum de decimis, iudex ſe-
cularis cognoſcere non poteſt, vt dicit glo. in
c. ex tenore de foro compet. & in c. placuit. §.
Archidiaconum, 16. q. 3. ſed in Regno in cau-
6 ſa † decimæ iudex competens dicitur eſſe Iu-
ſtit. prouinciæ, vt in c. Regni item ſtatuimus,
quòd comites, verſ. & ad hoc auctoritate, &c.
ſub rub. quòd ſoluantur decimæ eccleſijs, vbi
Sebaſt. de Neap. dicit, quia id videtur tende-
re in fauorem eccleſiæ, fuiſſe cõfirmatum per
conſtit. Honorij Papæ; Doct. autem id intelli-
gunt, quando ſumus in quęſtione facti, vt quia
agitur de perceptione fructuum decimarum,
qui poſſunt locari, & vendi laico, c. veſtra ex-
tra de loca. c. 1. ne prælat. vices ſuas, quia hoc
caſu requiritur ſola compulſio laicorum, quæ
in facto conſiſtit, tunc meritò iudex laicus cõ-
petens eſt, ſecus verò quando tractatur de iu-
re decimãdi, quia tunc iſta eſt ſpiritualis cau-
ſa, quæ tãtum pertinet ad iudicem eccleſiaſti-
cum cap. tuam extra de ord. cogn. cap. ſi iudex
extra de ſenten. excommun. in 6. & ita ſcribũt
Petrus Bellugam in ſuo ſpec. princ. in rub. de
decim. verſ. reſtat col. 1. & ſeq. Anchar. in re-
gula ea quæ de reg. iur. in 6. & Gemin. in c. ſi.
extra de foro compet. vt refert Niger in d. c.
item ſtatuimus, quòd comites nu. 9. poſt Fe-
der. de Senis conſ. 245. vbi concludit quòd in
his cauſis eccleſia duos iudices habere pote-
rit, licet ibidem referat quoſdam voluiſſe, ꝙ
quando tractatur de quæſtione facti ſuper de-
cimis non de quæſtione iuris, cauſa ſolũ per-
tineat ad iudicem ſecularem, quod nõ eſt ad-
mittendum, quia videmus poſſe laicos ad ſo-
lutionem decimarum cenſuris, & alijs modis
per eccleſiaſticum iudicem compelli, vt con-
ſtat ex tota rubrica, & tit. de decim. etiã ſi ſo-
lum quæſtio facti ſit examinanda, cap. perue-
nit, c. nuncios, cap. cum homines de decimis
cleric. c. clerici 2. de iudic. Idq; tandem Re-
gia lex probat in l. 34. & 6. tit. 1. lib. 3. ordin. &
hanc eſſe communem ſententiam ſcribit Co-
uaru. lib. 1. pract. quæſt. cap. 35. verſ. ſecundò
erit illud in fine fol. 513. Similiter ſi de vſu-
ris velit cognoſcere, quarum ſolus iudex pon-
tificius eſt competens, cap. cum M. de vſur. ſed
7 in Regno iudex † ſecularis cognoſcit de crim.
vſurariæ prauitatis, & etiam quando dubita-
tur, an contractus ſit vſurarius, vt in conſtit.
Regni ſtatuimus, ſub rub. de vſur. pun. vbi vi-
de Afflict. in princ. & Follcr. in pract. crim. in
fragmentor. parte tit. de vſuris nu. 54. & per d.
conſt. vſurarij plectuntur pœna publicationis
bonorũ, & ideo aliqui dicunt Barones haben-
8 tes merum, & mixtum imperium non poſſe †
cognoſcere de crimine vſurariæ prauitatis, q̃a
publicatio eſt de regalibus, c. 1. quæ ſint reg.
vbi vide Andr. in ver. contrahentium inceſtas
nuptias nu. 42. & ſeq. & in c. 1. §. ſi quis alium
verſ. hæreditatem per totum num. 12. de pace
ten. & ibi Lipar. in addit. in verbo, admittan-
tur litera. ff. venit in ſpecie ad hanc quæſtio-
nem, & in ſacro conſ. fuiſſe pro comite iudi-
catum in anno 1588. die 14. Maij, & hoc de-
cretũ pariter confirmatum die 29. Maij 1589.
teſtatur Scipio Rouitus ĩ Prag. 1. ſub tit. incip.
quia nouiter, & meritò quia Barones Regni,
vt plurimùm habent regalia, & illam poteſta-
tem quam Imperator, ſeu Rex in toto Regno
vt tradit Marãta in diſput. 6. nu. 14. & allegat

Ludou.Rom. conſ.59. Corn.conſ.200. col.1.
& 2. vol.1. Ang.conſ.217. col.2. in fine,& 3.
& Paul. Caſtren. conſ.34. col.3. vol.2. Simi-
liter ſi de ſeperatione thori agitur., c. tuæ de
procurator. Itẽ ſi de iure patronatus certetur
c. quãto de iure pat. Item ſi de crimine hære-
ſis c.ad abolendam,& c.inquiſitionis.§.prohi-
bemus de hæret.Item ſi de cauſa pupillorum,
& viduarum,vel aliarum miſerabilium perſo-
narum agatur, horũ enim protectio eſt eccle-
ſiaſtica,c.1.& 2. 87.diſtinct. & c. ex tenore de
foro compet. vide quæ ſcripſi in tit. de Iuſtit.
ſeu Gubernat. num.66. & tãdem ſi de clerico
violenter offenſo agatur c.ſi quis ſuadente 17.
q.4.Quartò iudex recuſatur,ſi cauſa ſit feuda-
lis,ipſa enim ad dominum feudi remitti debet
c.cæterum de iudic.Quintò ſi iudex à quo ap-
pellatum eſt, velit non obſtante appellatione.
cognoſcere, quia incompetens eſt, cùm iuriſ-
dictio ſuſpenſa ſit c.paſtoralis. §. præterea de
offic. iudic. deleg. & c.vt debitus de appellat.
9 Similiter recuſatur iudex ob perſonæ ipſius †
incapacitatem extra iuriſdictionis defectum,
primò ſi iudex excommunicatus ſit; ex hoc.n.
abdicatus eſt ab omnibus actibus legitimis vo
luntariæ communicationis, c. ad probandam
de re iudic.& c. pia de except.lib.6.& c mira-
mur, 24.q.1. Secundò ſi ſeruus.l.Barbarius.ff.
de offic.prætor.l.prætor.ff.de iudic.& c.ſuſci-
tatus de reſcriptis. Tertiò ſi infamis, aut ali-
qua ignominia notatus l.vn.C. de infam. lib.
10. l.neque famoſis,& l.iudices C. de dignit.
lib.12. & d. c. ſuſcitatus, & cap.infamibus de
reg.iur.in 6. Similiter infamis non poteſt eſſe
aſſeſſor, l. 2. vbi id not. glo. Pau. de Caſt. &
10 Dec.ff. de offic.aſſeſſ.Hinc bannitus † ob cau-
ſam criminalem quia eſt infamis non põt eſſe
iudex, vel aſſeſſor, Andr.in c. 1.§.eius ſenten-
tię de ſtat.contra libert.eccleſ.& ideo ſumpta
eſt practica, quòd Barone contumace ſuſpen-
ditur iuriſdictio, & Illuſtriſſ. Prorex cõſtituit
Capitaneũ pro iuriſdictionis exercitio, vt te-
ſtatur Io.Vinc.Anna in ſing.52. Quartò ſi il-
11 literatus, & omnino † imperitus iuris ſit, pro
ut dicit Cyn. in l. certi iuris.C. de iudic. Fe-
lin.in d.c.ſuſcitatus col.6.verſ.illiteratus ex-
tra.de reſcriptis,& Iaſ.in l.apertiſſimi verſ.ſe-
cũda cauſa.C.de iudic.Aduertas tamen quòd
lex ciuilis hanc recuſationem non admiſit,cũ
literarũ inexpertes decurionis,& iudicis mu-
nus expedire poſſint; l. expertes C. de decur.
& d.l. certi iuris, niſi tamen eſſet cauſa diffi-
cilis determinationis, nam propter periculum
partium ex d.cauſa iudex reijci poſſet,& alius
dari, vt per Felin.in d. c.ſuſcitatus, & Iaſ.in
d.l. apertiſſimi nu.7. verſ. & licet doct. idque
etiam expoſui ſupra in tit.de elect.offic. num.
75. & 81. & in Regno iudices, & Adſeſſores
debent eſſe periti, vt dicit Regina Ioanna in
cap.Regni, vt ſtatus Reip. ibi quòd de cætero
ordinentur iudices,& aſſeſſores, qui ſaltẽ ſtu-
duerint per annos quinque conſtitutiones, &
capitula Regni,& ibi etiam mandat eos exa-
minari per Prothonotarium,ſeu eius Locum-
tenentẽ,& aliquos de conſilio, & tradunt glo.
in §. vlt.in proem.iuſtit.& latè Pariſ. in tract.
de ſyndicatu in verſ.aſſeſſor,& glo.in auth.de
iudicibus in ver.habentium experimẽtum di-
cit, quòd Præſides prouinciarum poſſunt eſſe
illiterati,quia habent aſſeſſores, quorum con-
ſilio poſſunt iuſtitiam facere, vt not. Afflict.in
conſtit.Regni, iudices vbiq; per illum tex.in
2.not.de elect.offic.& ſcripſi vt ſupra. Quintò
12 ſi 20.annos non † habeat cap.cum vigeſimum
de offic.deleg.id tamen non ſemper procedit,
quia ſi talem etiam vigeſimo minorẽ princeps
dedit, non poteſt reijci per priuatum, vt not.
in l.quidam.ff.de re iud.& in d. c. cum vigeſi-
mum, ſimiliter id non procedit, ſi à principio
partes conſenſerint, quia poſtea reijci nõ po-
terit, vt tradit Maſuer.in praxi for.in except.
contra iudic. verſ. item ſi ſit minor, facit tex.
iuncta glo.in l.non diſtinguemus.§. cum qui-
dam ff.de arbitr.& not.Cyn.in d.l.apertiſſimi
in 3.oppoſit.facit Io.Andr. in c.ſuſpicionis de
offic. deleg.& Innoc.in c.cum ſpeciali de ap-
pellat.vt latè ſcribit Sebaſt.de Neap.in c.Re-
gni prolixitatem num.3. ſub rub. de ſuſpicio-
13 nibus. Sextò ſi dignitatem † doctoratus non
habeat,.& ideo delegationis acceptãdæ inca-
pax cap. ſtatutum de reſcriptis. Nam in do-
ctoratu in ſtudio publico adeſt præſumptio ca
pacitatis,cap.tuæ de cleric.non reſid.Cardin.
in clem.2.q.2. de Magiſt. Septimò ſi ab officij
exercitio ſuſpenſus ſit, & pendente eo tempo-
re velit iudicare, poteſt impediri, l. ſi quis
aliquid ex metallo. §. iudices, & ibi not. ff.
de pœnis.
14 Similiter recuſatur † iudex,qui non niſi peri-
culosè, & vix adiri poteſt, nam tunc alius re-
quirendus eſt; Pericula enim omnia commi-
nationes,& terrores etiam leues à iudicijs ab-
eſſe debent, & cuilibet liberum eſſe ſecurè a-
dire, colloqui, atq; ea quę ad rem faciunt al-
legare, cap.hortamur 3.q.9. & d.c. accedens,
2.vt lite non conteſt.
15 Deniq; iudex recuſat,ſi ſit ſuſpectus † in mul-
tis caſibus, primò ſi ſit inimicus, l.ſi pariter.ff.
de liber.cauſa,& l.vn.§.illo, C. ſi quad. præd.
poteſt, & tradunt glo. in c.accedens. 2.vt lite
non conteſt.ſpecular.in tit. de iudic. deleg. §.
supereſt.verſ.item ſi eſt inimicus, & habetur
in c.

in c.cum R.de offic.deleg.& Innoc.in c. bonæ de cler.id declarat procedere in acerbo odio; Hinc Philipp. Franc. in c. poſtremo de appellationib.dicit ſufficere quamlibet inimicitiã, etiam non capitalem; Secundò ſi inter iudicem,& recuſantem inimicitiæ graues aliquãdo fuerunt, nam etiam à reconciliato timendum erit, vt not.in c.accuſatores 1. 3. q. 5. & tradit Franc.in d. c. poſtremo verſ.35. & maximè quia etiam teſtis poſſet recuſari d. c. accuſatores,& not.Abbas,& alij in c.cum oporteat de accuſat.ergo & multò magis reijcietur iudex, cum id multò facilius permittatur, nã quælibet etiam minima cauſa,aut ſuſpicio iudicem repellit, teſtem verò nõ ita, vt per glo. in d. c. cum R.Canonicus de offic. deleg. Lãfranc.in ſing.111. Rebuff. in 3.tomo ad cõſtit. Frãciæ tit.de recuſat art.9.nu.44. Io.de amicis conſ.120. nu.25. & ita fuiſſe obſeruatũ teſtatur Io.Vinc. Anna ſing.8. Tertiò ſi aliquãdo iudicem offenderim,quo ille me poſſit,aut debeat odiſſe; hoc enim caſu inimicus præſũptus eſt, & recuſari poteſt, vt ſcribunt Innoc. in c.cum I.& A.de re iudic.Bald.in l.præſcriptione in fine C.ſi contra ius, vel vtilit. publ. & Iaſ.in l.apertiſſimi nu.7.C.de iudic.Quartò ſi ſtudijs ambitioſis, quas vulgo partialitates vocat, ciuitas certet, iudex meritò poteſt allegari ſuſpectus, ſi aduerſæ factioni faueat, vt dicit Bald. in cap.de cauſis de offic.deleg. Quintò ſi iudex amicus ſit inimici mei capitalis,hoc enim caſu ſuſpectus eſt,c.repellantur, & c.cum oporteat, & c.cum P.M. de accuſat. & tradunt Bald. in l. ſciendum.§.1. per illum tex.ff.de leg.& in l 3. §. ſi tutor poſt glo.ibi.ff. de ſuſpec.tut. Abbas in d.cap.accedens col.1. verſ.ſecunda cauſa, & Franc. d.c.poſtremo in 3.q.& not.in l.liberi. C.de inoffic. teſt. Sextò ſi aduerſarij ſit admodum familiaris, aut domeſticus, reijci poteſt, c. inſinuante, de offic. deleg. vbi glo.Abbas, & Felin. & Spec.d.tit. de iudice deleg.§. ſupereſt verſ. item ſi eſt nimis. Septimò ſi partis dominus aliquãdo fuerit, c. cauſam vbi glo. de offic. deleg. Octauo ſi per gratiam, & fauorabiliter alteri magis adeſſe velle dignoſcatur,c.ad hæc de reſcript. Nonò ſi alterius partis ſit ſodalis, ſocius, aut collega,nam talis ſocietas eſt quædam fraternitas l. verum in princ.ff.pro ſocio,& not.Zaſius conſil.1. & habetur in d. c. cum R.in ver. cũ ſint eius ſocij de offic.deleg. Decimò ſi aduerſarius ſit de eius familia, eiuſmodi ſunt filius, libertus,& libertinus l.qui iuriſdictioni præeſt.ff.de iuriſdict.omn.iud. Iudex enim in cauſa ſua, vel ſuorum nemo poteſt eſſe. l.1. C.ne quis in ſua cauſa facit tex. in l. eos in princ.ff. de appellat. & tradunt glo. in c. inſinuante,& c.cum cauſam quæ de appellat.& c. poſtremo de foro compet. Alex.& Dec.latè in d.l.qui iuriſdictioni,Socc.in conſ 95. col.4.in fine lib.5.& cõſ.274. col.pen. circa princ.lib. 2. vbi dicit ſtatuta tribuẽtia iuriſdictionem in cauſa propria eſſe correctoria, imò princeps non poteſt eſſe iudex,vt iudicet ſibi licere collectas imponere,vt tradunt Pariſ.conſ.25. nu. 43. lib.5. Reſtau.in tract. de Imper.q.91. vbi latè ponit,quãdo princeps, vel Imperator poſſit eſſe iudex ĩ cauſa propria,& ſcripſi in tract. Magiſtr. Regni cap. 1. nume.94. & vide Menoch. in conſil.2. nu.115. lib.5. Vndecimò ſi cõſanguineus ſit, aut affinis collectaneus,propinquus, aut priuignus, vt in d.c.poſtremo de appellat.& in c.accedẽs.2.vt lite non conteſt. & habetur in Prag.Caroli V.incip. Mandantes, id autem non procedit, quando eſſet probatæ vitæ vt tradit Ioan.de Amicis conſ.120. nu.20. vel quando eſſet vtriq; parti æqualiter coniunctus, ſecundùm Bart.in d l.qui iuriſdictioni in 1.lect.& ex prædictis infert Abbas in d.c inſinuante col.2.in princ. verſ.nota ibi, & cap.ip qñ iudex eſt conſanguineus prælati alicuius eccleſiæ poteſt recuſari vt ſuſpectus in in cauſa illius eccleſiæ, & ad idem vide Frãc. in d.c. poſtremo col.6. Duodecimò ſi cõterraneus, vt quia eſt oriundus de eadem ciuitate, de qua eſt altera pars, ſecundùm Abb. in d.c. accedens col.1. verſ.3.cauſa,& hoc procedit, quando reperiũtur iſti duo conciues extra patriam,vt declarant Abb. & Felin.in d.c.accedens, & ſequitur Maran.in ſuo ſpec. in ver. appellatio 6. p. nu.39. Decimotertiò ſi iudex ſit conpater alterius partis, ſecundum Innoc. in c.ſpeciali de offic.ordin.& in c.prudentiam de offic.deleg & tradunt glo.in c.cum I.& A. de re iud.& Iaſ.in d.l. apertiſſimi colum.3. in princ. vt refert Maranta in d.6.p.nu.71. Decimoquarto ſi ſit patrinus, quem alij patrem luſtricum appellãt arg. ducto de caſu ſuperiori, quia multò magis debet reijci patrinus, quàm conpater; vtroq; enim caſu teſtis recipi non debet, ſecundùm Bald. in l. generaliter per illum tex.de in ius voc. nam cognatio ſpiritualis carnali æquiparatur,vt dicit glo.in c.qui dormierit 3. q.2. ſed aduerte quòd opinio prædicta de teſtimonio non recipiẽdo non debet admitti,quia edictũ de teſtibus eſt prohibitorium certarum perſonarum,vt in l.1.cũ glo.ff.de teſtib. Decimoquintò ſi ſuffraganeus impetrantis d.c.accedens. §.cum igitur, idem quando iudex eſt ſubditus inimici mei, mecũ non contendentis, quia timore ſuperioris ſui poſſet à recto tramite deuiaſſe,vt tradunt Abb.

in d.c. accedens col.1.verſ.4. cauſa,& Franc.
in d.c. poſtremo col.7. verſ.13. & verſ.15. de
appellat. Decimoſextò ſi antea fuit procura-
tor, aut aduocatus in cauſa de qua ſtatuendũ
eſt, & eſt concluſa, cap.poſtremo de app.l.ne-
mo C. de aſſeſſor, & l.prætor.ff. de iuriſdict.
omn.iud.c.ſtatutum 11. q. 5. declarat Franc.
in d.c.poſtremo,& habetur in Reg.Prag. edi-
ta tempore Don Petri Pacechi Card. & Lo-
cumtenẽris Regni,incip.Item ſtatuimus. De-
cimoſeptimò ſi teſtis aliquando fuit in eadem
cauſa arg.tex.in l.fin. C.de aſſeſſ.& l.fin.ff.de
teſt. Decimo octauò ſi ab altera parte pretium
acceperit, aut heres ſit inſtitutus, etiam ſi vi-
uit, qui eum inſtituit, c.cum ab omni de vita,
& honeſt.cler. Franc. in d.c. poſtremo col.9.
verſ.28. Decimònonò, ſi iudex ab altera par-
te fuit corruptus prece, vel pretio, vel timeat
aduerſarium meum, vel eũ ex aliquibus cau-
ſis nimis diligat, vt tradũt ſpecul in tit.de iu-
dice deleg.§ ſupereſt col.pen.& Maranta in d.
6.p. num.66. Vigeſimò ſi iudex vt priuatus de
ſimili cauſa cum alio concertet, cap cauſam
quæ de iudic.& c. perſonam de teſt. Nam ve-
riſimile eſt eum ita iudicaturũ eſſe, vt in ſua
cauſa iudicari vellet,vt tradunt glo.in c.cum
ſuper Abbatia de offic.deleg. lib.6. Anton.de
Butrio in c.cauſam matrimonij de offic.dele-
gati, Maranta loco cit. nu. 46. Vigeſimo pri-
mò,ſi à iudice ſit appellatum,& ante appella-
tionis deciſionem appellans criminaliter in-
uoluatur, non tenetur eius iudicio ſtare, cap.
non hæc de appellat. Vigeſimoſecundò ſi de
cauſa de qua agitur, ab aduerſario ſit conſul-
tus, l.conſiliarij, de Aſſeſſ. Vigeſimotertiò, ſi
antea clam aut palam declarauerit opinionẽ
ſuam ſuper cauſa mota, vel mouenda, c.inre-
fragabili.§. exceſſus de offic. ordin. nam hoc
caſu etiam teſtis nõ eſt admittendus l. produ-
ci ſecundum verum intellectum. ff. de teſt. &
tradunt Franc. in d.c.poſtremo verſ.ſeptimò,
& Doct.in d.l.prætor de iuriſdict.omn.iud. Vi-
geſimoquartò, ſi eſt nimis ſeuerus,prout dicit
Bald. in l.1. per illũ tex.ff. de his qui ſunt ſui
vel ali.iur & not.Iaſ.in d.l. apertiſſimi col.2.
verſ.tertia cauſa, & Maranta in d.6.p. nu.68.
Vigeſimoquintò, ſi iudex ſit indiſcretus, quia
tũc, vt iniquus reſpui poteſt c.ad noſtram vbi
Bald.de prob.Maranta in d.6.p. nu 69. & 70.
Vigeſimoſextò, ſi ingratus, vt in auth.de ex-
hib.reis.§ ſancimus,vide Lanfranc. in Clem.
ſæpè in verſ.de plano col.1. de verb.ſignific.&
Marant. num.72. Vigeſimoſeptimò, ſi partis
colloquium ſecretum, & auriculare admiſit,
vt ſcribũt Imola in d.c.accedens,& Lanfranc.
in d.c.quoniam contra in ver. recuſationes in
fine de probat. & alios caſus refert Marãta in
d.6.p.nu. 45.& ſeq.

16 Secundò nota, † quòd de iure communi hæc
recuſationis iudicis exceptio debet opponi an-
te alias dilatorias, & ita ante litem conteſta-
tam, ne per obiectũ alterius exceptionis quis
in iudicem conſenſiſſe videatur, l.ſed & ſi ſu-
ſceperit.ff.de iudic. & cap. inter monaſteriũ,
vbi Innoc.& Felin. de re iudic.Bart.in l.ſi cõ-
uenerit.ff.de iuriſdict.omn. iudic.& poſt alios
Lanfranc.in d.c.quoniam contra in ver.recu-
ſationes Maranta in ver.recuſatio 6.p. col.2.
in princ. num. 84. & ideo ipſum recuſare non
valeat d l.apertiſſimi, auth.offeratur C.de li-
tis conteſt. c.cum ſpeciali de appellat. glo. in
c.paſtoralis de except. in verbo proteſtatæ, &
Doct. in locis ſupra cit. quos refert Did. Co-
uaruu.lib.1.pract.quæſt.cap.26.verſ.recuſatio
col.4. niſi per errorem omiſerit, nam tunc ẽt
poſt litem conteſtatam proponi poteſt præſti-
to ſacramento huius erroris arg.tex.in d.c. in
ſinuante de offic. deleg vel niſi de nouo ſuper-
uenerit d.c. inſinuante,& l.non diſtinguemus.
§.cum quidam. ff. de arbitris, & idem eſt vbi
non eſt neceſſaria expreſſio, & probatio cau-
ſæ,vel vbi ſit huiuſmodi cauſa ſuſpicionis no-
toria,vt in d.c.inſinuante, & declarat latè lo-
co cit. Couaru.verſ. ſic & poſt concluſum, &
verſ. huius autem opinionis, Io.Anr. de Nig.
in c.Regni, prolixitatem nu.27.28.& ſeq.Iu-
re verò Regio in Hiſp. ſtatutum eſt per Prag.
Fernandi,& Eliſabet,quòd ſi recuſatio propo-
nitur cõtra iudices ſeu Auditores Regis,quia
probatio cauſæ requiritur, huiuſmodi recuſa-
tio admitti poſſit, & probari valeat teſtibus,
alijſq; legitimis probationibus ſi recuſationis
cauſa orta ſit poſt concluſionem, ſi verò ante,
& recuſans poſt d.concluſionem notitiam ha-
buerit, tunc non erit admittenda ex ea cauſa,
quòd valeat probari teſtibus,ſed bene iudicis
recuſati iuramẽto,vt refert ibi ſeruari D.Co-
uaru. loco cit. verſ. iure autem Regio col.11.
& ſeq. & col. 14. verſ. & hoc tamen anno fol.
409. dicit quòd ĩ Hiſpania ex noua Regis or-
dinar.de anno 1554. nõ poſſunt recuſari Audi
tores Regis poſt dies 30. à die quo acta ꝓceſſus
fuerunt publicè relata, & viſa per eoſdemmet
iudices ad ſententiam pronunciandam,& litẽ
diffiniendam; In Regno autẽ ſeruatur, quòd
iudicis ſuſpicio, non poteſt allegari, niſi vſq;
ad concluſionem in cauſa etiam ſi cũ iuramen
to affirmetur ſuſpictionem de nouo ſuperue-
niſſe, vt in Prag. 2. de ſuſpict. offic.edita per
Illuſtriſ.Ducem Oſſuni,huius Regni Prore-
gem meritiſſimũ,& habetur in pract ſac.conſ.
p.2.in glo. competentes nu.56.& 57.

17 Tertiò

17 Tertiò nota, quòd eodem iure ciuili non eſt neceſſaria mẽtio cauſę ad recuſandum officialem in libello recuſationis, ſed ſatis erit iudicem ipſum dici ſuſpectum cum iuramento, ſecundũ glo. in d.l. apertiſſimi, & hanc ſententiam communem eſſe teſtantur Abbas in c. ſi quis contra num. 12. de foro compet. in repet. Lãfran. loco cit. col. 2. Aufred. ad tract. de recuſat. nu. 3. & Dec. in d.c. cũ ſpeciali in princ. & licet Carolus Ruynus conſ. 6. nu. 5. & 6. lib. 4. ſatis non eſſe præfatum iuſiurandum ab ipſo recuſante præſtari, ſed bene exigi præcisè quòd deferatur á iudice, vt recuſatio teneat, tamen contrarium ſeruat communis Pract. vt ſcilicet recuſatio teneat, etiam ſi á iudice non fuerit delatum, l. vltima C. de iud. & ita ſcribit Couaru. lib. 1. pract. q. c. 26. col. 4. Imò ſecundũ eum lex Regia 22. tit. 4. p. 3. addit hoc iuramentum eſſe neceſſarium, cum petitur ab aduerſario, vel iudice, in Regno autem recuſationis, ſeu ſuſpicionis exceptio debet allegari in ſcriptis cum cauſa, vt in d. Prag. Caroli V. incip. Statuimus, & Prag. 40. ſub tit. de Sacro Reg. Conſil. & hodie cum ſubſcriptione aduocati cauſæ per nouiſſ. Prag. Illuſtriſſ. Proregis Don Ioannis *Zunicæ* Comitis Mirandæ, &c.

Quartò nota, quòd de iure ciuili quoties iudex ordinarius recuſatur, vt ſuſpectus, non tolli-
18 tur ab eo iuriſdictio, imò † poterit ipſe de cauſa cognoſcere adiuncto ſibi ſimul loci epiſcopo, auth. ſi verò C. de iudic. ſed moribus eſt introductum, quòd iudex recuſatus recipiat ſibi ſocium, non epiſcopum, ſed alium virum bonum ad decidendã ſuę ſuſpicionis cauſam, ita ſcribunt Caſtr. Salyc. Bald. Iaſ. & alij in d. auth. ſi verò Dec. in d. cum ſpeciali in princip. col. 2. & Alex. in conſ. 12. lib. 6. col. 1. & idẽ eſt ſtatutum lege Regia 22. p. 3. tit. 4. vt refert Couaru. d. lib. 1. c. 26. col. 3. & meritò ipſe iudex ſolus non poteſt cognoſcere de hac exceptione contra ſuam perſonam, vt latè ſcribũt Innoc. in c. prudentiam de offic. delegat. & in c. ſuper literis de reſcript. Bart. in l. quidẽ conſulebant. ff. de iudic. & Afflict. in deciſ. 354. nu. 16. & 17. In Regno autem aliter ſeruatur;
19 Nam ſi ſuſpicio allegatur † de officialibus ciuitatis Neap. puta de aliquo Regio Conſil. vel præſidẽte Regiæ Camerę, vel iudice Mag. cur. per diſpoſitionem d. Pragm. Coroli V. incip. Statuimus etiam, ibi ipſo tamen excepto, & d. Prag. 40. de Sacro Reg. conſ. tunc huiuſmodi officialium ſuſpiciones allegari debẽt in ſcriptis in eodem tribunali corã collegis, qui excepto ſuſpecto allegato cauſam ſuſpicionis cõgnoſcunt, & ea procedẽte fit decretum, talem abſtineri, vt latè ſcribunt Marãta in 6. p. actu 2. verſ. recuſatione Paris in verbo, ſuſpicio, Capyc. in deciſ. 137. & 138. & Carau. in ritu Mag. cur. 265. vbi dicit, quòd non ſeruatur ritus Mag. cur. incip. Item ſi contingat iudicem ordinariũ, qui vult cauſam ſuſpicionis in Regno Neap. debere agitari coram Logotheta, & Prothonotario, & in alijs partibus Regni corã epiſc. dioceſano; Si vero ſuſpicio eſt de officialibus extra ciuitatẽ Neap. Carauita dicit idẽ eſſe quando ſumus in officialibus Regiarum Audientiarum, per d. Prag. ſtatuimus, quæ licet videatur loqui in conſiliarijs, & præſidentibus, & tamen procedit quoq; in Regijs Auditoribus per Prag. 40. §. ſunt, & aliæ ſub tit. de ſacro Reg. conſ. Sed quando ſumus in reliquis officialibus Regijs, & Baronalibus, quia non habemus in ſpecie aliquam Reg. Pragm. dicit ipſe, ꝙ ex cõi obſeruantia allegantur, & proponũtur ſuſpiciones corã Regijs tribunalibus ſuperioribus illi curiæ, cuius officialis allegatur ſuſpectus, prout eſt Mag. cur. Regiæ Audientiæ prouinciarum, & Dioceſani hodie non ſe intromittunt, vt ſcribit Foller. ad Marantã loco cit. dicens vidiſſe literas collateralis conſilij Regię Audientiæ principatus citra directas, quòd cauſæ ſuſpicionum officialium cognoſcantur per eãdem Audientiam, & adeſt Regia Prag. Don Petri de Toledo incip. Reuerendæ vir, quæ eſt ſecunda ſub tit. de ſuſpictionib. Carau. in d. ritu 265. nu. 2. vbi etiam animaduertit quòd Barones nõ poſſunt cognoſcere de ſuſpicionibus officialium, ſed debent ipſimet officiales allegati ſuſpecti partibus allegãtibus ſuſpicionem ſtatuere terminum infra quem adeant Regias Audientias ſeu Mag. cur. per quas dictæ cauſæ ſuſpicionum cognoſci debent, & id vigore d. Reg. Prag. Reuerẽde vir, vbi ſtatuti ſunt Regij officiales in huiuſmodi cauſis ſuſpicionum, & præſertim Regiæ Audientiæ, vt dixi; nec obſtant quod aliqui dicunt hanc Pragm. loqui tantum de officialibus terrarum demanialium allegatis ſuſpectis, quia ipſa fuit facta, vt tollatur abuſus dioceſanorum, & ſtatuitur Regia Audientia, vt officialis Regius, & ſuperior in d. cauſis, in quibus de iure erat adeundus ſuperior, ne iudex ſuſpectus in cauſa propria ſententiã ferret, vt tradit Iul. in pract. crim. q. 43. nu. 4 & facit d. Reg. Prag. 40. §. ſunt & aliæ, licẽt aliter dixerit D. Marin. Frec. lib. 2. de ſubfeud. in tit. differ. feu. quaternat. nu. 27.
20 Vltimò nota, † quòd officialis officio priuari poteſt nedum expreſsè, vt quando á lege eſt huiuſmodi priuationis officiorum pœna ſtatuta. l. 2. §. pœna. ff. de crim ſtellion. & habetur

in multis Regijs Prag. Regni, vt per Marantã
in 4.p.ſui ſpec.nu.33. & intra dicemus, ſed ẽt
tacitè vt quando in aliqua regia ſanctione di-
citur pro quanto Regiam gratiam caram ha-
bent, vt tradunt Burrius in c.quod ſedem ex-
tra de offic.ordin.Felin.in cap.quod olim ex-
tra de iudic.& Grammat. in deciſ. ſacri conſ.
40. nume.23.

Priuatur autem officialis iuriſdictionis exerci-
21 tio, & officio † ſi habuit literas commiſſio-
nales officij à Barone, vel alio, qui non habet
merum, & mixtum imperium à iure, vel con-
ſuetudine, & omnia per ipſum facta ſunt nul-
la, l.in his C.de diuerſ.offic.& in l. nullum,
C.de cohartalib & in l.actuarios C.de nume-
rar. Afflict. in cõſtit. Regni, duram, & diram
nu.11. vt refert Fab. Monteleon.in praxi ar-
bitr.1.p. quæſt.1. nu.13.

Item priuatur officio, ſi ſit crudelis in torquen-
22 do † delinquentes vltra modum, vt tradunt
Bart.& Bald.in l.fin. §. dominorum. ff.de his
qui ſunt ſui vel alieni uir.& Paris de puteo in
tract. ſyndic. in verbo, crudelitas nu. 1. quia
nec ſeueritatis, aut clementiæ gloria affectan-
da eſt, vt ſcribit iureconſ.in l. reſpiciendum.
ff. de pœnis, ſic vaſſallus feudo priuatur, ſi in
ſubditos ſæuiat, vt voluit Bald.in d.l.2. Alex.
in l.benè à Zenone.C. de quadrien. præſcrip.
& pater cogi poteſt, vt filiũ emancipet, ſi con-
tra paternam pietatem filium acerbius tractet
l.vlt.C. ſi à parente quis manum. fuer. glo. in
§.vlt.inſtit.quib. mod. ius, patriæ pot.ſolu.ſic
nimia præceptoris ſæuia culpæ cõnumeratur,
l.præceptoris.ff.ad l. Aquil.&Dominus ſeuiẽs
in ſeruos vltra modum cõtra l.inuitum. C.de
contrah.empt.eos vendere cogitur, d. l. 2. de
his qui ſunt ſui,&c. §. ſed maior aſperitas in-
ſtit. eod. & à ſocietate recedere licet ob ſocij
ſæuitiam, l.ſi cõuenerit.ff.pro ſocio, & deniq;
vir nimium moroſus, & ſæuus ab vxore ſæpa-
ratur, & ideo dicere ſolemus virum agentem
contra vxorem ad recuperandam illam repel-
li poſſe oppoſita exceptione ſæuitiæ, vt latè
tradit Iacob.Menoch.de arbitr.iud.quęſt.lib.
2. cent.2. caſu 139. nu.5. ſic etiam Specul. in
tit.de petit.poſſ.& ſpoliat.§.quoniam in ſupe-
rioribus nu.2. tradit viri vxorem eſſe denegã-
dam, ſi auſterus fuerit, & Bertach.in repetr.
ſuo in ver. ſæueritas dicit, quòd iudex poteſt
præcipere marito ſub certa pęna, & iuramen-
to, ne de cætero ſæuitiam in vxorem oſtendat,
& ſi maritus à ſæuitia non deſiſtat, poteſt iu-
dex eũ priuare vxoris viu, vt per Ant. Grab.
Rom.lib.5.cõm. concluſ.tit.de reſtit. ſpoliat.
concluſ.1. limit.35.nu.179. & hoc quando tã-
ta eſt ſæuitia mariti, vt vxori de facili p cau-

tionem prouideri non poſſit, licitè ſeparatur
matrimonium quo ad thorum, & ita conſul-
uit Hieronym. Schurf. plures auctoritates re-
ferens conſ.42. 1.cent.

23 Item priuatur officio, † ſi ſit negligens in ad-
miniſtranda iuſtitia, l. ſi quos iudices. C. de
offic. præfecti præt.orien. vt per glo. in c. fin.
de renunciat. Paris de Puteo loco cit. nu.5. &
facit l.quicunq; C.de diuerſ.offic. lib. 12. vbi
Lucas de pẽna dicit id procedere in maxima
negligẽtia, & idem tradit Abbas in c. ea quæ
verſ. nota in ver. ſi verò de ſtatu mon. vt per
eundem Luc.in l.2.col.3. in ver. negligentiã.
24 C.de naufrag.&c. Sed aduerte, † quòd vltra
pœnam priuationis officij, officialis debet pu-
niri pœna legitima, vt in conſt. Regni ſtatui-
mus, quæ dicitur eſſe, quando fuit negligens
in cauſis ciuilibus, & tenebatur impartiri offi-
cium ſuum, acto parti leſę data ad intereſſe,
vt in auth. vt differ.iud.§.1. l.1. C.quomodo,
& quando iud.col.4.§.in eum.ff. de damno in-
fecto, vel tenetur ad id quòd æquum iudici vi-
ſum fuerit, l. fin. ff. de var. & extraordin. co-
gnit. vt per Bart.ibi, & in l.1. C.quomodo, &
quando iudex, & Alex. ind. §.in eum. & Iaſ.
25 in §. præterea col 2. de action. Sed in cauſis †
criminalibus iudex negligens punire delin-
quentes, punitur tanquam conſcius criminis.
l.non ſolum, & ibi not. Bald. C.de commer.&
mercat. & diſſimulãs punire crimina ſodomi-
tica priuatur officio, vt in Prag t. ſub tit. de
ſodomia, & not. in 1.q.1. §.ecce, & c.excom-
municamus extra de hæret. & l. fin. C. de di-
uerſ.offic.& officialis videns aliquos rixari, &
ſe non intromittens poteſt ab officio remoue-
ri, Bald.in l.1.quies.ff.de offic.præf.vrb.& al-
legat Pet.& Cyn.in l. ſi ſeruus. C. de noxa. &
pariter iudex negligens mulctare cõtumaces,
& pœnas fiſco ſcribere, vel officium interpo-
nere in exactione debitorum fiſcalium, priua-
ri poteſt omnibus emolumẽtis acquiſitis in of-
ficio l. iudices C. de annon. & tribut. lib.10.
Et tandem iudex negligens ſi finit officium,
poterit declarari vt vlteriùs ei nõ ſit aliud of-
ficium concedendum, Ang in l.ſi vacantia. C.
de bon.vacant.& officialis ſemper punitur de
malè geſtis poſt remotionẽ officij l.magiſtra-
tus.ff.de adminiſtr.rer.ad ciu.pertin.vt ſcribit
Afflict.& in d.conſt.ſtatuimus nu.45. in fine.

Dicitur autem iudex in negligentia conſtitutus,
26 ſi ter ex interuallo fuerit interpellatus † qđ
iuſtitiam faciat, vt voluit Bald.in c.1.ſi de in-
ueſt. inter dom.& vaſſ.lis oriatur, vbi allegat
nouell.Io.Andr.in c.1 de ſupp.neglig.prælat.
& in c. 1. in 4 col.de milite vaſſ. qui contumax
eſt, dicit quòd per tertiam requiſitionem cõ-
tinci-

ruinclitur duritia, & pertinacia prælati, & ſic per vnā interpellationem non conſtituitur iudex in negligentia, ſed iterum tenetur interpellare, & ſe proteſtari, vt videt̃ ſentire Bart. in l. damnum. § ſabini in fine. ff. de dāno infecto, facit tex. in auth. item ſi appellatione. C. de tempor. appellat. & vide Bart. in l. 4. §. hoc autem. ff de damno infecto.

Similiter dicitur iudex in negligentia quādo in cauſa non procedit, vt debet de iure, vt in l. ſed etſi per prætorē. § ait prætor. ff. ex quibus cau. maior. vnde ſi iudex debet i cauſa ferre interloquutoriam, & inſtetur, quòd interloquatur, & ipſe differt, vel tacet non ſolum dicitur negligens in iuſtitia exhibenda, ſed etiam dicitur iuſtitiam denegare ſecūdùm Bald. in d. c. 1. de milite vaſſ. qui contum. eſt vbi dicit referendo Andr. quòd repræſaliæ poſſunt cōcedi non tantum propter iuſtitiam expreſsè denegatam, ſed etiam propter moram non exhibitę iuſtitiæ, dūmodo conſtat de prædicta mora, vt per Afflict. in conſtit. ſtatuimus latè.

Similiter iudex negligens dicitur, quando tranſiuit tantum tempus poſt partis inſtātiam tertio factam, infra quod potuiſſet iuſtitiam expedire in illo actu quod petitur arg. eorū quę tradit Bart. in l. 1. C. de his quibus vti indig. & tradit Ang. in l. 2. ff. de furtis, vel ſi elapſi ſunt duo menſes poſt concluſionem parte inſtante, & expeditionem petente, vt ſcribit Io. de amicis conſ. 139. nu. 7.

Et deniq; iudex inferior in Regno dicitur negligens, quando ei Rex vel eius Mag. cur. reſcriſcripſit, quòd infra duos menſes iuſtitiam faceret, qui eam non expediuit ſine iuſto impedimento, dummodo liqueat ei de cauſa, ſecūdum Bald in l. ſi de meis. §. ex compromiſſo. ff. de arbitr. glo. & Felin. in c. ſignificauerunt de reſcript. & ideo hoc caſu ſolet Mag. cur. cauſam ad ſe auocare elapſo tempore ſtatuto, vt ſcribunt Afflict. in conſtit. Regni iuſtitiarijs, nu. 40. & in conſtit. Regni, cauſas alias in 4. not. Paris loco cit. col. 1. & in rub. de modo, & forma ſyndic. §. qualiter, & Grammat. voto 28. vt refert Niger in c. quorundam nu. 8. & licet fuerit ſæpius iudicatum in ſacro conſ & præſertim in cauſa Illuſt. Comitis Concię cū Regia Audientia Principatus vltra, & decisū non poſſe comminari Baroni qui habet ſecundas cauſas, nam talis comminatio ſpectat ad iudicem ſecundarum cauſarum, vt ſcripſi ſupra in tit. de iuſtit. nu. 48. in fine tamen Ioan. Vinc. Anna in ſing. 269. doctor non modicæ auctoritatis in Regno id intelligit, niſi baro malitioſè, aut negligenter ageret, nam tunc vaſſallus poteſt Regem adire, & allegat Andr. in c. imperialem. §. præterea ſi inter duos col. 6. verſ. hic eſt vnus de caſibus, de prohib. feu. alien. per Feder.

29 Vltimò officialis committens † barattariam, & alias illicitas extorſiones punitur, & priuatur officio ipſo iure. l. officio. l. iudices. C. de dignit. lib. 12. l. ſi aliquis, de ſuſcept. archan. & l. teſtamento. C. de teſtam. tut. vt ſcribit Neapod. in c. Regni, item ſtatuimus num. 25. ſub tit. de ſyndicatu; Officialis autem barattariā committit, dum accipit pecuniā pro iuſtitia, vel quando iuſtitiam amore vendit, vel ſi innocentem puniat, & nocentem abſoluat, auth. vt iud. ſine quoq; ſuffrag. in princ. vbi Ang. ſic declarat barattariam, & vide Pau. de Caſt. in conſ. 150. & Par. de Puteo in ver. multa de barattaria, & in ver. corruptio vnde officialis ex
30 delicto † officio priuatus nō debet admitti ad aliud officium, vt not. in conſtit. Regni obſeruent. §. eos tantum, vbi Afflict num. 7. allegat Bald. in l. mancipia. C. de ſeru. fugit. & in c. ſi duo circa finē de pace ten. & Paridem de put. in tract. ſyndic. in ver. officialis verſ. non poteſt quis exercere officium in quo ſemel deliquit, & in ver. delinquens in officio nunquam redibit.

Laus Deo Omnipotenti.

SVMMARIVM.

1 *DOctores qui ſcripſerunt in materia ſyndicatus.*

2 *Officialis an poſſit diſcedere finito officio, vel teneatur expectare ſucceſſorē.*

3 *Officialis antè ſuum diſceſſum quæ debet facere.*

4 *Officialis debet ſtare ſyndicatui.*

5 *Officialis bonus ab omnibus laudandus.*

6 *Vniuerſitates ſolent donare armatura, & vexilla officialibus in ſignum bonæ adminiſtrationis.*

7 *Officiales debent ſyndicari per ſyndicatores electos ab vniuerſitate.*

8 *Succeſſor an debeat interuenire in ſyndicando officialem, affertur deciſio Sacri Conſilij.*

9 *Iudex competens ad ſyndicandos officiales quis de iure communi, & hodie de iure Regni.*

10 *Of-*

10 *Officialis debet ſyndicari in loco vbi exercuit officium.*

11 *Officialis confirmatus nō ſindicatur, niſi in fine alterius officij.*

12 *Syndicatus quanto tempore durat.*

13 *Officialis exercens officium per duos annos, vel tres, quanto tempore teneatur ſtare ſyndicatui.*

14 *Fideiuſſor officialis refirmati an teneatur pro alio anno.*

15 *Acta quæ fiunt in ſyndicatu debent fieri gratis.*

16 *Quot modis procedatur contra ſyndicatū officialium.*

17 *Syndicatores an poſſint imponere pœnam corporalem, & habeant merum, & mixtum imperium.*

18 *Appellatio an admittatur à ſententia ſyndicatorum.*

19 *A ſententia ſyndicatorum appellatur dumtaxat ad Regiam Audientiam, vel Mag. Cur.*

20 *Officialis ad alia officia non admittitur ſine literis ſui ſyndicatus.*

21 *Officialis poteſt à ſyndicatu diſcedere ex licentia Regis.*

22 *Rex remittendo ſyndicatum, videtur ſolū remittere ſcrupuloſam ſyndicationem.*

23 *Officiales hodie ſyndicantur ſolum de dolo, & barattaria.*

24 *Auditores Regij, & Iudices Mag. cur. de quibus cauſis teneantur rationem reddere.*

25 *Officiorum, & ſyndicatus fructus.*

De Digreſſu, & Syndicatu officialium. Cap. XV.

PRO cōplemento noſtræ tractationis reſtat videre de digreſſu, & ſyndicatu officialiū, cuius materiam latè ſcripſerunt † Bald. in l obſeruare. §. proficiſci. ff. de offic. procenſ. & leg Catald. in tract. ſynd. Paris de putteo in eius tractatu, Afflict. in conſt. Regni, volumus Sebaſt. de Neap. & Io. Ant. de Nigris in c. Regni, item ſtatuimus, quòd tam iuſticiarij, Anibal Troyſius in Prag. Regiæ dignitati, & ibi Addentes, Bellug. in ſpec. Princip. tit. de grauam. ciuit. rub. 35. §. poſt militaris, & Carau. in ritu M. cur. 295. Ipſe verò quædam vtilia, quæ practicantur in medium afferre conabor.

2 Primò igitur notandum eſt, † quòd officialis nō debet ab officio diſcedere vſquequò nō venerit eius ſucceſſor, & præſentatæ fuerint literæ deſiſtētiæ, prout voluit Rex Robertus in c. Regni, ſcire vos volumus, quòd nuper, & idē habetur in l. meminiſſe. ff. de offic. procōſ. & l. 1. ff. de offic. præfecti Auguſt. l. 1. § adminiſtratores C. vt omnes cau. & in l. ſi fortè. ff. de offic. præſid. & in auth. de adminiſtra §. vlt. & adeſt nouiſſima Prag. Cæſareæ Maieſtatis incip. Prohibemus etiam, per quam fuit conſtitutum, ꝙ nullus officialis deputatus ad adminiſtrationē iuſtitiæ poſſit recedere à loco vſque ad aduentum ſucceſſoris, etiam ſi fuerit finitū tempus, niſi obtenuerit licentiam in ſcriptis à Vicerege, quando eſt officialis Regius, vel à ſuperiore, ſi eſt baronalis, aliàs incurrit ipſo iure pœnam inhabilitatis ad exercēda ſimilia officia, vt ibi dicitur, & ſcribit Paris in d. tract. ſynd. in rub. de modo, & forma ſyndi. in princ. & hoc fuit conſtitutum, ne mora negotijs dānum afferat, & ne iuſtitia impediatur, d. c. ſcire vos volumus, & propter vtilitatem ſubiectorū, quia multa interim poſſent accidere ſcandala, vt ibi per Parid. vbi etiam declarat quō procedat illud, ꝙ per duos dies antè aduentum ſucceſſoris debet officialis officium deponere per tex in auth. de collat. §. illud. Sed præſentatis literis deſiſtentiæ, debet omnes carce-

3 ratos conſignare ſuo ſucceſſori † de quorū conſignatione fieri faciat actum publicum, & pariter conſignet omnia acta pendentia, & quinternos prouentuum, ſi penes ſe extabunt, & ſimiliter de omnibus fieri faciat actum publicū, & particulariter, ac diſtinctè incipiat informare ſuum ſucceſſorē de omnibus cauſis pendentibus, & alijs ad officiū ſpectantibus, vt voluit Bald. in l. 1. C. an ſerui ex ſuo facto, &c. Vnde Petr. Foller. in ſua praxi crim. in verbo, & taliter ſe gerāt, dat conſilium officiali, ſeu aſſeſſori, vt antè aduentum ſucceſſoris per menſem cum eius actuario perquirat omnes compoſitiones, & informationes ex quibus deuentum fuit ad ipſas, & omnes ſententias diffinitiuas, & interloquutorias per ſe datas, & commemoret cauſas, ex quibus motus fuit, & omnia ſummatim in quinterno conſcribat, vt ita poſſit depoſito officio, de ſingulis rationem expeditam

pẽditã reddere, vt quoq; animaduertit Paris
de puteo in tit. qualiter offic. debet ſe habere
depo. officio, verſ. viſo de modo procedendi.
Quibus peractis eligi faciat ſyndicatores per
vniuerſitatem, & promulgari banna, ſecũdùm
ea, quæ ſcribit Paris in tit.de modo, & forma
ſyndic.verſ.deinde verò,& ipſis bãnis emana-
tis ſe ipſum publicè exponat reſponſurum, &
redditurum rationem ſuper quærelis, quæ ſibi
4 per ſubditos fortè fierent, & ſic ſyndicatui † ſe
ſubijciat, ſecundùm diſpoſitionem iuris com-
munis,& ſacrarum cõſtit.& c. & Prag.Regni,
vt in l. vnica C. vt oẽs iudices tàm ciu. quàm
milit.auth.vt iud.ſine quoquo ſuffrag.§.neceſ-
ſitatem, & in cõſt.Regni volumus,vbi Afflict.
ſub rub.quanto tempore offic.&c.in c.Regni,
item ſtatuimus, quòd tàm iuſtitiarij, in Prag.
Regiæ dignitati, & in Prag. Caroli V. incip.
prohibemus etiã.Syndicatus enim nihil aliud
eſt, niſi iuſtitiæ experientia, vt ſcribit Paris in
euident.tract.ſynd. nu.2. Dignum namq; eſt,
& iuſtum, vt quilibet teneatur reddere ratio-
nem ſuæ adminiſtrationis, vt voluit glo. in l.
orphanotrophos.C.de epiſc.& cleric. c. prin-
cipes 33. quæſt.5.faciunt not.per glo.in l.2.in
verbo abſentium.ff. de neg. geſtis, & in l. qui
proprio §.procurator, vt in cæteris.ff. de pro-
curat.§. ſicut autem inſtit. de obligat. quæ ex
quaſi delicto, facit tex.in l.ordinariorum. C.
de cohartal. lib. 12. ibi priuſquam principali,
&c. & glo.in l.ſolita eod.tit. tradit quòd ſicut
homo primò comedit, & poſtea digerit,ita eſt
officialis,dum eſt in officio,exercet officium,
& comedit, deinde in eius fine debet digerire,
id eſt ponere rationem de geſtis,& reſpondere
quærulantibus, idq; habuit originẽ à lege di-
uina qua cauetur, vt vnuſquiſq; ſuæ villica-
tionis rationem reddat, vt in euangelio c.12.
& habetur primo Reg.& eccleſiaſt.cap.29.Nã
officialis qui rectè adminiſtrauit publicè ab
5 omnibus † laudandus eſt, l.iuſtiſſimos. C. de
officio Rect. prouinc. & magna fulgebit glo-
ria ſecundùm Ang.in d.auth. vt iud.ſine quo-
quo ſuffrag.§.oportet, & adeo ideſt verum, ꝙ
nec quoque ſtare debet ſyndicatui ſecundùm
Bald. in l.3. C. de manum. teſt. licet hoc non
ſeruetur, quia officialis omnino diſcedere nõ
debet, niſi ſteterit ſyndicatui, & licentiatus
fuerit ad hoc,vt dignitatem,& honorem con-
ſequi,ſuumq; diſceſſum cum maiori laude fa-
cere valeat.l.iudices.C.de dignitat. lib. 12. &
l.pen.de vetera.l meminiſſe vbi Bal.ff.de offi-
cio proconſ. in princ. d.Prag. Regiæ dignita-
ti,&c. Vnde in ſignum bonæ adminiſtrationis
6 debet dari per vniuerſitatem † aliqua iocalia,
vel armatura, vel vexilla, quæ deinde deſe-
runt ad alia officia, vt ſcribit Paris in tit. de
quibus ſynd.offic.verſ.quo autem probabitur,
& præfata fieri debent per ſententiam,& lite-
ras liberatorias ſecũdùm Parid. in d.euident.
nu 5.& 7. & ita obſeruatũ vidi in literis libe-
ratorijs ſyndicatus D.Don Mauritij Moles o-
lim Regij Auditoris nũc verò M.cur.in crim.
iudicis meritiſſimi, & D. Cornelij Vitignani
Patricij Neap. Præſidis,ſiue Gubet.ciu. Auel-
leni integerrimi, ſed pdicta ceſſant in officiali
qui malè ſe in officio geſſerit, quinimò arma
d. officialis depicta in palatio curiæ ſunt de-
ſtruenda, ita Paris in d.euident. nu. 8 & 9.
7 Secundò notandũ eſt † ꝙ officiales debent ſyn
dicari per ſyndicatores electos ab vniuerſita-
te,vt in Prag. Regiæ dignitati, & Prag.4. ſub
tit.de Baronib.& eorũ offic.latè Paris in verb.
iudices fo.32.An autem in ſyndicatu official.
debeat interuenire ſucceſſor; Afflict.in conſt.
Regni volumus per illũ tex.dicebat ꝙ ſic, ſed
per d.Prag.videtur conſtitutũ ſolummodo ſyn
dicatores cum cõſultore eſſe iudices in cauſis
officialium tẽpore ſyndicatus, & ideo in ſyn-
dicatu cuiuſdam capitanei ciuitatis Turſi, dũ
8 per ſyndicatores fuerat prouiſũ,ꝙ in eius ſyn
dicatu nõ interueniret ſucceſſor, & propterea
capitaneus appellauit ad M.cur.licèt ſub prę-
textu grauaminis illati d. capitaneo M. curia
ad ſe aduocaſſet cauſam:tñ facto verbo in ſac.
conſ.fuit reuocatum decretũ M.cur.& remiſſa
cauſa ad ſyndicat. ſub die 1.Iulij 1586.actua-
rio M.cur. Domitio Apicella, vt refert Scipio
Rouit.in addit.d.Prag.Regiæ dignitati, & ſic
9 hodie vnaquæq;ciuitas habet ſua ſtatuta † ad
ſyndicandũ officiales,vt tradit Iul.Clar.q.35.
nu.21.in §.fi. praxis crim.licèt de iure cõi iu-
dex cõpetens officialium.ſ. ad eos ſyndicãdos
eſſet cõſtitutus princeps, qui eis conceſſit offi-
cia, Itẽ Præfectus prẽt.vel epiſc. vt eſt tex. in
l.1.C.vt oẽs iudices, tàm ciu. quàm milit. &
§.neceſsitatis in auth. vt iud.ſine quoquo.ſuf-
frag.prædictos autem præfectos præt. receſſiſſe
ab aula teſtantur Bald.in l.obſeruare §.profi-
ciſci.ff de off.procõſ. Rondin.de ſyndic. nu.6.
in fine,& Paris de put.de ſynd. fol.129. nu.1.
Et prædicti ſyndicatores ex conſuetudine poſ-
ſunt cognoſcere etiã de delictis officialium nõ
pertinentibus ad officium, modò cõmiſſa ſint
durante officio,cæterum de his, quæ antè,vel
poſt officium commiſſa ſunt, non pertinet ad
eos cognitio ſed ad ordinarium, & ita in pra-
ctica ſeruari ſcribit Amod. de ſyndic. nu.171.
quem refert Iul. Clar.loco cit. nu.22.
10 Tertiò notandum eſt † ꝙ officialis debet ſyn-
dicari in loco vbi exercuit officiũ, & non alibi
vt in conſt. Regni volumus in 2.not.& id erat
con-

cõdictum quoq; de iure cõi, vt in d.l.vnica. C. vt oẽs iud. tam ciu. & in l.1. C. vbi ſenat. vel clariſſ.in l.1. C. vbi de crimine agi oport. & in l.1.C.ad leg.Iul. repet. vt refert Afflict. in d.conſt.volumus in 2.not. & hoc procedit, tãm in officialibus Baronalibus,quàm Regijs, vt in d.Prag.Regię dignitati,& in Prag Reg. Ioãnę,& Caroli eius filij,incip.decet nos quibus nedum, vbi Gubernatores per trienniũ,& Auditores per biennium officium exercebunt dumtaxat,nec poſſunt confirmari ad petitionẽ vniuerſitatũ,ſed finito prędicto tẽpore debent ibi ſyndicatum praſtare,& in alia Prag.incip. volumus etiã Cæſar.&Cath.Maieſtas ſcribit, ꝙ Barones procurẽt conſtituere officiales annales, vt finito anno ſtent ſyndicatui per ſyndicatores ciuitatis,ſeu terræ, & ſic clarè patet d.officiales eſſe annales,& ideo nõ m dum re-firmari,vide Bart.& Io.de Plat.in d.l.neminẽ C.de ſuſcept lib.10. & Paris de Put.in verbo ſyndicatur etiã officialis,ſed prædicta intelligenda ſunt, ſi tñ aduenerit officialis nouus.ſ. ſucceſſor per Prag.prohibemus tit. de off. iud. fac ſic dicta per Bald in l.ex D.Ant.in fine.C. locati, Paris verbo ſi officialis decedat, &c. & non dũ ſucceſſor venire niſi ſe applicuerit, & iuramentum præſtiterit, faciunt not.in l.in hanc.C.de donat. & not Bald.in l.eum qui.§. iudicare.ff.de iuriſdict.omn.iud.& in l.meminiſſe de off.proconſ.Paris in verbo ſequitur de modo,&forma ſyndicationis f.32.in antiquis. Sed ſi ex aliqua iuſta cauſa officialis eſſet con-

11 firmatus † in eodẽ officio,non ſyndicatur,niſi in fine integri officij,vt in fine d.Reg.Pragm. Regiæ dignitati,& ſic corrigit tex.de iure cõi vt in l.neminẽ.C.de ſuſcept. lib. 10. Sed quid ſi officialis fuerit deputatus per annũ à barone ſecũdùm diſpoſitionem Reg.Prag. & hic baro vltra cõmiſſionem cũ poteſtate exercenda iuriſdictionẽ in forma conſueta: dederit eidem aliã commiſſionem cum poteſtate faciẽdi gratias de quibuſuis delictis,ac ſi eſſet propria pſona ipſius baronis: quæro in quã ſi prædictus officialis annalis exercuit officium per annũ integrũ,&poſt annum continuat idem officiũ, tum virtute tacitę prorogationis, tum etiã ex diſpoſitione d.Prag.prohibemus,& Prag.2. de offic.iud. quæ prohibẽt officiales diſcedere ab officio ſine aduentu ſucceſſoris etiam finito tẽpore, vt erat quoq; de iure cõi d.l.meminiſſe. ff.de officio proconſ.an poterit vti poſt annum etiã illa poteſtate extraordinaria aggratiandi delinquentes non cõprehenſa in poteſtate, & cõmiſſione ordinaria officij, dic ꝙ non,vt ſcribit Alber. in d. l.meminiſſe in princ.2.vol. in l.2. nu.3. ff. de offic.proconſ. Item aduerte ꝙ

12 officialis ſyndicatui debet ſtare † per 50. dies tam de iure Regni d.conſt.volumus, quàm de iure cõi d.l.vnicę C.vt oẽs iud.& d.§.neceſſitatẽ,& l.2.C.de aſſeſſor.vt declarat Bald.in l. obſeruare.§.proficiſci verſ.tertiò quæro. ff. de off.proconſ.& leg. Hodie verò in Regno præfatũ tempus eſt coartatum per cap.Regni. Itẽ ſtatuimus;Nã dantur ſolum 40.dies ad ſyndicãdum officialem annalem, & iſti 40.dies diſpenſantur hoc modo.ſ. dies 20. dantur in bãno ad exponendũ quærelas contra offic.& alij viginti ad expediendũ ipſas, vt tradunt Paris in rub.de modo,& forma ſynd.§.& modo, Afflict. in d.conſt. volumus poſt nu.4.& Niger in d.c.Regni, itẽ ſtatuimus. nu.65.& aduerte D. officialis,ꝙ lapſo termino, qđ præfigi ſolet vt ſupra in edictis ſyndicatorum ad quærelãdum nõ poteris vlterius moleſtari, nedũ in loco officij,ſed neq; etiã in propria patria,& ita cõiter teneri atteſtat Ferrat.c aut.14. verſ.& circa iſtã, & nedum ſi iam ſequuta eſt abſolutio, verũ quoq; ſi non habuit abſolutionẽ, & hanc opinionem cõem eſſe ſcribũt,Alex.in apoſtil. ad Bart. i l.2.ſub nu.6.ff ad leg.Iul.repet.Paris de put.in d.ſuo tract. fol.137.nu.1. in fine & Boſſ.in tit. de off. corrupt. pen.nu.33. quos refert Clar.in d. §. practica q.51. nu.6.& refert ibidẽ Paris f.142. poſt nu.7. ꝙ vidit multos officiales euaſiſſe ſyndicatũ, & fuiſſe abſolutos,quia quærelæ nõ fuerunt porrectę in tẽpore banni, & ita quotidie practicari teſtatur Ant.Gom.in c.1.delict. nu.23.in fine. Sed qđ ſi officialis exercuit officium per duos, vel tres

13 annos, & detur maius † tẽpus ad eum ſyndicandũ, & Carau.in ritu Mag cur. 295.in 9.q. concludit, ꝙ ſi officialis habuit plures cõmiſſiones debet ſyndicari , ac ſi plures habuerit officia,ſi verò habuit vnã commiſſionẽ, & durante primo anno fuit cõfirmatus, vel ſine noua confirmatione tolleratur vltra annũ, tunc debeat ſyndicari pro vnico anno,eum vnicũ di catur officiũ prorogatum per doctrinã Baldi ĩ d.l.obſeruare.§.proficiſci q.19. nu.12.ſed aduerte,ꝙ aliter procedit doctrina Baldi,qui dicit,ꝙ tẽpus prorogatum infra finem primi termi termini cẽſeatur vnum, & idem tẽpus non aũt diuerſum:& ſic id procedit reſpectu prorogantis,non aũt reſpectu tertij, Vnde quia tem pus ſyndicatus non cõſideratur reſpectu baronis confirmantis, ſed reſpectu vniuerſitatis,& ciuiũ,& ſic reſpectu tertij,non põt dici vnum, & idem,ſed diuerſum oino, & proinde terminus ſyndicatus debet etiam prorogari pro rata tẽporis, vt in Prag.Regiæ dignitati, & ex ratione Baldi, qui loquitur in officiali cõfirmato ab vniuerſitate, & ſic ceſſat eius intereſſe,

alias

allàs ſecus ſi à barone, & ideo ſubdit Bald. ꝙ
ſi poteſtas abſiſij debet alibi ſyndicari, & fue-
rit confirmatus, debet bis ſyndicari, & hæc eſt
vera opinio, vt pro rata temporis ſit officialis
ſyndicãdus aduerſus Carau. in d. loco ad quod
facit c. Regni. Itẽ ſtatuimus, ꝙ tam luſtitiarij,
& glo. Paris tit. 1. §. 41. q. 9. nu. 38. & ea quę in
ſimili tradit tit. 1. §. 23. q. 14. nu. 44. Prædicta
aũt non procedunt in fideiuſſoribus officialiũ,
14 † nã ſi officialis fuerit refirmatus in officio per
nouã commiſſionẽ, & de nouo cæperit poſſeſ-
ſionẽ officij per alium annũ, hoc caſu fideiuſſo
res non tenent per l. ſi cũ Hermes C. locati, vt
ſcribũt Marſil. poſt Bald. ibi in rub. de fideiuſſ.
q. 8. nu. 94. & Carau. in d. ritu 295. nu. 20. verſ.
tertiò quæro, & ita intelligo d. l. ſi cũ Hermes
ex ſententia Par. in eius tract. c. 3. ver. fideiuſ-
ſor nu. 15. ſi verò ſine noua cõmiſſione, & poſ-
ſeſſione officij, ſed tacitè permiſſu ſuperioris
exercuit officiũ per alium annum, & tũc dico
fideiuſſores nõ eſſe liberatos, quia in tacita re
conductione durãt obligationes, & pignora. l.
itẽ quęritur. §. qui impleto. ff. locati, & per pi-
gnora intellige fideiuſſores. l. promiſſor. §. fin.
ff. de cõſt. pec. & not. Paris loc. cit. c. 2. poſt n. 11.
15 Quartò notandũ eſt, † ꝙ acta quæ fiũt in ſyn
dicatu officialiũ debẽt fieri gratis ab actuarijs
ſyndicantiũ, & Amod. de ſyndicatu nu. 219. ꝙ
intelligi debet, tã de actis, quę fiunt ad inſtan-
tiã officialis, qui ſyndicatur, quã ad inſtantiã
quærulantiũ, vt in l. in ſacris prope finẽ ibi, &
quoniam C. de prox. ſacr. & circa modum pro
cedendi in huiuſmodi cauſis ſyndicatus, vide
Bellugam in d. tit. de grauam. ciuit. rub. 44. is
quia multitudo nu. 3. verſ. dubitaui.
16 Quintò notandum eſt, † ꝙ cõtra officiales vt
ſtent ſyndicatui proceditur nedum per partis
quęrelam, vt in conſtit. Regni volumus, ſed
quoq; per inquiſitionem, vt in conſtit. itẽ ſta-
tuimus, & conſtit. de inquiſitionibus, ita tra-
dunt Ang. in l. ſi vacantia col. 14. C. de bon.
vacant. Paris in verbo proceditur, & Afflict.
rub. conſtit. Reg. quanto tempore offic. &c. &
Foller. in pract. crim. in frag. parte nume. 30.
& vide Marant. in verb. inquiſitio. num. 28. &
ita alias fuit obſeruatum in ſac. conſ. in ſyndi-
catu cuiuſdam capitanei terræ ſtili, nam licet
per M. cur. fuiſſet prouiſum ꝙ cauſa remane-
ret in Mag. cur. ſub prætextu grauaminis, ex
quo ſyndicatores decreuerant ꝙ contra d. ca-
pitaneum procederetur ẽt per generalem in-
quiſitionẽ: tñ ſac. conſ. remiſit cauſam ad ſyn-
dicatores, à quo decreto cũ fuiſſet reclamatũ,
iterum ſecrũ conſ. cõfirmauit illud ſub die 14.
Iulij 1588. act. M. cur. Donato Indello, facit
tex. d. Prag. Regiæ dignitati. Sed aduerte ꝙ
ſyndicatores pñt allegari ſuſpecti, vt ibi notat
Troyſius nu. 7. latè Paris in verbo ſuſpicio, &
poſt ſuſpicionẽ allegatã ſententia lata per ſyn
dicatores erit nulla. l. apertiſſimi vbi Doct. C.
de iudic. Immò totaliter allegãs ſuſpicionem
erit exceptus ab eorũ iuriſdictione, vt in l. 1.
in fine C. ſi qua. pręd. ita ſcribũt Hoſt. in ſum-
ma de offic. deleg. §. 1. & §. quamuis, & c. cum
ſpeciali de appellat. Bart. in conſ. 105. & Rom.
cõſ. 220. & Alex. in l. quia poterat ad Trebell.
iudex autẽ in cauſa ſuſpicionis erit iudex Re-
gius, ſiue Regia Audientia eius prouinciæ, vbi
tractatur cauſa ſuſpicionis vt not. in Prag. Dõ
Petri Toledi incip. Reuerende vir, & not. Ca-
rau. in ritu Mag. cur. 265. nu. 4. & ſcripſi ſupra
in tit. de recuſat. offic.
17 Sextò notandũ eſt † ꝙ ſyndicatores nõ poſſunt
imponere pœnã corporalem, quia non habent
merũ, & mixtum imperium, ſecundũ Io. And.
in addit. ſpec. in tit. de ſentẽt. in 2. col. & Tan-
cred. in ſuo tract. in ver. de quæſt. q. nona, &
Marc. Bonus in d. Prag. Regiæ dignitati. Sed
contrariũ tenet Paris in verbo iudices ad ſyn-
dicandum nu. 9. vbi tradit ſyndicatores merũ,
& mixtũ imperium habere circa exceſſus offi-
cialiũ, idq; videtur ſentire Rex Ferdinandus
in d. Prag. Regiæ dignitati, vbi facto proceſſu
contra officiales ſyndicatores, & ipſorum cõ-
ſultor peritus procedere debẽt ad condemna-
tionẽ, vel abſolutionem in cauſis ciu. & crim.
qui cõſultor eius ſententiam, ſi appellatũ fue-
rit, defendere etiã teneatur coram iudice ap-
pellationis, ita tñ vt non retardetur exequutio
ſententiæ ſyndicatorum præſtita cautione per
eum in cuius beneficiũ d. ſententia exequuta
fuerit, & id in ciuilibus, vt tradat Paris in d.
verb. appellatio col. 5. & 6. & Neap. in c. Re-
gni. Item ſtatuimus nu. 21. & ibi Niger nu. 58.
& ſemper poſſunt appellare à ſententia inter-
loquutoria, & grauamine incidenti ſecundùm
Parid. loco cit. col. 8. vt refert Maranta in ver-
bo, & quandoq; appellatur 6. p. nu. 193. Sed
18 in criminalibus † etiam de iure cõmuni appel
larè non poſſunt, vt patet in l. nulli C. quorũ
app. non recip. tradit ſpec. de appellat. §. qui-
bus verſ. nota, & ibi declarãt Doct. id procede-
re in delictis circa officiũ, & occaſione officij
tãtum ſed Bart. ibi eam non intelligit in ſen-
tentia lata per ſyndicatores ſed cum nuncius,
vel notarius, ſiue aſſeſſor condemnatur ab illo
iudice cuius erat officialis, & ſequuntur Pla-
cent. & Azo in ſumma, & glo. in c. nulli 11. q.
1. & Bald. poſt Iacob. Butr. intelligit d. legẽ in
officiali nõ habente iuriſdictionem, ipſe verò
teneo ꝙ etiam loquatur in officialibus iuriſdi-
ctionem habentibus, & ratio eſt quia ex quo
ſunt

ſant condẽnati, adeſt præſumptio iuris contra
eos, ꝙ deliquerint, & propterea non appellãe
vt voluit Cyn. ibi, ſed in his cau. crim. dũta-
xat ſupplicare poſſunt, vt in c. Regni vulgaris
famæ verſ. his nefandis officialibus vbi Lucas
de Penna, & Niger, & hoc caſu. ſ. quando ap-
19 pellatur à ſententijs ſyndicatorũ † debet ap-
pellari ad Reg. Audientias, vel ad Mag. cur.
non ad barones habentes priuilegia etiam ſe-
cundarum cauſarũ, quia ſyndicatores qui con
ſtituuntur à Rege mediante eius Prag. dicun-
tur officiales Regij, vnde ad alios Regios offic.
appellari debet, vt ſcribunt Bart. de Capua in
proem. cõſtit. Reg. nu. 3. & Grãmat. in deciſ.
46. & ita obſeruari in Regno teſtatur Carau.
in ritu Mag. cur. 195. nu. 23. 24. & 25.
20 Septimò notandum eſt, † ꝙ officialis non po-
teſt admitti ad aliud officium, niſi demonſtret
literas ſui ſyndicatus, vt eſt rit. M. cur. incip.
Item ꝙ quilibet nu. 87. vide Bart. in l. reſcri-
pto. §. debitores. ff. de muner. & in l. neminẽ.
C. de ſuſcept. lib. 10. Paris loco cit. §. ſyndicã-
tur etiam, & Niger in d. c. Regni. Item ſtatui-
mus nu. 60. nec poteſt pendente ſindicatu eligi
ad aliud officium, vt dixit glo. in conſt. occu-
patis nobis per tex. in d. l. neminẽ, vbi ille qui
geſſit officiũ non debet ad aliud eligi, niſi pri-
mò rõnem reddiderit eius temporis quo geſ-
ſit primũ, vt refert Afflict in conſtit. Regni oc-
cupatis nobis poſt num. 12. vbi etiam dicit ex
Bart. de Cap. in quadã apoſtilla ad auth. de
collation. §. ſuper hoc, ꝙ ſi officialis antequàm
ſtet in ſyndicatu, vel tempore quo ſtat in ſyn-
21 dicatu, vocatẽ à Rege † ad aliud officium, põt
conſtituere procuratorẽ, vt pro eo ſtet in ſyn-
dicatu, & reſpondeat per illum tex. vbi idem
tradit Ang. facit cap. Regni veterum iurium,
vbi officialis põt à ſyndicatu diſcedere, ſi ha-
beat ſpeciale priuilegium Regis, vt ibi decla-
rat Afflict & qñ Rex remittit ſyndicatũ, intel-
22 ligitur † remiſſa quædã ſyndicatio ſcrupoloſa
non de barattarijs, & illicitè extortis per tex.
in l. ſi ſeruus la vlt. ff. de leg. 1. & ibi hoc tenẽt
Bald. & Bart. ĩ l. ſi quas actiones. ff. de liberali
cau. & in l. nec quicquam. §. de plano. ff. de of-
fic. proconſ. Alex. in conſ. 45. & 47. vol. 1. &
conſ. 102. & 169. vol. 2. refert Afflict. in d. cõ-
ſtit. volumus num. 5. ſic etiam valet pactum ꝙ
officialis nõ teneatur ſtare ad ſyndicatum, ſed
non extenditur vt non teneatur pro furtis arg.
l. ſi vnus. §. illud. ff. de furtis, vt dicit Paris de
Puteo in ver. electio officialium; Priuilegium
nanq; ꝙ quis non teneatur ſtare ad ſyndicatũ
intelligitur ſolummodò de culpis, & negligẽ-
tijs, non de barattarijs, & illicitis extorſioni-
bus, Afflict. in conſtit. minoribus nu. 26. alle-
gans Bart. in d. l. ſi ſeruus, & in l. mancipia. C.
de ſeru. fugit. & Parid. loco cit. ſed hodie ex
23 cõmuni conſuetudine iudices non ſyndicantẽ,
niſi de dolo, & barattaria, & alijs illicitis ex-
torſionibus, vt ſcribũt Soc. ſen. in l. hoc edicto
nu. 17. ff. ad quiſq; iur. Amod. de ſyndic. nu.
130. Paris in verb. de offic. ſyndic. Grãmat. in
verſ. 54. nu. 2. & ita fuiſſe deciſum refert Lu-
douic. in deciſ. Lucẽſi 1. nu. 49. p. 1. & in deciſ.
9. nu. 29. & nu. 28. dicit ꝙ officialis nõ poteſt
ſyndicari de ſentẽtia iniuſta per ipſum lata, ſi
eum non fuit exequutus: Itẽ Auditores, & iu-
24 dices non tenentur reddere † rõnem de oĩbus
ſententijs ab eis latis, ſed tantũ de illis quarũ
fuerunt cõmiſſarij electi, vt conſuluit Gram.
in cõſ. 54. & ita fuiſſe obſeruatum in Reg. Au-
dientia Apuleæ in anno 1584. refert Viuius
Regius Auditor in deciſ. 27. nu. 9.
25 Vnum tñ vltimo † loco oĩbus iuris peritis ſcri-
ptum relinquere volui, ꝙ licet ex acquiſitione
officiorũ conſequantur nobilitatẽ, vt per Bart.
in l. iudices. C. de dignitatib. & velint officia
proſequẽtes Imperatores imitari tñ ſi ſyndi-
catũ, & officiorum fructus penitus effugere cu-
piunt illa, vt peſtem abhorrere debent, nã fru-
ctus ipſorum ſunt. ſ. mors, carcer, & calamita-
tes vt per Foller. in praxi crim. in tit. de laud.
offic. & Mont. in praxi arbitrar. 2. p. prin. q. 4.
nu. 26. & 27. & hæc ĩ fine apponere volui quia
quæ vlt. loco dicunẽ, melius memorię mandã-
tur arg. l. ſi mater. C. ne de ſtatu defunct. & not.
in c. liquidè de conſecrar. d. 2. Afflict. in 3. lib.
conſtit. Regni rub. 1. in princ.
Et ex his ſit impoſitus finis huic praxi per me Io.
Frãciſcum Leonardum I.V.P. Neap. & P. de
Piſauro anno D. 1594. nono Kal. Maij. in qua
ſi quid boni dixi gloria, honor, & decus ſit om-
nipotenti Deo, necnon B. Virgini Mariæ, B.
Leonardo noſtrę domus protectori, & toti cœ-
leſti curię, ſi verò aliquid correctione, vel e-
mendatione dignum protuli, cuiuſcunq; re-
ctius ſentientis iudicis iudicio me ſubijcio.

F I N I S

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

Imprimatur. Ardicinus Biandrà Vicar. Gener. Neap.
M. Cirillus Ritius Carmelita Neap. vidit die 8. Martij. 1595.

ALFREDO FARNESI
ROMA
Piè di Marmo 19-20
Legatore di Libri